

Izvorul Someșului

Publicație socio-culturală editată cu sprijinul Consiliului local Șanț

Director fondator: GRIGORE COTUL

Redactor-șef: LEON-IOȘIF GRAPINI

Parteneriat media cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)

IRINA PETRAȘ
Moartea la purtător

OLIMPIU NUȘFELEAN
Aspirațiile criticului

MELANIA CUC
*Scrisul,
durerea și bucuria mea*

ICU CRĂCIUN
Rebreanu și Eminescu

CAMELIA MORITZ:
*Arta are puterea
de a suspenda timpul*

LAURA POANTĂ
*Tablouri
dintr-o expoziție. Sau din două*

*Proză și poezie
Folclor și tradiții*

Bliss

Cuprins

Irina Petraș: Moartea la purtător/1	Icu Crăciun: Rebreanu și Eminescu/73
Melania Cuc: Filmul fără sfârșit/4	Angela Simionca: Revista „Izvorul Someșului” nr. 20/iunie 2026 – Un număr aniversar care confirmă maturitatea unui proiect cultural/75
Alexandru Jurcan: Proze/7	Laura C. Munteanu: Solul fertil al culturii someșene/76
Luminița Rusu: O cafea fără cofeină/8	Icu Crăciun: Teatrul lui Ioan Nenițescu/77
Icu Crăciun: Și pensionarii bârfesc, nu-i așa?/10	Leon-Iosif Grapini: Mihai Eminescu omagiat la Bistrița/79
Florentina Loredana Dalian: Bătrânul Ilias, copilul; Cumpăna/15; Delfinul/16	Premiul „Micul scriitor”/80
Viorel Dădulescu: La drum cu Steluța/18	Anastasia Victoria Pătrășcan: Povestea Biancăi/80
Alexandru Cățcăuan: La fotbal/21	Octavian Florin Boanchiș: Dublura din vacanță/81
Lucian Claudiu Grapini: Zi de septembrie/23	Dragoș Grapini: Copilăria, în trecut și în prezent/83
Alexandru Dărăban: Reglaj la... „dedublarea trupului”/25	Veronica Georgiana Hodoroga: Îți vei aminti de mine?/84
Dan Norea: Cine oare dintre noi?/29	Camelia Moritz: Arta are puterea de a suspenda timpul/89
Adela Cotul: Nașii/30	Laura Poantă: Tablouri dintr-o expoziție. Sau din două/99
Leon-Iosif Grapini: Pe laiță/36	Silviu Grapini: Iubirea/106
Ioan Pinte: Poezii/39	Dan Filipoi: Nunta din ciubăr; Pastorul oilor/107
Menuț Maximilian: Poezii/40	Liviu Păiuș: Povești cu zâne/108
Dumitru Cerna: Poezii/41	Veronica Oșorheian: Cu gândul la trecut/111
Constantin Cubleşan: Poezii/42	Lucian Claudiu Grapini: Mărăcinarii și muscarii/112
Mariana Bojan: Poezii/43	Campania monografică de la Șanț, 1935/114
Elena M. Cîmpan: Poezii/44	Șanț 1935-1936/116
Romulus Moldovan: Poezii/45	Ștefan Aurel Drăgan: Oameni, obiceiuri, cutume din Țara Codrului (II)/119
Al. D. Funduianu: Poezii/46	Alexandru Dărăban: Leon Domide maior cezaro- regesc în regimentul de infanterie nr. 5/122
Camelia Moritz: Poezii/47	Valer Pop: Din război/124
Laura C. Munteanu: Poezii/48	Icu Crăciun: Comuna Șanț în periodicul „Săptămâna” din anul 1928/125
Iulian Patca: Poezii/49	Valer Pop: Milogul/127
Aurel Domide-Șanțanu: Poezii/50	Valer Pop: Istории mai puțin știute/128
Valer Pop: Haiku/51	Marian Avramescu – Portretele unor mari actori/130-131
Daniel Bratu: Poezii/52	Epigrebus/132
Sanda Nicucie: Poezii/53	Sudoku și rebus/133
Vasile Vajoga: Poezii/54	Comuna Șanț în imagini/134
Grigore Cotul: Poezii/55	
Grigore Cotul: Epigrame/56	
Olimpiu Nușfelean: Aspirațiile criticului/58	
Iacob Naroș: Iulie – sub arșiță/59	
Melania Cuc: Scrisul, durerea și bucuria mea/61	
Alexandru Jurcan: Cum să desenezi frica/63	
Valer Pop: Din jurul satului/64	
Ana Floarea Hanciuc: Noi și AI/65	
Constantin Cubleşan: În tradiția ardelenescă/65	
Scriitori în revista <i>Izvorul Someșului</i> /67	
Dumitru Cerna: Constantin Cubleşan. Poemele înserării noastre/71	

Irina Petraș

Moartea la purtător

E deja o banalitate enunțul că orice carte are nevoie de cititor, altminteri ea nu există. Potențialitățile sale tac pe rafturi așteptând *să fie*. Ca broșuțele din deșert care pot „ trăi ” încremenite în lutul uscat de seacă ani în șir, până vine ploaia să le *citească* postata de viață.

Ei bine, Moartea e o carte, iar Viața, cititorul ei. Ea, Moartea, există doar prin interpretările calme ori angoasate ale acestui cititor condamnat. Sigur că am putea și răsturna ecuația: Viața e o carte citită de gândul morții, valorată de el. Greutatea ei, în sensul semnificațiilor pe care le poate primi, depinde de asumarea muritului ca partener lucid, activ al fiecărei zile care trece. *Moartea la purtător*¹ se numește una dintre cărțile mele, sugerând chiar această inseparabilă însoțire a vieții cu moartea.

Specia umană își asigură dăinuirea nu doar prin moarte, ca la celelalte viețuitoare, ci și prin „memorie culturală.” Altfel spus, la celelalte specii „morți sunt cei muriți”, la specia umană, trăind viii, trăiesc și cei morți, iar viii trăiesc, ca ființe umane, doar fiindcă cei morți li se încredințează. De modul în care se realizează *încredințarea*, de calitatea memoriei colective depinde viața unei comunități. Uitarea lor înseamnă moarte. Patriotismul – ca iubirea de loc-al-neamului tău – este și răspuns la spaima de moarte. Un răspuns lucid, o valorificare dublă a sentimentului apartenenței la o vatră: pe de-o parte, justifică existența lui *noi*, canalizează energii colective, comunitare; pe de altă parte, oferă o soluție deviată, dar fertilă, *eului* pândit de moarte. Creația, în cele din urmă, ține de aceeași spaimă și de aceeași victorie asupra spaimei. Să lași o operă înseamnă să-ți consolidezi o apartenență. Prin ea, „socoteala nu se mai sparge”, cum nota Eminescu în caiete. „Fără-răspunsul” morții e înlocuit cu răspunsuri durabile dincolo de pragul ei.

Cu moartea la pândă, ca posibilitate oricând realizabilă, știindu-mă muritoare, trecătoare, provizorie, lucrez în limitele și dimensiunile unei vieți omenești. Cărțile mele despre moarte nu s-au născut dintr-o aplecare macabră. Am o foarte veche obsesie a morții (mimam moartea, pe la vreo trei ani, cu multă dexteritate, am povestit deja despre asta în *Miezul lucrurilor*²), însă ea nu se traduce în predispoziții funebre și nici în spaime. Simplu spus, nu uit nici o clipă că sunt muritoare. Mi se pare „calitatea” mea esențială. Așa stând lucrurile, ocolesc orice ofertă de amăgire, indiferent din ce parte ar veni ea. Nu cred în viața de apoi ori în nemurirea sufletului, nu cred că răspunderea propriei mele vieți ar putea cădea în seama altora, oameni ori zei³.

Cred în memoria *interioară*, care te ajută să faci pasul următor în cunoștință de cauză. Trecutul nu poate fi uitat, iar viitorul se coace încet în noi, e acolo/aici de la început. Viața mea nu poate fi altceva, pentru mine, decât uniunea „lucrețiană” dintre minte și trup. Moartea intră firesc în definirea mea, o gândesc cu luciditate și cu ceva care se poate numi seninătate.

Trecute prin grila morții ineluctabile, toate lucrurile au altă greutate, altă valoare. În adolescență, „descărnăm” într-un gest mental aproape reflex protagoniștii oricărei întâmplări, mai ales pe cei bănuți de ipocrizie, parvenitism, aroganță. Găseam repede echilibrul. Situații limită, la prima vedere, își pierdeau acutele și rămăneau relațiile simple, cele care contau. Metoda își păstrează eficiența și azi.

Titlul primelor cărți ale mele despre moarte – *Știința morții* – preia o sintagmă din laboratorul eminescian. „Geniul morții” fusese precedat de „știința morții”. „Știința” înseamnă deopotrivă *a ști*, a fi în cunoștință de cauză, și *a ști să faci ceva*, a stăpâni o artă. E dublul sens al morții care poate fi învățată – să trăiești responsabil și în stare de veghe fiecare clipă, fiindcă ele, clipele, ți-s numărate, nu să trăiești la voia întâmplării, fiindcă, oricum, tot acolo ajungi... Chestiune de interpretare și atitudine personalizată, nu poți sili pe nimeni să te urmeze.

Din aceeași perspectivă senin-detașată îmi privesc visele și încerc să le deprind, cât de cât, „știința”. „Planul visului” (cum îl numește Henri Bergson) e unul întins, căci acoperă tot trecutul. Covorul minții noastre (descriș astfel de Ortega Y Gasset) e țesut din experiențe, formule, instrumente necesare în viață.

Marcel Moreau avea dreptate – marii necunoscuți ai vieții noastre sunt chiar părinții, căci ocrotirea presupune și o mare cantitate de taină și disimulare. Acum, că i-am luat cu totul în mine și ei mai sunt doar prin amintirea mea despre ei, pot decanta într-o melancolică tihnă ce au fost pentru mine – *casa mea dinăuntru*, purtată pretutindeni ca semn de recunoaștere.

Visele sunt *locurile* mele cele mai importante – singurele care au rămas mereu *ale mele*, celelalte, locurile reale și formatoare, au dispărut odată cu vârstele succesive undeva înăuntrul minții. Tot acolo s-au retras, îndată după moartea lor, părinții. Murind, amândoi mi s-au încredințat. Partea mea de moarte a crescut. Îi visez noapte de noapte. Vise complicate, alcătuite de frânturi colorate, încălcite, dense.

Mama și Tata au murit de ani mulți. În 1996, mama, în 2000, tata. Am vorbit în *Știința morții*⁴ despre moartea lor. Mama s-a despărțit de viață cu un soi

de împăcare pe care a avut-o dintotdeauna. Multele ei suferințe au purtat-o pe la doctori doar când nu se putea altfel. Își oblojea singură toate rănilor și-și recăpăta repede buna dispoziție și înțelegerea pentru toate ale lumii de îndată ce răul trecea. Îi plăcea să fie compătimită, însă pe ton de mică bărfă, într-o complicitate caldă cu răul atât de firesc printre oameni. Bătrânețea o obosea. În ultimele zile, la spital, când durerile au încetat sub medicație, a adormit calmă, deschizând din când în când ochii să ne caute zâmbind. Zâmbind fără nici o spaimă. Când i-am strecurat printre buzele arse de sete un strop de zeamă de cireasă, a reușit să șoptească – „e bun!” Așa fusese o viață întreagă, gata să se bucure de micile bucurii, mai ales când bucuria ei ne bucura și pe noi. Un pic înainte de moarte, tata a căzut într-o apatie stranie. Examenul medical nu arăta nici o stricăciune „acută”, totul era în regulă. Minus bătrânețea. Agonia a durat, sub ochii noștri, trei săptămâni. Încet-încet, viața se scurgea dintr-un trup care intrase în grevă, întâi singur, fără voința de a trăi, apoi luând-o și pe ea. Vorbea adesea, în ultimii ani, despre oameni care muriseră greu, zbatându-se, urlând, schimonosindu-se. Se temea să nu i se întâmple și lui astfel. A murit simplu, într-o clipă. Chipul i s-a înseninat, liniile feței au căzut netezind pielea și întinerindu-l. O moarte frumoasă. Laura a murmurat: „I-ar fi plăcut să se vadă”. Îi ieșise bine și ultima muncă.

Ei, bine, imaginea celor două morți petrecute sub ochii mei nu mă (mai) părăsește. Văd mereu fiecare detaliu și neputința mea în fața treptatei lor plecări. Cele mai tulburătoare vise ale nopților mele încărcate de imagini sunt cele cu moartea și învierea lor repetată, cu amănunte mereu mai sfâșietoare, întâmplări în care nu pot interveni și în miezul cărora ajung mereu prea târziu pentru a mai putea face ceva. Neputința mea în fața muririi lor, nu a morții în general, e o *vină* aproape insuportabilă, alunecând în coșmar. Uneori, scenariul se umanizează, dar lucrurile nu-s nicidecum mai bune, căci visul propune atunci varianta uitării mele vinovate. În vis, îi uit, cum nu i-am uitat niciodată, vii sau morți, iar această uitare ficțională onirică e cel mai atroce dintre coșmaruri. Sfâșietoare, nu terifiantă.

Toate încercările de a ajunge la ei sunt grele, imposibile – telefonul nu are disc ori îi sunt cifrele alandala, se tolesc, se amestecă, uit numărul și îl tot refac înnebunită de urgența de a le auzi glasul, semn că totul e în regulă; autobuzele mă scot afară din oraș,

mă poartă în cartiere necunoscute și amenințătoare, mă lasă în câmp, e mereu noapte, frig și urât, inima mi-e grea („am inimă rea”, se spune pe la noi când tristețea fără nume și presimțirile negre se întretes), încerc să fug, genunchii se înmoaie, noroiul e negru și lipicios; vreau să le duc ceva bun, dar orice aleg e vechi, stricat, se împrăstie în resturi urâte, degradate. Dacă ajung la ei, scena e atât de atroce, încât mă trezesc sufocată de

durere. Scenele de la spital ori de acasă ale morții lor, scene „firești”, adică normale, cu acea normalitate rece și matematică a îngrijirilor ultime față de muribunzi și morți, sunt acum, în coșmar, întâmplări din viață, din viața mea cu ei. Mama zace într-un colț de cameră, slăbită și resemnă, uitată de luni în șir, tata atârna în balcon, într-un soi de hamac mizer, cade și recade din viață în moarte, asigurându-mă că totul e în regulă, balconul se surpă și nu-l pot opri, casa nu mai e a noastră, e un loc-de-trecere cu reguli străine, nu pot reface relația noastră de altădată. Ușurarea din zori că totul a fost doar un vis abia de mai poate pune lucrurile la locul lor.

Bunica, unica mea bunică, mama mamei (căci tata a rămas orfan de la 11 ani, pe bunica al cărei nume îl port nu am cunoscut-o și nu o visez) –

Maria Siminii, e și ea personaj frecvent al viselor mele. De cele mai multe ori, mă visez rătăcind pe ulițele din Nocrich – în care ajung mereu din întâmplare cu cine știe ce treburi – și încercând să găsesc drumul, să aflu ce mai face, să-i duc niște dulciuri (era mare cititoare de povești și meșteră în făcut dulciuri mai puțin obișnuite la țară: lichior de ouă ori de ciocolată, tort de ciocolată, dar și *hencleșe*, firește, minunatele plăcinte săsești ale locului). Cărarea se încurcă, valea îngustă dintre sălcii își iese din matcă, podețul se surpă într-o apă de smoală verzuie. O găsesc, în cele din urmă, într-o cămăruță cu farfurii pictate și ștergere pe pereți, foarte bătrână, slabă, uitată de toți, tristă și ferecată în singurătatea ei de moarte. Cu inima strânsă, încerc să îndrept ce se mai poate îndrepta. Îi smulg un zâmbet de recunoaștere.

Atât de multe detalii ale locurilor copilăriei se „întrupează” în aceste vise că nu mai știu care au fost aievea și care nu. O consolare ar fi că, oricum, toate mai au singura realitate posibilă, aceea a amintirii mele ficționante.

Adorm. Aflu, din nou, ca în multe nopți, că am uitat numărul de telefon al alor mei, că n-au murit și așteaptă un semn de la mine. Minute lungi mă chinui să memorez cifrele pe care mi le dictează tata, aflat lângă mine. Mă privesc amândoi cu o răbdare muștră-

Pictură de Irina Petras

toare. Creionul nu mă ascultă, hârtia se rupe. Încerc să memorez numărul pe mobil, dar nu are taste destule ori se înțepenesc. Simt o durere sfâșietoare în coșul pieptului. Apăs cu mâna s-o domolesc. Tata îmi spune că pot apăsa mai tare, nu trece așa ușor. Mâna îmi scapă în interior, simt ceva cald și umed. Îmi strecur și cealaltă mână și scormonesc tot mai febril. *Prinde-o*, îmi strigă mama. Ceva ca o vietate pulsând îmi alunecă printre degete. O prind, în fine, o scot și o aduc mai aproape de ochi să văd ce mă durea. *Nuuu*, îmi strigă mama, *n-o ține așa de aproape, ridic-o deasupra capului!* Îmi duc amândouă mâinile deasupra capului. Vietatea se zbate, abia o țin să nu-mi scape. Dăre de sânge mi se preling calde, vâscoase⁵, pe obraji. *Așa, așa*, îmi spun amândoi, *așa trebuie să ții moartea, de parte de ochi.*

Așadar, îi gândesc și-i visez mereu pe morții mei apropiați. Și încerc să mă amăgesc că, în gândul meu pentru ei, încape și o urmă de gând al lor pentru mine. În *Scrisoare mamei*, povestirea lui Pirandello, acesta i se adresează mamei moarte mărturisindu-i că îl îndurerează, mai ales, nu faptul că ea, mama, făptură de carne și sânge, a încetat să existe pe acest pământ, ci că nu mai este *gândul ei* la fiul rămas în viață. Mama, moartă, continuă să trăiască în amintirea fiului, în schimb fiul a încetat să existe în calitatea de *fiu-gândit-de-o-mamă*. Existența noastră depinde strict de cei care ne gândesc, este o *relație*, nu o stare.

Sunt iarăși într-o casă uitată. Casa cu multe încăperi. O recunosc din nou, cu aceeași încredere că am uitat-o, că, uite, o puteam folosi și n-am făcut-o. Trec din una în alta și înregistrez mobile frumoase și simple, rânduite, vii, tablouri, ferestre deschise spre grădini. Minunându-mă că am uitat de ele, le parcurg înfrigurată. În una dintre ele, pe o canapea, stă P., zgribulit și palid. Are pulovărul gri, de casă. Îmi zâmbește oarecum timid. Zice că așteaptă să descopere toți că n-a murit, dar îi e foarte frig. Îl acopăr cu un pled gros, roșu întunecat. Adoarme încet, se liniștește. Mă grăbesc să ies să le spun tuturor că n-a murit. Dar casa nu se mai sfârșește, ușile se tot deschid spre alte încăperi, niciuna nu e ultima. Mă trezesc extenuată cu uimirea că a fost doar un vis. „Îi este frig acestei nopți, vișai!” (Jehan Calvus)

Mâna iese caldă din ceață și mă asigură că plecarea e provizorie. P. s-a întors, viu, doar eu îl văd, continuăm convorbirile de taină. El mort, neîngropat, întins pe podea, se ridică în noapte și mă anunță că sună ceasul. Încerc să-l opresc, să n-o sperie pe L., care e într-o încăpăre în fundul coridorului. Îl învelisem amândouă într-un cearșaf fiindcă nu putrezise deloc, nu era cazul să fie îngropat. Eu rămăsesem în aceeași cameră. În lumina albăstrie, nu știu de unde proiectată, îi văd umbra ridicându-se, încerc să-i spun să stea liniștit. Iese încet din încăpăre. Mă iau după el. Ajungem în bucătărie. L. îl vede și nu se miră. P. ne spune că a venit să mănânce o ciorbă caldă, miroase bine, a leuștean și legume proaspete. Nu va sta mult, dar va reveni. Acum se pare că îl pot vedea și alții. E slab, oarecum gri, dar nu are nimic înfricoșător.

Visul cu ursul mare, fioros, zguduind un fel de ușa metalică, gata să se năpustească asupra noastră. Sunt cu cineva, nu știu cu cine, figura i se tot schimbă. Ținem din răputeri de ușa tot mai plâpândă. Celălalt are ideea de a strecura printr-o fantă o cârpă muată în cloroform, să-l adoarmă și să putem lua măsuri de apărare în liniște. Se liniștește și deschidem încet ușa. E acolo, mare, singur, bleg și... mort. Încep să plâng cu sughituri și mă trezesc.

Sunt într-o piațetă întunecată, luminată de câteva felinare verzui. Dintr-o pivniță vine miros de tutun, de băutură stătută. P. e la o masă cu mai multe fețe grotești pe care nu le recunosc. Mă apropii. Îl iau de braț și îi șoptesc să vină cu mine. Se împotrivește. Nu e timp de pierdut, îi spun, ți-e viața în pericol. Se întoarce și mă privește cu ochii larg deschiși, tulburi, dar înfiorați de o spaimă cumva ironică. De unde știi? Îmi dau seama că nu-i pot răspunde. Am ajuns într-o întâmplare veche, am venit aici cumva din viitor, eu deja știu despre moartea lui, el încă nu, povestea lui a rămas în trecut. Visul meu s-a întors *acolo*, cu toată tristețea și deznădejdea, dar nu poate schimba nimic.

Mama apare în cadrul ușii, mă privește zâmbind, cu privirea aceea pe care i-o cunosc, plină de dragoste și un fel de înțelegere secretă.

Mă îndrept spre un tunel de ierburi încâlcite, un fel de alee degradată, amenințătoare. Sper să ajung *dincolo*, unde știu, vag, că sunt așteptată. P. mă ajunge din urmă, îmi vorbește despre moartea lui. L. îl oprește. *Nu mai vorbi, a trecut. Moartea trece.*

Note:

¹ Irina Petraș, *Moartea la purtător*, Colecția *Migrene* a Editurii ASE, București, 2012.

² Irina Petraș, *Miezul lucrurilor*. Convorbiri cu Alexandru Deșliu, Editura Pallas, Focșani, 2006;

³ Rețin din Francis Fukuyama, *Viitorul nostru postuman* [*Our posthuman future*]. *Consecințele revoluției biotehnologice*, Humanitas, trad. Mara Rădulescu, 2004 [2002], câteva enunțuri: „Religia nu e singura bază de pe care se poate înțelege sensul existenței umane: natura însăși, și în special natura umană, joacă un rol deosebit în a defini pentru noi ceea ce este bine și rău, drept și nedrept, important și neimportant”. Evoluția a format omul după un anumit tipar, iar societățile impuse cu forța, în nesocotirea acestui tipar, nu rezistă: „*cuiul pătrat* al naturii umane nu încape în gaura rotundă a planificării sociale.” Trebuie dezvoltat „un concept de demnitate umană care să nu depindă de tezele religioase referitoare la originile omului.”

⁴ *Știința morții*, eseu, 1995; *Știința morții*, vol. 2, eseu, 2001; *Despre feminitate, moarte și alte eternități*, eseuri, 2006; *Moartea la purtător. Stări și cuvinte*, eseu, 2012 – sunt variante succesive ale cărților mele despre moarte.

⁵ Vâscozitatea apare adesea, amenințător, în visele mele rele. Citesc în Jean-Paul Sartre: *Ființa și neantul: eseu de ontologie fenomenologică* (1943; Ed. Paralela 45, Pitești, 2004; traducere: Adriana Neacșu): „în proiectul apropiator al vâscozității, viscozitatea se revelează imediat ca simbol al unei antivalori, adică al unui tip de ființă nerealizată, dar amenințător, de care conștiința va fi continuu obsedată ca de pericolul constant de care ea fuge și, de aceea, transformă brusc proiectul de apropiere în proiect de fugă”.

Melania Cuc

Filmul fără sfârșit

De câteva zile umbla prin Bălți o echipă de la „Romfilm” – casă de producție națională, instituție organizată după tiparele cinematografiei de la Moscova. Sovieticii aveau deja o strategie de propagandă prin cultură, și cele mai multe dintre coproducțiile ultimilor ani redau o lume nouă, oamenii care se ridicau din genunchi în picioare, zidari care construiau case cu o viteză cum nu mai fusese înregistrată pe șantierele comuniste din întreaga lume. Bălțile fluviului erau un platou numai bun pentru o astfel de producție, ce oglindea cum oamenii scăpați din ghearele patronilor se avântau și din nimic construiau o lume nouă, se emancipau dintr-o zi în alta, sub oblăduirea „fratelui mai mare” de la Răsărit.

După 14 ani de prezență militară în România, în 1958, Nikita Hrușciiov a decis să-și ia oamenii, să-i ducă acasă.

Erau primele schimbări politice după moartea lui Stalin, și statele-satelit ale URSS prinseseră să respire suveranitatea ambalată frumos în promisiuni și lozinci patriotarde. Dar erau tineri care, scăpați din mizeria celui de al Doilea Război Mondial, se bucurau de civilie și chiar credeau în prosperitatea promisă de noua orânduire.

– Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a încercat și a obținut o autonomie mai mare pentru țara noastră, uite, au plecat și trupele militare sovietice, am depășit și criza din Ungaria, ce mai, suntem un aliat loial al Kremlinului, dar avem și pretențiile noastre naționale.

Secretarul de partid era și secundul regizorului, un documentarist cu studiile făcute la Academia Frunze.

Toată echipa de filmare ajunsese cu vaporul la Pasul-Oii și filma cu spor: pescari cu plasele doldora de pești cu solzi ca de aur. Când în crepuscul se întorceau lotcile, veneau și căruțele de la cherhanaua de Stat. Se vărsau peștii în lotci, și astfel se completa, chiar se depășea norma de recoltă din ziua respectivă. Apoi, barcazele, încovoiate sub greutatea aceea, erau filmate cu detalii. Ceasul de dinaintea înserării era cel mai potrivit pentru a evoca și a prinde fericirea omului-nou. Focul întesit din răgălii de pe marginea apei, borșul de pește, din care aburul se ridica, ademenitor, și pentru oameni, și pentru câinii din vecinătate...

Cele câteva fete chemate să completeze decorul se mișcau ușor, obișnuite cu munca zilnică, aveau bluze largi, cu broderii industriale și fuste înfoiate, de păreau a fi chiar inflorescențele crăițelor, flori fără

pretenții ce înveseleau grădinile mici din preajma caselor. Toată lumea purta „gumari”, nu pentru că erau ieftini și la îndemână, ci pentru că le protejau tălpile cu care atingeau nisipul amestecat cu pământ și apă din grinduri. Oricum, călcăiele tot le erau aspre, crăpate până la sânge.

Sub salcia unde de obicei se adunau bătrânele, direct pe o buturugă abia retezată, mama Ioana, așa cum îi spunea tot cătunul, toca leuștean și ceapă verde. Filmarea putea să înceapă, să se profite de lumina din crepuscul, una excelentă pentru filmare. Razele veneau din lateral, aproape paralel cu pământul, cu umbrele prelungindu-se delicat, ceea ce făcea ca fețele brăzdate de vânt ale oamenilor – actori de ocazie – să fie impresionante, naturale.

Nu era nevoie nici de difuzoare sau de reflecatoare puternice pentru a controla expunerea. Prinseseră „Golden Hour” cum ar spune americanul, doar că acolo și atunci a spune și Hello! te putea arunca dincolo de păpurișuri, în zona lagărului de muncă forțată. Două lumi care se ignorau deocamdată, fiecare cu necazurile și cu mai puțin bucuriile promise la 23 august 1944.

Echipa filma, operatorul o urmărea mai mult pe Ada, o străină venită acolo de niciunde, căreia localnicii, obișnuți cu cei care evadau din coloniile de muncă forțată, nu îi puseră întrebări, doar o ajutaseră cu hrană și ceva îmbrăcăminte. Astfel că în câteva luni de zile, cât trecuse de când erau împreună, ai fi jurat că Ada era femeia locului. Desigur, bărbații o mai priveau încă pieziș, pe sub cozorocul șepcilor de doc, o cântăreau după felul în care mergea pe drum, după cum ridica cobilița cu gălețile pline cu apa din fluviu.

Nu, nu era potrivită să le facă copii, nici să-i scoată de la „Matt” noaptea spre ziuă, atunci când, în zi de leafă fiind, plecau de la cherhana să-și mai înecă amarul în vodca amestecată cu sirop industrial.

Ea le vorbea despre o lume unde există automobile electrice, unde s-a construit o casă, cea mai mare din lume, și pe care un președinte fără noroc a numit-o Casa Poporului. Că... președintele acela a fost ucis chiar de „Brutus” și chiar în ziua Crăciunului.

Ada nu îndrăznea să le spună prea multe. Nu ar fi înțeles-o, i-ar fi spus că e diversiu. Lagărele de muncă din Bălți erau pline de bănațeni arestați, fiind suspectați de legături de prietenie cu „tito-iștii” din Iugoslavia.

Ada Murgu nu făcuse niciodată politică, se implicase prin 2000 în câteva acțiuni de promovare a

ecologismului, ceva nou pentru noua societate din Patrie. Nu reușise mare lucru și atunci a zis să facă ceea ce știe mai bine, să coloreze pânze și blocuri de hârtie.

Vortexul o aruncase în timp și într-o lume pe care, dacă tot era acolo, trebuia să o înțeleagă. Ea credea cu adevărat că omul este energie, ceva care transcede, și dacă se îndoiește cândva de teoria aceea ala Pasul-Oii, în deceniul 60 fiind, lua lucrurile cum i se arătau, fără să mai despice firul în patru.

În secret, oamenii bălților încă așteptau să vină americanii, să îi scape de „gamela” bolșevicilor. Cum să le explice Ada, străina din viitor, că ideologia și comunismul s-au dus pe apa sâmbetei. Și da, au sosit și americanii, imediat după „Revoluția din 89” – au venit cu baxuri cu pui congelați din rezervele armatei dislocate, și poate uitate, prin toată Europa de Vest. Apoi au venit, s-au instalat baze militare menite să îi apere pe localnici. De cine și cum nu mai avea importanță acum, la Pasul-Oii totul urma să fie în viitor.

Pescarii și urmașii oierilor ajunși în acel eden – care îi devora încet-încet – nu puneau întrebări, nu așteptau răspunsuri. Lumea lor curgea fără calendar. Milițienii, care arar ajungeau pe plaiuri, nu o luaseră încă în vizor. Și așa aveau destul de furcă cu „hoții” care evadau, naiba știa cum, din șerpăria unde îi aruncase sistemul cel nou. În timpul filmărilor fusese puțină agitație, frică de necunoscut, dar îndată se instalase liniștea, apărui un fel de camaraderie, ca pe front, ca pe marea în furtună când toți știu că sunt într-o singură barcă.

Ar fi putut fi o inserare de august obișnuită. Bucătarii sorbeau borșul din polonic, regizorul pregătea cadre după cadre, mașiniștii executau ordinul Șefului întocmai. De data aceea, camera o urmărea pe Ada, o filmau din spate, așa cum pășește, o citadină pe drumul de pământ al cătunului pe jumătate sălbatic. Îi puseseră ilic verde pe umeri, cum purtau femeile tinere, deși Ada nu avea o vârstă anume, sau avea în cartea de identitate pe care o rătăcise cine știe pe unde.

S-a pornit briza, apoi, vântul, vijelia...

După scenariu, femeia ar fi trebui să fie în apă, să spele rufe pe care ajutoarele de platou i le aduseseră, alături de un sloi de săpun maroniu și un bățator de lemn. Ada nu știa ritualul. Îi era și frică de apă, de șerpi. Se așezase pe nisipul impregnat cu alge și aștepta ca regizorul, enervat, să o schimbe din rol.

Fluviul părea fi o curea supra-întinsă și neagră, obiect cu care un demiurg lovește din când în când depărtările și atunci tună, fulgeră.

Operatorul nu știa cum să prindă scena cu femeia dezorientată în fața naturii. A intrat el în apă, cu camera scoasă de pe trepied. Apa creștea văzând cu ochii, și regizorul își cheamă angajații la ordin:

– Semnați declarația de Protecția muncii! Atenție la scule, sunt foarte scumpe. Dacă se distruge o lentilă, pușcăria vă mănâncă. Nu există scuze, înseamnă că e sabotaj, tovarăși. Nici lumina nu ne mai ajută pentru prim-planuri. Gata, ajunge pentru azi.

Cerul devenea plumburiu și se reflecta amenințător peste fluviu. Doi titani gata să se încaiere.

Apoi, s-a auzit, adică s-a simțit, s-a înfipt în fiecare dintre cei prezenți acolo, sunetul; era profund, vibrant de părea că un balaur endemic rage din temutele adâncuri.

„Ommmmmmmm-ommm!”

Uitat deschis, microfonul surprindea vibrația și o multiplica.

Regizorul secund, cel cu realismul dialectic mereu pe limbă, credea că el va salva situația:

– Este doar un șlep, cu un șir lung de barje. Echipajului îi arde de glume, ne face o farsă. Vor fi poftit la borșul nostru de pește, mai știți...

Din cătun, de departe, oamenii încă auzeau mugetul apei, se opreau din treburi, ridicau privirea spre cer, dar nu se mai rugau. Ce era scris, așa va fi!

Mama Ioana își adunase cei șase prunci lângă ea, chiar dacă nu mai erau copii mici. Câmpurile din jur, totul era acoperit cu o păclă, ceață verzuie. Fluviul înaintea, făcea valuri din ce în ce mai mari, se umfla între maluri.

Apoi, iarăși chemarea aceea ca din mormânt: „Ooooooooooooo!”

Pământul se clatină sub tălpile tuturor. Came-ramanul, din instinct profesional, deschise camera de filmat și prinse vibrația solului, mișcarea prin care casele de paie, biserica, clădirea școlii, toate erau lovite de valuri de apă cu noroi. Căinii schelălăiră, fugiră cu coada între picioare spre povârnișurile acoperite în parte de ploi albicioși.

– Ultimul cadru! Atât. Nu mai am curent. Cu un curaj nesăbuit, băiatul cu camera de filmat s-a apropiat, poate prea mult, de linia apei. Sunetul straniu a devenit dominant, a umplut tot spațiul. Operatorul nu avea cum să mai audă valul, să simtă cum apa înaintază, inevitabil a avut loc. S-a împiedicat? I s-a pus piedică? Habar n-a avut, dar mai târziu își amintea că a căzut în genunchi. A simțit arsură, apoi, gheață, a știut că era rănit și că nimeni nu va risca să vină, să-l scape din morți. Că cine era el? Un nimenea care putea fi înlocuit cu altul selectat la Forțele de muncă.

El ar fi putut fi viitorul unei industrii ce se pune pe picioare anume pentru a immortaliza, a lăsa mărturie despre un timp care devine amnezic imediat ce a fost decupată data din calendar.

„Ommmmmmmm!” sunetul face ca aerul să tremure. Era o chemare veche, cei ce s-au legat pe vecie cu Fluviu îi cunosc foarte bine rostul. Ceilalți își ziceau că e butaforie, nu aveau de ce să se sperie. Camera din mâna omului aflat în pericol filma singură; cadru după cadru, mașinăria aceea își face datoria. Nu știe că va fi distrusă, se va descompune în oxizi pe fundul apei mereu călătoare.

– Tovarășe regizor, ăla se-neacă!, strigă careva din echipă, dar, cum ei erau obișnuiți cu simulacru, credeau că așa e trecut în scenariu. După filmare vor bea un sprit și vor râde de întâmplare. Dacă se constată că au scos o peliculă memorabilă, probabil vor fi răsplătiți cu o primă sau cu diplome.

Ada, care trăiește în două lumi distincte – deceniul 60 al unui veac ce a trecut și în anii 2024, 25,

26 –, simte cu altfel de „antene” situația și pericolul iminent. Uită că nu știe să înoate, se aruncă în apa din ce în ce mai furioasă. Întâi a fost dusă la fund, și a simți talpa piciorului cum atinge spina unui pește fantomatic. Totul a fost reverberat în liniștea de dinaintea furtunii. Este împinsă de o forță, aruncată ca o minge de ping-pong, în afara apei. Plutește. Trage aer în piept și constată că o dor plămânii.

Retrăiește coșmarul cu vortexul care a răpit-o din lanul cu rapiță înflorită.

Are ochii umezi. Nu sunt lacrimi, e apă de gârlă. Trece cu degetele peste pleoape, vede, foarte aproape de ea, că plutește camera de filmare. Operatorul e pe sol solid și desprinde cablurile, lianele vegetale, toate acele accesorii ale civilizației și dezastrului, care i se înfășuraseră pe corp.

Ada înota ca și cum asta ar fi făcut dintotdeauna. Era acea Vălurea, eroina din cârticica pe care o citise în copilărie. Nu voia să iasă din Împărăția adâncurilor. Nu era știmă. Și nici povestea Vălurei nu mai de actualitate. Copiii trebuie protejați de emoții negative. Fluviul între timp se umpluse de gunoaie, de otrăvuri și de hoiturile animalelor fantastice ce nu trăiseră, poate, pe acele meleaguri. Se simțea ostentă, dar încă își mișca picioarele, brațele. Apoi, apărură senzația acea de desprindere, de cădere în liniștea ciudată, ca și cum mintea nu mai voia să caute o cale de scăpare. Lumina de la suprafața apei pulsa, se stinge ca un bec. Ce întuneric se lăsase! Mușchii degeaba i se mai încordează instinctive, nu pentru că vrea ea asta, pentru că organismul știe că trebuie să lupte sau să plece. Apa o lovește, o învârtă într-un singur sens, mai adânc, și mai adânc. E tăioasă ca șocul electric. Femeia e convinsă că înghite aer, dar nu este aer, e apă. Sunetul fluviului a ajuns un urlat. Brațele i se izbesc în centrifuga vârtejului. Picioarele caută degeaba un loc stabil. Nu e ca într-un carusel, ci ca într-o mașină de spălat: haotică, brutală, fără ritm. Nu știe unde e susul. Nu știe de unde vine lumina. Tot ce simte e presiunea apei care o strivește. O dor timpanele.

În ființa aceea încă pâlpâie o fărâmă de panică primară, animalică. Nu e logică. E doar un strigăt mut: *ieși, ieși, ieși*.

Ada simte că a atins cu vârful degetelor de la piciorul drept spina unei vietăți, nu îi este frică, nu își face speranță, doar zvâcnește, împunsă în sus. Prima dată nu-i reușește. Entitatea din adânc se cambrează, o saltă, și oamenii de pe mal văd cum capul înecatei iese la suprafața apei. Dar iar a căzut. Monstrul și tutelarul spirit al adâncului și-a făcut datoria, a treia oară, ori-ori, până se simte înfrânt. Femeia e din carne, sânge și simte că ar putea să fi ajuns pe buza anafurului. Vede lumină. Ridică brațele. Zădărnice. Nu mai are putere, se lasă moale, să se ducă-n adânc.

Simte brațele calde. Nu știe dacă e om viu sau e Moartea. Moartea e și ea femeie, va fi cu dansa miloasă.

Cineva de pe mal strigă că un nebun s-a aruncat în valuri. Ada știe că nu viața ei este în joc, că

totul este un film de prost-gust. De ce i-au făcut asta oamenii?

Fără teamă, fără teribilism, acela acționase pentru că așa procedează oamenii. Ea i-a simți brațul cum o cuprinde de după umeri, și mintea îl asocia cu un înger, asta pentru că știa că toți înecații au parte de îngeri alături, la vamă.

Salvatorul ei se numea Eremia și era încă adolescent. Avea el o luptă pe viață și moarte cu Fluviul. Se iubeau și se urau, și lupta aceea avea să țină toată viața, viața Omului, pentru că apa este veșnicia prin definiție.

A smuls-o din vârtej, a tras-o până la țârm, de unde au preluat-o femeile, el rămânând singur în mulțimea acea de oameni. Nu realiza că tocmai învinsese moartea, devenise erou. I se părea că doar citise undeva, într-o carte de aventuri, despre salvatorul de oameni. Și totuși el avea curajul și menirea, tăria să se lupte cu fiara, fluviul care era mai mult de o dihanie cu șapte cozi împletite și cu plumbi la capete.

„Ommmmmm!” Se auzea cum fluviul, învins pe moment, implora, își lua îngenunchat tainul. De data aceea îl învinsese un băiat ce nu pusese încă briciul pe obraz.

– Fătul mamei, iar te-ai luat la trântă cu balaurii. Ți-am tot spus, măi, copile! Ce m-aș face fără tine? Mulțumesc, Sfinte Nicolae, patron al copiilor răi!

– I-ai pus pene în aripi, țată Ioană. De acum nu-l mai poți ține doar în ogradă, cu găinile. Lumea e mare și îl așteptă.

Oamenii se îmbulzeau, vorbeau, despicau firul în patru. Babele îi făceau masaj cu țuică și cu mentă înecatei.

– Phhhi, cât e de slabă! Nici nu aveau ce să mănânce morunii din ea.

– Vezi tu, soro, apa asta care ne hrănește, ne vindecă de molime și ne spală păcatele cele de cu voie și fără de voie e și vicleană ca viperele.

– An de an cere carne dulce de om. Îl auzi: Oooooommmmm!

Satul vorbea verzi și uscate.

Fetele nu mai erau speriate, îi dădeau rotogol locului unde se așezase băiatul. Acesta sta cu bărbia sprijinită în pumni și privea ca în transă pelicula apei pe care se lăsa, foarte roșu, crepusculul.

Una dintre codane, Elisaveta, se băgă în seamă, știa că orice i-ar fi zis și făcut, băiatul nu ar fi certa-o de față cu lumea.

– Auzi, ce-ai făcut? De mureai înecat, ce se făcea muma ta, cei din casa voastră. Hai? Zi! Ei, Eremia, Eremia, te puneau pe tron de salcie albă, că ești holtei, și te lăsau să aluneci pe vâna de apă, la vale. Mă faci să plâng. Promite-mi că nu te mai iei la întrecere cu balaurul cel nebun. Ai vrut să trăiești precum în cărțile pe care le tot răsfoiești? Ți-a ieșit.

Eremia Moraru era mai matur decât leatul lui, dar nu arăta asta la lume. El știa că Fluviul ar fi putut să-l înhațe, să-l soarbă de o sută de ori până acum.

A doua zi, abia de se făcuse lumină. Eremia își luă cățelul în brațe, era mic și cu piciorușele în atele.

Fuse rănit la vânătoarea de rațe sălbatice. Îl plimba zilnic pe marginea apei, să nu-i uite miro-sul. Era convins că Negruțu îl înțelegea mult mai bine decât oamenii.

Pășea cu tenișii cei noi pe urme șterse de valuri, de-a lungul apei, căuta mărturii, dar nu se vedea niciun semn care să-i confirme întâmplarea că a fost reală, și nu în urmă cu zece ani, ci doar o zi înainte. Peste noapte plouase, urmele și păcatele oamenilor adunați acolo ca la circ erau deja spălate. Echipa de filmare părăsise satul în grabă. Înregistraseră scene care puteau să intre în Arhiva cinematografilei.

Eremia se împiedică în smocul de sânziene sălbatice. Plecă ochii. Un obiect de ebonită strălucea negru și impertinent din roua dimineții. Era un fragment important din camera de filmare, pe care apa o aruncase, peste noapte, la mal, așa cum scotea și leșurile înecaților.

– „Cameră filmat KINOR, peliculă 35 mm/Fabricat în URSS”. Uite, Negruțule, mărturia.

Cățelul făcu „ham” de trei ori, se așază în coadă și așteptă să fie recompensat.

Fluviul de alături se arăta calm, prea calm pentru o zi ca aceea. Eremia lăsă cățelul în iarbă, își puse palmele pâlnic la gură, și strigă: Auzi, Levithanule! Jur că te voi cânta, dar te voi și judeca, te voi iubi și voi muri pentru tine. Mă auzi balaur cu trei capete! Dacă ție ți-e bine, și mie mi-e bine!

Ia, de ești aidoma, Fiară, vreau să-ți aud mugetul! Acum!

„OMMMM!”

Îi răspunse întinderea de apă năvălășă și totodată sublimă. Atunci și acolo, Fluviul era doar Leul care își linge rănila de după o bătălie. Dacă ar fi avut gură să vorbească, l-ar fi avertizat că după o zi cu soare, ca aceea, urma noaptea în care, de la munții Pădurea Neagră până la Marea cea Mare, vor fi fenomene cărora nici Meteorologia nu le va găsi nume care să se potrivească.

Alexandru Jurcan

Alegeri

Se votase o lege dură: după alegeri, fiecare om trebuia să poarte pe frunte un semn distinct cu ceea ce a ales. Astfel a început o epocă total criminală. Ura pe față, injuriile, bătăile. Un adevărat carnagiu, consfințit de lege. Dispăreau oameni și dintr-o parte, și din alta. După un an, au mai rămas în țară animalele și copacii.

Inundația

Doamna Marina trăia singură. După 70 de ani, a început să se pregătească pentru cele veșnice. Mereu i-a plăcut să fie ordonată, așa că a ales hainele cu care voia să fie îmbrăcată ultima dată. Alături a așezat actele, banii, o fotografie și un mic testament. Într-o zi s-a dus la sora sa în satul vecin. Atunci a avut loc marea inundație, iar satul Marinei a dispărut sub ape. A trebuit să rămână la sora ei și, cu meticulozitatea ce o caracteriza, a început să refacă aranjamentul pentru posibila dispariție.

Pasărea

O pasăre rănită se târăște pe trotuar. Înaintează cu ajutorul unui singur picior. Aripile lăsate îi încetinesc mersul, ca la albatrosul lui Baudelaire. Primăvara și-a intrat în drepturi. Nimeni n-o observă, deși strada e plină de trecători. Toți oamenii merg cu ochii fixați în telefoane. Butonează în neștire, iar deasupra lor vibrează fluturi, atrași de parfumul florilor de mai.

Umbrela

Unii afirmă că fericirea durează cât îți întorci capul, că viața poate lua altă direcție în fiecare clipă. Nu cred în previziuni negre, demodate. Iată, deși plouă, mă simt în apele mele, debordant, optimist. Am o umbrelă solidă, cu un buton percutant, care provoacă o țâșnire de rachetă. Întru la un magazin, cumpăr pâine proaspătă. Afară e potop, deschid ușa magazinului, care dă direct pe trotuar, apăs butonul magic al umbrelei... și nasul unei doamne e dislocat într-o secundă, zburând în aer, însoțit de fluturarea sângelui năvalnic.

Vecina

I-am zis vecinei:

– Nu mai deschide ușa la toți borfașii! Înțeleg că vrei să ajuti oamenii, că mergi de trei ori pe zi la biserică, dar lumea e plină de nemernici!

Acum femeia zace pe podea, după ce a fost sufocată cu o pernă. Făptașul stă la masă și mănâncă. Ușa e întredeschisă. Omul îmi zâmbește: „Vom fi vecini, că doamna a făcut infarct, după ce mi-a lăsat mie apartamentul”.

Luminița Rusu

O cafea fără cofeină

Se schimba pavajul în piața din centrul orașului. În ultimul timp cam la doi ani era șantier în zona pietonală: mai întâi au scos piatra cubică, fiindcă alunecau doamnele ce purtau pantofi cu toc. În locul pietrelor lucioase a fost turnat un strat gros de asfalt, încât cu greu deosebeai trotuarul de singura bandă rămasă pentru circulația mașinilor. Anul următor, Consiliul Local a hotărât să închidă total centrul pentru autovehicule. Au fost puși stâlpișori bicolori prin mijlocul asfaltului, iar capacele de canal au fost înălțate și acoperite să ajungă la același nivel cu strada. Apoi au fost doi ani de liniște. Terasa de la marginea piațetei deja începuse să prospere când zona a fost din nou închisă pentru renovare. Începuse „marea betonare”, cum o numeau localnicii. Aproape un an centrul orașului și străzile adiacente au trecut printr-un amplu proces de modernizare. Cel puțin așa anunțase, pompos, edilul orașului chiar la începutul anului. Toți copacii ce umbreau marele bulevard au fost scoși din locul lor de zeci de ani, primăria plantând cu mult entuziasm în locul lor platani și palmieri. Pe străzi au fost puse dale pepit, deschise la culoare și în ton cu noile bănci, evident din beton.

Platanii din păcate s-au dovedit foarte atractivi doar pentru un gândăcel specific, adus probabil odată cu pomișorii din țara de origine. Dintr-o dată statul tihnit la umbră devenise doar o amintire, iar băncile cimentate și pavajul ridicau temperatura vara la valori insuportabile. Presat de cetățenii supărați că au o zonă pietonală pe care pot doar să o traverseze în fugă, fiind și an electoral, zic gurile rele, fostul și, spera el, viitorul primar anunțase în primăvară accesarea unor fonduri europene pentru trasarea unor benzi dedicate bicicliștilor și crearea unor structuri betonate ce protejau băncile de razele neînduplecate ale soarelui. S-a organizat și un concurs de proiecte pentru designul acestor structuri, transparent, supus votului cetățenesc, iar câștigător a fost desemnat modelul care permitea amenajarea unei mici grădini pe acoperișul ce proteja banca. Singura problemă era lipsa apei care să irige plantele, dar momentan pentru atât ajungeau fondurile, urmând ca în anii următori să fie accesate alte fonduri pentru implementarea rețelei de apă care să asigure supraviețuirea „grădinilor suspendate”.

Marele câștig al eternului șantier din centrul orașului a fost că nu mai îndrăzneau nicio doamnă să poarte pantofi cu toc. Treptat femeile orașului redusese înălțimea tocului, în prezent majoritatea abordând străzile în teniși sau espadrile, spre marea bucu-

rie a singurului proprietar de magazin ce vindea pantofi sport în centrul orașului. Mai erau câteva cucoane fițoase ce umblau cu încălțăminte de schimb, dar o pereche de pantofi nu poți să o pui într-o poșetă, trebuie măcar un rucsăcel, iar fără poșetă nu prea merge tocul elegant.

Cu tot praful și bocănitul ciocanelor din zonă, pe mica terasă de lângă piațetă e plin de lume. La masa dinspre trotuar, deși e greu să spui acum unde ar trebui să fie trotuarul, două doamne de patruzeci-cincizeci de ani beau tacticos ceai.

– Bună infuzia asta, Violeto, ce bine că mi-am luat de iasomie. Cică stimulează activitatea creierului, că mai am de lucru după ce ajung acasă. Auzi ce idee pe domnul director, susținut bineînțeles de toți pupincuriștii din cancelarie, să facem o activitate în Săptămâna Altfel despre femeia modernă în literatura română. Și ce să fac eu altfel? Adică pot prezenta un eseu, eventual să vorbesc două ore despre eroinele din literatură. Care eroine la noi... Ce să zic, francezii cu Madame Bovary, rușii cu Ana Karenina, noi cu Fefelega! Acum ai zice că exagerez, în fond suntem în secolul douăzeci și unu, ar trebui să mă leg de ce se scrie acum. Uite, asta ar fi o bună ocazie să le vorbesc copiilor despre autoarele contemporane, știi ce zic?

Violeta e o blondă ștearsă, cu ochi albaștri și buze subțiri. Ridică cu eleganță ceașca să curgă ultimele picături de ceai rozaliu, apoi dădu din cap a înțelegere spre interlocutoarea ei, în timp ce se uita disperată după domnișoara ce le luase comanda.

– Doamne ce sete mi-a fost! Ce să zic, Mărioară, te descurci tu! O fi Săptămâna voastră Altfel cam stresantă, dar mai bine ca la mine unde toate sunt la fel. Zilele curg monotone și uniforme, nici nu știu să îți spun unde-s mai plafonată: la muncă sau acasă. Cred că la job, sincer, acasă mă trece fiică-mea dintr-o emoție în alta, nici nu apuc bine să mă adaptez la o situație și deja vine cu o nouă provocare. Întâi a zis, în vară, că vrea să fie artist plastic. Am căutat profesor de desen să o evalueze, măcar să ne zică dacă mângălelile ei au vreo valoare estetică. Eu, cum mă ști, complet lipsită de înclinații artistice, taică-su pragmatic... Și, oricum ar fi, eu sunt chimist, taică-su inginer, de unde să ne dăm noi seama dacă are rost să se îndrepte fata în direcția aceea? În fine, profesorul zise că e bine. Ar fi de lucru, dar ea e doar în clasa a XI-a, are timp să pregătească portofoliul de admitere și să lucreze pentru perfecționarea stilului.

S-a pregătit până în decembrie, apoi s-a sucit că vrea să devină arhitect. Alt profesor, altă evaluare, încă patru luni de muncă... Săptămâna trecută a venit și mi-a zis că vrea să devină tattoo artist. Se câștigă bine, are libertate de exprimare, că la arhitectură e multă tehnică, șase ani facultatea și, după aceea, ești limitat, nu te poți exprima. Dar pentru liniștea mea face o facultate, vede ea ce, nu rămâne fără studii superioare, să nu mă facă de rușine. Pentru liniștea mea, că altfel...

– Totul pentru liniștea ta, Violeto! Țasta e un moment când mă felicit că nu am copii. Uite domnișoara, îți comand un ceai antistres?

– Râzi tu, dar...

Lângă masă se opri o tânără plinuță, cu blugi mulați și șorț negru peste un tricou alb.

– Vă mai aduc ceva?

– Cafea decofeinizată ai?

– Da, este.

– O cafea decofeinizată cu mult lapte, te rog. Serios, Violeta, ce mai vrei?

– Pizza aveți?

– Avem.

– O pizza margherita te rog. Și încă un ceai de fructe.

Mărioara e plinuță, brunetă, tunsă scurt și poartă ochelari cu ramă neagră. Aspectul de profesoară e întregit de un compleu gri, cămașă crem, încheiată până la ultimul nasture, și pantofi negri, fără toc.

– Cum îți spusei, femeia modernă în literatura română. Care femeie modernă nu se regăsește în manualele după care trebuie să învețe copii. Cam totul se rezumă la Vitoria Lipan, Fefelega și aiurita aia de Otilia. Uneori nici nu știu cum să explic unei clase de uman, majoritar feminină, de ce toți eroii din scrierile noastre sunt plini de sentimente nobile, caractere admirabile, iar femeile, dacă nu sunt niște țărănci supuse, marea lor calitate fiind perseverența, atunci pot fi niște domnițe clorotice care nu prea știu ce vor de la viață. Maxim visează la un iubit care să le scoată din rutină, adică să le ducă la baluri și să le cumpere rochiile frumoase, doar nu au dorințe erotice sau ambiții intelectuale. Pentru că așa le vedeau bărbații care scriau despre ele, iar femeile în vremurile acelea puteau scrie doar poezii ușurele despre flori și animale.

– Hai și tu în secolul douăzeci, ai o Nina Cassian sau o Nora Iuga. Păstrezi exemplele de care mi-ai zis și vii cu femeia modernă reală, scrie un eseu cum așa era percepută atunci, poate unii mai cred și azi că e așa, dar realitatea e altfel. Sunt multe autoare demne de prezentat, acum e momentul, doar tu mi-ai zis că e Săptămâna Altfel, scoate capul din manual.

– S-ar putea să ai dreptate, nici eu nu mai pot gândi în afara programei, ce să aștept de la alții. Se schimbă lumea, Violeto, știi ce zic? Acceptă mai greu generația asta de acum norma și cutuma, nu învață... Corect ar fi de fapt „nu memorează”, vin tot timpul cu ideea că informația e la un click distanță, ca nu are rost să tocești. Am avut dezbateri la o oră de

dirigenție despre sistemul de educație, am zis că le dau de gândit cu întrebarea ce fac dacă ajung în vârful muntelui și nu au net. M-a întrebat un dezghețat că, dacă e blocat pe munte fără semnal, cred că o să aibă nevoie să cunoască anii între care a domnit Ștefan cel Mare sau i-ar fi mai util să știe coborî în rapel? Nici nu am știut exact ce e cu rapelul ăsta, am mers în cancelarie și am căutat și eu pe telefon.

– Și tu, Brutus? Păi dă un search pe net și pentru femeia modernă în literatură.

– Nu, mersi, am căutat anul trecut când am avut activitatea despre filme inspirate de cărți. Am găsit un site cu cele mai cunoscute filme românești care erau ecranizarea unor cărți. Mi-a venit ideea crează să verific câte autoare erau în top. Fără Hortensia Papadat-Bengescu, am zis să fiu actuală.

Nu-mi zi, nu erau nici zece!

– Una, Violeto, una singură. M-a apucat jalea, nici nu am mai zis nimic. Unde să mai deschid subiectul.

Printre mese se undui chelnerița. Așeză în fața Violetei o farfurie mare din care se răspândeau aburi apetisanți și o ceașcă cu cafea în cealaltă parte a mesei. Marioara simți cum i se umple gura de apă, dar sorbi o înghițitură din cafeaua decofeinizată și amară să își tempereze apetitul.

– Vrei?

– Nu. Mulțumesc, luam și eu dacă voiam.

– O felie, de poftă!

– Pofta trebuie temperată, Violeto! Dar ce îmi bat gura degeaba, ai tu arderile bune, de când te știu arăți tot așa, pun pariu că mai încapi în blugii din studenție.

Violeta zâmbi în timp ce mesteca cu poftă.

– Încap, da, sigur. Nu am mai putut să îi închei după primul copil, dar nu i-am aruncat, îi țin în dulap, poate, poate. Nu se poate cu pizza cred, dar zău că nu îmi pasă. Și nu pentru că mă iubește bărbatul așa cum sunt, deși sper că încă mă iubește.

– Doar sper?

– Și tu, leagă-te de orice cuvânt. Da, sper, nu am de unde să știu ce e în sufletul și mintea lui. Câteodată nici ce e în capul meu nu știu prea bine. Douăzeci de ani sunt mulți, aproape jumătate din viața mea. Am zile în care îmi vine să ies pur și simplu pe ușă și să nu revin câteva zile măcar. Să văd cum își spală singuri hainele, vasele și creierul în rutina zilnică. Crezi că el nu simte la fel?

– Posibil, dar rutina lui e cu stat la televizor, joc pe calculator și ieșit la bere din câte povestești tu. Pare ușor mai destinsă decât a ta, știi ce zic?

– Știu... Ai un tic nou?

– Poftim?

– Ai un tic nou. „Știi ce zic”. Repeti asta aproape la fiecare final de frază.

– Nu cred, e doar o subliniere a unei idei, știi ce... Ok, posibil să ai dreptate. O să încerc să evit expresia, acum mai am un stres pe lângă cel cu Săptămâna Altfel.

– Și chiar, cum rezolvi?

– Știu, Violeto, doar sunt și eu o femeie modernă. Îi pun pe ei să caute, să vină fiecare cu un eseu despre femeile moderne din literatura română. Eroine sau autoare, scris sau printat, să vadă că mă adaptez. Ce, crezi că mie îmi place să mă zgâiesc ore întregi la scrieri hieroglifice sau cuneiforme? Și nu mă consolează cu nimic că pot să le scad un punct pentru estetică, mama ei de calligrafie! Mi-a făcut fiică-ta cont ultima dată când am fost la voi pe două site-uri unde vorbesc elevii, de fiecare dată când dau compunere liberă agăț doi-trei întreprinzători care îi întreabă pe alții dacă nu au ceva scris pe tema dată. Nu îți fă griji, după câteva discuții de genul ăsta în care am intervenit nu prea mai încercă, cred că au povestit între ei. Sau vorbesc pe alt grup, sigur mai sunt de care nu știu eu. Oricum, schimb temele, deși cred că ar trebui să îmi fac cont și pe grupul școlii, dar acolo cică e mai greu. Sunt un pic paranoică, așa-i?

– N-am zis nimic. Soluția e bună, aștept cu nerăbdare să îmi povestești. Simt că vei merita ceva alcoolic după prezentările din Săptămâna Altfel.

– De consolare sau premiu? Cui îi pasă, e bine primit oricum... Uite și tu la piața asta veșnic săpată, zici că niciodată nu va mai fi altceva în centru orașului decât șantier. Măcar se face ceva, dar parcă prea se joacă învârtita pe centru. Tattoo artist zici? E un pic Otilia fiică-ta în perioada asta, dar tot e bine că vrea să facă o facultate. Chiar dacă e doar pentru tine. Bun copil, își găsește ea drumul, doar răbdare să ai, Violeto! Azi, mâine termină facultatea și începe să lucreze, vei râde cu mine la cafea de povestea cu tatuajele. Eu zic chiar să îți faci și tu unul, știi ce zic? Știi. Clar, am un tic. Îți faci un tatuaj cu pahare din acelea din laboratorul de chimie...

– Erlenmeyer.

– Așa, Erlenmeyer sunt acelea cu gura îngustă, nu? Faci și o pipetă dacă te simți rebelă și ieși din rutină garantat.

Violeta zâmbește înghețat.

– Zici tu că asta e soluția?

– Asta e, draga mea! Îmi fac și eu unul cu o bufniță studioasă, am văzut o imagine pe net cu una care citea dintr-o carte. Aia sunt eu, mă reprezintă. Femeia modernă bufniță și mămica cool cu Erlenmeyere. Hai că ne descurcăm, facem cerneala să curgă și pe pielea noastră.

– Bați câmpii, Mărioară, mai bine bea cafeaua fără cofeină și lasă-mă să fug la rutina mea de spălat/ gătit/ citit dintr-o carte înainte să adorm.

Marioara ridică ceașca și sorbi fără zgomot, în timp ce Violeta căuta cu privirea printre mese chelnerița. Mătură cu privirea centrul pieței unde, pe o grămadă de dale, fumau doi muncitori cu veste galbene. Încă trei stăteau pe o bancă și beau dintr-o sticlă un lichid arămiu. Singurele care se mișcau printre dale erau două ciori ce se certau de la o nucă aruncată pe nisipul proaspăt nivelat de un compactor ce zăcea la marginea pieței.

– Uite și laăștia, în trei luni cred că reușesc să așeze dalele. Oricum, ce atâta grabă, anul viitor parcă vād că le scot iar. Unde e tinerica să plătim? Auzi și tu ce nume, Fefelega! Hai că mă descurc, o să vezi că și tu!

Peste terasă fâlfâi negru o cioară tristă fără nucă în cioc.

Icu Crăciun

Și pensionarii bârfesc, nu-i așa?

Tustrei sunt de vârstă apropiată și stau pe terasă la una mică, adică o juma' de votcă pe care o lungesc până se satură de trāncānit. Se vede pe chipul lor că se simt bine împreună. Tānjesc după ceva, dar nici ei nu știu după ce. Sunt de condiție medie și sporovāiesc ca gospodinele. Dacă stai aproape de masa lor prinzi frānturi din flecāreala lor.

– Dacă ți-ai propune, la jumātatea vieții fiind, să transformi un amic de aceeași vārstă cu tine într-un om altruist, necārtitor, cum preținzi că ești tu, ar fi curată pierdere de vreme, știindu-l exact invers atributelor enumerate mai sus. Dominat de invidie, amicul – dacă se poate spune așa – are ca prim aliat pe nevastă-sa care disprețuiește pe toată lumea, deci, din start, demersul tău de holtei bătrān va fi sortit eșecului. Femeile sunt mai invidioase și mai limbutate decât bărbații; neavānd simțul proporțiilor, la ele discernāmāntul demarează foarte greu. Asta este de cānd îi lumea și pāmāntul. Prieten nu-l poți considera, cāci, în cazul acesta, ar trebui să fie egalul tău, or amicul, fiind plafonat și plin de pizmă stātută – dirijat, alimentat și adāpat zilnic, orā de orā, secundā de secundā de o consoartā pretins-creștinā și plină de venin amestecat cu bombānit neconținut – va apela la alt mijloc de a-ți reduce, a-ți tăia din aripi și anume: defāimarea, deși aceasta este porunca a noua pe tablele lui Moise, dar femeia n-are treabă cu ele. Ea nu se luptă să-ți cāștige încrederea, dimpotrivā, se luptă să te domine în orice situație te -ai afla. Fostā casierā la Primārie, înzorzonatā cu două șiruri de mārgele, ea frecventează biserica pentru iertarea păcatelor sale, nu ale altora, convinsā că va fi primitā în Rai, după trecerea la cele veșnice. La invidie și răutate ar putea fi medaliatā, dar în privința fricii în niciun caz. Dimpotrivā. Tupeul de femeie versatā, care cāndva avusese trecere la sexul masculin, și l-a păstrat, convinsā că nurii nu i s-au ofilit, i s-au

conservat destul de bine, deși, sărmana, nu mai este nubila provincială sănătoasă de altădată și nici măcar în postura de a emite pretenții. Încă nu vede că are trupul uzat și că mâine-poimâine îi va fi nefolositor; femeile sunt preocupate tot timpul de felul cum arată. Pentru ea n-a contat sentimentul iubirii, a contat satisfacția împerecherii, iar din punctul acesta de vedere a fost extrem de mulțumită, el, naivul, nefăcând nicio distincție între copulație și dragoste. Animal bine, a fascinat-o, pur și simplu i-a sărit inima din loc când l-a văzut, idealul ei masculin, i s-a dăruit cu nonșalanță, fără emoții, l-a plăcut fizic, zică ce-or vrea psihologii, dar actul sexual contează cel mai mult, din păcate, de sufletul ei nimeni nu s-a putut apropia, el a fost nesus de satisfăcut, comunicau numai din priviri, i-a stors puterile, epuizând-o rapid, s-a ținut de ea ca o gumă de mestecat lipită de talpă, mai cu seamă că a trecut peste etapele preliminară, și un-doi s-au trezit căsătoriți oficial, cu acte în regulă. Inițial, el nu-și putea stăpâni pornirile atavice, avea furnicături în tot corpul – așa se zice –, o puneja jos în bucătărie, sufragerie, dormitor, o îmbăta de plăceri până o vlăguia și o secătuia de tot, apoi, treptat, dorințele de posedare i s-au rărit, ea a devenit tot mai dezamăgită, că nici dacă i le stârnea și-l provoca, nu reacționa. Nimic nu-l stimula. Vraja dintre ei s-a răcit dintr-odată, zilele au trecut serbezi și plictisitoare și acum îl vede cu alți ochi; unii, la vârsta lui, sunt de neostoit, iar el, acum, și-a pierdut vigoarea și rânjește ca un cal bătrân cu dinții stricați; prestația lui este lamentabilă, nu-l impresionează nimic, umblă prin casă cu pași moi să n-o trezească, se bâlbâie la fiecare cuvânt, lucru care o enervează la culme, deoarece când l-a cunoscut nu se bâlbâia așa de tare. Îi vine să se încurce cu câte un tinerel care îi face ochi dulci, dar renunță, n-o lasă poziția, nu se complică, de ce să fie arătată cu degetul, căăștia tineri mereu se laudă între ei, nu-i așa? Pentru așa ceva îți trebuie să iei o decizie curajoasă. A făcut și pe geloasa, dar nici asta n-a avut vreun efect asupra lui. Cândva se hotărâse să-l părăsească, să plece în lumea largă și să-l lase cu ochii-n soare, chiar a circulat un zvon că ar fi avut o idilă cu un șofer de ambulanță, nu dau nume, slab și înalt cât o prăjină, dar starea asta contradictorie a fost de scurtă durată. Știi asta de la o vecină căreia i s-a confesat într-un moment de slăbiciune. Romantismul lui a fost fals și găunos, n-a avut și n-are pic de personalitate. E normal să-și descarce nervii pe el. Pe cine să și-i descarce? N-a șovăit să-i spună indolentului direct în față că e cazul să se apuce și el de ceva serios... este trecut de 50 de ani și încă este dezorientat, nu se implică în nimic, douăzeci și cinci de ani a trăit în umbra dumneai. Deocamdată nimic, nu reacționează nici-cum, stă, semiconștient, în expectativă, ca un țănc împielit care face pe îmbufnatul smiorcăit când este pedepsit. I se pare în egală măsură de puturos și de naiv. Alte cupluri se sincronizează impecabil, doar ea rămâne singură cu „mațul” lângă ea. Nu știu ce face la servicii, dar lumea zice că-i serviabil și se ține de cuvânt. Nu știu ce să zică. Acasă, se comportă ca un cârnaț pus peste rudă, iar în vizite ca un geamantan

tras, cu roțile (aici întreaga asistență a izbucnit într-un râs spumos, care, recunosc, m-a contaminat). Iată încă o explicație pentru irascibilitatea ei actuală. Da, da, răbufnirea ei este justificată. Dintotdeauna a fost mai temperamentală și a vorbit mai mult decât el. Nu-i place nici să fie contrazisă. În definitiv, și-a făcut destulă inimă rea că n-a putut-o însămânța – n-are copii, sarcina a rămas o himeră penibilă –, s-a resemnat și a conștientizat că persoane îndreptățite, adică rudele cele mai apropiate, se vor bucura de avuțiile lor după ce n-or mai fi ei pe lume. Acuma își omoară timpul cu pisica și vorbește cu ea de parcă ar fi o ființă umană sensibilă și rezolvă integrale ca și când ar juca într-un spectacol jalnic de la care lumea ar ieși tiptil afară. Deh, viața este condimentată cu fel de fel de ingrediente! Cât a fost tânără arăta ca un manechin și, probabil, ar fi ajuns în top model, dacă ar fi avut posibilitatea să plece din urbea asta de două parale, dar și-a păstrat apucăturile mondene din perioada aceea, cu toate că a rămas neîmplinită, a zis nea Bujoreanu pe un ton potolit.

– Ei, bine, într-o astfel de femeie care și-a contaminat la cârtit până și consortul, căreia îi plac și bărfelile mărunte la nebulie, nu poți avea încredere nici cât îi negru sub unghie. Să presupunem că ești în vizită la ea acasă că doar ești prieten cu soțul dumneai. Acum, te pot avertiza: ospitalitatea dumneai este una de frondă. Zică asta pentru că am pățit-o pe pielea mea. La ordinea zilei sunt, firește, discuțiile banale despre prețurile de la piață, zacuscă, leurdă, ciuperci, dar nu lipsesc migrenele dumneai, artrozele și diferența dintre sistolă și diastolă, aritmiile, pulsul, memoria; femeile mărginite rețin amănuntele inutile mai bine decât soții, de aceea, probabil, trângănesc continuu despre fleacuri și mâncăruri, dar știi și să te iscodească, să te tragă de limbă, eviți să le contrazici, nu le repezi din politețe, se înfierbântă, încât și amintirile nedorite ți le mărturisești, ce-i drept cu strângere de inimă numai să scapi și s-o vezi satisfăcută. Mâncarea sau băutura intră pe gât cu noduri, și să-ți propui să te ghiftuiești nu vei reuși, atât de inconfortabil te simți. În aer plutește dorința sa de supremație. Trebuie să fii foarte generos cu superlativale când te afli în preajma ei. E o favoare! La un moment dat te servește cu cafea sau un coniac mic, „Poftim, dragă!”, te îmbie cu niște ochi cercetători și cu buzele ei subțiri, țuguiate, făcând pe mărնimoasa, fără să bănuiești în zâmbetul său ademenitor și serviabil că-ți pune ceva în lichide, unii zică că făină de carii ca să te apuce cufureala, iar tu, băiat politic, deși ești cunoscut drept un încăpățânat ca un câțar bătrân, n-o refuzi. Ai fi putut-o face improvizând o scuză meschină, dar nu zici nimic; ești inhibat ori te-a hipnotizat, săgetându-te cu privirea sa sticloasă; de-abia după ce le-ai îngurgitat îți dai seama că ceva nu-i în regulă cu tine, nu ești în apele tale, parcă ai fi beat și se învârtă casa cu tine. Debusolat total, cu mintea confuză și o privire rătăcită, pleci intempestiv, invocând o scuză acceptabilă. Pe drum, transpirat și livid, plin de broboade reci, simți că te arde ceva în stomac, ajungi acasă, te întinzi în pat, sperând să-ți treacă junghiul, dar te trezești la spital în perfuzii. Zică

asta pentru că am pățit-o pe pielea mea. Ai avut impresia că ți s-a oprit timpul. „Ai scăpat pentru că trupul tău este un mare luptător”, îți zice medicul, iar tu te cutremuri, dar răsuflă ușurat, zicându-ți: „Cât de ușor poți s-o mierlești!” Ce dracu ți-a putut pune în băutură, te întrebi speriat, încruntându-te, iar în cap auzi glasul micos al amfitrioanei, cu râsul ei ironic înfipt în minte, care te-a condus atunci, însoțită de consort, până la ușă, ca un avertisment: „Nimic nu este bătut în cuie, nu uita: după suiş urmează coborâș”, mi-a zis cu răceală, dezgustată, afișându-și zâmbetul ei superior, perfid și ipocrit, de neuitat. Hotărât lucru, o femeie malițioasă și autoritară nu-i atât de stupidă pe cât credeți! Una ca asta tace doar când numără banii, altfel, este o femeie destoinică și cu inițiativă, atâta doar că în preajma ei nu te simți confortabil! Cum să te simți bine cu cineva care a încercat să-ți uzurpe personalitatea clădită cu atâta trudă? Prezența ei te indispuce doar s-o vezi, dar s-o și auzi pornită să te pună într-o lumină defavorabilă nu numai în fața amicilor, ci și a întregii comunități! Ființă așa respingătoare n-ai să găsești să umbli țări împărțite! Sunt și femei care trângănesc, dar sunt simpatice. Asta n-are nimic, doar ifose!, s-a revoltat nea Tămășoi.

– Este un lucru bine-cunoscut că succesul nu are valoare dacă nu-l împarți cu cineva, după cum și renumele este valabil numai în sânul societății. Făcând un exercițiu de imaginație, să presupunem că la un moment dat ai avea o mare reușită în cariera profesională. Cum vor suna felicitările din gura acestor persoane care par invulnerabile? Nesinceritatea lor o vei putea citi chiar dacă n-ar rosti o vorbă, ar fi suficient să le privești fețele acrite pentru a te lămuri în privința lor, chiar dacă îți zâmbesc prietenoase; ceva nu se poate ascunde. Degeaba încerci să fii cât mai modest, mai blând și mai reținut la vorbă, ea va interpreta modestia și ezitățile tale drept infantilitate, crede că te-a prins la cotitură, ești un ins oarecare, superficial, ușor manevrabil, tu, stânjenit, o lași să creadă acest lucru pentru a-i da satisfacție, ai frazele prefabricate la îndemână, fără divagații, dar nici așa nu-i bine, ceva nu-i iese la socoteală, este derutată, rămânând neconsolată: cum se face că ești apreciat de alții, iar ea n-a descoperit în tine veleitățile de care se face atâta caz. Este foarte abilă – atribut specific feminin –, îți caută un punct nevralgic pentru a te domina și va pedala pe această vulnerabilitate pentru a profita de ea fără ezitare și fără scrupule. Noroc că ai atins etatea unuia căruia prea puțin îi pasă de reacția celor din jur, nu mai ești tânărul nesăbuit și îngâmfat de altădată, ca în liceu, când, dacă erai prea deștept, păreai ridicol în fața loazelor. Dar ce te vei face dacă succesul tău nu se va opri la invidia lor, ci se va transforma în resentimente? Nu numai că vor scorni fel de fel de „ajutoare” externe: că de unul singur nu se putea să te afirmi, că altcineva a pus umărul la realizarea ta și, în ultimă instanță, ai beneficiat din plin de sugestia unui alt amic mult mai dotat decât tine, iar tu n-ai făcut altceva decât să-i preiei ideile și să i le prelucrezi, atribuindu-ți-le. Are un talent grozav în a te pune în situații ridicole. Pizmuitorii, cu sângele adu-

nat în obraji, vor face tot ce le stă în putință să-ți anuleze bucuria succesului, ajungând, în ultimă instanță, să-ți inventeze defecte de care tu habar n-aveai că există. Singura soluție, vorba vecinului meu, Dumitru Suci, este să nu-i bagi în seamă: „Dacă vrei să le iei orice putere asupra ta, este să te simți tu bine”, m-a sfătuit el. Aceste gânduri, citate la repezeală din discursul domnului Suci – bărbat între două vârste, un pic cam tipic, dar încă se ține bine –, m-au intrigat și m-am întrebat, ca tot omul, de la ce anume i se trage această răbufnire, din final, pentru că nu mi se pare suficient de corect, dimpotrivă, se exprimă destul de voalat, și te cam lasă în ceață. Da, e și sfatul lui Suci o opțiune, mi-am zis cu amărăciune, deși, cândva, regretatul meu tată îmi spusese același lucru, dar cu alte vorbe.

– Nu luați în seamă toate gozurile! Dintotdeauna, oricât te-ai vântura prin lumea asta stricată, egoiștii n-au suferit fericirea altora. De astfel de amici mai bine te debarasezi, nu le căuta în coarne! Succesele vor stârni mereu invidii, n-ai ce face. Nu spune altora prea multe povești din viața ta. Nu uita că în momentele de invidie până și surdul va începe să audă, orbul să vadă și mutul să vorbească. Ce să faci? Invidia este o boală incurabilă, nu s-a putut abține să nu comenteze cu un aer meditativ nea Cozma, stând alături de cei doi comeseni, comandându-și și o cafea pe terasa braseriei.

– Și dacă tot ne-am pus pe bârfă, pentru că tus-trei știm despre cine este vorba, invariabil, cucoana, în fond detestabilă, ajunge la aceleași reproșuri la adresa soțului timp de câteva săptămâni până apare altceva nou care să înlocuiască tema precedentă. Ciu-dată mentalitate: să ajungi să disprețuiești ceea ce odată ai prețuit! Oamenii te țin minte dacă ai făcut ceva extraordinar, ceva ieșit din comun, bine, rău, nu contează, dar să intre în sfera excepționalului, adică să fii cap de afiș câțiva ani de-a rândul, să ieși în evidență, să rămâi la superlativ absolut când ți se pronunță numele sau se povestește despre tine, mă rog, o faptă asemănătoare. Alte lucruri durează cel mult cât trăiește generația ta, chiar dacă le transmit urmașilor, nu-i interesează, a rostit pe un ton ceremonios dl Bujoreanu, comentând tema propusă de dl Tămășoi.

– Dacă n-a aspirat el la realizări mărețe, deși sunt de aceeași vârstă, va visa ea în locul lui și, din pricina asta, îl va împinge mereu de la spate, să iasă în față, să se afirme cu ceva în fața comunității, asta apropo de cucoana amintită, cea receptivă la noutăți mondene, ce se dă în vânt după filmele turcești și indiene, dar și după cancanurile tabloidelor de doi lei, predispusă la a visa la alte vremuri... Ați văzut că îl poartă dichisit pe bărbatu-său, la patru ace, costum, cravată, pantofi văcsăluți, să n-o povestească lumea că nu-l îngrijește. Eh, ce s-ar umfla în pene să-l vadă pe omul ei șef! El îi iese rar din cuvânt – unii bărbați trebuie conduși de altcineva –, iar când o face imediat își cere scuze ca un licean care n-are curajul să sărute pentru prima dată o fată de care s-a îndrăgostit lulea, nici măcar s-o amuze, la urma urmei ca un bufon ratat, însă ei i-ar fi convenit și să se revolte, s-o contra-

zică fie și cu platitudini infecte, s-o înfrunte, să se înfurie, să ridice tonul, ripostând chiar și cu o înjurătură, cum fac bărbații adevărați. Sunt sigur că se întreabă de ce nu discută și el despre politică și fotbal, că la astea se pricepe toată lumea, când stau la taclale?! O dată n-a acaparat și el o discuție! De ce nu se întreabă măcar ce-s punctele cardinale, ce este mai important: inima sau creierul, de ce omul se poate mișca, să stârneasce și el interes și curiozitate, cum filozofează amicii săi care îi vizitează în week-end-uri și care se exprimă ambiguu pentru a multiplica sensul cuvintelor? El n-are nicio părere, îi moale ca Ricu lu Păvăleanca, degeaba îl incită să reacționeze, se mulțumește cu mentalitatea de outsider. Nu îndrăznește să articuleze un cuvânt, se uită la ea cu un aer de nevino-văție absolută într-o stare vegetativă tihnită, savurând clipele petrecute împreună. Practic, tace ca mut. Își expune opinia după plecarea lor, dar este foarte incoerent. Se dă mare în fața ei, criticându-i în lipsă. Toate colegile ei au soți aranjați, se pricep la încălzit atmosfera, i-a văzut pe vremea când mergeau și ei la nunți, aniversări, mese festive sau la alte petreceri. Nu se știe distra ca alți bărbați. O, cât s-ar fi bucurat să fi fost și el măcar o dată sufletul unei petreceri! I-a interpretat tăcerea drept rezerva specifică oamenilor circumspecți, prudenți. Foarte ciudat: majoritatea femeilor preferă soți umili în preajma lor, la ea este tocmai invers. Cât a greșit! Nu de așa ceva are ea nevoie. Știi cum e: efuziunile sentimentale se răresc și, odată cu ele, se consumă și motivele de satisfacție casnică. Asta o macină zi de zi. Degeaba și-au mansardat casa și și-au izolat-o cu polistiren de 10 cm., degeaba și-au instalat geamuri termopan și termotecă și au tot confortul casnic posibil, că tot rămâne cu un gol veșnic într-un ungher al sufletului ei, speriat de rutina zilnică. De aceea, înfumurarea ei se bazează pe bunăstarea casei, „am de toate, numai sănătatea să-mi dea bunul Dumnezeu” zice vorbind pe nas. Una ca asta, dacă intră în casa cuiva, ți-o scanează mai avan decât orice sculă modernă. Femeile sunt mai dornice de schimbări decât bărbații. Dacă s-ar fi școlit ca bărbatu-său, altfel ar fi arătat viitorul ei, pur și simplu s-ar fi auto-depășit, așa ce folos că îl domină mintal? Astfel, n-are decât să viseze ea și-n locul lui, dar și să plătească... i-a trebuit un mascul înalt, feroce, cu trup trapez și gaură-n barbă, ei, acu l-a găsit, dar cam târziu și-a dat seama că este un tip găunos. N-are decât să-și blesteme soarta. Toată lumea vrea să aibă izbânzi, numai soțul ei se lasă pe tânjală. De ce să nu fie și el faimos să se remarce cu ceva? Nu-i corect! Sigur, un succes al soțului, înzestrat cu multe trăsături, mai puțin ambiția, ar bucura-o pe consoartă nespuse de mult. Ar mai schimba atmosfera. Nu mai are altă alternativă. Tânjind după succesul masculului ratat de lângă ea, lucru de care nu mă îndoiesc, firește că este o femeie frustrată. Dar ar fi ca și cum l-ar obține ea, a ținut să-și spună opinia și dl Cozma.

– Chestiunea este că nu întotdeauna după succes urmează inevitabil eșecul. Se întâmplă, însă, ca succesul să atragă după sine alt succes, iar ascensiunea să continue, încât se oftică și ajung să se îmbolnă-

vească, mai să cadă în apoplexie. Eu chiar am cunoscut un astfel de ins, care, când a aflat că amicul lui a reputat un succes național și-a dat duhul; l-a durut mai rău că, în ciuda reușitei sale, n-a bătut toba, n-a relatat nimănui despre asta, a rămas discret ca-nainte, lucru care l-a determinat să-l întrebe onctuosă: „De ce nu spui lumii despre realizarea ta?” „Are vreun rost să-mi dau cu cărămida în piept?”, i-a zis acesta nepăsător. N-ai idee ce înseamnă să fii rău la mațe! Vezi, asta o arde la fificați, indiferența o doare, o roade la stomac pe gospodina cu pricina, de la care, în fond, n-ai ce prea culege. Răspunsul acela a inhibat-o total. De ce nu se lipește și de omul ei măcar o victorie, oricât de mică ar părea? Om de petrecere nu, dansator bun nu, stângaci, timid și emotiv cât încape, mereu transpirat și apatic într-o atmosferă apăsătoare, cum să nu fie luat drept un ins închis, urâcios și insipid, în preajma căruia te simți inconfortabil, într-un cuvânt incomod, nu-i așa? Deci nu știe să se bucure de viață. Ca să fiu cinstit până la capăt, trei ani a durat pasiunea pentru ea – el zice că o venerează și acum –, apoi, într-adevăr, s-a moleșit, s-a îngrășat ca un porc ținut pentru tăiere, nu respectă orele meselor, nu face mișcare, papă și doarme, după-mesele, stă întins pe pat și moțâie ca un dulău sătul și moleșit, doar împins de la spate se apucă de-o treabă. Buimac de atâta somn, pe jumătate treaz, cu privirea încețoșată, a intrat într-o stare de apatie iremediabilă și, de aici, probabil, i se trage lipsa de performanță. În plus, nu știe să-și administreze timpul. Trebuie să fie mereu împins de la spate. Fiind conștientă de personalitatea ei, mereu va fi nemulțumită și cârtitoare și se va agita frenetic ca o iapă năvălășă când cineva va repurta un succes. Este într-adevăr încăpățânată și capricioasă, căci, dacă stai lângă ea, atmosfera devine tensionată. Ce mai, genul de femeie plină de țăfnă neîmblânzită, absurdă, care se crede ispititoare și care, cred că nici în pat nu-și dă jos masca, după ce a trecut prin atât de multe dorințe carnale. Pentru una ca asta, farmecul începutului căsniciei s-a șters în primele trei luni, în schimb responsabilitățile i s-au înmulțit, deoarece ale lui s-au micșorat din cauza comodității, a punctat dl Tămășoi. Ea este cocoșul în casă, ori ești dispus, ori nu, trebuie s-o ascuți, ea dă tonul, el interpretează un soi de rol secundar menit să scoată în evidență personalitatea dumneaei. S-o vezi când iese la piață: are un aer de o frivolitate demodată, ca o capră bătrână care se dă pe lângă un țap tânăr!

– De când e lumea și pământul laudele în public au stârnit invidii, așa că este bine să te ferești de ele. Există oameni care pur și simplu refuză să se bucure de succesul altora. Cu aceștia nu poți purta o conversație reușită. Pentru a evita o sfadă cu ei trebuie să ai mare răbdare. Nu-i cad bine nici veselie și optimismul altora, i-ar plăcea nespuse de mult să te lamentezi. Dacă ar ști că invidia este o povară, neîndoișor, ar înflori, dar nu știu; de aceea, nu rodește, are sufletul mic, cât o piele de cârtiță care nu-i bună nici de mănuși. Și mai intervine ceva: disprețul, or și acesta ține cât ține, dar de la o vreme îl lași în plata Domnului, însă, bag sama, în cazul ei atinge batjocura su-

premă. Nu face parte din categoria celor care se resemnează cu una, cu două. Zică lumea ce-ar zice, dar, mi se pare, totuși, evident că ea este cuplată la realitate mai profund decât el, el pare rupt total de ea. El, mototolul, e cam aerian, întruchiparea indolenței, ce mai?! N-a vrut să facă școala de șoferi, ar fi avut putere să-și cumpere o rablă de mașină până ar fi învățat să conducă mai bine, dar nu s-a înscris să nu rădă lumea de el... dacă nu își va lua permisul din prima?! La urma urmei, un eșec nu-i un capăt de lume, dar el nici măcar n-a încercat. De aici i se trage temperamentul ei impulsiv, a zis dl Bujoreanu, grav. Cât privește animalele de companie, știi cum e: obișnuința este a doua noastră natură, a adăugat el pe același ton.

– Oamenii spun multe răutăți... evident, cei de față se exclud. Nu vreau să fac pe avocatul diavolului, dar, într-un anume fel, reacția ei de respingere este explicabilă. Cum să nu fie intrigată și aferată când alții reușesc, iar soțul ei nema! Aceasta este latura ei văzută și simțită, dar, dacă, în intimitate, este altă femeie? E adevărat, în public, își afișează permanent o mască jovială, de femeie binedispusă, veninul de care am făcut vorbire până acum nu se simte și nici nu se vede. Așa cum e ea, dar, să recunoaștem, de periat n-a periat pe nimeni. E și asta o virtute, nu? La primul succes al soțului, oricât de mic ar fi, succes să fie, n-are importanță cât de semnificativ ar fi, că-l va face ea mare, ai s-o vezi cum se va dezumfla și umfla. Să nu crezi că ambițiile sale se vor veșteji cu una, cu două, ori că și-a pierdut din vitalitatea sa debordantă... Dar, se pare că, de anul trecut, l-a apucat și pe el ambățul să întreprindă ceva nemuritor, chit că a devenit mai grosolan. Fiecare cu damblaua lui. Ce rămâne după tine? Un pumn de cenușă. Lăsați-i în supa lor, să trăiască și ei iluzia succesului, să aibă visuri grandioase care, odată și odată, să și le materializeze. Totul este trecător, domnilor! De ce să nu se bucure și ea? Nu este singura care privește cu pizmă succesul altuia. Credeți că ei nu i-ar plăcea să se învârtăască prin medii rafinate? Lucrurile sunt prea complicate pentru noi, așa că s-o lăsăm baltă. Prea facem pe atotștiutorii, zise dl Cozma, suflându-și nasul. Cine nu face lucruri care nu-i plac, de-aia se mai fac compromisuri, că de! trebuie să trăiești, nu?

– Totuși, hai să facem deosebire dintre o snoabă de provincie, mediocră, adică dintre o țoapă care își dă aere și se machiază strident, și o cosmopolită sadea. Care dintre ele ține cel mai mult la convenții?, a ridicat din sprâncene, cu glasul schimbat și cu mintea moleșită dl Tămășoi.

– Una are rafinament, cealaltă nu. Una este spontană, autentică, cealaltă îl mimează prost, a zis cu o voce împăcată dl Bujoreanu. A noastră, în materie de interioare, are gusturi nepotrivite... ca să nu zic proaste. În colțurile odăilor și-a pus niște vase mari cu flori de plastic, pereții îi sunt împodobiți cu păretare pe care sunt reproduse „Răpirea din serai”, câte un păun fudul cu coada înfioată și nu scapi de nelipsitele mileuri pe fiecare locșor orizontal.

– Ei, bine, această doamnă chiar dacă s-ar îmbrăca decent și cu gust, tot țăță ar rămâne, a zis dl

Tămășoi de data aceasta cu un glas tunător. Invidia dumneai este fâțișă, de-aia nu te poți atașa de ea, oricât de bine ar arăta. Se comportă ca o actriță care joacă într-o piesă de teatru pe care o disprețuiește. Îți dai seamă de o femeie câte parale face de cum scoate primele vorbe pe gura ei mare și cu buzele exagerat de rujate. În concluzie, nimeni nu-i dorește prezența. Dar să nu intrăm în detalii.

Se făcuse deja ora prânzului. Cei trei clienți comentatori, bântuiți de fantomele trecutului apropiat sau îndepărtat – nu te poți feri de astfel de clișee –, fuseseră cuprinși de apatia specifică verii, strecurată la masa lor ca un fum împrăștiat pe o pajiște arsă de un soare canicular, năucitor. Am constatat că am stat suficient cu urechea aplecată și, plictisit de balivernele, ineptiile și pălăvrăgelile interminabile ale celor trei pensionari guralivi, oarecum iritat, m-am ridicat de la masă, mi-am plătit cappuccino (sunt cardiac și medicul mi-a interzis cafeaua), am salutat și am plecat nu prea sigur pe picioarele mele amorțite. Nu sunt o ființă incomodă pentru dâșii. Mi-ar fi plăcut să aud măcar pe unul dintre ei: „Lasă, mă, că nici noi nu suntem mai breji” sau că au fost prea aspri cu această familie, dar nici pomeneală de așa ceva. Mi-am revizuit părerea despre ei. Pentru mine, pensionarii au fost, în general, niște orgolioși ratați, pustiiți și inutili. Am senzația că au inventat sau au exagerat, bucurându-se de prezența mea acolo. Mă întreb dacă și eu voi ajunge așa. Nu cred că voi scăpa. Sunt copleșit de moliciune și sătul până peste cap de vorbării și insinuări. Acasă la fel, la televizor la fel, în presă la fel. N-ai unde să te refugiezi și să te izolezi din viața asta imposibilă, monotonă și absurdă, lipsită de sens, la care suntem condamnați pentru eternitate. Ne contaminăm între noi de o abulie meschină, tipic provincială, care ne îmbie la un trai trândav și blând, atrăgându-ne să trăim cu toții după aceleași standarde. Cu siguranță, mâine, altcineva va intra în colimatorul lor, dacă nu le vor recicla pe acestea. La urma urmei, ce poți face într-un orașel anost ca al nostru, condamnat să trăiești senzația inutilității amare a supraviețuirii? Oare și pe mine mă va contamina spiritul de turmă?, mă întreb cuprins de această dispoziție sumbră. Cu mine, ori fără mine, viața asta semi-vegetativă va merge mai departe. Foia de parcurs în drumul spre uitare ne este semnată încă de la naștere. Vorba nu știu cui: la sfârșit toți vom ajunge de poveste; cam „scurtă” poveste adaug eu. Poate că și vremea asta apăsătoare și grea ca plumbul este de vină, făcându-mă să judec atât de deprimant.

Ieri, pe vremea aceasta, când bujala amiezii te năucea, fiind în stare să omoare orice dără de viață vegetală, la radio se anunțase o după-amiază ploioasă. De data asta, ca prin minune, meteorologii o nimeriseră bine, căci, brusc, pe cer, se iviseră niște nori negri, amenințători, în semn de avertizare, și primii stropi plescăiau deja pe acoperișuri și pe străzi într-un galop fulgerător, transformați în furtuni crunte, adevărate vijelii de munte. Ploaia asta, revigorantă, a fost binevenită pentru mine, în ciuda fulgerelor și tunetelor.

Florentina Loredana

Dalian

Bătrânul Ilias, copilul

E iarnă, frig de crapă pietrele, iar noi, în containerul-birou, ascultăm, fără să înțelegem, disputa pe care o au grecul Ilias, șeful tuturor din șantier, cu mai tânărul său conațional, Nikos. Ilias se ambalează din ce în ce mai tare, urlă disperat, nu se poate opri. Tare aș fi curioasă să aflu motivul. Nikos se face mic și încearcă să-l calmeze – „OK, Kirie Ilias”, el nimic, Vlad i se adresează direct, cu oarecare tupeu – „Potolește-te, că faci AVC!”, Matheos stă neclintit ca de obicei în zen-ul și cifrele lui, deși el e singurul care pricepe ce se vorbește, eu trag aer în piept și mă rog pentru Ilias, să se liniștească, iar pentru Nikos să n-o ia pe cocoasă (chiar am avut impresia că bătrânul a făcut un gest cu intenția de a-l lovi). Stăm amuțiți, înmărmuriți, iar tăcerea noastră pare să-l ambaleză și mai tare. Se înroșise la față, ochii îi ieșiseră din orbite, se învârtea ca un leu în cușcă, gesticulând, azvârlind flăcări pe nări. În cele din urmă iese în gerul iernii, lăsându-ne cu întrebarea.

Îmi analizez sentimentele și constat cu stupeoare că, în loc să-l urăsc pentru asta (căci nu suport violența și agresiunea), mi se face o milă de-mi dau lacrimile și mi se pune un nod în gât. Aflu curând și de ce. Privindu-l și ascultându-l, nu l-am văzut pe Ilias – șeful autoritar care încearcă să-și desființeze victima, călcând-o în picioare, ci pe Ilias – copilul foarte mic pe care nimeni nu-l auzea plângând, cerând atenție, fără să o primească, un strop de căldură care n-a venit către el. M-aș duce să-l îmbrățișez, să-l mângâi și să-i spun că totul e bine, că e în siguranță, că e iubit. Aș fi făcut-o, dacă n-aș fi știut că niciun demers n-ar fi putut să suplinească o mângâiere neprimută la timp. Mă rog doar pentru copilul din el să ierte, să uite, să iubească, așa cum numai copiii o pot face. Fragilă ființă e omul! Cât de ușor de scindat, de pus la pământ și de deconectat de sinele său!

După vreo oră se-ntoarce-n birou. Figura lui mândră, de grec scoborât din marii greci de odinioară, susținători ai leagănului civilizației, are ceva demn și totodată spășit. În sinea mea îi spuneam Zorba, căci aducea cu legendarul personaj al lui Kazantzakis. Aceeași pasiune, aceeași sclipire-n priviri, același mod de a lua viața cu toate mâinile, cu tot ce are ea, bun și rău. Ni se adresează cu voce calmă, în engleză: „Guys, vă rog să mă iertați pentru ieșirea de mai devreme, îmi pare rău!” Am avut, așadar, dreptate, acela de mai înainte nu fusese el, el era acesta

bun, blând și civilizat. Fără să-și dea seama, Nikos, probabil, nu făcuse decât să apese cu degetul pe o rană. Și de acolo țâșnise puroi.

Colegii mei tăceau în continuare, ca și cum nu l-ar fi auzit, ori poate vrând să-l pedepsească prin această tăcere. Deși adresarea părea că fusese mai mult către ei, aveam convingerea că, de fapt, o făcuse mai mult pentru mine, singura femeie din încăpere. Se lăsase o liniște grea, el părea că așteaptă, și atunci am decis că eu trebuie să spun ceva. „E OK, Kir Ilias, toți mai avem astfel de momente din când în când, chiar și eu.” Simțisem nevoia să plusez, mințind, deși bănuiam că știe că mint; oricât mi-aș ieși din fire, n-am făcut niciodată o asemenea criză demnă de spitalul de nebuni. L-am privit apoi în ochi și i-am zâmbit cu toată sinceritatea. I-am văzut fața transformată dintr-odată și mi-a mulțumit. „Thank you, Loredana, thank you!” Părea ușurat că primise acceptarea pentru ceea ce chiar și pentru el, în momentele acelea, părea de neacceptat. Am simțit că pricepuse totul, că vorbele mele n-au fost numai de complezență, pentru a-i salva obrazul, intuise (poate din privirea mea, din tonul vocii, din firul acela nevăzut care ne leagă pe noi, oamenii) că i-am pătruns în suflet, în straturile adânci, acolo unde nu oricine poate pătrunde. O simplă mulțumire nu i s-a părut de ajuns, pe parcursul zilei mi-a mai adresat mulțumiri de vreo trei ori, fără nicio legătură, în context, cu cele discutate sau întâmpinate ulterior.

Și gândul meu obsesiv: Cât de frumoasă ar fi lumea, dacă toți am auzi un plânset la timp!

Cumpăna

Cumpăna. De parcă satul ăsta și-ar fi revărsat semnificația onomastică și asupra vieții lui. Ca o cumpănă-i fusese, până acum, destinul. Stătuse mereu în cumpănă, să facă aia sau ailaltă, să plece și el, să rămână... Tot neputând să ia o decizie, rămăsese. Singurul locuitor din sat. Cum ajunsese la asta? Ce plin de viață era locul acesta cândva!

Simion era încă tânăr, sau așa cel puțin se simțea, la cei cincizeci de ani de-abia împliniți. Ce să faci și cu tinerețea? Când ai cu cine te bucura, mai merge, dar așa?

Arșița era-n toi și-l alungase mai sus în deal, la umbra gutuiului. Încovoiat, bătrân, părăsit și el de roadă, tot mai făcea umbră pământului. De-aici, de

mai sus, vedea mult și departe de jur-împrejur. Și locul în care, cândva, se ținea hora, de unde are doar amintiri de copil. Au venit comuniștii și s-a terminat cu horele. Locul acestora fusese luat de ședințele de partid, acolo, pe locul fostului CAP. Tot un fel de hore și alea, dar cu alți lăutari. Trebuia să joci după cum îți cântă. Secretara cu propaganda, una, Corina, bătea cu pumnul în masă de parcă-o făcuse mă-sa bătător de covoare. „Să îndeplinim planul, tovarăși!” I-a arătat el plan și mai ales cum se îndeplinește. A pândit-o o dată pe drumul morii, pe unde știa că trece singură cu șaretă, i-a ieșit înaintea și i-a dat o mostră de abnegație în întrecerea socialistă. Simion își savura măruntă victorie asupra comunismului. Atât fusese, cât să crape fierea-n organul de partid și de stat. În rest, sila aceea de după nu-l părăsise nici acum.

Altfel, o iubea pe Graziella, fiica învățătorului. Știa că nu-i de nasul lui, el, un țăran sadea, fără mare pricepere la carte, greoi, ea ușoară ca fulgul, frumoasă, educată. Ce taine să fi avut cu unul ca el? Da' ce, parcă iubirea alege? Știe asta de diferențe de vârstă, de statut social sau marital, de frumusețe, de urâtenie? Graziellei nici măcar n-avea curaj să i-o spună. O singură dată-i dăduse de-nțeleș, dar nu era sigur că ea pricepuse. Fusese atunci când veniseră ăia de la județ și-l umiliseră pe domnu' învățător la el în curte, cu tot felul de injurii și amenințări. Nu prea pricepuse el despre ce-i vorba, ceva cu un manuscris care strica imaginea noii orânduiri. Dar parcă ce conta? Sărise gardul fără să-l atingă și ștersese cu ăia bătătura pe jos, așa la grămadă, făcuți mănunchi. Avusese timp s-arunce doar o privire spre Graziella, cât să-i dea curaj și cât să nu și-o mai scoată din amintiri cum tremura speriată, înfășurată în șalul ei roșu. Și-ar fi dat Simion pentru asta și viața, că și-așa, la ce mare lucru-i folosea? Dar nu știe nici în ziua de azi dacă ea pricepuse atunci că el, Simion, care nu era chiar prost și mai știa să-și păzească și pielea, nu și-ar fi riscat securitatea pentru nimic în lume dacă nu era ea.

Se măritase la oraș Graziella, ajunsese preoteasă, protopopeasă, cum s-o fi zicând. O mai văzuse o dată de-atunci, grasă, în rând cu alte femei, cu lumina stinsă sub genele negre, cu părul tăiat, îmbrăcată-n culori cenușii. Închisese ochii în fața imaginii, să n-o mai vadă așa, s-o aibă în ochi așa cum o știa, firavă, înfășurată în șalul roșu, cu părul lung, negru, bătându-i mijlocul, cu ochii mirați, de-un albastru limpede ca floarea de cicoare. Așa o voia, așa o purtase-n imaginație de-atâtea ori. Ce folos?

Atunci când îl salvase pe învățător, atunci ar fi fost momentul să prindă curaj să i-o ceară. N-ândrăznit. Cam mare-ar fi fost îndrăzneala. Tot așa, stătuse în cumpănă, cum stătuse el toată viața, cum stă și-acum. Mura, cățelușa roșcată, i se gudura la picioare și începu să-l lingă pe față. *Ce spui, fetiță, poate-ar trebui să plecăm și noi? E grea singurătatea asta, e-un iad să nu vezi țipenie de om cu lunile, și-atunci, când îi vezi, să nu-i mai recunoști. Am rămas singuri în satul ăsta, nimeni nu mai vrea să locu-*

iască aici. Dar cum să pleci, cum să pleci, când nu te lasă amintirile?

Îl prinse seara încurcat între amintiri. Mâine va fi o altă zi, la fel ca și asta, care-l va enerva cu monotonia ei, cu repetitivitatea ei. Să plece? Și unde să se ducă? De parcă în alte părți zilele nu s-ar repeta, viața n-ar fi la fel de fără culoare când e să nu fie... Și-apoi, cui să lase toate astea? În valea dintre dealuri era rostul lui, tinerețea lui, bucuria și suferința, copilăria... Și Graziella, de-ar fi fost vreodată să-l caute, așa, cine știe din ce motiv, unde avea să-l găsească? Cum să pleci așa și să nu lași în urmă nimic, nici măcar o adresă?

Delfinul

– Delfin pe stângaaaa!

Toată lumea se bulucește pe partea stângă a vasului.

– Delfin pe dreaptaaaa!

Și noi, tolomacii, pe dreapta. Și delfinul nicăieri. Ce Dumnezeu, ăștia își bat joc de noi! Chiar așa, ce nu fac să ne ia banii?! Dar e frumos, e superb! Marea Egee nedrept de albastră și limpede, soarele învăluie totul de parcă-am fi în Rai, în plus, aerul acesta curat, lipsa grijilor...

– Delfin pe stâângaaaa!

Mai duceți-vă cu delfinul vostru! M-am prins: cred că au nevoie să echilibreze vaporul, când pe stânga, când pe dreapta, și au găsit o cale sigură și gratuită. Păcat de frumusețea asta de pe insula Skiathos, că n-am cu cine mă bucura de ea! Că, până la urmă, nu știu de ce simțim nevoia asta tembelă de a împărtăși totul cu cineva. De ce, adică, nu m-aș putea bucura de una singură de tot ce îmi e dat astăzi? La ce mi-ar folosi o mână caldă care să-mi cuprindă palma, un zâmbet fermecător, un obraz lângă al meu? Romantisme ieftine. Și totuși...

Grecii n-au treabă cu noi, românii, avizi de senzații cu delfini; au încins un sirtaki și se distrează de mama focului. Dar știu că dansează, nu glumă! Pentru asta îi admir cel mai mult: toată ziua cântă și dansează. ăștia or fi știind să muncească?

Vecinul de vis-a-vis e plicticos ca o lecție de geografie. Singurul lucru amuzant pe care l-a spus până acum a fost: „Acum înțeleg – zice – de ce filosofia s-a născut la greci. Ce era să facă săracii lângă urâtele-astea?” Altfel, îmi vorbește despre ferma lui din sudul țării. Nu mai suport să-l ascult, m-am săturat de statistici pe cap de vită furajată. Vine ca nuca-n perete cu atmosfera din jur. Încerc să scap de el, prefăcându-mă că am treabă undeva.

Urc pe puntea superioară și mă agăț de-o balustradă. Un pic mai încolo, căpitanul privește în zare. Îmi vine să-i trag palme, de frumos ce-i. Îmi aruncă o privire profesională, cum te-ai uita la un sac de cartofi să te asiguri că-i bine ancorat și nu pică peste

bord, apoi își reia privitul în zare. Ca să nu-mi scadă moralul, pun această privire pe seama faptului că se află în exercițiul funcțiunii, necum că n-aș fi eu interesantă. Cum să-i atrag atenția? Niciodată nu m-am priceput să mă bag în seamă cu bărbații. Hei, Zorba, dacă m-aș băga nițel la apă, ce spui, te-ai arunca după mine? Pentru prima dată mă oftic pentru că n-am ascultat-o pe mama când a vrut să mă dea la înot. Ce mai figuri i-aș fi făcut ăstuia acum! Ce mi-o fi trebuit patinajul? Dacă marea Egee ar fi fost înghețată, i-aș fi arătat eu figuri! Dar așa? Ups! Să-mi sară inima, vine spre mine! Sărurile! Mi se-adresează întâi în greacă, apoi, văzând că reacționez ca o statuie, o dă pe engleză și-mi spune că trebuie să cobor. De ce, Zorba, de ce? Ce ți-am făcut, de mă trimiți iar la fermierul meu? Și tu... erai așa frumos în lumina soarelui! Nu glumește, se-ncruntă la mine, părând că, la o adică, ar folosi forța. Bine, dragă, bine, cobor.

Răsufu ușurată când văd că vecinul s-a înscris la sirtaki. S-a lăsat în maieu și-și unduiește grăsimea pe ritmuri grecești. Tot e mai bine decât să-mi țină teoria mulsului. Se pare c-a încetat și gluma cu delfinul. Privesc în zare, uimindu-mă de poezia îmbinării muntelui cu marea, când, deodată... delfinul! Îl urmăresc cu nesaț cum face volte în aer, cu mișcări grațioase și perfecte. Sunt egoistă, nu vreau să spun nimănui, vreau să-l privesc în liniște, fără buluceala ălora. Bine că s-au încins mai toți la dans, iar ceilalți moșăie pe scaune, moleșiți de soare și de paharele de ouzo. Deodată, simt un miros de tutun fin, amestecat cu mireme de santal și mosc. Parcă și-o ușoară respirație în ceafă. Întorc încet capul și-l văd pe căpitan. Îmi șoptește-n ureche, cu voce de bass, ușor guturală:

– Ai văzut delfinul? Așa-i că-i frumos?

– Da, căpitane, răspund topită.

Nu mă privește, stă cu ochii lipiți de mare.

– Ești frumoasă, lady, și m-am prins că mă placi. Dar eu sunt logodit.

– E frumoasă logodnica ta?, mormăi, cu inima cât un purice.

– Tu ce spui, e frumoasă?, întreabă, arătând cu mâna în larg.

– Ești... logodit cu delfinul?

Râde, cu un râs atât de senzual, dezvelind o dantură perfectă. Se apropie mult de mine, încât îi simt barba scurtă mângâindu-mi obrazul. Apoi iar îmi șoptește:

– Nu, lady, n-ai priceput. Sunt logodit cu marea. Asta mi-e soarta!

– Căpitane, ține-mă-n brațe! Crezi că marea s-ar supăra?

– Știu și eu? Nu e bine să fie provocată. Ești geloasă?

– Da! Îmi vine să beau toată apa asta, și-atunci aș fi eu logodnica ta.

Râde tare, depărtându-se ușor!

– Îmi pare rău, lady, mi-ești dragă, dar eu nu trebuie să scap o clipă marea din ochi. Dacă aș face-o, poate că mâine voi toți n-ați mai vedea lumina soarelui. Ce spui, ți-ai putea asuma asta?

– Mă tem că nu, căpitane. Dar nu-i drept!, mă revolt. De ce mereu trebuie să facem alegeri?

– Viața-i o alegere continuă.

Mda; avea dreptate vecinul meu, cu filosofia.

– Ne-apropiem de țarm. Trebuie să urc pe punte. Promite-mi c-ai să mai vii, lady!

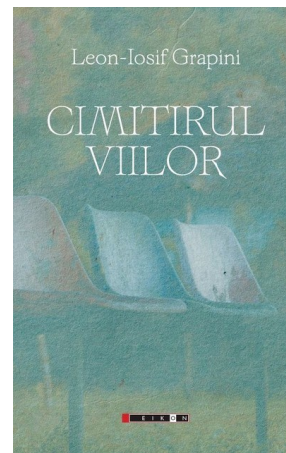
– Nu, căpitane! Lumea e atât de mare, n-avem timp s-o vedem pe toată în viața asta, încât ar fi păcat să te întorci pe unde-ai mai fost.

– Ai dreptate! Vezi, lady, noi doi n-avem același drum. Mă voi gândi la tine ori de câte ori voi vedea delfinii în mare. Și tu să faci la fel! Îți spun un secret: chiar dacă nu mi-am pus brațele în jurul tău, eu totuși te-am ținut în brațe. Și să știi că, atât cât am fost cu tine, te-am iubit.

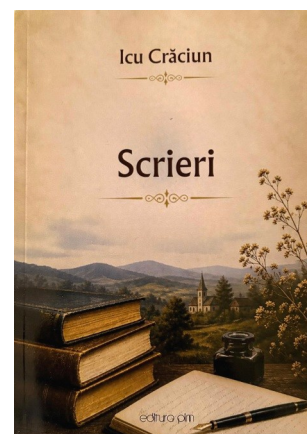
– Și eu, căpitane! Dar cum să curmi o iubire atât de repede? Cum să pleci din ea, când mai e atât de iubit?

– Iubirea nu se curmă, lady, e veșnică. Poart-o cu tine oriunde vei merge! Privește, delfin pe stânga!

Cărți primite la redacție

Leon-Iosif Grapini, *Cimitirul viilor*, Editura Eikon, București, 2026

Icu Crăciun, *Scrieri*, Editura PIM, Iași, 2026

Mircea Gelu Buta, *Transilvania interbelică. Tradiție și înnoire*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2026

Viorel Dădulescu

La drum cu Steluța

– Domnu’ dragă, du-te matale pe o latură și sprijin-o pe Steluța să nu se îmburde pe dâmbu’ ăsta în jos, că, de n-avem grijă, imediat ajungem în grădina printre păpușoi.

Ce era să fac? M-am postat lângă ea, împingând-o zdravăn cu amândouă mâinile ca să nu se răstoarne, în timp ce încercam să pășesc cam în aceeași cadență cu pașii ei smuciți. Se opintea din când în când chinuindu-se să miște căruța în care cele trei butoaie din tablă pline ochi cu borhot de prune se clătinau amenințător, improșcând din belșug șuvițe cafenii ce puteau pestilențial, întreg ansamblul fiind acompaniat de bâzâitul roiului de muște verzui și bete, enervate că le deranjam din festinul lor bahic. Căruța a început să prindă viteză pe pantă în jos, iar Steluța, speriată de roțile care i se apropiau periculos de picioarele din spate, aproape că alerga, mărinț și mai mult viteza jalnicului atelaj.

– Ho, ho, Steluța tatii, strigă omul care venise să ne ajute la căratul butoaielor, renunțând să mai țină iapa de dârlogi și opintindu-se să frâneze căruța, în timp ce eu o sprijineam cât puteam dintr-o parte, alergând pe lângă ea. Toți trei am trecut ca vântul pe sub un măr pitic, și naiba știe cum o creangă s-a încurcat printre butoaie, pentru ca apoi să se rupă cu o trosnitură sonoră. Am luat-o cu noi, împrăștiind o mulțime de mere mici și verzi în urma noastră, și abia-abia ne-am oprit lângă poarta închisă, evitând în ultima clipă să intrăm cu iapă, căruța și butoaie chiar în mijlocul ei, să o smulgem din balamale și s-o proiectăm în mijlocul drumului, răsturnând toată șandramaua, împrăștiind bunătate de borhot pe asfalt și nenorocind amărâta de iapă. Steluța se oprise în sfârșit la un fir de păr de poartă și fornăia speriată, mișcându-și capul când într-o parte, când într-alta, stăpânul ei recuperase hăturile și se străduia s-o liniștească – Ho, Steluța tatii, ho, ho –, iar eu îmi aranjam ochelarii care fuseseră cât pe ce să-mi zboare de pe nas. Ceilalți stăteau în continuare cu paharele în mâini în vârful dealului pe care îl coborâsem vijelios, prăpădindu-se de râs ca niște măgari inconștienți ce erau. Am început să urc panta ca să-mi recuperez paharul pe care îl lăsasem plin înainte de a începe să o sprijin pe Steluța, cu gândul să le spun răspicat cam ce credeam despre ei. Când am ajuns sus rădeam și eu.

Cu vreo câteva ceasuri înainte ne apucasem să mutăm borhotul din două butoaie mari de lemn, care, naiba știe de ce, stăteau exact în vârful dâmbului pe care era construită casa unui om din sat, în altele trei,

mai mici, din tablă, încărcate în căruța ce urma să le ducă la destinație. Două găleți, una goală ce trebuia umplută cu lichidul puturos din butoaiele mari și alta plină ce urma să fie golită în cele mici, erau trecute din mână în mână, asigurând transferul. Din când în când se făcea câte o pauză de odihnă, folosită la golirea paharelor mici cu țiucă veche de un an, după care operația era reluată.

Acum mergeam în urma căruței în care butoaiele se zdruncinau împrăștiind stropi în toate părțile, cortegiul fiind condus de omul ce o ținea pe Steluța de dârlogi și încheiat de proprietarul casei unde fermentaseră prunele, cocoțat pe o tricicletă de care era prins un cărucior.

– Pis, pis, pis, fii cuminte, zicea în răstimpuri întorcându-și capul în spate.

– Da’ cum o cheamă?, am întrebat uitându-mă pentru a nu știu câta oară la cățelușa tărcată ce nu cuteza să se miște în cărucior, ca să mă asigur că nu se transformase între timp într-o mătă și eu ratasem epocalul eveniment.

– Steluța, cum s-o cheme altfel?, îmi răspunse el, Steluța, ca pe nevastă-mea, săraca, dânsa s-a prăpădit anu’ trecut, am înmormântat-o sus, pe deal, în grădiniță, să se poată uita la toate cele, mi-o dat popa dispensă pentru cimitir privat, că așa îi zice mai nou, l-o și sfințit cum se cuvine, acolo o să ajung și io când mi-o veni vremea, nu mai e mult până atunci, mormântu’ îi din ciment scivisit, numa’ placa îi din marmură, că doar pentru atâta mi-o ajuns banii, da’ am aranjat tot, mi-o scris pietraru’ și mie numele pe ea, data mai trebe trecută când a fi să fie. Acuma am mai rămas numa’ cu Steluța asta, ce să fac, o iau cu mine peste tot, că se plictisește singură pe culmea aia.

Pedala agale pe tricicleta ceva mai mare decât una pentru copii, iar cealaltă Steluță stătea cuminte în spatele lui, privind curioasă la pălăriile galbene de floarea soarelui ce se înclinau bătute de vânt peste gardurile curților ce mărgineau drumul.

– Io vin cu voi numa’ cât să vă arăt locu’, pe urmă musai trec pe la bufet, că n-am mai coborât în sat de nu știu când, mai spuse, după care începu să pedaleze mai repede, trecând în fața căruței, ca să ne indice traseul.

Locul s-a dovedit a fi o casă cam la fel cu toate celelalte. Asta, pe dinafară. Înăuntru era altceva. Din cuptoare mari din cărămidă netencuită ieșeau jumătăți de vase mari din cupru lucitor, din care por-

neau țevi ce se învârtteau în serpentine scufundate în baloane mari pline cu apă, după care se sfârșeau cu țevi scurte din care curgeau în găleți un lichid limpede. Câțiva oameni se mișcau aparent fără rost printre ele, iar în răstimpuri unul dintre ei, ce părea a fi șeful întregii întreprinderi, arunca pe vasele fierbinți din cupru câte un păhărut din licoarea transparentă și, când aceasta se aprindea cu o flăcăruie albăstrie ce lumina întreaga încăpăre, rostea scurt și satisfăcut:

– No așe!

Am intrat în cameră, eu în spatele mândrilor posesori ai borhotului, doi prieteni, amândoi plinuți și cam la fel de înalți, unul cu o față rotofeie, bine rasă, rozalie și mereu zâmbitoare, celălalt cu o barbă albă, scurtă, ce îi dădea un aspect sobru și plin de seriozitate. Doar ochii ce îi sclipeau jucăuși îl mai puteau trăda. Dar numai dacă îl priveai cu atenție.

– Aste două îs pentru prune, și ăsta mai mic pentru mere, că facem din toate, spuse șeful arătând spre vasele din cupru și privindu-mă drept în față, fără a-i băga în seamă pe cei doi care se pregăteau să-i explice ceva.

– Da' oare din struguri nu faceți?, l-am întrebat cu importanță, văzând că doar mie îmi dă atenție.

– Facem, cum să nu facem, facem de toate. Vă place aia de struguri? Chiar acumă nu avem în producție, da' prin toamnă am făcut o șarjă, un litru-doi tot pot să vă dau dumneavoastră, să vedeți ce bunăta- te avem aici, ia haideti să gustați un picuț chiar acumă, îmi spuse îndreptându-se spre o masă lungă, ce se întindea pe lângă un zid pe care două răpiri din serai încadrau cina cea de taină, deasupra lor tronând un steag roșu cu secera și ciocanul.

L-am urmat și, când m-am așezat pe unul dintre scaunele masive din lemn, cu spătar înalt îmbrăcat în piele gălbuie, am observat că masa aceea lungă avea picioare încrustate cu modele complicate ce se terminau cu niște labe ca de leu.

– Splendidă masă, am spus apreciativ, punându-mi coatele pe mușamaua în carouri mici, albe cu albastru.

– D-apoi cum? Da' de scaune ce zici?, mă întrebă, renunțând la formula de politețe, care fie îl încurca, fie i se părea prea distantă pentru un dialog atât de prietenesc. Ia mută-te pe ăla din capul mesei, că-i mai zdravăn, nu se clatină așa de tare, pe astelalte nu am apucat să le încheiez ca lumea. N-o să mă crezi, da' de la o groapă de gunoi le-am luat pe toate șase, că oamenii aruncă te miri ce, nu știu ei săracii ce-i valoros. Ia uite în ce piele îs îmbrăcate și ce ținte mândre au.

– Foarte, foarte faine, absolut de-o-se-bi-te am spus cu competență, încercând să-mi desprind cămașa ce se agățase de una dintre țintele din alamă bătute pe marginea spătarului.

– D-apoi cum?, rosti cu mulțumire că a găsit un interlocutor care știe despre ce-i vorba și turnându-mi ceva dintr-un bidonaș din plastic, scos numai el știe de unde. Am gustat cu precauție și s-a dovedit că era un fel de rachiu tare, ce aproape te ardea pe

gât, cu gust incert. Paharul era dintr-o sticlă groasă și grea, gravată cu un fel de cal ori măgar cu coarne mari.

– Ei, ce zici?, mă întrebă ținând în mână bidonașul din care nu le turnase și celorlalți doi, pe care nu-i băga în seamă, deși ne urmaseră și se așezaseră fiecare pe câte unul dintre scaunele, care, într-adevăr, scârțiau și se clătinău îngrijorător.

– Ex-cep-ți-o-nal, am rostit cu convingere, încercând încă să-mi dau seama ce gust ar putea avea băutura.

– D-apoi cum?, rosti el ca și cum totul era clar și lămurit, nimic nu putea fi altfel decât hotărâsem amândoi, iar apoi se îndură să toarne și celorlalți, unuia într-un pahar pictat cu flori neidentificabile și celuilalt într-un borcan de muștar. Ei?, li se adresă apoi pentru prima dată.

– Bună, bună, nimic de zis, răspunse cât putu de repede prietenul cu fața zâmbitoare după ce înghiți cu greu, încercând să-și ascundă o strâmbătură ușoară. Dar nouă te rog să ne-o faci de patruș'opt, să se simtă mai bine aroma, țină el să precizeze, în timp ce bărbosul rosti nitam-nisam:

– E un preaplin. Îl rânduim. Se sfarmă/ Iar rânduim. Ne sfarmăm chiar noi.

– N-ai dumneata grijă, o fac io cum trebe, de patruș' cât e nevoie, că și aicea sfărâmăm, da' numa' sâmburii, nu toți, doar câți trebe ca să se simtă mai bine gustu' de prune bistrițe, îi lămuri el pe amândoi.

– Da' văd că aveți o adevărată colecție aici, am intervenit după ce mi-am rotit privirile de jur-împrejur, încercând să previn o eventuală neînțelegeră, mai ales că nu aveam niciun chef să încarc încă o dată butoaiile din tablă în cine știe ce alt mijloc de transport, căci omul cu căruța plecase cu Steluța lui cu tot. Și, de altfel, chiar aveai la ce te uita. Camera era înțesată de tot felul de obiecte stivuite pe lângă pereți, unele vechi, altele și mai vechi, aranjate într-o ordine stabilită după criterii pe care nu le puteam descifra.

– D-apoi cum, văd că dumneata te pricepi, ia să-ți pun un picuț și din asta, rosti, scoțând, tot nu se știe de unde, un alt bidonaș din plastic, din care îmi turnă în paharul gros ornat cu un cal ori un măgar cu coarne foarte mari. Haideti să vă pun și dumneavoastră, li se adresă apoi celor doi, umplându-le pe jumătate paharele pe care abia apucaseră să le golească. Ei?, îi interogă din nou, iar ei doar încuviințară dând din cap aprobativ, semn că alte comentarii, alte vorbe, nu-și mai aveau rostul, totul era cum nu se poate mai bine. Da' de halbele mele ce zici?, mi se adresă, continuând să țină în mâini cele două bidonașe din plastic.

M-am uitat la rafturile încărcate cu tot felul de halbe de bere, printre care se iveau ba un sfeșnic din alamă cu o lumânare arsă pe sfert în el, ba o sticlă de sifon îmbrăcată în plasă ruginită de sârmă, ba un ulcior cu buza puțin ciobită, ori o lampă cu petrol a cărei sticlă afumată arăta că pe vremuri luminase un grajd sau o casă. Pe alte polițe zăceau cioplitori din

lemn, din care se vindeau pe vremuri cu sutele în târguri de țară, moși cu pălării largi, băbuțe aduse de spate, câini de toate felurile, pisici leneșe cu un ghem de lână între lăbuțe, ciobănași cu băte în mâini, țărâncuțe cu cobilițe pe umeri, cai cu coama în vânt, măgăruși triști, căsuțe idilice cu fântâni cărora ciutura era gata să se ridice din ghizd, sau fotbaliști aflați într-un echilibru precar, cu un picior încordat în aer, care se pregăteau să lovească o minge ce acum lipsea, probabil fiindcă ei o pocniseră deja, dar uitaseră asta, iar acum așteptau pe cineva să le aducă alta. Totul părea un depozit de lucruri ce pe vremuri își aveau locul și rostul lor, dar care acum își căutau un alt înțeles, o nouă existență, iar cele câteva siluete care se mișcau printre cuptoare, vase, găleți și grămezi de lemne, păreau că sunt tot niște obiecte precum celelalte, care, cine știe cum, prinseseră viață pentru scurt timp și se coborâseră de pe rafturi și polițe, mișcându-se acum alandala dintr-un loc într-altul, abia așteptând să plecăm de acolo, ca să se poată muta înapoi și să încremenească în locul de unde plecaseră cu câteva clipe mai devreme.

– Ce să zic, așa ceva mai rar, de fapt ce zic eu mai rar, așa ceva n-am mai văzut niciodată, absolut ni-cio-da-tă, i-am confirmat așteptările, privindu-l cum se așeza pe o șea scorojită de cal, așezată sub două coase încrucișate, ce găzduiau între ele o pălărie verde de vânător, cu pene de cocoș la panglică.

– Aș vrea să fiu ca unul dintre acei/ Ce trec prin noapte cu sălbateci cai, se auzi brusc o voce clară și răspicată, iar deasupra bărbitei sobre și serioase se înalță paharul de muștar.

– Să trăiești și dumneata și numa' bine să avem cu toți, că văd că ești om cumsecade, se hotărî să-i răspundă șeful, închinând deodată cu amândouă bidonașele pe care nu le lăsase din mâini, după ce chibzui o clipă că ce auzise era de bine. Stai să-ți mai torn una de-a mea, da' una specială, spuse, după care abandonă cele două bidonașe aproape goale, se întinse și luă de pe un raft o sticlă ca toate sticlele, în care mai demult se vindea vin sau apă minerală. Asta-i de pere roșii, rosti apoi tainic, ca și cum ne-ar fi dezvăluit ceva știut doar de puțini inițiați, dintre care, iată, acum făceam și noi parte. Și zici că-ți plac vechiturile mele?, se întoarce el iarăși spre mine.

– Ab-so-lut, se vede că sunteți pasionat cu adevărat de antichități, i-am răspuns, încercând să ascund cumva paharul cu coarne, ca să nu mi-l umple din nou.

– D-apoi cum? De peste tot le adun, mai ales de prin curți de la oameni, că ei, săracii, nu știu ce-i frumos și valoros și le aruncă... Un muzeu vreau să fac aci la noi, că n-avem așa ceva. Camera asta am umplut-o deja, și mai fac una lângă ea, că am loc destul, că io nu mă las. Să nu-mi spui și dumneata că-s prea multe, rosti privindu-mă dintr-o dată cu bănuială.

– Nuuu, nici vorbă, am protestat eu cu tărie, în timp ce priveam spre câteva icoane din care Christii tipăriți priveau în jos spre o țigăncușă cu cozi împletite, ai cărei sâni generoși păreau să străpungă sticla

tabloului. N-au cum să fie multe, așa zice chiar că nu-s destule, mai ales că ați reușit să le grupați atât de bine, pe categorii bine definite, am mai apreciat eu, arătând cu paharul încornorat spre un morman de tălângi pentru vite, din mijlocul căruia se înalța un contrabas uriaș, fără corzi, ce avea agățat în vârf un ceaun găurit din fontă.

– D-apoi cum? Exact așa i-am explicat și io la nevastă-mea, când mi-o zis că nu mai are unde dormi de ele și că, de nu le scot din casă, se duce la mă-sa. Tu, fată – am încercat io s-o lămuresc ca să priceapă ce și cum îi pe lumea asta – tu habar n-ai ce-i cu știința, că asta-i o știință, așa ceva nu avea cum să te învețe tac-tu sau mă-ta, da' uite că ea n-o vrut să învețe nimica nici de la mine, n-o vrut să se culturalizeze și s-o dus la mă-sa, a vedea ea dacă acolo-i mai bine...

– Doamnelor, timpul în oftat zadarnic/ nu vă mai petreceți;/ neamul bărbaților nu-i decât o adunătură vicleană, se auzi hodoronc-tronc vocea de sub bărbia albă, semn că borcanul de muștar se golise din nou.

– Și doamna chiar a plecat?, am întrebat iute, încercând să abat atenția vajnicului colecționar de la comentariul ce-i putea părea nepotrivit.

– D-apoi cum? A plecat și dusă a fost, de crede că mă mai duc io după ea poate aștepta mult și bine, ea cu ale ei, io cu ale mele, de atunci fiecare-i cu pizda mă-sii, ca să zic așa, pe românește...

– Nu mai oftați în van, așadar,/ neconținut nu mai jeliți,/ fericite de vreți să trăiți, stați cât mai departe..., răzbătu iarăși până la noi glasul bărbitei albe.

– Chiar așa, dumneata ai multă dreptate, departe să stea, că acolo o vrut să ajungă, îi răspunse înviorat șeful, după care îi umplu din nou borcanul cu licoarea aceea nemaipomenită din pere roșii, iar eu am răsuflet ușurat că și de această dată scăpasem de cine știe ce posibilă dispută. De fapt, dacă stau să mă gândesc, uite ce ți-e și cu lumea asta..., reluă el gânditor, așezându-se din nou pe șeua scorojită, sub cele două coase încrucișate, ce cuprindeau în brațele lor pălăria de vânător cu pene de cocoș. Una s-o dus că nu-i plăcea muzeu' meu, alta o venit la muzeu... Că așa am găsit-o, mergeam la un vecin de p-aci, de prin sat, care a zis că-mi dă pe degeaba o roată de car, și fie-sa era acolo prin curte, puneu apă la găini într-o cască de neamț, rămasă de prin vremea războiului, și uite că ne-am înțeles... N-avem noi copii, da' nu-i încă vremea pierdută...

– Țânci ursuzi/ Desculți și uzi, se auzi aceeași voce. Hotărât lucru, gura nu-i mai putea tăcea, oricât ar fi părut de sobru cu barba lui scurtă și albă. Doar ochisorii care acum îi străluceau întruna îl mai dădeau de gol, dar asta numai dacă îl priveai cu atenție.

– Ba să avem iertare, desculți nu, în adidași îi încălț pe toți oricâți ar fi, îl contrazise cu blândețe șeful de această dată. Ia adu niște slănină tu, Stelă, că or zice oamenii ăștia că nu avem de nici unele, spuse apoi autoritar.

– Care Stela?, am întrebat speriat pentru o clipă că ar fi putut vorbi cu iapa, ori cu cățelușă tărcată, sau chiar cu cea ce-și găsisese locul de veșnică odihnă în vârful dealului.

– Cum cu care, cu Stela mea, cu asta de-a doua, îmi răspunse el, iar eu am renunțat să mai întreb cum se numea prima, în timp ce priveam cum una dintre siluetele care se mișcau printre găleți, grămezi de lemne, vase și cuptoare iese grăbită din încăpere. Și voi, se adresa el poruncitor celor ce mai rămăseseră înăuntru, ia mai puneți niște lemne pe foc că-i apucă dimineța pe oamenii ăștia până le gătăm noi țuica.

De fapt chiar ne-a apucat dimineța, iar când am plecat cu mașina încărcată cu damigene se făcuse aproape ziua.

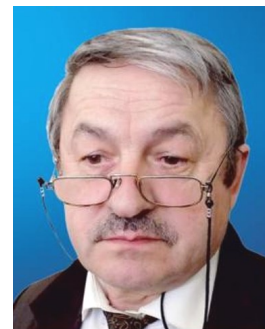
– Fiecare om trebuie să aibă Steluța lui, a concluzionat filosofic urcându-se la volan prietenul zâmbitor, cu față rotofeie și rozalie, care tăcuse mai toată vremea.

Când am trecut pe lângă pancarta albă ce anunța că am ieșit din satul unde ne petrecusem o bună bucată de timp, parcă am văzut, în lumina lăptoasă a răsăritului, că pe ea scrie mare, cu litere albastrii, Steluța.

Pentru conformitate să precizăm că versurile care apar în text aparțin lui Rainer Maria Rilke (traducere Maria Banuș), Konstantin Kavafis (traducere Elena Lazăr) și Ion Barbu. Plăcerea de a (re) descoperi titlul poeziilor revine eventualilor cititori.

Alexandru Cătcăuan

La fotbal

...Eram în vacanța de vară. Cred că eram în clasa a patra, iar Ghiță, în a doua. Marea problemă care ne frământa pe mine și pe Ghiță era că în fiecare duminică unul dintre noi doi trebuia să meargă cu vitele la păscut. O duminică, eu, o duminică, Ghiță. Într-una dintre duminici, aranjăm să organizăm un meci de fotbal, sus pe dealul nostru, din apropierea casei. Acolo, pe deal, tata a despădurit un teren, pe o suprafață de aproape un hectar, unde cultivam cartofi, grâu și trifoi. Anul acela era un an după grâu unde a fost semănat și trifoi. Tata făcea un artificiu agricol, astfel că primăvara, înainte de seceratul grâului, cumpăra din târg semințe de trifoi și le semăna prin grâu pentru ca în anul următor să obțină cultură de trifoi pentru animale. Un furaj foarte hrănitor.

Treaba cu fotbalul o plănuisem încă din cursul săptămânii cu ceilalți copii din sat. Organizatorul principal al acestor meciuri era unu' George al lui badea Dumitru de pe Dos. El era capul tuturor răutăților. Mai avea un frate, Vasile. Deja îi anunțase pe toți că duminică va fi mare meci pe „stadionul” de pe vârful dealului. Acolo se afla singurul teren, unde era cosit trifoiul și cositura făcută prepeleci. În duminica aceea, eu eram de rând la vaci. Eram extrem de necăjit. „Cum să fac, cum să dreg, să-l conving pe Ghiță să mă înlocuiască la păstorit?” Când a auzit că e vorba de meciul de fotbal, nu a vrut nici în ruptul capului. Câr, mâr, că pe după casa nănașului, cu Ghiță în sus, Ghiță în jos, până la urmă am convenit să supraveghem vacile amândoi, nu era nu știu ce, întrucât pășunea noastră și a unchiului Vasile erau în mejdă cu terenul pe care urma să aibă loc „marele” meci de fotbal. Ori cum am fi luat-o, era un meci foarte important. Pentru prima dată ne confruntam cu cei din Molișet. Un sat vecin de peste deal. Și acolo în acea vreme erau mulți copii. Existau două școli elementare. Una chiar în sat și una într-un cătun, numit Costesa.

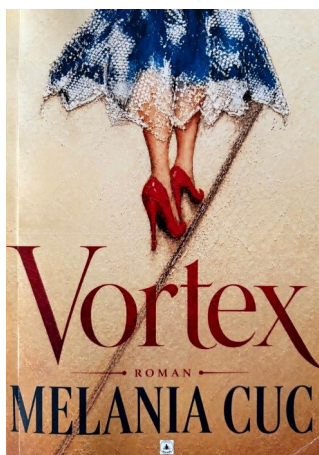
Duminică dimineța, după micul dejun, numai ce zice mama, „Sandule, du-te, dezleagă vacile de la iesle, dă-le drumul, urcă-le în pășune, nu mai sta! Să ai grijă de ele, să nu le scăpați prin mălaiul oamenilor”. Cam asta era primejdia cea mai mare: să nu scape animalele în lanurile de porumb. Fiind luna august, aceste culturi erau în plină dezvoltare. Ca-n poveștile lui Ion Creangă. „Bine, mamă!”, zic eu. Rămăsese înțelegerea cu Ghiță, ca să nu pornească o dată cu mine. Stabilisem să nu-i zică mamei de „povestea” noastră.

Dezleg vacile din grajd, deschid poarta și le abat pe ulicioara îngrădită care duce spre pășune. Imediat după mine, iese cu vacile și Uțu unchiului Vasile. Începem să discutăm cum facem să mergem și noi la fotbal. Importantă era participarea. Îi spun: „Măi, Uțule, uite, vine și Ghiță și stăm pe rând să grijim vacile. Știi cum zic”... „Da”, zice el, ce-ar fi să urcăm și vacile acolo, deasupra pe deal, că doar au unde paște”. Bine zis, bine făcut! Urcăm cu animalele până pe coama dealului.

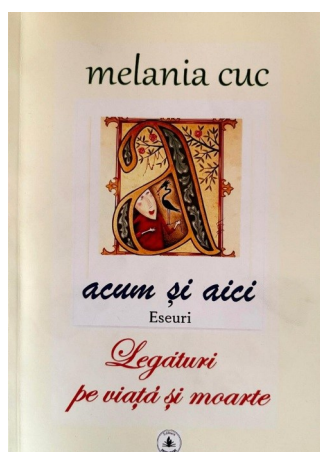
După o vreme, apare și George de pe Dos ca să organizeze porțile și terenul. Careul de joacă, destul de mare, a fost marcat cu țăruiși din lemn. Meciul era stabilit după-masă. Încep să apară băieții, vine și echipa noastră: Casian a lui Mitru Sânzienii, Grigore a lui Ioan Cupșăriul, Ion a lui Vasile Motogna, Viorel a lui George a Băciucului, Ion zis Dubiță și Viorel a lui Maxănu Marini, Simion Romanciuc a lui Bududanda, Liviu a lui badea Maxim din cooperativă, Emil cu Marinică Vecleniț a Șchiopului și mulți alții. Antrenorul echipei noastre era George de pe Dos. Toți cei de care mi-am adus aminte erau mai mari decât noi. Umblau la școală în Târlîșua. Se organizează echipa din unsprezece jucători. Intru și eu în componența echipei. Fratele Ghiță nu poate lua parte, el era mai mic, nu avea vârsta. Din rândurile celor mici, se selectau puțini, la nevoie, chiar și pentru rezerve. Dacă se accidenta vreunul, era înlocuit până titularul își revenea.

Între timp, sosesc cei din Molișet, care au fost așteptați la cooperativa comunei de Firuț a lui Ioan Cupșăriului. Echipele se pregătesc, se îmbracă în echipamentul perioadei, ca să zic așa, în chiloți negri de sport și maieuri albe. Alte

Cărți primite la redacție

Melania Cuc, *Vortex*,
Editura Vatra Veche,
Târgu Mureș, 2026

Melania Cuc, *Acum și aici*,
Eseuri, Editura Vatra Veche,
Târgu Mureș, 2026

Romulus Moldovan, *Izvorul, fluviul și ancora / El manantial, el río y el ancla*,
Editura
Tribuna, Cluj-Napoca, 2025

echipamente nu aveam niciunul. Pentru a se putea mai ușor identifica jucătorii, la inițiativa arbitrului, una dintre echipe trebuia să joace fără maieuri. Sigur că acea echipă a fost a gazdelor, în semn de ospitalitate. Se trage la sorți care dintre echipe are lovitura de începere.

Pornește meciul. Foarte frumos. Și dă-i și dă-i! Vine pauza. Scorul era egal. Nu-mi mai aduc aminte, dar știu că se dădea destul de greu gol. Erau 22 de copii în teren, plus arbitrul. Foarte greu puteai ajunge cu mingea la poartă, să marchezi. După pauză, începe repriza a doua. Atunci i-am bătut pe cei din Molișet, cu o diferență foarte mică, de un punct, două. Fotbalul în acea vreme era foarte popular și iubit. Problema era că, neavând teren de joacă, meciurile erau organizate în funcție de cositul unor terenuri pe care se puteau organiza astfel de „com-petiții”.

Se termină meciul. Pleacă cei din Molișet! După ce ne îmbrăcăm, bag de seamă că vacile noastre nu-s nicăieri. Îl întreb pe Ghiță: „Mă, unde-s vacile?” „Păi aici au fost!” „Unde, mă?” Îl întreb pe Uțu a lui Unchiul Vasile: „Ale tale unde-s?” Constată și el că nu-s vacile. Ei, așa, am intrat în panică. Începem să alergăm în stânga și în dreapta. Nu-s vacile. Zic eu lui Ghiță și lui Uțu: „Hai să trecem dunga asta să vedem dacă nu s-au dus la badea Dumitru din Laz în mălai!” Cum dăm peste dungă, observăm că în curtea lui badea Dumitru erau patru vaci sechestrate. „Am festelit-o!”, ne-am zis. Mă și gândeam la ce ne aștepta pe noi acasă după această distracție.

Zic eu către Uțu: „Hai să-l strigăm pe badea Dumitru!” Strigă George o dată, de două ori, dar nu răspunde nimeni. Îl conving pe Uțu să strige și el de câteva ori. Imediat iese afară lelea Vică. „Ei, voi sunteți?! Care, a cui sunteți?” „Păi noi doi suntem a lui Maxănu lui George a Patronașului și el este a lui Vasile”. „Na, apoi să știți că-i bai. Unde ați fost atâta vreme, că, uite, au intrat vacile în mălaiul nost’ și au făcut mari stricăciuni. Badi-to Dumitru îi dus în vale la voi acasă, să vină tată-tu și mă-ta după vaci”. No, mai bine nici că se putea. Coborâm urgent la vale. Când ajungem acasă, toți erau în ocol, unchiul Vasile era venit la noi, tata și mama și badea Dumitru. Noi eram ascunși după grajd și ascultam ce se pune la cale.

Până la urmă se înțeleg cu păgubitul și pornesc la deal după vaci. Noi, chitic, ne ascundem până târziu în podețul grajdului.

Între timp, sosește tata cu vacile, le duce la adăpat în vale și pe urmă le bagă în grajd. O strigă pe mama: „Savetă, unde-s copiii?” „Care?” zice mama. „Păi cei doi, care au fost cu vacile”. „Păi nu-s în casă!” Începe tata să ne strige!... „Sandu!... George!...” Noi, nimic. Mai târziu, iese tata din nou afară și ne cheamă la masa de cină. Noi, nimic. După ce se culcă, vedem că se trage lampa, adică se reduce lumina, în casă, încă fiind copii mici, obiceiul era să nu se stingă lampa peste noapte. Coborâm ușor din podeț, pâș, pâș..., deschidem ușa de la verandă și intrăm tiptil amândoi în camera de către coastă și ne băgăm sub pătură. Nu apucăm să stăm cinci minute și intră tata.

„No, de când vă aștept eu, frumoșelilor! Sus, și haideți dincolo!” Îi zice lui mama: „Savetă, pune-le să mănânce”. Ne pune să mănâcăm, dar nu prea ne intra mâncarea pe gât. Bănuiam ce urmează. De fapt, știam ce urmează. „No, ați gătat, puii tatii? No, hai să discutăm un pic! Păi ați mers amândoi la vaci. Ia explicați-mi voi, unde ați fost, de au ajuns vacile-n mălaiu’ omului?” Văd că ia o nuielușă de pe lingurari, care era pregătită special pentru noi. Era o nuielușă de salcie, mult mai groasă decât cea pe care o avea mama pregătită permanent.

Nu apucăm să mai întrebe o dată că ne trezim cu nuiaua peste spate, peste picioare, și dă-i și dă-i! „Ijdănirea care v-a făcut! Vă arat eu vouă! Soarele vostru!... Să vină omu’ ăla la mine acasă, ca să-mi spună că i-au distrus vacile mălaiul!... Grija voastră de nimurugi!...” Și dă-i și umflă-i! Și ne mai ia la o tură, după care zice clar: „La culcare, imediat!”

Îți dai seama cu ce viteză am fugit noi în camera cealaltă și ne-am ascuns sub pătură?! Multă vreme am avut probleme din cauza aceea. Nu se uită ușor astfel de fapte! Și întotdeauna când mai comiteam câte-o boacă-nă, ni se suplimenta „meniul” cu o nuielușă pentru noua faptă.

A doua zi am aflat de la Uțu că nici lui nu i-a fost ușor, nici el nu a avut situația mai confortabilă. Unchiul Vasile era și mai drastic și mult mai dur decât tata.

Lucian Claudiu Grapini

Zi de septembrie

Boii mănâncă liniștiți porția de uruială din albia mare scobită într-un trunchi gros de brad, așezată într-o parte a curții, lângă o stivă de lemne tăiate și crăpate pentru sobă. Sunt mari, de o tonă fiecare, musculoși, cu spatele lat, picioarele groase, copitele zdrene, coarnele lungi, ascuțite și răsucite și cu părul sclipind a sănătate sub razele soarelui matinal. Se împing ușor unul pe altul ca să ajungă cât mai bine la mâncarea gustoasă, însă această îmbrâncire e mai mult prietenească, întrucât uruiala, ca de fiecare dată, e destulă. Unul e brun, cu o linie albă pe spinare și pe coadă, iar celălalt e gălbui și cu o dungă alburie pe frunte și pe bot. Primul, pe nume Rusan, are cincisprezece ani, iar al doilea, Duman, e mai tânăr cu opt ani. Apare în peisaj și cel care i-a botezat astfel, stăpânul animalelor. E un bătrân de optzeci de ani, scund și slab, cu părul alb ca neaua, dar vigoarea nu pare să-l fi părăsit. Moșul se strecoară între boii uriași, nemaivăzându-se de umerii lor înalți, îi scarpină pe spate, după care îi împinge ușor în lături și, vorbindu-le cu glas domol și drăgăstos, îi ridică fiecare, pe rând, picioarele pentru a le cerceta potcoavele. Văzând că animalele au terminat de mâncat, merge la cișmeaua de lângă fântâna veche și nefolosită de ani buni și dă drumul apei în jghebul mare din beton. Sunetul acesteia stârnește atenția boilor, care vin agale să se adape. Omul se uită la ei cu drag, apoi ia o țesală și le descâlcește firele lungi din vârful cozii. Zăgan, câinele mare și tânăr al bătrânului, simțind că vine cineva pe uliță, latră de două ori, dar se liniștește numaidecât și se apropie gudurându-se de poartă. Un bărbat nu prea înalt, dar bine făcut, intră pe portiță, mângâie timp de câteva clipe câinele bucuros peste măsură, după care se apropie de bătrân, îl cuprinde pe după cap și-i strânge mâna.

– 'Neața, tată! Cum ai mas?

– 'Neața, Vasile! Tare bine, ca un băiet. Tu?

– Pe apucate. După cum văd, ești pregătit de mers la deal.

– Pregătit dară. Mintenaș înjug boii la car și o iau încet. Până pe la șapte seara îs ajuns înapoi acasă, dacă-mi ajută Dumnezeu.

– De ce nu poți răbda până mâine, când pot veni cu dumneata? Îi musai să aduci fix astăzi fân tocmai din Muncel? De ce nu mergi azi în Vărăriște ori în Frăsiniș?

– Mă, dragul tatei! M-am tot uitat de câteva zile la domnuca aia tare faină de la televizor, care ne spune cum va fi vremea, mă uit cu drag la ea, mă-ta zice că-s bolund, dar cum să nu-ți fie dragă când o

vezi așa de tânără și frumoasă?! Unde mai pui că nimereste și vremea! Stai, că nu asta am vrut să-ți spun. No, și zice dumneaei că de mâine vin ploii timp de-o săptămână. Azi e fain și cald. Asta ar fi ultima cărare de fân de adus din Muncel. După aia, toată toamna pot aduce din apropiere și dacă mai dă câte o ploită. Din Muncel și până acasă e drum lung, de mă prinde ploaia mă pot beteji. Pe lângă asta, tu lucră la pădure acolo aproape. Urc pe drumul dinspre apus ca să trec prin cantonul unde ești tu cu echipa ta și te strig să vii să-mi ajuti un ceas. Poți?

– Ba bine că nu, ți-am zis că pot și că vin. Dar dumneata când o să înțelegi că trebuie să te molcomești?! Ai optzeci de ani...

– Și tu ai șizeci. Care-i treaba?

– Ești singurul din satul nostru care mai are boi. Toți căraușii au trecut la cai. Asta nu ar fi o problemă, dar ești bătrân. E vremea să pui pușca în cui. De ce nu-ți dai boii? Doar știi că îți pot aduce eu tot fânul și lemnele de care ai nevoie, îți ar pământul, te ajut cu orice.

– Auzi, tu de ce nu-ți dai caii? Doar ai tractor și tu, și fiu-tău, nepotul Vasilică. Dacă stau să cuget bine, mai multă treabă fac boii mei decât caii tăi.

Bărbatul mai tânăr rămâne, preț de câteva clipe, uimit de agerimea tatălui său, după care zâmbește larg și răspunde înțelegător:

– Pentru că mi-s dragi, de aia nu-i dau.

Bătrânul surâde la rândul său și-i spune:

– No, ai văzut? Cât pot încă umbla și lucra, nu mă las de boi. Aștia sunt ultima mea pereche. Facem cum și cât putem. Ne mai ajuti tu, ne mai ajută sorăta, Nastacuța, noi v-am ajutat toată viața și vă mai ajutam după puterile noastre de acum și iaca așa.

O femeie bătrână, mărunțică la față și ușor încovoiată de spate iese în pridvorul casei, cu mâinile în șolduri, la început încruntată, mai apoi zâmbitoare și salută cu voce tare:

– 'Neața, mândrul mamii!

– 'Neața, mamă! Ce faci? Ești bine?

– Cu treburi prin casă. Îs sănătoasă-alună, n-am a mă plânge. La anii mei... Îți dai seama. Doar aripi îmi mai trebuie. Nu-ți mai bate capul cu tată-tău. În șizeci și doi de ani de când suntem laolaltă, numai cum a vrut el a făcut. Om mai căpos ca el n-am văzut. Și cu Rusan te poți înțelege mai bine.

Râd toți trei, iar bătrânul îl cuprinde pe feciorul său pe după spate și îi spune voios:

– No, du-te liniștit la lucru, Vasile, și te strig eu când trec prin dreptul tău.

– Bine, tată. Să ai grijă. Ne vedem la deal.

Feciorul moșneagului merge la boi, îi scarpină pe cap, mai mângâie o dată dulăul sur și se îndepărtează grăbit. Bătrânul ia boii și îi duce la car, le pune jugul pe care-l leagă de oiște. Apoi, își aduce din sură două furci, un topor cu coadă nouă, albicioasă, o trăistuță cu un ciocan, un fierăstrău mic și alte unelte de folos, pe care experiența l-a învățat să le aibă cu el la drumuri mai lungi, o pelerină de ploaie și traista cu merinde pregătită de nevestă. După ce se încredințează că are tot ce-i trebuie, deschide poarta, scoate carul în drum, îl strigă pe Zăgan, care se arată nerăbdător să plece la plimbare, intră în pridvor și o cheamă pe nevestă.

– Mă, Valerie, eu mă duc. Ne vedem mai încolo. Voie bună!

– Bine, Simioane. Bagă de seamă să nu pățești ceva! Doamne ajută!

Moșul stă adus de spate pe scândura așezată între loitre, salută când se întâlnește cu cineva, privește în stânga și în dreapta, inspectează fânețele și arăturile mărginașe drumului sau de pe dealuri, dă din cap și se încruntă când vede câte un loc nelucrat și lăsat în paragină și se uită din când în când după câinele său, chemându-l atunci când acesta, copleșit de mirosurile noi, zăbovește prea mult. Boii merg alene, nepăsători la lumea din jur. După o vreme, bătrânul, ajuns în satul aparținător comunei sale, întâlnește un om care duce un sac de făină în spate.

– 'Neața, Grigore! Cum de cari sacul în spinare?

– 'Neața, bade Simion! Iaca, am cumpărat de la magazin sacul ăsta cu făină pentru porci și nu am mai scos calul pentru atâta lucru. Dacă tot te-am întâlnit, nu mă ieși până acasă?

– Cum să nu?! Pune-l în car și hai lângă mine. Să știi că boulenii mei nu merg mai iute ca tine, dar măcar nu ai de cărat greutatea în cârcă.

Omul râde, își pune cu grijă sacul în car și se așază pe scândură lângă bătrân.

– Unde te-ai pornit, bade? Să nu-mi spui că mergi în Muncel.

– Ba fix acolo mă duc. Mai am de adus o cărare de fân și am terminat cu locul ăla până la anul. De mâine vin ploile. Așa că ar fi păcat de ziua asta călduroasă de septembrie să o iroresc.

– Că bine zici, însă trebuie să ai și grijă de dumneata, la etatea avută... Vasile nu-i tot pe acolo cu lucrul?

– Ba da. M-am înțeles cu el, își rupe un ceas din butin să mă ajute la încărcat. În rest, mă descurc eu.

Ajuns în dreptul casei sale, drumețul se dă jos, își ia sacul, îi mulțumește bătrânului și se simte dator să-l avertizeze:

– Bagă de seamă, bade Simion! Am auzit că pe lângă Muncel s-a agestuit un urs mare de tot și tare becisnic. Cică le dă mult de furcă celor de la stâne.

– Ha, ha, râde subțire bătrânul. Să văd eu ursul ăla care se leagă de mine. Dacă dezleg boii ăștia de la

car, șperlă îl fac. Or fi ei blânzi și ascultători, dar pe dihăanii au mare boală. Oricum, mulțam că mi-ai spus! Să auzim de bine!

Încet-încet, moșul și cu atelajul său, urmați îndeaproape de câinele credincios, ies de pe șoseaua asfaltată și intră pe un drumeag din pământ bătătorit, apoi, după un timp, urcă pe drumul forestier ce duce spre Muncel. Când trec prin parchetul forestier, bătrânul își cheamă feciorul să-l ajute. Acesta își lasă lucrul și i se alătură, mergând amândoi pe jos, cu dulăul între ei, înaintea boilor. Ajunși la destinație, moșneagul le dă drumul boilor pe pajiște, care, după ce se adapă dintr-o baltă de la liziera pădurii, se dau la păscut. Zăgan, mânat de mirosurile noi și de tinerețe, aleargă și adulmecă neîncetat, când prin pădurea deasă de molizi, când pe lărgimea muntelui. Vremea e caldă, aproape vărată, iar frunzele fagilor sunt încă verzi, neschimbate de atingerea toamnei. Bărbații se lasă în cămașă și se apucă de încărcat ultima claie rămasă pe fâneața lor.

– Unde ți-e clopul, tată?

– Mi l-am pierdut, mă, Vasile, dă-l încolo de clop. Era zăpușeală mare, și nu l-am suferit pe cap, așa că l-am pus într-o răcoanță. O fi căzut pe drum, pe undeva.

– Mă duc să ți-l aduc pe-al meu. Soarele ăsta nu ți-e bun dumatăle.

– Nu mai merge nicăieri. Mintenaș isprăvim și mă bag iar prin pădure. N-oi păți nimic, vezi-ți de treabă. Leacurile de tensiune mi le-am luat.

E trecut cu un ceas de amiază. Soarele puternic își face simțită prezența din plin. După ce termină de încărcat fânul în car, bărbații, cu frunțile scăldate de sudoare, adună podina, parul și proptețele rămase de la claie, le duc și le sprijină de crengile mai joase ale unui fag mare din marginea fâneței, mai schimbă câteva vorbe și își strâng mâinile. Cel mai tânăr se întoarce la munca sa, în vreme ce moșneagul prinde boii la car și își cheamă câinele, care iese din lizieră și, din câteva salturi, ajunge lângă stăpânul său. Moșul se duce în față, pe partea dreaptă, pune mâna stângă pe restul lui Rusan și pornește la vale spre marginea dinspre răsărit a pădurii, unde intră pe celălalt drum forestier care-l duce acasă. Coborând ei fără grabă, ajung într-o poieniță, o fâneață mică și îngustă, cu o claie răzleață aflată în mijlocul ei. Vântul le bate din față. Boii se opresc. Duman adulmecă aerul atent și mugește surd, privind țintă către latura stângă a pădurii. Zăgan, rămas mai în urmă, vine lângă stăpânul său și mârâie amenințător. Bătrânul mijește ochii și caută iscoditor în direcția cu pricina. La vreo sută și ceva de metri, un urs mare, trupeș, cu un colier auriu ce-i acoperă umerii lați, paște iarbă cu spatele la ei, nesimțindu-le mirosul. Rusan începe să boncăluiească adânc, urmat numaidecât de Duman. Ursul îi aude, se întoarce dintr-odată și, surprins de prezența lor, se ridică în două picioare preț de câteva clipe, ca și cum ar vrea să-i vadă mai bine, se lasă în patru labe și se uită fix la vite și la stăpânul lor. Acesta din urmă zice răspicat: „Hai numai încoace și vezi tu!”

Apoi, acompaniat de boncăluitul nervos al boilor și de lătratul gros al câinelui, strigă cât îl țin puterile: „Huo, meri, mă!” Ursul face câțiva pași îndărăt, îi mai privește lung câteva secunde și, în cele din urmă, se face nevăzut în pădure. Crengile uscate căzute la pământ se aud trosnind sub greutatea sălbăticiunii, după care liniștea se lasă peste poiană. Bătrânul își îndeamnă animalele la pas și își continuă drumul.

Carul cu boi înaintează agale pe șoseaua asfaltată, se apropie tot mai mult de casă, fiind trecut deja de satul aparținător. Soarele e încă pe cer, dar nu poate fi văzut căci drumul e străjuit de versanți împăduriți. Ajuns în dreptul unui izvor cu jgheab, bătrânul oprește atelajul și își lasă dobitoacele să-și astâmpere setea. Bea și el apă cu o cană agățată într-un molid și se urcă înapoi în car. Își simte fața caldă, arșă de soare și i se pare că îl ia cu greață. Se lasă pe spate în fân, gândind că-și va reveni în fire după ce trec clipele de răgaz lăsate boilor ca să-și tragă sufletul. Vremea trece. Boii așteaptă comanda stăpânului, însă aceasta nu vine. Zăgan se învârte în jurul carului scheunând, după care se ridică în două picioare, sprijinindu-se cu labelle din față de fân, și latră agitat, așteptând un răspuns din partea moșneagului. Boii simt și ei că ceva nu e bine și încep să mugească în surdină. Din susul văii apare un camion pentru transportul muncitorilor forestieri, frânează și trage pe dreapta, în spatele carului. Șoferul, un bărbat tânăr, înalt și chipeș, coboară din cabină și se apropie de izvor cu o sticlă pentru a o umple cu apă proaspătă. Rusan, auzind pașii omului, mugește tare și răsunător. Câinele, cu privirea întoarsă spre tânăr, se scheună și mai abitir. Bărbatul, înțelegând semnalele animalelor, i se adresează moșneagului și, văzând că nu-i răspunde, fuge în spatele camionului, deschide ușa și exclamă precipitat: „Nea Vasile, hai degrabă jos că nu-i bine cu badea Simion”. Feciorul bătrânului sare jos din camion, aleargă, se urcă grabnic în car și-l strigă tare pe tatăl său, scuturându-l de umeri. După câteva minute de hărmălaie și disperare, moșul deschide încet ochii, se ridică în capul oaselor și se uită nedumerit la băiatul său, căruia lacrimile îi brăzdau obrazul.

– No, care-i baiu’, dragul tatei?

– Cum care-i baiu’, tată?! Am crezut c-ai murit. Nu te-am auzit suflând și m-a cuprins spaima. M-am apucat să urlu și să te scutur.

– Mi s-a făcut rău venind pe drum. Am băut o țără de apă și am zis să stau oleacă întins, că o să-mi treacă. Bag seama că m-a luat cu leșin. Cred că de la soare mi se trage, cum mi-am pierdut clop.

– Ți l-am găsit eu lângă Pârâul Cerbului, e în mașină. Cum te simți acum, mai bine?

– Mai, mai. Mi-am revenit. Hai să ne ducem, că se face noapte până ajungem și gătam de descărcat fânul.

Feciorul bătrânului îi spune șoferului că totul e în regulă și îi face semn să se ducă. După ce camionul o ia din loc, cei doi, tatăl și fiul, se așază unul lângă altul pe fân și îndeamnă boii la mers.

– Să știi c-ai avut dreptate, la etatea mea, fără clop pe cap, nu-i de lucrat în soare. De altfel, de-amu încolo, ori cu clop, ori fără...

Alexandru Dărăban

Reglaj la... „dedublarea trupului”

Într-unul din anii în care ne desfășuram în cincinale, liniștea comunei Năgârlău era zguduită de un război epistolar mai ceva ca în piesele lui Caragiale. Totul se juca la cel mai înalt nivel spiritual, prin scrisori trimise direct către Episcopia Cucuresii și la Patriarhie. În ringul ecleziastic se aflau două tabere din aceeași ginte: Aleodor Trandafir, un tânăr proaspăt absolvent de Teologie, cu picioarele în altar și cu gândul la însurătoare, și unchiul său dinspre pe mamă, Vartolomei Busuioc, un țăran mândru, posesor de opinii ferme și zero toleranță la bărfele satului.

Pentru a primi parohia, tânărul teolog avea nevoie de o nevastă model. Aleasa inimii lui era Tecla Rădebonză. Însă unchiul Busuioc, autoproclamat arbitru al moralității publice, decretase că tânăra nu are „purtare de preoteasă”. Orbit de o misiune sacră inventată de el însuși, bătrânul s-a transformat într-un detectiv de ocazie. A început să scormonească trecutul fetei, adunând din sat un inventar de „păcate” demn de romanele de capă și spadă: o idilă de doi ani cu un văr de-al doilea și un presupus amor cu notarășul Sfatului Popular, care ar fi lăsat un biet om cu doi copii pe drumuri. Cireașa de pe tortul calomniilor? O declarație scrisă a unei moașe din satul vecin, Ciufuleasa, pe nume Palagia, care lăsa să se înțeleagă că Tecla ar fi suferit o operație „misterioasă” de reclaj pe vremea când era la liceu.

Busuioc a trimis dosarul cu „bombe” la Episcopie, convins că a salvat Biserica de la pieire. Însă, spre marea lui indignare, nunta se apropia, iar de la oraș nu venea niciun fulger divin. Satul s-a trezit cu o comisie de anchetă. Protopopul de Hordozeu, părintele Telasă, a descins chiar în casa preotului local, părintele Tarepunct.

Acolo s-a produs marea deconspirare medicală. Când protopopul a verificat actele oficiale de la dispensar, misterioasa operație de dinainte

de majorat s-a dovedit a fi o banală și foarte pământească criză de hepatită, tratată ca la carte la spitalul din județ. Protopopul, om cu experiență, a mirosit imediat situația: nu era vorba de nicio preoteasă decăzută, ci de o răfuială de familie, lungă și noduroasă ca un gard de nuiiele.

Văzând că planul lui de sabotaj eșuează, unchiul Busuioc a intrat într-o fază de paranoia administrativă. S-a dus la protopopiat, a bătut cu pumnul în masă și a început să vadă conspirații peste tot. Susținea sus și tare că declarația moașei fusese ascunsă „în buzunarul protopopului” și că preotul paroh, părintele Tarepunct, e mână în mână cu tinerii, din moment ce îi făcuse fetei un raport de bună purtare plin de laude.

Răspunsul de la Episcopie a sosit ca un duș rece pentru bătrânul Busuioc. Printr-o adresă oficială, plină de protocol episcopal, instituția i-a bătut obrazul în mod elegant, dar ferm. I s-a transmis negru pe alb că Episcopul se bazează pe raportul preotului din sat, nu pe bârfe, și că certurile de familie din Năgârlău nu pot bloca o Sfântă Taină a Bisericii.

Rănit în orgoliul său de țaran cinstit și neînțeleș, Busuioc a așternut pe hârtie o scrisoare finală, absolut incendiară. Cu un scris îngrijit, dar clocotind de supărare, l-a acuzat direct pe Episcop de „jonglerii” cu adevărul. Ba mai mult, a trecut la amenințări de proporții cosmice: dacă Episcopia nu oprește nunta asta „potrivnică moralei”, el își ia traisța și merge direct la București, la picioarele Patriarhului! Era dispus să creeze un scandal național pentru a demonstra că o biată criză de hepatită a fost, de fapt, începutul sfârșitului lumii. Își semna epistola apoteotic, convins că este un martir al dreptății, deși nu era decât un unchi extrem de încăpățânat.

Totuși, părintele protopop Telasă a declanșat o anchetă la sediul casei parohiale. Masa din sufragerie era îngropată în dosare, iar mirosul de cafea la ibric se amesteca cu cel de tămâie și cu parfumul ieftin de lăcrămioare al moașei Palagia. Protopopul, un om masiv, cu o barbă ninsă și cu o răbdare intens testată de canoanele bisericești, își potrive ochelarii pe nas și o privi fix pe martoră.

Protopopul, oftând adânc, mângâindu-și barba, zise: Păi bine, madam Palagia... Am în față hârtia asta pe care ți-ai pus dumneata iscălitura. Zici aici, negru pe alb, că tânăra Tecla Rădebonză – o copilă de liceu – a suferit o intervenție... „delicată” și secretă la spitalul din județ. Ia spune-mi, ce fel de operație a fost aceea de a tulburat într-atât conștiința creștină a lui Busuioc?

Moașa Palagia, aranjându-și baticul cu o mișcare teatrală, se aplecă conspirativ peste masă: Preașfințite... mă rog, Preacucernice Părinte! Eu sunt femeie cu școală, am făcut cursuri la oraș, nu vorbesc din stele. Când a plecat fata atunci la spital, tot satul șușotea. Ba că s-a îngrășat suspect, ba că a lăsat-o notarășul de la Sfat fără suflare... Eu, ca specialistă a locului, am mirosit că nu-i lucru curat. Când a venit unchiul Busuioc la mine cu o găină și o sticlă de ră-

chie, întrebându-mă dacă fata mai poate fi preoteasă, i-am zis drept: „Vartolomei, la ce-am auzit eu, acolo s-a lăsat cu tăietură de bisturiu la dedublarea trupului!”.

Protopopul, privind lung dosarul medical sosit cu ștampilă oficială, oftând, zise din nou: „Dedublarea trupului”, zici? Interesant termen medical. Însă vezi dumneata, madam Palagia, știința oficială de la dispensar te cam contrazice. Am aici adeverința semnată de doctorul eparhial. Scrie clar: icter epidemic. Pe limba noastră, a celor mai puțin specialiști în bârfe: hepatită. Fata a fost galbenă ca ceara, nu gravidă!

Moașa Palagia, fără să-și piardă cumpătul, dă din mână a lehamite: Eh, Părinte, medicii ăștia tineri de la oraș scriu și ei ce vor în registre, ca să dea bine la statistică la partid! Dar galbenul ăla din fețișoara ei credeți că era de la ficat? Era de la rușine, Părinte! De la frica de gura satului! Unchiul Busuioc știe el ce știe, că doar a văzut-o cum se plimba pe uliță cu vărul ei, de-al doilea, ținându-se de mână mai mult de două secunde, ceea ce – iertat să-mi fie – nu-i comportament de viitoare mamă preoteasă!

Protopopul își făcu o cruce mare, privind spre tavan: Doamne, apără și păzește... Femeie, dumneata îți dai seama că din cauza „mirosului” dumitale de specialistă era să stricăm logodna unui absolvent de Teologie? Unchiul Vartolomei a făcut atac de panică bisericesc! Umblă prin protopopiat spunând că i-am ascuns noi actele în buzunarele sutanei!

Moașa Palagia, clipind des, ușor ofensată: Păi, dacă le-ați ascuns, Părinte? Vartolomei a zis că a văzut o umflătură suspectă în buzunarul drept al reverendei sfinției voastre când ați ieșit din curte de la părintele Tarepunct!

Protopopul, izbucnind într-un râs tunător, a scos un obiect mare din buzunarul indicat: Asta era umflătura, madam Palagia! Carte de rugăciuni, Ceaslovul! Uite-o! Nicidecum declarația dumitale despre hepatita cosmică a domnișoarei Tecla!

Moașa Palagia, privind lung Ceaslovul, dă înapoi: Noa, dacă-i așa... înseamnă că Vartolomei a potrivit-o prost. Dar eu tot vă zic: fata aia are prea mult zvâc pentru o preoteasă. Cântă în corul bisericii, dar se uită cam lung la iconostas...

Protopopul, bătând cu palma în masă, punând capăt discuției, spuse: Destul, Palagie! Mergi acasă și lasă diagnosticele teologice. Cât despre unchiul Busuioc, spune-i că, dacă mai caută nod în papură și hepatite în dosarul de cununie, o să-i dau eu canon să citească Psaltirea până o învăța să facă diferența între un notarăș de primărie și un virus hepatic!

Scena se mută în prispa casei lui Vartolomei Busuioc. Bătrânul fierbea de nerăbdare, sprijinit în bățul de corn, cu ochii ținți la uliță. Când o vede pe moașa Palagia venind agale, cu baticul ușor strâmb și fără aerul de triumf pe care îl anticipa, unchiul sare ca ars de pe laviță.

Iată cum a explodat mămăliga în băătura unchiului Busuioc:

Busuioc, izbînd cu bățul în pămînt: Noa, Palagie! Zi! L-ai doborât pe protopop? I-ai pus pe masă tăietura de bisturiu? I-a pierit piuitul parohului? Zi, femeie, că stau ca pe cărbuni încinși!

Moașa Palagia intră pe poartă abătută, se așează pe scară și își face vînt cu un colț de batic: Măi, Vartolomei, s-a ales praful de „bomba” noastră. Protopopul e uns cu toate alifiile eclesiastice. Mi-a scos un teanc de hîrtii de la județ, cu ștampile rotunde cît roata de la car.

Busuioc, înlemnit, cu ochii măriți de groază: Ce hîrtii, Palagie? Ce ștampile? Doar amîndoi am văzut cum se sușotea!

Moașa Palagia, cu jumătate de gură: Ei, am văzut... Am potrivit-o noi cum am vrut, Vartolomei. Doctorul de la oraș a scris în registru că fata a avut... „icter pandemic”. Adică, pe șleau, gălbîinare. Hepatită de la apă murdară, nu de la notarășul Sfatului! Cică a fost galbenă la față de la ficat, nu de la rușinea păcatului.

Busuioc s-a îngălbenit instantaneu mai tare decît Tecla, își scoate cîmpul din cap și dă cu el de pămînt: Gălbîinare?! Hepatită?! Femeie, dumneata te auzi ce scoți pe gură? Păi ce, eu sunt prunc de țîță să mă ducă cu preșul medicina asta modernă?! S-au vorbit, Palagie! E jonglerie! Au falsificat boala ca să-i spele imaginea viitoarei preotese! Cum să fie hepatită cînd eu l-am văzut pe nepotul meu, teologul, abătut trei săptămîni în postul Paștelui?

Moașa Palagia: Era abătut că se temea să nu ia și el virusul, Vartolomei! Protopopul a rîs de m-a asurzit. Mi-a arătat și buzunarul sutanei. Nu era nicio declarație de-a mea ascunsă acolo. Avea o carte mare de rugăciuni, groasă cît o cărămidă.

Vartolomei Busuioc a început a se plimba nervos prin curte, dînd din mâini ca morile de vînt: Aaaa, deci așa?! Carte de rugăciuni?! Păi aia era momeală pentru ochiul liber, Palagie! Tu ai pus mîna pe ea? Ai răsfoit-o? Biserica de la oraș e mîna în mîna cu modernismul ăsta distrugător de neam! Părintele din sat i-a făcut raport de fată mare pentru că Tecla îi coace prescurile și-i cîntă la strună de tremură geamurilor! E mafie la altar, îți spun eu!

Moașa Palagia, sceptică: Măi Vartolomei, protopopul a zis că, dacă mai cauți nod în papură, îți dă canon să citești Psaltirea pînă la toamnă. Eu zic să o lăsăm baltă. Nunta se ține, teologul își ia nevasta și gata.

Busuioc s-a oprit brusc, cu o privire de o dărzenie apocaliptică, arătînd cu degetul spre cer: Să o lăsăm baltă?! Niciodată! Cît trăiesc eu în Năgârlău, moralitatea nu se negociază pe la spatele meu cu rețete de hepatită!

Convins că actele medicale de la protopopiat sunt doar niște „hîrtii falsificate de oculte”, Vartolomei a decis să aplice o metodă arhaică de testare a moralității viitoarei preotese. O metodă scoasă direct din manualele de superstiții băbești și vrăjitorie de uliță: „Proba Ciubărului și a celor șapte Virgine”.

În mintea clocotitoare a lui Vartolomei, dacă Tecla ascundea păcate mari, acest lucru trebuia să se

lase cu semne divine în biserică, în cel mai sfînt moment al slujbei. Pentru a pune capcana în mișcare, unchiul a complotat din nou cu moașa Palagia. Sîmbătă noaptea, cei doi au strâns de prin satele vecine șapte fete mari (virgine), aduse sub pretextul că vor cînta într-un cor special de primire a unei icoane făcătoare de minuni. Condiția pusă de Vartolomei era draconică: fetele trebuiau să fie curate ca lacrima, altfel „magia administrativă” nu funcționa.

În timpul Liturghiei, chiar cînd preotul a strigat „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, să vă apropiați!”, Vartolomei Busuioc a trecut la fapte. În spatele bisericii, lângă ușa clopotniței, unchiul instalase un ciubăr uriaș din lemn de brad, umplut ochi cu apă sfințită de la Bobotează, în care pluteau șapte fire de busuioc și trei monede de argint.

Planul lui Vartolomei era următorul: în momentul în care Tecla se îndrepta spre altar, cele șapte fete mari trebuiau să înconjoare ciubărul, să se țină de mîini și să privească în reflexia apei. Conform teoriei lui Busuioc, dacă viitoarea preoteasă era „păcătoasă”, apa din ciubăr trebuia să înceapă să fiarbă fără foc, iar chipul notarășului de la Sfatul Popular trebuia să apară la suprafață, demascînd-o în fața întregii comunități!

În toiul slujbei, cînd biserica era plină ochi de săteni, cele șapte fete mari, instruite de moașa Palagia, au început să mărșăluiească în cerc în jurul ciubărului, clipind des și uitîndu-se speriate în apă. Vartolomei Busuioc stătea ascuns după un stîlp, cu ochii măriți, ținînd în mîna un ceas de buzunar ca să măsoare timpul de reacție al apei sfințite.

Tecla mergea liniștită spre strană, trecînd exact pe lângă grupul mistic. În acel moment, în loc să fiarbă apa, s-a produs inevitabilul de ordin fizic: una dintre fetele din cor, amețită de mirosul puternic de tămîie și de căldură, s-a împiedicat de marginea ciubărului. Ciubărul s-a răsturnat cu un zgomot asurzitor. Zeci de litri de apă sfințită s-au revărsat pe podeaua de lemn, inundînd instantaneu pantofii de duminică ai bătrînilor din ultimele rînduri și trîntindu-l la pămînt pe unchiul Vartolomei, care a alunecat spectaculos pe apa sfințită, aterizînd direct în genunchi, la picioarele moașei Palagia.

Preotul s-a oprit din slujbă, a ieșit pe ușa altarului cu potirul în mîna și a privit dezastrul de la spatele bisericii, unde cele șapte fete fugeau speriate, iar Vartolomei Busuioc încerca să-și salveze monedele de argint de pe podea.

„Măi, Vartolomei!” a tunat vocea preotului prin biserică. „Ce jonglerie păgîna mai e și asta? Te-ai apucat de făcut băi comunale în timpul Heruvicului? Și ce-i cu fetele astea?”

Vartolomei, ud leoarcă pînă la brâu, dar cu demnitatea intactă, s-a ridicat și a strigat: „Părinte! A fost sabotaj! Una dintre fete n-a fost virgină, de aia s-a răsturnat ciubărul și s-a rupt vraja! Tecla a scăpat și de data asta prin farmece!”

Toată biserica a izbucnit într-un rîs de au tremurat candelabrele. Socrul mic, aflat în primul rînd,

s-a întors și i-a strigat peste mulțime: „Vartolomei, data viitoare când mai vrei să verifici fetele cu ciubărul, adu și un săpun, să te speli măcar de bârfele din cap”!

Această ultimă probă a lui Busuioc a intrat direct în istoria secretă a satului, fiind pomenită mulți ani după aceea la fiecare nuntă.

Protopopul Valeriu a raportat incidentul printr-un referat oficial plin de exasperare birocratică și ironie bisericească.

La Episcopie, în biroul mitropolitan, raportul protopopului despre „Incidentul acvatic-mistic de la Năgârlău” a produs o rară pauză de destindere. Episcopul Pamfil, recunoscut pentru calmul său ardeleanesc, rigoarea liturgică, dar și pentru un simț al umorului fin, ascuns sub sobrietatea hainei, a pus raportul deoparte, și-a scos ochelarii și a privit lung pe fereastră spre piață. A constatat că numitul Vartolomei Busuioc a încercat să transforme Sfânta Liturghie într-un laborator de analize morale empirice și vrăjito-rești. Pe baza celor raportate, dispunem următoarele: Deoarece ritualul s-a prăbușit din cauze gravitaționale, iar nu spirituale, se interzice numitului Busuioc să mai execute trierea tineretului din parohie. Dacă unchiul mai dorește să testeze virginitatea cu ciubărul, să o facă exclusiv în propria curte, folosind apă de ploaie, nu agheasmă de la Bobotează, pentru a nu mai irosi resursele hidrice ale parohiei. Părintele paroh va folosi cele trei monede de argint recuperate din apă pentru a cumpăra un mop nou și două găleți moderne. Podeaua bisericii va fi ștersă bine de către Vartolomei Busuioc duminica viitoare, înainte de Utre-nie, ca să aibă timp să mediteze la diferența dintre dogmă și superstiție.

A dat verdictul final asupra nunții tânărului teolog Aleodor Trandafir cu aleasa sa, Tecla, care urma a se oficia de urgență. „Dacă apa din ciubăr n-a fiert, înseamnă că nici cerul nu are obiecții medicale. Îi dăm binecuvântarea noastră arhierească și îi sugerăm ginerelui ca, la tăierea cozonacului de nuntă, să-i ofere unchiului Vartolomei o felie mai mare, poate-i mai îndulcește vigilența.

Cazul se clasează. Ciuberele rămân la spălatul rufelor, iar Ceasloavele la altar”!

*

Nunta anului în Năgârlău era în plină desfășurare. Căminul cultural duidea de jocuri și strigături, iar mesele gemeau sub greutatea sarmalelor și a cânilor cu vinars. Într-un colț, retras și îmbufnat ca un nor de furtună, unchiul Vartolomei Busuioc stătea la masă, gata să analizeze critic sfințirea colacilor.

În spatele microfonului, zâmbitor și cu paharul plin, s-a instalat socrul mic – tatăl Teclăi. Acesta a bătut ritmic cu o furculiță pentru a cere liniște, privindu-l fix pe unchiul cel suspicios.

Iată discursul spumos al socrului mic, care a lăsat tot satul cu gura căscată de râs: Onorată asistență, dragi oaspeți, neamuri de aproape și suspicioși de departe! Vă mulțumesc că ați venit să petrecem la

nunta fetei mele, Tecla, cu alesul inimii ei, domnul preot Aleodor! Văd aici atâta bucurie, dar văd și oameni care au muncit din greu ca nunta asta să aibă... temei istoric. Mă uit în mod special la masa din stânga, unde stă Vartolomei Busuioc.

Tot satul își întoarce privirea spre Vartolomei, care devenise roșu ca sfecla.

Bărbat de stat, detectiv fără simbrerie și ocrotitorul moralității eclesiastice din Năgârlău! Oameni buni, trebuie să recunoaștem, fără Vartolomei, nunta asta ar fi fost una plictisitoare. El a vrut să se asigure că ginerele meu nu ia o fată oarecare, ci o adevărată legendă medicală! Timp de un an de zile, Vartolomei a scotocit arhivele, a consultat savanți de renume local precum madam Palagia și a descoperit... marea conspirație.

Socrul mic ridică paharul și zâmbește larg.

Vartolomei dragă! Știu că ai sperat până în ultima clipă că faimoasa operație secretă a Teclăi a fost altceva, dar documentele de la județ au fost clare, a fost doar o hepatită! O hepatită pură, ortodoxă, tratată regulamentar. Fata mea n-a ascuns niciun secret de stat în spital, ci doar niște aminofilină și ceai de gălbenele! Dar îți mulțumim că te-ai îngrijorat atât de tare pentru ficatul ei. Să știi că de la atâta galben în fețe, am crezut că ne trimiți la Comisia de Aur de la București, nu la Patriarhie! Mă bucur, Vartolomei, că ai verificat și buzunarele sutanei protopopului. Toți credeam că sfinția sa are acolo tămâie și prescuri, dar tu, cu ochiul tău de vultur, ai văzut direct adevărul, omul își ținea acolo Ceaslovul, nu dosarul fetei! Ce păcat că s-a dezamorsat bomba! Era gata-gata să ne vadă o țară întreagă la televizor, cu titlul „Tragedie în Năgârlău – O viitoare preoteasă a avut icter în clasa a zecea”! Dar, lăsând gluma la o parte, dragă Vartolomei, uită-te la ei! Sunt tineri, sunt frumoși și se iubesc. Iar pe tine te invităm să lași deoparte canoanele și bârfele de la Sfatul Popular, să guști din vinarsul ăsta curat și să joci o horă. Că dacă mai cauți mult nod în papură, te pomenesti că-ți dai ginerele canon să citești Psaltirea până la nunta de argint! Închinați, oameni buni, pentru tinerii căsătoriți! Să fie sănătoși, fericiți și feriți de diagnosticile lui badea Vartolomei! Casă de piatră!

Sala a izbucnit în urale și aplauze, iar lăutarii au pornit instantaneu o învârtită de i-au sărit lui Vartolomei și ultimii aburi ai supărării.

A doua zi după nuntă, cu o mahmureală soră cu moartea și cu mintea încă tulburată de atâta vinars, Vartolomei Busuioc s-a așezat la masă. Cu mâna ușor tremurândă, a așternut pe o foaie de caiet de matematică această scrisoare de „împăcare”, trimisă prin finul său direct la casa parohială a proaspeților însurați:

„Dragă nepoate Aleodor și stimată nepoată Tecla,

Vă scriu această epistolă printre două câni de moare de varză, semn că nunta a fost falnică și băutura curată, deși socrul mic a cam dat cu venin la microfon. Am ținut să vă pun în lumină câteva gânduri de pace, ca să nu ziceți că unchiul Vartolomei e om

rău și rămâne îmbufnat în postul Paștelui (care oricum a trecut).

Aleodor, tată, să știi că eu te-am iertat. Când te-am văzut în fața altarului, îmbrăcat în sutană nouă și cu barba aia a ta abia încolțită, am înțeles că ești gata de jertfă. Iar când socrul tău a zis în gura mare că fata a avut doar gălbinare, am decis, în mărinimia mea de unchi de mamă, să te cred pe cuvânt. Până la urmă, dacă protopopul a zis că virusul hepatic e canonic, cine sunt eu să mă pun împotriva medicinei ecleziastice?

Tecla, dragă nepoată, să nu porți pică unchiului. Tot ce-am făcut, am făcut din spirit de înaltă securitate spirituală. Dacă nu scormoneam eu trecutul cu moașa Palagia, nu afla tot satul, cu acte în regulă, că ești sănătoasă la ficat și curată ca lacrima! Practic, prin ancheta mea, ți-am făcut reclamă medicală pe gratis. Acum tot protopopiatul știe că preoteasa de la Năgârlău are analizele la zi. Să-i spui tatălui tău că vinarsul lui a fost bun, dar vorba i-a fost cam lungă. Data viitoare când mai face glume cu Ceaslovul protopopului, să aibă grijă să nu-i cadă vreo adevărință din buzunar!

Prin urmare, am despachetat traista. Nu mai plec la București, la Patriarh. Am sunat-o și pe Palagia și i-am zis să lase moșitul de intrigi și să se apuce de tricotat, că la teologie lucrurile s-au lămurit administrativ. Rămâne cum am stabilit: sunteți jurați, sunteți cununați, iar eu sunt tot unchiul vostru cel mai vigilant.

Vă doresc casă de piatră, parohie bogată și... aveți grijă cu apa din sat, să nu mai facem vreo epidemie de „conspirații” galbene, că iar trebuie să scot ciorna și să scriu la Episcopie!

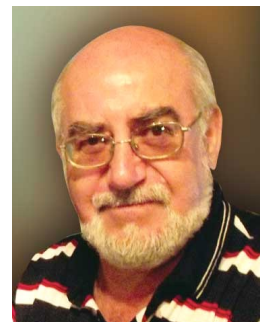
Al vostru unchi iertător, dar mereu pe recepție,

Vartolomei Busuioc, țăran cu opinii”.

Povestea din Năgârlău s-a încheiat astfel cu un armistițiu bahic și umoristic.

Dan Norea

Cine oare dintre noi?

Era o zi frumoasă de toamnă, atât cât poate fi ea de frumoasă într-un oraș de beton și sticlă. Soarele se oglindea în fațadele blocurilor și te orbea pentru o clipă, obligându-te să întorci capul. Peretii de beton încă păstrau urme din dogoarea verii, în așteptarea unei ploii care nu mai venise demult. Mă întorceam pe jos de la serviciu, bucurându-mă de ultimele zile ale toamnei. De când fusesem transferat la centrală, un efect secundar, neurmărit în mod special, dar la fel de plăcut ca mărirea de salariu, era acela că aveam biroul la zece minute de casă. Mașina devenise inutilă, aș fi pierdut mai multă vreme cu scosul ei din garaj și căutatul unui loc de parcare.

După-amiază, în drum spre casă, mă simțeam uneori obosit, așa că lungeam plimbarea până aveam impresia că mi-am revenit, pentru a mă prezenta suficient de proaspăt în ochii soției și ai copiilor. Într-unul dintre traseele alternative spre casă am descoperit o cârciumioară cochetă. Am intrat să beau o vodcă mică de la gheață. De multe ori, în cantități mici, țaria are darul să mă revigoreze. Localul asimetric, în formă de L, afișa o eleganță lipsită de ostentație. Cele cinci mese aveau fețele de masă curate, iar în atmosferă pluteau în surdină melodii ce fuseseră la modă cu douăzeci de ani în urmă. Destul de repede obiceiul a devenit tradiție, ospătarii începuseră să mă salute cu un zâmbet larg, ca pe o cunoștință veche.

Încă din prima zi am observat într-un colț un bărbat singur, neras, îmbrăcat ponosit, care stătea îndelung cu o bere în față fără să bea din ea. Ca o paranteză, totdeauna m-am întrebat cum pot unii oameni să arate tot timpul nerași. Dacă tot neglijează să se radă, normal ar fi să le crească barba. Deși personajul mă intrigă, nu doream să-l tulbur. Dar, într-o zi, localul era plin și i-am cerut permisiunea să mă așez la masa lui. Părea un tip singuratic, și aveam intenția să-mi beau vodca în liniște, dar omul abia aștepta să intre în vorbă cu cineva.

– Văd că aveți verighetă, sunteți însurat de mult?

– Da, de șaptesprezece ani, am răspuns eu mirat.

– Presupun că vă iubiți soția, altfel nu ați fi rămas împreună atâta vreme.

– Așa e, am confirmat eu, total surprins că a intrat atât de brusc în detalii intime.

– V-ați gândit vreodată că, la un moment dat, unul dintre voi va muri și celălalt va rămâne singur și va suferi?

– Nu, mă scuturai eu, cuprins brusc de un frison. Prefer să evit gânduri atât de macabre. Când va fi, va fi și cu asta basta.

Omul căzu pe gânduri câteva momente, apoi se hotărî.

– Soția mea și cu mine ne-am întrebat de multe ori: cine oare dintre noi va muri primul? Pe fiecare ne-a înfiorat ideea că poate rămâne singur într-o casă plină de amintiri. Știți, am constatat că unii oameni trec foarte ușor peste momentele neplăcute, le uită repede, parcă le șterg din memorie cu o radieră. Noi doi nu eram așa, rememorăm aproape cu voluptate toate traumele din copilărie, toate dezamăgirile din adolescență, toate eșecurile din tinerețe. Era o ocazie perfectă de a ne plânge de soarta ingrată, de a ne consola unul pe celălalt, de a ne manifesta afecțiunea. Cred că într-un fel, în plus față de dragoste, asta a fost ceea ce ne-a apropiat și ne-a făcut să rămânem împreună. Tocmai din acest motiv, al

memoriei noastre perfecte, era de presupus că, după dispariția unuia dintre noi, supraviețuitorul își va trăi ultimii ani într-o suferință teribilă. Fiecare moment al zilei cu tabieturile lui, fiecare obiect din casă urma să devină motiv de durere.

Tăcurăm amândoi câteva minute, timp în care optimismul meu natural se revolta de-a dreptul auzind niște idei atât de morbide. Dar revolta rămânea interioară, consideram că un om tolerant trebuie să-și pună în permanență întrebarea: cine sunt eu să-i judec pe ceilalți?

Totuși, ceva mă sâcăia.

– Văd că vorbiți la trecut.

– Da, pentru că...

Omul mai tăcu trei secunde, după care continuă.

– Ați auzit de accidentul navei de croazieră de acum trei luni?

– Sigur că da, șoptii eu, începând să bănuiesc adevărul.

– Eram amândoi îmbarcați, soția mea dorea de mult să vadă Istanbulul. Când nava a început să se încline, ne-am luat de mână și am sărit împreună în apă. Am găsit plutind o bucată de lemn, prea mică pentru a ne susține pe amândoi. Am lăsat-o pe ea să se sprijine, eu știam să înot. Dar apa era rece, mușchii mei erau neobișnuți cu efortul, și, după un sfert de oră, simțeam că mă duc la fund. În ultimele clipe i-am văzut ochii îndure-rați și mi-am imaginat viața ei viitoare, încărcată de suferință. Și atunci i-am desprins cu grijă mâinile, una după alta, și am apucat eu scândura. S-a scufundat încet, fără să se zbată, și ultimul lucru pe care mi-l amintesc sunt ochii ei mari, plini de lacrimi și de durere, la gândul că voi rămâne singur.

După o pauză scurtă, omul preciză, ca să fie sigur că s-a făcut înțeles.

– Pentru ea am făcut-o, am preferat să fiu eu cel care suferă.

După care își ridică spre mine ochii încercându-i, cerșind compătimire. Dar toleranța mea avea niște limite. Am dat vodca pe gât, am lăsat banii pe masă și am părăsit localul fără a privi în urmă. E inutil să spun că, de atunci, m-am întors de la serviciu pe un cu totul alt traseu. Iar păhărelul de vodcă aburindă, scoasă din congelator, am început să îl beau acasă, unde mă așteaptă zâmbitoare soția.

Au trecut cincisprezece ani de la întâmplare. Dar niciun moment nu m-a preocupat problema: cine oare dintre noi?

Adela Cotul

Nașii

În tinda casei erau expuse, pe pat, trei frumoase costume naționale nou-nouțe, două fiind cusute în nuanțe de roșu și roz, iar al treilea combina armonios nuanțe de maro, vișiniu și crem, o explozie de culoare, mărgeluțe și paiete, realizată cu multă măiestrie de artizanul popular.

„O să fii cea mai faină nănașă, Ghinuță!”, o complimen-tă, încântată, cumnata ei, Anuța.

„O, ha! Are să fie mai faină și decât mireasa!”, interveni în discuție cealaltă cumnată a ei, Ioana.

„No, bine bugăt! Am auzit că Savetuca s-o zgârcit la bani, și-o cusut hainele de mireasă la lelea Sofica, îi mai ieftin, da' aia nu știe să coase modelele astea noi și faine!”, zise și soacra-sa, lelea Ana.

Cele două costume naționale, pe varietăți roșu, erau pentru surorile soțului său, cea mică, Anuța, avea acum șaisprezece ani, iar Ioana era cu un an și jumătate mai în vârstă, ele se pregăteau să fie druște la nunta vecinei lor, Saveta. Cel diferit, al treilea costum național, era al Reghinuței, care urma să devină nașă de cununie a tinerei familii. Culorile costumelor respectau, oarecum, un fel de „dress code”, adică fetițele și tinerele fete aveau costumele brodate cu ață roșie și roz, iar stofa pânzăturilor oscila de la diverse nuanțe de roșu, până la roz sau chiar portocaliu și erau încărcate de floricele și mărgeluțe cusute pe paiete viu colorate. Tinerele neveste purtau costumele pe nuanțe de roșu mai închis sau cărmiziu, erau brodate mai sobru, cu mai puține elemente scilpicioase, nu chiar atât de împopoțonate ca ale tinerelor fete. Recent apăruse și o nouă modă, iar cele mai în vogă costume țărănești erau cusute în nuanțe de vișiniu, maro și crem, așa cum era al Reghinuței, stofa pânzăturilor fiind de culoare deschisă, în diverse nuanțe de unt și crem. Femeile mai bătrâne purtau costume cusute cu negru sau maro închis, fără mărgeluțe sau paiete, pe pânzături aveau brodate doar două dungi cu elemente florale. Fiind ultima găselniță în materie de modă, evident, costumul Reghinuței costase cu mult mai mult decât cele ale fetelor, „Dai un ban, dar ești de cinste”, a zis și badea Vasile, socrul ei.

„Dai un ban, dar știi că nu-l mai ai, tată!”

„Lasă, dragu' mamii, că n-ai plătit tu!”, i-o-ntoarse urgent mamă-sa, lelea Ana, lui Ionică, ce tocmai intrase în tindă, obosit, că abia terminase de reparat un gard de nuiele în capătul grădinii, spre Someș, și era o zi caniculară.

„Eram bine destul și cu cămeșa cu care am fost mire, nu era musai să-mi facă alta!, insistă proaspătul intrat, prefăcându-se că nu observă cămașa cea nouă, cusută în culori asortate cu costumul nevestei sale, ce era așezată cu grijă peste un spătar de scaun.

„De parcă ar mai intra pe tine, Ioane! Nu vezi că te-ai împlinit?! Ți-ai slobozat și un pic de pânțece în față!”, îl luă în zeflema soră-sa, Ioana.

„Ia să-ți vezi tu de treaba ta, Ioană!”, a invitat -o Ionică, apoi și-a umplut o cană mare cu apă rece și a început a sorbi din ea, cu lăcomia omului însetat.

„No mă, nu pune mâna pe ele, Pătrățul, că le murdărești!”, se stropși Anuța la fratele ei mai mic. „Du-te și te joacă pe-afară!” Mânios, Petrică, fiindcă așa îl chema în realitate pe mezinul familiei, dar toți îl alintau numindu-l Pătrățul pentru că era mai grasuț, ieși din tindă, nu înainte de a scoate limba și a face o grimasă către sora lui mai mare.

Cele trei costume femeiești, dar și cel al lui Ionică, soțul Reghinuței și viitorul nănaș, se oferise să le plătească moașă-sa, lelea Mărioara, „Că doară numa' o nepoată am, și-apoi ce să fac cu banii, că nu i -oi duce cu mine în mormânt, am robgit o viață și am de toate, las' să se bucure și tinerii până îs tineri, că, după ce îmbătrânești și prinde a te durea ba una, ba alta, nu-ți mai arde de nimic!”

*

Tocmai ce terminaseră de împrăștiat brazdele, astfel încât soarele ce strălucea pe cer să poată pătrunde prin stratul de iarbă proaspăt cosită și să usuce pologul, se apropia amiaza, iar lelea Ana cu fetele ei, Anuța și Ioana, se apucaseră să pregătească masa. Anuța a făcut focul sub ceaun pentru a găti o coleșă, Ioana a început a scoate din traista cu merinde slănină, brânză, un borcan cu cârnaț prăjit în untură de porc, ouă, pentru a prepara o papă, a adus apoi și cantă cu jântiță, ce fusese ascunsă de căldura soarelui la umbra unei tufe mari de alun, împreună cu un borcan de lapte de oi, iar lelea Ana curăța câteva cepe verzi.

Baba Cornelia s-a așezat pe țolul întins pe jos, la umbra unor brazi, și-a scos din trăistuța ei o ploscă micuță ce conținea „întăritorul”, a tras o dușcă zdravănă, „să-mi mai amortească, dragele mele, durerile de cioante, că vai rău te dor toate de la o vreme, după ce îmbătrânești”. Elixirul vindecător din ploscă, așa-numitul „întăritor”, cum îi zicea baba, nu era altceva decât un amestec din trei părți țuică de prună și o parte sirop de zmeură cu un pic de apă.

„Mă, Tăvuță, până se gată mâncarea, nu te duci tu colo, la deal, în pădure, să aduci niște apă proaspătă de la ciuroiul cel rece? Îi mai departe un pic, dar tu ești ușurică, una-două te duci. Apă mai bună ca aceea nu există, eu nu mă pot stâmpăra cu apa asta de aici, îi cam caldă și lălăie!”, zise baba Cornelia și mai trase o doză de întăritor.

„Mă duc, lele Corneliu, cum să nu!”, răspunse fata. Tăvuța provenea dintr-o familie numeroasă, erau opt frați, cinci fete și trei băieți, mama ei era fiică „de-a opincăriței”, poreclă moștenită de la bunica fetei care croia și cosea opinci, iar tatăl ei trăgându-se dintr-un neam mai slăbuț, niște „venetici aduși de apă”, cum erau numiți cei care nu-și aveau originile în sat, o chemase baba Cornelia cu ea, să lucreze cu ziuva la polog, că o știa hărnicuță.

„Poate că te prea arde pe grumaz «întăritorul», lele Corneliu, de nu ți se pare destul de rece apa de la noi, de pe loc!”, glumi lelea Ana, în

timp ce bătea ouăle pentru papă, fiindcă știa că baba gustă gluma.

„Tată, unde-i Ionică?”

„La ce ți-e bun, Anuță?”

„Să mestece coleșă!”

„Lasă că oi mesteca-o eu, că pe Ionică l-am trimis în pădure să se uite de un par de claie. Nu știu ce stă atâta, ar fi trebuit să vină până acum.”

„Apoi până vine Tăvuța cu apa, pot muri de sete! Nu se grăbește deloc! Fă bine, Ioană, dă-mi o cană de apă, așa cum aveți!”, ceru baba Cornelia, întinzându-i fetei o cană goală de tablă. Nici nu sfârși bine de băut apa, că la marginea pădurii se zărea Tăvuța cu ulciorul. Dar babei îi trecuse deja toată supărarea când nările i se umpluseră cu mirosul delicios de papă cu cârnaț, iar Ana a pus cârnaț din belșug. Avea de unde, că tăiaseră astă-iarnă trei porci mari, știa asta pentru că Ana o chemase să le ajute la prepararea cărnurilor. „Le-a pus Dumnezeu mâna în cap de când s-a dus Ghinuța noră în casa lor, au acum grădini și pământuri multe, primite zestre, pot ține orătănii, porci, oi și vite câte poftesc!”, se gândi baba Cornelia, cântărind din ochi porțiile pe care Ana le pune în farfurii, pentru a ști, când va veni momentul, să o aleagă pentru sine pe cea mai consistentă și mai bogată în felii de cârnăciori. Ana și Vasile au fost descendenți din familii cu mulți copii, iar când s-a împărțit „bruma de avere a părinților lor în șase și, respectiv, șapte părți, li s-a convenit puțin pământ, pe când fătura asta, Reghinuța, ce s-a măritat după Ionică al lor, îi singura moștenitoare, nu numai a părinților ei, dar și a două perechi de bunici înstăriți. Mare noroc pe familia asta!”, își continuă gândurile baba, în timp ce se așezau cu toții la umbră, să prânzească, între timp sosise și Ionică, ducând pe umăr un par de claie.

„No, hai să trăim și să fim sănătoși!”, zise vesel badea Vasile, ținând în mână o sticlă cu afinată, pe care, după ce a tras o dușcă, a dat-o din mână în mână, să ia fiecare câte o înghițitură, așa cum au și făcut. Fetele mai mult au pupat sticla, că afinata era lăsată un pic mai tărișoară, dar nu-i bai, a compensat baba Cornelia, servind ea mai multă.

„Că doară n-ai cărat-o la deal să nu se beie și să ai de-o dus înapoi, acasă, nu-i așa, mă, Vasile?!”, zise baba, închinând cu sticla către socrul Reghinuței.

„Așa-i, lele Corneliu!”

„Îi tare bună! Hai, ia și tu o gură, mă, Tăvuță, să vezi ce bună-i!”, adaugă baba Cornelia, întinzându-i fetei sticla. Dar când Tăvuța s-a aplecat să prindă sticla, cămășuța cu care era îmbrăcată s-a mișcat puțin, iar ochiul, încă ager al babei, a descoperit, undeva mai jos de gât, spre umărul stâng, o urmă de mușcătură proaspătă, roșu-vineție, care încă mai păstra urma dinților ce o făcuseră, cel mai probabil era vorba despre dantura lui Ionică. „De aceea or fi întârziat atâta amândoi...”, își zise baba în sine ei, „barăm de nu ar observa și ceilalți, mai ales Vasile.”

După prânz, pentru femeii urma o perioadă de odihnă, până către ora trei, patru, când urmau să

întoarce pologul, Ionică s-a așezat mai în pantă, unde a găsit un pic de umbră și a început să-și bată coasa, să o pregătească pentru a doua zi, surorile lui s-au dus la pârau să spele vasele, lelea Ana a prins a băga în traistă tot ce a rămas de la masa de prânz. Pe Tăvuța au trimis-o după încă un ulcior de apă la ciuroiul cel rece, că se cam încălzise apa rămasă, iar badea Vasile trebuia pe lângă tufa de alun. După ce a terminat cu coasa, Ionică și-a aprins o țigară fină, „Snagov” cu filtru, și trăgea alene din ea, privind cum se împrăstie în aer rotocoalele de fum. A renunțat la „Naționale” și „Carpați”, ambele fără filtru, că, mai nou, de când se însurase, își permitea ceva mai select. Deodată, cum fuma el liniștit, a simțit brusc o arsură puternică pe spate, de i-a sărit țigara cine știe unde.

„Ce naiba?! Ai înnebunit, tată?”

Badea Vasile tocmai îi aplicase scurt, fără niciun avertisment, ca din bici, două lovituri peste spate cu o nuia subțire de alun.

„Nu eu! Cred că tu te-ai stricat de cap! Să nu mă întrebi de ce-am dat, că știi tu bugăt de bine! Numi pui tu nora la cur la o opincăriță, cât trăiesc eu, Ioane! De mai văd de-astea treburi, bag furca în tine și îți sting soarele! Ai priceput, dragu’ tatii?!”, îi răspunse acesta fiului său, rostind cuvintele rar și apăsător, fapt ce îi trăda supărarea cea mare. Ionică nu a îndrăznit să zică vreun cuvânt, a dat scurt din cap, în semn de aprobare și s-a ridicat să-și recupereze țigara de unde îi sărise. Lelea Ana a asistat, fără a scoate un cuvânt, la toată scena, nu a avut curajul să intervină, nu era ea cea mai în măsură să-i ia partea fiului său, pentru că își avea și ea propriile păcate, dovadă incontestabilă fiind Pătrățel, fiul ei cel mic, pe care îl lăsase azi acasă cu noră-sa, care avea de păzit o cloșcă ce urma să scoată pui, dar gurile rele spuneau că micuțul începea să semene, din ce în ce mai mult, cu un anumit pădurar. Fetele s-au întors cu spatele și aranjau de zor, pe o merindare, vasele ude, să se scurgă, dar mișcarea ritmică a umerilor acestora trăda faptul că surorile râdeau, pe înfundate, de toată tărășenia petrecută. La umbra deasă a brazilor, culcată pe o parte pe țol și acoperită cu un capăt al acestuia, să nu o deranjeze muștele, baba Cornelia se prefăcea că doarme dusă. „O băgat de samă și Vasile...”, își zise ea în gând, „ei, bată-te să te bată, mă, Ionică, lasă că știi io ce am de făcut!”, apoi baba adormi cu adevărat. Posibil să-și fi dat un pic cam prea mult „întăritor”.

Când a ajuns Tăvuța cu ulciorul de apă, părea că nimic nu se întâmplase, atâta doar că, a doua zi, ea nu a mai fost chemată la polog.

*

„Are dreptate și Ionică în felul său, costumele au costat-o pe moașa Mărioara o groază de bani!”, se gândi Reghinuța, simțind o ușoară urmă de regret după grămada de bani. Dar apoi își aminti cât de bucuroase erau fetele, cumnatele ei, și, mai ales, cât de bine îi ședea ei cu noul costum național și conchise că nu avea de ce să-i pară rău, absolut deloc.

Ea chiar își dorise să fie foarte frumoasă la această nuntă, și nu pentru ca să o admire toată lumea, așa cum ar crede unii, ci doar spre a-l impresiona pe Ionică al ei. Toate astea făceau parte dintr-un plan bine pus la punct, pe care Reghinuța a prins a-l pune în aplicare.

După jumătatea lunii iunie, la vreo două, trei zile după ce începuseră la fân, soacră-sa o rugase să rămână într-o zi acasă, să supravegheze o cloșcă ce urma a scoate pui, „Că tare mă tem să nu coboare Cuca prea repede din cuiabar numai cu vreo doi pui și restul să nu apuce a ieși din găoace. L-oi lăsa și pe Pătrățel cu tine, la deal îs eu cu fetele, am grăit cu baba Cornelia și vine să ne ajute, o zis că a mai căuta ea vreo femeie și a aduce-o, ne-om descurca!” Seara, când au venit acasă, socrul ei, badea Vasile, nu vorbea deloc, semn că era foarte supărat, Ionică avea pe spate două dungi roșii, ca și cum ar fi fost pleznit de bici, iar când l-a întrebat ce a pățit s-a încruntat și i-a răspuns vag, „I-am întors tatei vorba și s-a mâniat”, fetele se tot coteau și zâmbeau cu subînțeles. Atunci a simțit ea că ceva nu era în regulă.

*

„Ghinuță! Mă, Ghinuță, fă bine și intră până la mine o țără, să povestesc ceva cu tine!”

Reghinuța își vizitase părinții și se întorcea spre casă, când se auzi strigată de baba Cornelia, vecină cu părinții ei, pe care o zări stând la umbră, în târnațul casei sale.

„Ziua bună, lele Corneliu! Ce mai faci?”

„Bine, mă, și ar mai încăpea! Mă dor un pic cioantele, nu au cum să nu mă doară, că-s bătrâne și ele, ca mine!”, glumi baba. „De câți ani ești măritată, mă, Ghinuță?”, începu bătrâna povestea, cu toată diplomația de care era ea capabilă.

„Aproape de cinci ani.”

„Apoi, mândra lelii, ar cam fi cazul să-i faci la Ionică un moștenitor!”

„Poate că așa o fi, dar mama a zis să nu mă grăbesc cu copiii, «că după ce îi faci, îi tot ai...»”

„Las-o tu pe mumă-ta! Dacă era după ea, nici acum nu erai măritată, că, vezi Doamne, ești prea tânără! Ascultă ce-ți spun eu, că-s bătrână și trecută prin viață, știu eu ce grăiesc! Hai, du-te fuguța și adă de la moașă-ta Mărioara o cupă de afinată, să mă limpezesc un pic la cap, că de la căldura asta mare îs cam amețită și m-a lăsa un pic și durerea de oase, că noi două avem de pus țara la cale!”

Odată sosită înapoi Reghinuța, baba Cornelia își turnă o porție generoasă de afinată, „că asta îți ia durerea pe loc, nu există medicament mai bun”, apoi începu a o chestiona pe tânăra femeie.

„Tu te culci cu Ionică al tău, adică să faceți treburi de-alea cum face bărbatul cu femeia?”

„Mai facem din când în când, dacă nu-s eu prea trudită, da-i cam greu, că se aude în tindă, unde dorm cumnatele. Și astea două stau în povești și râd toată noaptea, până să adoarmă ele, adoarme și bge-tu’ Ionică, după ce se îmblățește toată ziua! Poate-a

fi mai bine după ce ne-om muta la casa noastră! Dar, drept să-ți spun, că n-am mai spus la nimeni până acuma, sunt un pic cam supărată pe Ionică, pentru că s-a scăpat cumnata Anuța și mi-a zis că s-a dat după el, când a fost la noi, la polog, o fată de-a opcincăriței.”

„Să nu mai spui la nimeni, mă, Reghină, mai ales să nu-i spui la mă-ta povești de-astea! O, ha, draga lelii, doară un ți-i strica tu familia că și-a fi pierdut Ionică vreun «lapte» pe la o rapandulă sărăntoacă! Îi musai să faci un copil, că javrele astea nu mai umblă după bărbații care au copii. Nu le convine să aibă de plătit pensie alimentară!”

„Nu-i atâta de ușor de făcut copii, babă Cornelia...”

„Mă, Ghinuță, ascultă aici, tu să ai grijă să umbli gătată fain, să se uite toată lumea după tine, că așa le place la bărbați, și îi vedea că Ionică a avea ochi numai pentru tine. Apoi, că nu mai este mult și o să vă mutați la casa voastră, să faci bine, și seara, să-i dai câte o afinată, câte un pahar de vin, să i se facă poftă de drăgosteală! Dar să nu te scapi să-i dai prea multă băutură, că-l adoarme și n-ai făcut nimica, să-i dai numai câtă trebuie!”

„Și de unde să știu eu câtă îi trebuie?”

„Auzi aici: vă puneți amândoi câte un păhărel, apoi lui îi mai pui unul, tu să nu mai bei, numai el. Dacă începe a-ți povesti de averi, de pământuri, de făcutul fânului, de moșteniri sau face planuri de cumpărat oi, vite, înseamnă că-i prea puțină băutura și poți să-i mai pui un păhărel. Dacă tot de astea lucruri grăiește, pe treabă bună, îi mai pui un păhărel. Până la urmă i s-a face și de drăgosteală, n-ai tu grijă!”

„Așa oi face, numa' să mă văd mutată cu Ionică la casa noastră!”, promise Reghinuța.

„Și amu', dacă tot te-am învățat atâtea lucruri bune, fă bine și mai adă-i la lelea o cupă de afinată de la moașă-ta, să am să mai iau câte o înghițitură, așa, de leac! Uite, m-am și limpezit la cap după un pahar, parcă m-o lăsat un pic și durerile alea mari de cioante și de spinare!”

*

Era după jumătatea lunii august, în prima sâmbătă de după sărbătoarea de Sfântă Mărie, postul tocmai ce luase sfârșit. De la amiază, feciorii satului, îmbrăcați cu costume naționale, străbăteau satul, în sus și în jos, călare pe cei mai frumoși și mai arătoși cai, împodobiți la rândul lor cu ghirlande din flori, și sunau din zurgălăi. Tinerii călăreți vesteau nunta ce avea să aibă loc, puțin mai târziu, în acea zi.

La casa miresei s-au adunat druștele, printre care se numărau, îmbrăcate cu noile lor costume tradiționale, și Ioana cu Anuța, cumnatele Reghinuței, să ajute la „gătutul miresei” și la întâmpinatul nașilor și a nuntașilor. În curtea casei, erau puse la umbra deasă a unui nuc bătrân câteva mese, încărcate de farfurii cu prăjituri și felii de cozonac, între care erau așezate sticle de țuică fiartă cu chimen și colorată cu zahăr caramelizat, mesele aveau puse câte o laiță de o

parte și de cealaltă, să aibă unde sta nuntașii și să închine câte un pahar, iar sus, în târnațul casei, ceterașii ziceau cântece de veselie și de joc.

Încă de dimineață, Reghinuța nu se simțea prea bine, avea o ușoară durere de cap și era un pic ameteită, poate cum socăcise toată săptămâna pentru nuntă. I se întoarse stomacul pe dos când își aminti cum arunca, baba Cornelia, găinile proaspăt tăiate într-un ceaun mare cu apă, sub care era făcut foc, pentru a fi opărite și a se smulge ușor penele, apoi le tot scufunda cu un linguroi mare de lemn în apa clocotită. Parcă și acum simțea în nări mirosul ăla urât, de pene opărite. Unele dintre găini nu arătau bine deloc, erau slabe și parcă se învinetiseră la culoare. „No, bine! Păi așa scapă lumea de găinile bătrâne, în plus, vara, găinile îs slabe, de la căldura asta mare. Doar n-or aduce puicuțe tinere! Lasă că îs bune de zamă! Câte una nu dă Dumnezeu să fiarbă, parcă ai pus în oală fieru' de călcat!”, explica, în gura mare, baba Cornelia, după ce și-a tot dat „întăritoare”, să audă gospodinele care au adus, ca dar de nuntă, găini prea bătrâne și să le prindă rușinea. În orice caz, Reghinuța nu credea că va putea măcar să guste vreo bucătică de friptură la nuntă. Norocul ei a fost că pe ea a trimis-o baba Cornelia să ajute la făcutul prăjiturilor. „Du-te și ajută tu la checsuri, că te-ai înșchimbat la față, mă, Ghinuță, și poți da în gălbănare!”

„Oare dacă aș bea un păhărel de afinată, m-ar lăsa durerea de cap?”, se gândi Reghinuța, „Că și so-cru, și soacra, și baba Cornelia jură că nu există medicament mai bun și că te lasă toate durerile după câte un păhărel”. Atacă un coș cu afinată din cămară și își stoarse într-o cană o porție mărișoară din prețiosul leac. Era bună și dulce, se lăsa ușor la băut.

Când a ajuns, împreună cu Ionică și cu socrii ei la casa miresei, îmbrăcați în noile costume naționale, frumos asortate, cum îi stătea bine unui cuplu de nănași, Reghinuța a simțit cum toate privirile se întorc spre ei. Unii îi priveau cu admirație, alții, cum ar fi o anumită drușcă, îi priveau cu invidie, mai ales pe ea. Într-adevăr, printre tinerele druște, a zărit-o și pe Tăvuța opcincăriței, se tot învărtea pe lângă cumnatele ei, ba chiar, obraznica, a venit să-i servească cu prăjitură pe nănași, moment în care baba Cornelia, cu o sticlă de jinars fiert în mână, a început a închina și a-i ura la mireasă: „Să trăiești, mireasă! Să fie într-un ceas bun! Să ai belșug în casă! Să-i umpli, la bărbat, casa de copii frumoși ca tine! Ză-i, ceteraș, ză-i!” Apoi, întorcându-se către Reghinuța și către Ionică, a continuat cu urările, „Să trăiască nănașii! Să aibă parte de fini! Ză-i, ceteraș, ză-i!”. I-a întins sticla cu țuică lui Ionică să ia o dușcă, după care s-a adresat, din nou, miresei, „Mă, Savetucă, draga mea, așa nănași faini și de omenie n-am mai văzut la nimeni!” Știa prea bine ea, baba, ce are de făcut, că nu era de azi, de ieri...

La biserică, mirosul de tămâie i-a dat senzația Reghinuței că nu are destul aer, noroc că nu s-a întins prea mult popa cu slujba de cununie.

La cămin, pe scenă, era amenajată o singură masă, masa mirilor, la care urmau să stea împreună

cu cele două perechi de nănași ai lor, asta pentru că așa era obiceiul, ca tânăra familie să-și cinstească în mod deosebit nănașii, iar meniul lor era diferit, nu atât referitor la mâncare, cât la băuturi, nașii primeau mai mult jinars verde și fiert, probabil și de altă calitate față de nuntași, adică ei căpătau țuică de prună, nuntașii de mere și mai aveau pe masă și niște băuturi fine, vișinată sau afinată. Cealaltă pereche de nănași, cei din partea mirelui, aveau și doi copilași cărora li se pregătiseră locuri lângă părinții lor. Pe scenă mai era așezat, tot la masa mirilor, și popa, care sta la nuntă cel mult până la miezul nopții, că, a doua zi, fiind duminică, avea de ținut slujba la biserică. Acesta era singur, fără preoteasă, el nu avea calitatea de nuntaș, venise doar să binecuvânteze bucatele, așa cum se cuvenea.

După rugăciunea rostită de preot, mirii, împreună cu nașii lor, au deschis jocul, apoi toți nuntașii s-au pus pe mâncat, băut și veselit, că așa e la nuntă. După ce a jucat-o Ionică primul joc, având un rol atât de important la această nuntă, Reghinuța nu a stat deloc, era chemată întruna, când la dans, când la joc. „Cel mai mult m-o îmblătit crăcana de Ghiță pădurarul”, după cum s-a plâns ea, obosită, cumnatelor ei. „Taci, că ești văzută bine, de-aia te joacă toți!”, o complimentau acestea, la rândul lor. Ionică umbla prin sală cu sticlele de băutură, turna în pahare și închina cu nuntașii, așa cum îi stătea bine unui nănaș adevărat.

Pe la strigatul la găină, Reghinuța nu mai putea de trudită, nu își mai simțea picioarele, partenerii de joc se cam îmbătaseră între timp și o călcau, din greșeală, pe picioare, iar a juca cu unii dintre ei era similar cu a-i ține în spinare, să nu se răstoarne peste ea, de aburiți ce erau.

„Trandafir ardelenesc¹,

La toți nuntașii vestesc:

Eu cu găina pornesc!

Frunză verde, foi de nuc,

Zi-mi, ceteraș, să mă duc,

Să-mi fac drum printre nuntași

Cu găina la nănași!

Faceți-mi drum și cărare

Să nu pic pe oarecare,

Și oarecare, pe mine,

Să ne facem de rușine,

Că de pic pe vreun fecior

Până-i lumea nu mă scol,

Și de pic pe vreun bărbat

Nu mă scoală nime-n veac.

Dintre zece găini grasă

Ast-o fost mai lăcomoasă

Că-i de patru ani și-o lună

Și-am fiert-o o săptămână!”, cânta socăcița,

secondată de un ceteraș ce-i ținea isonul la vioară, purtând pe palme o tavă mare, cu o găină întreagă, fiartă doar pe jumătate și împodobită cu flori și cu o ghirlandă de turte colorate, înșirate pe o sfoară.

„Faceți bine și-ți ierta

De nu-i fiartă găina,

N-am fiert-o că n-am putut,
Lemne multe n-am avut,
De păduri suntem departe
Și-am cărat lemnele-n spate,
Când o fost să pui pe foc
N-am avut lemne deloc
Și-am pus mâna pe secure
Și-am luat-o la pădure,
Pentru c-am tăiat un par
Ce-am pățit c-un pădurar?!
Pentr-un braț de uscături
I-am dat o sută de guri,
Pentr-un lemn putregăios
De trei ori m-o trântit jos,
Pădurar periculos,
Ca să-mi deie-un bot de lemne
De miliție se teme,
După ce gură i-am dat
De miliție o uitat,
Ce curaj o căpătat!
Numai câte am pățit
Pân-aicea am sosit!”

Se tot lungea strigătura, iar Reghinuța simțea că nu-i era prea bine, când socăcița s-a apropiat cu găina de masa lor, a și văzut, parcă, în fața ochilor, ceaunul cel mare în care se scăldau orățăniile cu pene cu tot și a început să i se facă greață.

„Faceți bine și-ți ierta

De nu-i fiartă găina,

La nuntă când am venit

Ceterașu-o fost sosit,

Și-am pus găina la foc

Și m-am apucat de joc,

Lângă foc am pus o babă

Găina ca să mi-o fiarbă,

Când de joc m-am săturat

Și-aicea am înturnat,

Găina mi-era nefiartă,

Baba mi-era răsturnată,

Găina mi-era nefriptă,

Baba mi-era prăvălită

Dac-o băut la horincă,

Nice friptă nu-i de-ajuns,

Că unsoare n-am avut

C-amu-i lumea de necaz

Pun unsoarea pe obraz

La fete și la neveste,

Și la găini nu mai este.

De-acasă când am pornit

Eu pe drum am auzit

Că nănașu-i om cinstit,

Îi plac găinile grase

Și nevestele frumoase,

Și-am auzit ieri în drum

Că nănașu-i doctor bun,

Și-am auzit în sat veste

Că e doctor de neveste

Pe câte le întâlnește

Pe toate le tămăduiește,

Și pe mine m-o-ntâlnit

Și-ncă m-o tămăduit!
 Oi, săracul nănașul,
 Cum îmi trage cu ochiul,
 Gândea c-am făcut târgul,
 Și-mi tot râde cu gura
 Să-mi plătească găina,
 D-apoi rău s-o celuit...”

Nu se mai termina odată cu strigătura și, simțind că-i vine să vomite, Reghinuța abia a apucat să se învârtă, voma a ieșit din ea cu presiune mare, decurând, în formă de semicerc, peretele din spatele scenei cu tot conținutul stomacului său. Ionică s-a uitat surprins la ea, copilașii celorlalți nași s-au speriat și au început să plângă, în rest, toți nuntașii își vedeau de treaba lor și se prefăceau că nu observă nimic deosebit, socăcița a continuat cu strigătura la găină.

„No, amu’ chiar că ne-am făcut de rușine și de răs la lume, mă, Reghinuță!”, i-a șoptit soțul ei.

„S-a fi scăpat și a fi băut mai mult, bgiata de ea!”, a comentat careva dintre nuntași.

„Ce băut, că nevasta asta nu bea deloc!”, a sărit ca friptă baba Cornelia. „Precis are a fi groasă! I-a face la Ionică un moștenitor, mă, oameni!”, decretă baba, cu vocea din ce în ce mai ridicată, ca să audă și să priceapă cum stă treaba și o anumită drușcă. Nu știa sigur bătrâna dacă e așa sau nu, oricum nu conta, ideea era să se audă în sat că Reghinuța lui Ionică, nora lui badea Vasile din deal, așteaptă un băiat, și toate rapandulele sărăntoace să-și ia gândul de la bărbatul ei, și cu asta, basta! Apoi, baba Cornelia, oarecum satisfăcută de turnura pe care a știut ea să o dea evenimentelor recente, a mai tras o dușcă zdravănă de țuică verde, „ca să îmi dea un pic de poftă de mâncare, că urmează să se pună pe mese găluște!”

Notă:

¹Fragment din *Strigătură la găină (Trandafir ardelenesc)*

— Valeria Peter Predescu

Miri din comuna Șanț, iarna, 1974

Leon-Iosif Grapini

Pe laiță

Vai, mama, mama, ai fost iară la mamă-ta, tot vii, dai binețe, nimic de zis, însă nu te oprești o dată, ia stai oleacă aici, pe laiță, lângă babă, să mai grăim una, alta, că te tot văd bătând ulița până la mamă-ta, săraca, bine că-i treci pragul, așa se cade, când are de știre că o vei cerca și nu vii, iese în târnaț și se uită în lungul uliței după tine, vai, mama, mama, nicio inimă nu-i așa de drăgăstoasă ca inima de mamă, faină și curată femeie, gospodină, nu alta, când m-am mutat io aici, nu era măritată, mulți feciori o cătau, era tare pețită, însă nu-i era de măritat, nădăjduia să facă oarece școală la oraș, ca frații ei, n-o făcut, că tată-său, moșu-tău, nu l-ai prins în viață, când o murit, de cancer la grumaz, mamă-ta te purta în pânțele, strașnic om, ridica noua casă, asta în care ai crescut, nici gând s-o lase la școală, o angajat-o la bucătăria sfatului, acolo își cătau de-ale gurii domnii de la sfat și de la școală, dar și copiii necăjiți, muncea pe brânci, și la bucătărie, și la casă, ca un bărbat, cot la cot cu moșu-tău, căra lobdele de una singură, câștigul i-l lua el, și cu banii lui de lucrător la pădure mai împlineau câte ceva, erau vremuri grele, să ridici o casă nu era de ici de colo, apoi s-o luat cu tată-tău, i-o sucit mințile cu vorbe mieroase și cu hainele lui domnești, batăr că nu era mare domn, numai ceva scribalău pe la primăria din satul lui, rău o fost cu ea, o temea tare cu toate că era femeie la locul ei, nu călca strâmb, avea el gărgăuni în cap, omul temător, dacă-i așa, nu-l mai poți întoarce din ale lui, o fost musai să se despartă, și o rămas ea cu tine mic, io am avut patru băieți și o fată, îi știi, cum să nu-i știi, că ați copilărit laolaltă, faine vremuri, ulița era plină de zgâmboi, de băietani și de fetișcane, amu-i pustie, tinerii aștia ce-și fac casă lângă apă de-or avea plozi oi mai auzi glas de prichindel pe ulicioară, de-oi mai trăi, da, da, patru băieți și o fată, cel mare, Pavăl, s-o dus pe lumea aialaltă, îl știi pe Pavăl, de bună seamă că îl mai ții minte, o murit, îs câțiva ani de-atunci, l-o călcat un motor când o ieșit în drumul mare, avea casă, chit că stătea la oraș, se ducea cu bicicleta la lucru când o dat cu roțile peste el, s-o însurat de tânăr cu o ștoarfă de-acolo, faină, nu zic, dar destrăbălată, i-o trântit patru plozi unul după altul și l-o lăsat cu ochii-n soare, o fugit cu un șofer cu care se drăgălea încă de când era nemăritată, l-o lăsat să-și crească singur copiii, i-o crescut bine, avea cu ce, era de meserie electrician, bănoasă meserie, în afara serviciului mai găsea ceva de făcut la unul și la altul, ce face mamă-ta, o dor tare picioarele, până mai an ieșea în uliță, pe laiță, cu noi, babele, doară babă e și ea, cu toate că nu-i trecută ca noi la față, pare mai tânără, s-o fi aruncat în partea lui moșu-tău, că moașă-ta, fie iertată, o îmbătrânit înainte de vreme, pesemne din

pricina bărbatului, aspru și îndărătnic, ba, după cum umbla vorba prin vecini, ședea pe rupte cu nănașă-sa de cununie, cum să-l lase, avea de crescut șapte copii, și apoi îi era tare drag, cum să nu-i fie, fain om, înalt ca un brad, lat în spate, alb la față, cu mustață neagră, ră-sucită, se purta cu clopul pe-o ureche, se uita, săraca, la el ca la soare, așa că nu avea cum să se despartă, să rămână singură, cu atâtea guri de hrănit, io am avut cinci copii, numai unul mai am, pe Sidor, m-am dat lui de țiere la bătrânețe, se poartă bine cu mine, însă nevasta lui, nora, îi cu toane, minteni îi sare țăndura, se stropșește la el, el tace chitic, i-e tare dragă, mi se rupe sufletul când îl văd că trebăluiește pe lângă casă una, alta, ca omul gospodar, iar ea îi tot îmbufnată și neîmpăcată, toată ziua-i pe la vecine, îi dusă în povești, la o cafea, cum se zice amu, el, prostul, lucră în pădure, vine seara târziu acasă, ea îl așteaptă cu o zeamă făcută de ieri ori cu o tocană râncedă, nu face nazuri, mănâncă ce-i pune sub nas, am trecut casa pe numele lor, rău am făcut, m-or scos în bucătăria de vară, ea l-o îndemnat la asta, el m-o liniștit că-i mai bine acolo, numai io, de capul meu, iarna stau în cămăruța din casă, măcar și -or făcut baie, iarna mă îngăduie și pe mine să mă folosesc de ea, vara am veceul din capătul grădinii, nu-i bai, doară acolo am mers o viață, baremi să fi avut un prunc, doi, să-mi mai treacă și mie vremea cu creșterea lor, dacă m-ar fi suferit ea să-i cresc, unul din ei e de vină că n-au, ea zice că el, el ce să zică, nu vrea s-o supere nici măcar cu o vorbuliță, dintre toți, cel mai bun cu mine o fost Pavăl, dar o murit, oare ți-am spus că o murit, ți-am spus dară, l-o călcat un camion în fața casei, și ce casă avea, cu două rânduri, și, în spate, o terasă largă, cu pod creț, dat cu lac, cu o masă lungă și cu laițe de o parte și de alta, avea familie mare, patru feciori și o droaie de nepoți, veneau toți la el de ziua lui, io am fost pe terasă la masa de pomană după ce ne-am întors de la groapă, am vărsat lacrimi multe, toată lumea s-o cântat după el, om bun, nu-ți mai spun că o apărut la înmormântare și căteaua de nevastă-sa, nu i-o fost rușine obrazului, era trasă la față, slabă ca o surcică, îmbrăcată în negru, părea plânsă, poate după el, că o ținut-o ca pe palme, poate după viața bună la care o dat cu piciorul, șoferul o lăsat-o după doi, trei ani, o trecut de la unul la altul, fie cununată, fie nu, la înmormântare o venit singură, socot că nu mai avea bărbat, cine să se mai uite la ea, o umbră de femeie, copiii or băgat-o în seamă, batăr că nu merita, apoi n-ai ce face, era mama lor, vai, mama, mama, ai fost la mamă-ta, așa-i, săraca, te tot așteaptă, bine faci că te îngrijești de ea, i-o fost greu toată viața fără brațe de bărbat în casă, o lucrat mult prin sat ca să te poarte în școală, să gați

școli înalte, să fii domn, vară de vară umblam după zmeură laolaltă prin toate pădurile, noi două și cu Raveca din drum, Raveca ne însoțea mai mult să-i treacă vremea, bărbatul i-o murit de tânăr, copii n-o avut, îi dusă și ea, o rămas casa pustie, a nimănui, după Pavăl l-am adus pe lume pe Sevestian, om rău, ca tată-său, i-o moștenit năravurile și cusururile, când o murit n-am scăpat o lacrimă, n-aveam cum, o lucrat în mină, ca tată-său, un ban n-o adus în casă, îi bea pe toți la fagădău, seară de seară venea pe trei cărări, intra în casă, deschidea ușa cu piciorul, se trântea la masă și țipa la mine să-i pun blidul cu mâncare dinainte, îl așteptam mereu cu mâncarea caldă, ba, câteodată, mai ridica și mâna asupra mea, îndrăzne, că tată-său, să nu-i aud de nume nici lui, nu mai era printre noi, omul meu o murit de silicoză, i-o mâncat silicoza plămânii de n-o mai rămas mai nimic din ei, în ultimul an i-am cumpărat o capră, zicea lumea că laptele de capră vindecă plămânii, ce să vindece, că nu mai avea ce, într-una din zile, când zăcea pe pat, ca niciodată m-o rugat să-l țin de mână, mi-am tras un scaun aproape, i-am luat mâna aspră în palme, parcă-mi era silă, și-o cerut iertare, știa că n-o mai duce mult, i-am spus că-l iert, numai că nu l-oi uita cât oi trăi, că n-am cum, la ce fel de om o fost, un satrap nu alta, și mi-o spus că al doilea, adică Sevestian, băietan pe atunci, e sămânță rea, va ajunge un hoher, un dezmățat, așa vedea el, după apucăturile avute, io nu m-am dus cu gândul până într-acolo, nădăjduiam și mă rugam la Dumnezeu să nu-l moștenească pe tată-său, dar l-o moștenit, așa că n-am putut vărsa nicio lacrimă la înmormântarea lui Sevestian, bine că l-o strâns Dumnezeu de pe lume și de pe capul meu, ți-am spus cum o murit, nu ți-am spus, că știi, înecat, când veneau puhoaiile mari, cum vin vara câteodată după ploi năprasnice, prindea cu cangea buștenii luați de ape, îi trăgea la mal, lemne de foc, era și păcat să le lași să le ducă apele, lobde lungi și groase, în acea vară, când s-o luptat cu una cam prea mare, cum era și oleacă băut, cumva s-o fi descumpănit, n-o fi lăsat cangea din mână, de încăpăținat ce era, socotind că poate birui tăria puhoiului și a lobdei, se pare că nu, l-or găsit după trei zile dincolo de satul vecin, încălcit între niște rădăcini de răchită, umflat și albastru la față, nu mai semăna cu el, dar știi povestea, că nu erai tare mic pe atunci, amu ești mare domn, mi-i drag de tine că n-ai uitat de unde-ai plecat, dai bună ziua, nu te ferești să schimbi, în treacăt, o vorbă cu babele de pe laiță când vii la mamă-ta, la ea ai fost, așa-i, săraca, numai noi două am rămas babe pe ulicioară și cu Zamfira, nănașă-ta de botez, care nu mai iese afară de zile bune, zace pe pat, cu picioarele umflate ca niște cofe, abia mai suflă, și ea o nimerit bine cu nora, când mai vine nora la povești pe laiță o face băboacă, s-o hrănit de ea, nu și de pensia ei, îi papă pensia cum mi-o papă și mie noră-mea, de când s-o dat lor în grijă, Zamfira n-o mai văzut un leuț, crezi că io am mai văzut, din câte am fost, am rămas trei babe, una-i pe ducă, trei, că în primăvară s-o stins Măriuca, mai bine așa, era oarbă de tot, cică de la diabet, n-o apucat să se învețe bine cu drumurile pe băjbăite prin casă că o strâns-o Dumnezeu, când s-o mutat aici am crezut toate că-i o trufașă,

nici vorbă, o fost o vecină cumsecade, o femeie harnică foc, sărea să ajute pe oricine, după ea, la nici două săptămâni, o plecat și Lucreția, mai umbla, biata de ea, cu cărja prin ocol și pe uliță, ba, când și când, se mai încumeta a se duce și la sfânta biserică, trăia singură, feciorii și fetele s-or stabilit la casele lor care pe unde, își tăia singură lemne cu fierăstrăul, le crăpa tot ea, o mai ajuta Macidon al Victoriei, o găsit-o Victoria într-o dimineată, când i-o dus o plăcintă și o ulică plină cu lapte, era pusă în pat, cu fața la perete, știa Victoria că nu-i a bună, doară trebuia să fie sculată la ceasurile alea, puțină lume o fost în priveghi, noi, câteva babe, doi moșnegi din drumul mare, Macidon cu Victoria, copiii ei cu familiile și cam atât, de dus la groapă or dus-o cu bărbați din sat, plătiți, în ziua de azi fără plată nimeni nu ridică un deget, darămite un copârșeu greu, că, așa cum știi, era tare grasă, nu-i ca mai demult, când oamenii se ajutau unii pe alții, poate și pentru că aveau mai multă credință în Dumnezeu, oricum, nimic nu mai îi cum o fost odată, după ea, o dat ortul popii lele-ta Octavia, ea o fost cea mai bătrână, aproape bătea suta, dar și cea mai aspră, n-o fost beteagă nicicând, o dată nu s-o văietat de vreo durere, o căzut în mălai, s-o dus să strângă câțiva știuleți cu boabele în lapte, o dat peste ea nepotul cu care o stat în casă, o lăsat-o inima, că altfel ce să fi avut, multă lume o fost în priveghi și la înmormântare, nu ca la Lucreția, era plin ocolul și plină ulița, cu trei popi or îngropat-o, că era de gazde, apoi, numai de fală, că, ori cu un popă, ori cu trei, tot acolo ne ducem, o fost prietenă bună cu moașă-ta, socot că or fost și ceva neamuri, de nu cumva vere dulci, știe mamă-ta mai bine, cel mai tare o plâns-o nepotul, că, vai, bine le-o prins pe lângă casă, așa înaintată în etate cum era ea se îngrijea de animale, lucra pământul, ba se mai așeza iarna și la stative, țesea, însă fără rost, că nevasta nepotului, când o venit noră, o coborât tot de pe pereți, nu mai vezi un blid, un ștergar ori o icoană agățate în cuie, o scos paturile, lăițerele și dulapurile, și-o luat mobilă domnească, măcar nora asta nesuferită a mea mi-o lăsat icoanele agățate pe pereți, mă mai rog seara la ele, însă Octavia țesea că așa o fost învățată o viață, cum să nu întindă urzeală, amu toate țesăturile stau aruncate cine știe prin ce lădoi urcat în podul șurii și le rod moliile, nepotul îi zicea mamă, că ea l-o crescut, vai, mama, mama, nicio inimă nu-i mai drăgăstoasă ca inima de mamă, vād că și tu tot vii la mamă-ta, bine faci, nu știi când se duce și ea pe lumea ailaltă, când n-o mai ai vezi mai bine cât o prețuit, ne-am putut tare bine una cu alta, păcat că n-o avut noroc de un bărbat bun, după ce s-or despărțit, el mai venea să se împace, parcă amu îl vād, ferchezuit și pus la punct, în costum negru, cu clop alb de paie pe cap, dând binețe în stânga și-n dreapta, știa să se poarte cu oamenii, numai cu mamă-ta n-o știut, trecea pe uliță având grijă să nu se murdărească de colb ori de tină pe pantofi, se purta cu încălțări bine boxuite și lustruite, noi, care ne aflam pe laiță, ne uitam lung după el și așteptam să intre pe porțiță în ocol și să iasă în scurtă vreme ca opărit, scos de spate de moașă-ta, îl blestema și-l ocăra de-i era mai mare rușinea, lua ulița la pas cu capul în pământ, nu uita să ne salute, stânjenit, din câte

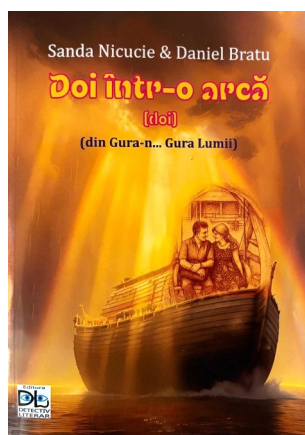
Cărți primite la redacție

Florentina Loredana Dalian,
Spărgătoarea de (n)uși, Editura
Techno Media, Sibiu, 2022

Camelia Ardelean,
Anotimpurile cuvântului,
Editura StudIS, Iași, 2019

Sanda Nicucie & Daniel Bratu,
*Doi într-o arcă [doi] (din
Gura-n... Gura Lumii)*, Editura
Detectiv Literar, București, 2025

știu, vreo doi, trei ani o tot venit să-și ceară iertare, în zadar, apoi s-o însurat cu una de la el din sat, multă și mare care, dacă o lua la trei-păzește, îl zvântura cât colo, l-am întâlnit într-o zi în târg, în satul lui, nu mai umbla fercheș, părea chiar mai scăzut, dacă bine îmi aduc aminte era și băut, s-o făcut că nu mă vede, pesemne i-o fost rușine, o avut cu nevasta doi băieți și două fete, frații tăi vitregi, io o singură fată am adus pe lume, știi că-i moartă, nu, îi moartă de mult, s-o măritat cu un străinar, mai mare ca ea cu câțiva ani, într-un sat de peste munți, el era un curvar și un bețiv, avea avere multă, dar ce folos, nu venea acasă cu nopțile, ea stătea singură, de atâta urât și-o luat zilele, poate ai auzit, poate nu, o găsit-o soacră-sa spânzurată de grinda unui șopron, se sprijinea în genunchi pe fân, Necuratul o fi apăsător de spate până și-o dat sufletul, ori, amărâta, de atâta suferință s-o fi tras în ștreang până o rămas fără suflare, am vrut s-o aducem acasă, în cimitirul de la noi, n-o vrut curvarul, nu l-ar răbda Dumnezeu, e îngropată acolo, cine mai are grija mormântului, să-l curețe de buruieni și să aprindă o lumânare, nimeni, pesemne te grăbești, și io te țin de vorbă, zici că nu, apoi îți spun și io ce am pe suflet ca mamă, vai, mama, mama, bună-i până poate, când nu mai poate îi lăsată de izbeliște, așa ca mine cu nora asta, când te uiți la ea zici că-i icoană din biserică, cine ar crede că se poartă rău cu mine, nu-mi zice vorbe de ocară, pe din dos n-am de știre, numai nu mă bagă în seamă, și ce mă doare cel mai tare e că face mâncare bună și mănâncă pe ascuns, vai, fain miroase a afumătură fiartă, mă găsesc io cu vorba, îmi zice, ți se năzare, cum multe ți se năzăresc, azi am fiert cartofi, oi aduce din bărbântă și brânză, hicleană femeie, nu mă poate vedea în doi ochi, când o mai întreb una, alta, așa, ca să ne treacă vremea, se face că nu mă aude, măcar de mi-ar zice soacră, nu-mi zice nici-cum, nici măcar lele, ocolește mereu, și, vai, bună am fost cu ea când mi-o adus-o băiatul în casă, îi făceam toate poftele, nu era lucru pe care și l-o dorit să nu-l aibă, am fost bună și eu, și bărbatul ei bun îi în ziua de azi, singurul copil rămas în viață, Pavăl nu mai e, ți-am spus că o murit, Sevestian iară, l-or luat apele cele mari, biata Ioană și-o pus ștreangul, când s-o măritat la nunta ei o venit și mamă-ta, gătată cu poale și pânzături, cu pieptar de mărgele și cu năframă de păr pe cap, cum nu se poartă pe acolo unde și-o găsit Ioana drăguț, găsi-l-ar boala și moartea, toată lumea se uita după ea, faină ea, faine hainele, mi-o spus că rău se mărită fata mea, pesemne i-o venit înainte, am dat slujbe și am făcut descânțece după moartea ei, n-am de știre ce s-o fi ales de curvar, mânca-l-ar ciurma și viermii, că mi-o băgat-o în mormânt, Andron, îl știi, cum să nu-l știi, că ați fost ceva prieteni de mici, no, și el doarme somnul de veci în cimitir, o fost pașnic, bun la suflet, bun la carte, zicea al meu, când nu era beat, că numai aiestă va ajunge domn, n-o apucat, știu că știi întâmplarea, doară erați mai deodată, cred că era mai mare ca tine cu un an ori cu doi, nu-mi mai aduc minte, îți povestesc ca să-mi ușurez sufletul, că, Doamne, multe lacrimi mi-or curs pe obraz, de mi-or secăt ochii, abia mai văd cu ei, și multă supărare m-o mâncat, de-am slăbit și-am ajuns ca o scândură, cum mă vezi amu, atunci o vuit tot satul, satul știa una, io ști-am alta, Pavăl l-o adus acasă, în coșciug, cică s-o zvârit de la fereastra școlii, dar niște vagabonzi i-or făcut felul, aveau răcă pe el, că n-o vrut să se bage în șleahta lor, să intre în cârdășie cu ei, să umble cu matrapazlăcuri, el, cuminte, se ținea de carte, ce folos, așa am rămas cu cel mic, bun îi și el, prea bun, mai ales cu scroafa asta de noră, prostuțel de el, are zgaibă la ochi, nu vede și nici n-aude, poate că-i mai bine așa, baremi e în viață, ce m-aș face fără grija lui, mamă-ta e singură, vai, mama, mama, nu-i în grija nimănui, mai vii tu pe la ea când și când, cum poți, serviciul te ține legat la oraș, se descurcă așa cum poate, aș mai cerca-o io, dar nu mă lasă nesuferita asta să fac un pas dincolo de laiță, spurcată femeie, mă pândește pe fereastră, cum mă ridic, cum sare ca friptă, unde te duci, treci în casă, ți-am spus că mănâncă bunătați pe ascuns, ți-am spus, numai ce-o auzi că mă strigă, no, ce ți-am spus, o deschis fereastra, amu s-o auzi...

Mamă-soacră, hai în casă, e gata mâncarea, ți-am făcut papricaș de pui cu mămligă, ba ți-am luat de la magazin și o înghețată cum îți place, de vanilie, hai degrabă, că apoi am de gând să te spăl pe cap și să te pieptăn, nu mai sta și nu mai vorbi de una singură pe laiță.

Ioan Pinte

tată și fiu

pentru ioana și andrei

în fiecare zi intră și se roagă în Catedrală
aprinde și stinge lumânări
și spune cu voce tare rugăciuni nenumărate
pentru sufletul meu
stă în genunchi zile întregi
și numai copiii mici foarte mici
îi înțeleg roșeața din obraji
știe ca nimeni altul să pună aureole cerșetorilor
și înțelege într-un mod aparte și foarte amănunțit
curățenia de primăvară

are un prunc în brațe
și podoabe aurite la piept
și se deplasează cu viteza luminii
din țările calde în țările reci
seamănă cu sfiala, cu tandrețea și uneori
e aidoma aerului
pe care nu-l vedem dar care ne face atât
de mult bine
când se apropie de altar
eu mă ascund precum copilul chiric
după sfânta masă
și de acolo privesc uimit și atent
cum înaintează
și cum în mișcare fiind
spune cu voce tare rugăciuni nenumărate
pentru sufletul meu

în fiecare zi intru și mă rog în Catedrală
aprinde și sting lumânări
și spun cu voce tare rugăciuni nenumărate
pentru sufletul lui
stau în genunchi zile întregi
și numai copiii mici foarte mici
îmi înțeleg roșeața din obraji
știu ca nimeni altul să pun aureolă cerșetorilor
și pricep într-un mod aparte și foarte amănunțit
curățenia de primăvară

am un prunc în brațe
și podoabe aurite la piept
și mă deplasez cu viteza luminii
din țările calde în țările reci
seamănă cu sfiala, cu tandrețea și uneori
sunt aidoma aerului
pe care nu-l vedem dar care ne face atât de mult bine
când mă apropii de altar
văd pe cineva care seamănă cu copilul chiric
și se ascunde după sfânta masă
și de acolo mă privește uimit
cum înaintează
și cum în mișcare fiind spun rugăciuni nenumărate
pentru sufletul lui

îi mulțumesc și mă topesc de emoție
îi mulțumesc și mă topesc de emoție

călugărițe pe schiuri sau seducția gravitației

am văzut călugărițe
pe schiuri la piatra fântânelor
un contrast izbitor între alb și negru
aveau fețele îmbujorate și mâinile umede și fierbinți
precum concurențele aprige în fața unui mare
și dificil campionat
faceau slalom printre troiene
o demonstrație pe bune a libertății
niciodată nu am să uit abilitatea cu care
au traversat curtea mănăstirii
și cum au escaladat și au coborât muntele
și cum în urma lor chiliile s-au făcut
foarte mici și neînsemnate
închizându-se pe rând cu zgomot metalic
precum coliviile
păreau dintr-odată păsări exotice
femei libere
logodnice mirese adolescente
mișcările lor aerobice
salturile lor în aer
aterizările lor grațioase și tandre
schiul –
sportul acesta atât de laic în definitiv
(dar Papa?! dar Papa?! întreabă ovidiu) –
mi-au readus în suflet toate legile fizicii
și ca într-o ilustrată de crăciun cu îngeri și norișori
am întrezărit
la capătul părții
păcatul sub forma strălucitoare a gravitației.

am văzut călugărițe
pe schiuri la piatra fântânelor
eram pe terasa de la atelierul de croitorie
și le analizez cu voluptate de pasăre răpitoare
cum își spălau toate gesturile negre
în oglinzile albe ale zăpezii
ca un corb uriaș întrebarea mea le-a răpit
dintr-un foc libertatea
cât îmi pare de rău acum că n-am fost
mulțumit de răspuns
„schiem până la dornișoara la pensiune
și ne întoarcem”
deși s-au făcut cercetări spun salvamontiștii
nici azi nu se știe în ce direcție au dispărut
monahiile de la mănăstirea piatra fântânelor

Menuț Maximilian

Culege hârtii creponate

Din coama pomilor de oraș
Și jură că a văzut un înger
Cu aripa înfoliată

Cânta la harpă cu vocea stinsă
Iar oamenii sub ramuri aruncau cu pietre
Ca... în femeia păcătoasă

Veșmintele albe flutură în vânt
Iar pictorii își așază șevaletele
La apus de soare

Îngeri de carton

Ce ostoiesc lacrimi și întorc zâmbete
În pridvor de biserică

Vecini de Cer pe pământ
Suflete tăcute sub vremi
Chipuri de sfinți îmbrățișează rugăciunea

Lumânări și psalmi
Însoțesc oameni în genunchiați
Ferestre cu cruci lasă lumina
În cetatea de suflete

Purta o țesătură lucrată de Maica Domnului

Ca o mantie a mângâierilor
Un Talisman al apărării

În cerdacul de unde se vedea satul
Se unduia în mirosul buruienilor
Iar zâmbetul e flori de lumină

Soarele era de mult în crucea cerului
Văpăi arzătoare peste lume
În casa cu ceaiuri găsim leacuri
În rugăciuni
Copilărie cu miros de cer

Îngerul are chipul bunicii

Blândă și liniștită
Ca pâinea lui Dumnezeu

Cu vorbe mângâietoare,
Și povești
În care oamenii colindă cu lupii

Munți scăldați în ape
Plutind printre pești
Și ierburi de leac

La capătul grădinii
Bunica înger
Păzește primii pași ai nepoților
Până aceștia pot culege merele
Rostogolite printre amintirile din iarbă

Și ne dă nouă

Pâinea cea de toate zilele
Precum colacii copti în cuptorul bunicii

Visând nori zburători
Și îngeri în alai
Pe vatră pisicile dorm încovoiate

Crăciunul cu prima ninsoare
Colinde pe uliță cu neaua puf de gâscă
Câini lătrând și fum ce zboară
Peste acoperișul caselor
Cerul care se coboară pe pământ
La casa săracului

Îngerul are o roată

Învârte timpul înainte și înapoi
Și tinerețea se rotește pe axul vieții

La lumina lămpii
Culegem flori de fân
Trecând puntea
De la naștere la mormânt

Bătrânii se prind în rugăciuni
Cuvintele îi aduc acasă pe cei ce nu mai sunt
Timp al întâlnirii
Născut din amintiri

Dumitru Cerna

Transmiterea stigmatelor

sucul rodiei mă arde și vederea-mi sângerează
mă mistuie Orientul cum Graalul mă-nsetează

nostalgia amintirii puritatea și candoarea
Moartea translucidă scundă și orbirea și-nălțarea

toate sunt priveliști clare umbra se amărăndește
în pustiu și rătăcirii aburu-i încremenește

sălcii cu mătase grea și (cu) jale verde sara
se ascund în poezie răni albastre precum vara

prea m-am irosit în vale și în cer tăcerea rar
mi-a fost ascunziș de taină pământiu și brun precar

duhul mi-este doritor trupul însă-i costeliv
și lumina scade parcă drumul mi-e tot mai oliv

ivoriule pune-ți centura îmi șoptește îngerul
nu vezi ți-a secat făptura urcă-ncet ești singurul

răscumpărarea vremii
făptura noastră
Învierea
la capătul curcubeului
ca o străină se-arată
îndoiala

Ascunderea (Elegie)

prietenii ce-au disjuns unde Doamne s-au ascuns
poate au fugit desculți urcând plini de răni în munți

poate rai li s-a deschis poate vremea i-a ascuns
și s-au pătruns de pământ pentru-n acoperământ

au urcat în abur sfânt ori au sfințit vreun mormânt
sau sunt frunze de mesteacăn ce se leagănă de treacăt

prietenii mei cei dragi poate s-au suit în fagi
de unde privesc verziu cum se-nsară în pustiu

și cum lumea trece vine ca pământul preste mine
respirând amarul verde cum cocorul când se pierde

prietenii mei pe care ieri îi contemplan în zare
și ei uluiți mlădiu se-nsoreau ca-ntr-un câmp viu

astăzi nu-mi mai ies în cale cu tinerețea devale
iară lumea-mi e străină fără ei-i ca făr' lumină

goliciunea lui Adam
adăpostită în
frunza de smochin
copacul tremură
golaș și
presimte

Fedeleșul
sârba dobrogeană
poate schimba
până și cursul
Dunării

Constantin Cubleșan

Cezar

Mă gândesc la cum se petrece gloria lumii
nimic nu ne interesează din ce a fost cândva
pentru vecinul meu de bloc cezar este câinele
pe care îl plimbă de două ori pe zi dimineața și seara
ca nu cumva să i se anchilozeze picioarele
despre newton nu se știe decât că i-a căzut fructa
în pălărie pe când stătea la umbra pomului din ogradă
grigorescu este o stradă din orașul cluj și nimeni
nu poate să-ți spună
dacă e numele pictorului sau al generalului

scurtă este memoria noastră ca și viața de altfel
trecem prin lume ca gâsca pe apă marile evenimente
ne par butaforii și le uităm la fel de ușor precum
cele pe care ni le servesc televiziunile
omori violuri tâlhării accidente feroviare aviatice
o clipă apoi totul trece în neantul lui a fost odată

ce se va ști despre noi peste un secol
altceva decât că ne-am tot amenințat cu bombe atomice
capabile să facă praf planeta
care ne-ndură totuși de atâta vreme
și dacă se întâmplă una ca asta ce mare ispravă am făcut
oricum suntem ființe minuscule pe o mică planetă albastră
de pe orbita unui soare bătrân dintr-o galaxie oarecare
la periferia altei conglomeratii stelare aruncată de dumnezeu
într-un cotlon al cerului cel
despre care trebuie să ținem totuși minte
că este cuvântul pe care l-a rostit cel fără-nceput
de la care ni se trag toate făcutele și nefăcutele
cele uitate și cele neuitate

Biserica

Ai construit o biserică
la capătul străzii pe care locuiești
e frumoasă
cu icoane pictate de mari meșteri
în fiecare duminică și de sărbători
ești prezent la ritualul liturghiei

dar în biserica din sufletul tău
în care pâlpâie candela
cu care ai venit pe lume
de câte ori intri
să spui rugăciunea pe care o știi
de la părinții tăi învățată
pe când abia începuseși să rostești
cuvintele mamă și tată?

pentru asta
nu ai nevoie de mari catedrale
tatăl ceresc îți aude șoapta
numai s-o spui cu credință

biserica pe care ai construit-o
la capătul străzii
este întruchiparea celeia din inima ta.

Satul

Veșnicia s-a născut la sat
spunea cândva un mare poet
neținând seama că
sub povara atâtor vremuri
acesta îmbătrânește și el cu timpul
începe să-l doară spatele și șalele
și picioarele și mai ales inima
așa că oamenii au decis să-l ducă
în locul cel mai potrivit pentru el
la azilul de bătrâni numit muzeul satului
unde s-a dus fără să ceară
luând însă cu sine și veșnicia
pe care și pe aceasta a început s-o doară
spatele și șalele și picioarele
și mai ales inima

pe poarta așezământului au bătut în cuie
alte cuvinte ale unui alt mare poet:
lăsați orice speranță
decă moara n-a mai măcinat piua
n-a mai învățat apa melița n-a mai melițat
războiul n-a mai țesut pânză
doar din când în când se trezesc toate cele
dând spectacol în favoarea vizitatorilor

veșnicia neținând seama de nimic s-a furișat
în ramurile copacilor înfrunzind primăvara
în pajiștea cu flori în roadele câmpului
în zborul fluturilor și al păsărilor
în susurul izvoarelor în mugetul cerbilor
chemându-și soața pentru împerechere
și astfel firea întreagă redeșteptându-se
pentru că într-o zi pe-nserat cineva i-a spus:
credința ta te-a mântuit.

Mariana Bojan

Psalm păgân

Doamne, aş vrea atât de mult să cred
 Dar pământul atârnă greu în mine
 Ca o ghiulea cusută de inimă,
 Nevoiaş, trupul netrebniceşte aura ta pură.
 Iartă, Mărite, zgura aceasta
 Din care se clădesc case, copii
 Şi destine mizere.
 Iartă netrebnicia flămândului
 Care boldeşte ochii a ură
 Spre drumul neştiut al Împărăţiei tale.
 Nu nădăjdui nimic de la el
 Cum el nu nădăjduieşte nimic de la tine
 El nu înţelege decât Singurătatea...

Noapte pascală

Mă retrag din carte
 pentru a dormi puţin
 În zori
 pe banchiza timpului
 vor fi ucişi mieii
 şi alte trupuri
 fără zbor...
 Visez frica palidă
 trecând prin lumină
 La capătul străzii
 se preschimbă în om.
 Când mă voi trezi
 marea verde a ierbii
 va cânta pe morminte

Surâsul Domnului

În carcasa mea s-a cuibărit greaţa.
 Se uită jilav la mine
 mă cântăreşte fără speranţă
 îmi varsă umbra
 pentru a rămâne cu adevărat solitară.
 Ca un ocnaş bătrân
 se dezbracă şi îmi spune:
 „S-au împutit hârdaiele
 şi mâncarea-i o porcărie”.
 Pe pereţii timpului
 paingii cu capete bandajate
 cârpesc surâsul Domnului

Mariana Bojan / Peisaj de toamnă

Elena M. Cîmpan

Trandafirul de pe stradă

Între trotuar și gardul cimitirului evanghelic
 Între două pietre diferite
 Tocmai în spațiul dintre ele
 De parcă nu și-ar fi găsit alt loc, mai moale
 A crescut un trandafir al străzii
 Adică al nimănui
 Ce stă și înflorește, ce stă și nu mai înflorește
 Ce să facă și el, singur, printre străini,
 Printre alți trandafiri, departe de el,
 Stă și cântă în felul lui
 Ca un artist al străzii
 Văzut și nevăzut
 Cine vrea îl vede, cine nu vrea nu îl vede
 Am crezut un timp, trecând pe lângă el,
 Că ar fi de plastic
 Dar într-o zi, când, în fața mea, pe trotuar,
 M-au întâmpinat câteva petale
 Trandafirii, portocalii, pe care eram gata să le calc
 Am văzut că el e viu, pentru că îl durea
 Cum îl părăsesc florile, am văzut că are lacrimi
 Prin frigul de-afară
 Am văzut că el e viu și are flori vii
 Am luat floarea în palma mea
 Din multe petale
 Mici și foarte subțiri, transparente
 Am luat trupul florii în brațele mele
 Firava floare
 Simțindu-i parfumul, adulmecându-l
 Discret și suav
 Ca pe o comoară găsită după lungi căutări
 Mă uitam vinovată în stânga și-n dreapta
 Să nu mă vadă cineva
 Stingheră, cu trandafirul de pe stradă,
 Cu floarea lui mângâiată
 De catifeaua degetelor mele aproape înghețate
 Trandafir trandafirăș
 Rozaliu portocaliu
 Trandafirăș de stradă
 Mi-ai amintit de trandafirășul de stepă
 Al lui Goethe, de „Heindenröslein”
 Și de Ienăchiță Văcărescu mi-ai amintit
 Cu floarea lui „ca o lumină”
 Dintr-o grădină, de care i-a fost frică
 Să nu vină altul și să afle
 Suferințele tânărului și bătrânului trandafir
 Un Werther, de care nimeni nu știe
 Necunoscute suferințe
 Pentru mine, trandafirul de pe stradă
 E la fel de frumos,
 Nici nu m-a înțepat, nici nu l-am tăiat,
 Dar imaginea lui a intrat în zilele mele
 Și în nopțile mele
 Și e vie
 Și crește
 Și înflorește...

Mai mult decât farisei

Dacă l-aș avea pe Dumnezeu
 Nu l-aș da la nimeni
 Sperând ca toți ca mine
 Să facă la fel

Dacă aș simți prezența lui
 De netăgăduit
 Aș ascunde-o de ochii lumii
 Sperând ca toți ca mine
 La fel să facă

Dacă ar intra în viața mea
 Pe o poartă de lumină
 L-aș închide și poarta aș zidi-o
 Și cheia aș arunca-o
 Sperând ca toți ca mine
 La fel să facă

Cred întru unul
 Dar nu cred în cei care vorbesc
 La nesfârșit despre el
 Și despre toate ale lui
 Lăudându-se la fiecare cuvânt
 Doar pe ei

Ei nu-l au pe Dumnezeu
 Vă garantez, vă dau în scris
 Ei sunt mai mult decât farisei
 Dacă într-adevăr Dumnezeu ar fi cu ei
 N-ar scoate unul un cuvânt

Nu ca să nu se știe
 Ci de teamă să nu dispară
 Să nu-l ia alții

Atâta vreme cât predicile și conferințele
 Atât de strigate și goale
 Sunt de fapt oglinda
 Din care lipsește chipul...

Romulus Moldovan

Uitare

Adesea uităm că nu suntem
decât niște morți însuflețiți.

Nu-mi amintesc ritualul ortodox
al cununiei, nici al botezului.

Când sufletul se risipește,
se stinge lumânarea.

Rămân în urmă amintiri
ca niște piei de miel argășite.

Sub ierburi și sub valuri
nu se aud cântecele învierii.

Posibilități

N-am găsit altă realitate frumoasă
și mai bună în care să mă mut.

Despre desfătare poți învăța dacă vrei
într-o zi cât mulți alții într-o viață.
Nu-l poți cunoaște pe cel din trupul tău.

Omitem că adevărul poate putrezi
precum un măr foarte frumos.

Moarte frumoasă

Moartea ne pândește neîncetat
ca o zeiță sinistră necruțătoare.
Răceala ei pătrunde în măduva oaselor.
Moartea mea sălășluiește în mine.

Dacă mi se va dezvălui elegant,
subtil, poate în timpul somnului,
voi fi invidiat de cunoscuți,
inclusiv de prieteni și confrăți.

Dar în măduva oaselor dăinuie spaima.

Vorbind cu moartea

În vise ți se revelează clar viitorul.

Vorbește-i morții ca îngerului păzitor,
ca unei cerșetoare insolente,
care îți cere încălțările din picioare,
sau ca unui deținut la vorbitor.
Ea are 1.000 și una de înfățișări,
pe care le schimbă de fiecare dată,
cum schimbă actorii iluștri rolurile.

Fiind copil, odată m-a luat de mână,
ca educatoarea la grădinița din sat,
care m-a așezat în rândul celorlalți
și m-a învățat să salut în cor cu ei.
Ritualic ne spunea zilnic „poftă mare”,
iar noi răspundeam la unison
„mulțumim și la masă nu vorbim”.

În anii următori asemenea percepții
și ritualuri de mulțumire s-au repetat
la sfârșitul anilor școlari, când
mulțumeam tovarășilor învățători sau diriginți
pentru premiu sau pentru mențiune,
la fiecare evidențiere sau avansare în grad,
când rosteam răspicat „servesc patria”.

Moartea îți cere încredere, ca o logodnică,
desfătare totală și răsfăț precum amanta,
liniște și siguranță deplină ca soția statornică,
ori să taci mâlc ca peștele în apă.
În final, când vei închide ochii,
însuși viitorul ți se închide ca o pleoapă.

A. D. Funduianu

Antitalent

Nu e
tocmai de laudă
faptul că eu nu am cântat
niciodată
în baie
în sufragerie și
nici pe casa scârilor

Nu cânt
în fața blocului
pe scena din parc
sau pe treptele filarmonicii

Eu sunt afonul
care cântă numai în vis...

Destin

Nu cer
nu vreau și
nu aștept niciun
favor târziu de la viață

Dimpotrivă
cu dragostea din
urmă
mă încredințez destinului –

Poftim
fă ce vrei cu mine
 trăiește-mă tu!

Năzuință

Din ziua când
mi s-a pus creionul în mână
m-am înălțat
m-am tot
î
n
ă
l
ț
a
t
năzuind
să ating măcar cu vârfurile
degetelor
soclul statuii
Poetului.

În marea mea naivitate
n-am bănuț că
sub perdeaua
gloriei
mă pândea ademenitor zeul
deșertăciunii...

Imensa poveste a poetului Labiș

Ca o perdea de mătase
noaptea
cosită de razele lunii
se lasă
peste liniștea adâncă
născând
muguri de rouă
pe chipul florilor (...)

Ascultam
pe o inimă de nufăr
foșnetul apei –
o neauzitoare lacrimă îmi vesti
câprioara...

Și
– ca un mister –
povestea mă învăluie
încă...

**** (minulesciană)*

N-am zis nicicând
iubita mea –
fecioară
tuturor
bărbaților

Am să te cânt
am să te înalț
am să te plâng
cu sufletul rubin
de rouă și ametist

Și totuși
– doamne –
cât de trist
după spectacol
un artist rămase

Zărindu-ți în penumbra sălii
mult îngerescu-ți chip
și-n deget
un inel
ce-avea în el
otrava renunțării...

Dar tu
iubita mea
întâi
cerșești o acadea
c-un gest discret
sau o cochetărie
vrăjind o mie
de marinari
ce ți-au adus-o
din depărtări

Și-apoi
cu freamătul adânc
de mare
ce le-ai turnat în suflet
tuturor
cum poți fi oare
atât de crudă
nepăsătoare (...)

O, vin' aici
sub clar de stea
iubita mea –
fecioară tuturor
bărbaților!

Camelia Moritz

Marea

În fiecare val,
marea
își caută răspunsul.
Pentru o clipă
își sprijină fruntea
de țarm.
Mișcarea
atinge nemișcarea.
Și amândouă
devin
liniște.
Țărmul
este locul
în care marea
își odihnește
neliniștea.

Lacrima

O lacrimă
s-a desprins de pe obraz.
Purta în ea
forța emoției
care o născuse.
Pornise
să vadă lumea.
Sfârșitul
a fost firesc.
S-a topit.
Dar drumul?
Călătoria?
Devenirea?
Lucrase atât de mult
la forma ei,
încât
atingea perfecțiunea.
Chiar dacă umezea,
chiar dacă lumina,
chipul,
privirea,
simțirea.

Sincronicitate

Ne-am așezat
sub un copac.
Respirația ta
și respirația mea
au uitat
care a fost prima.
Timpul
a trecut
fără zgomot.
Numai frunzele
mai știau
că lumea
încă se mișcă.

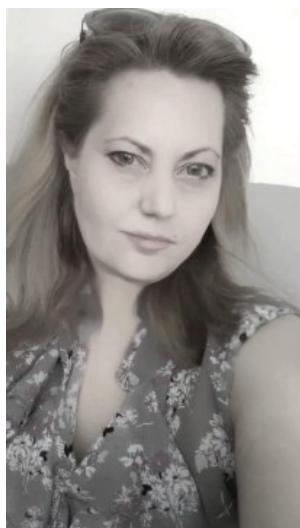
Zbor

Azi
am cumpărat de la magazin
o pereche de aripi.
Le priveam
de mult
în vitrină.
Erau frumoase.
Nu știu
dacă a fost
curajul
sau dorința.
Poate
putința.
În cele din urmă
a rămas
doar zborul.

Soarele și Luna

Soarele a căutat Luna
Până în clipa în care a înțeles
Că existau dintotdeauna.

Nici unul nu a apus vreodată și nici nu a răsărit.

Laura C. Munteanu

Senzații

Vibrant, îmbrățișarea încă doare
tu nu mai poți iubi, eu nu mai știu...

deși aş repeta riscanta-mi aruncare,
în brațele-ți întinse prea târziu.

Din nopți târzii ți se desprinde umbra,
oprindu-mă din fuga spre trecut.

Doar glasul tău, se-aude în penumbra
senzației rămase din sărut.

Iarna mea cu iarba verde

În nicio iarnă, iarba
nu a fost mai verde
și cerul mai departe
de roz și violet,
ca-n anotimpu-acesta
străin și bipolar
și plin de contradicții
– creat parcă din moartea
tinzând spre înviere –
a celui mai frumos
și mai senil poet!

Și totuși nebunia
aceasta acceptată
ca o sentință verde
și dreaptă și nedreaptă
va naște certitudini
în care se va crede
ca-ntr-o religie nouă,
ce-și caută adepții
și-n care chiar din moarte
se vor trezi poeții
scriind în cărți de lut
spre a nu se mai pierde,
poeme nesfârșite,
în ierni cu iarbă verde.

Peisaj matinal

Un fel de lumină albastră
se-așază senin peste lume,
pasteluri îmbracă liniștea noastră,
într-un tablou fără pictor și nume.

Pleoapele-s grele încă de vise.
E prea devreme să mă strigi pe nume.
Și uite, nici Dumnezeu nu și-a pus încă
ceasul să sune

Precauție în clipiri

Mi-e teama ca nu cumva, clipind
să mi se stingă felinarul lumii,
iar eu s-ajung din urmă toți nebunii,
care se iau la-ntrecere fugind
cu înfloriri de tei și de petunii.

Mi-e teamă că din visul cu cireși
va evada-n secundă, primăvara,
iar eu clipind, voi irosi povești
cu înfloriri secrete, până seara.

Mi-e teamă ca nu cumva, fugind
să nu ajung din urmă, toți nebunii
și-ntr-o clipire albă, mov sau gri
să mi se stingă felinarul lumii,
tocmai în nevăzutele-nfloriri
în mov și alb, de tei și de petunii...

Arșița

Prea fierbinte
e vara aceasta.
Prea însetate
se întorc păsările la cuiburi.
Prea târziu
se îndreaptă Soarele spre
apus.

Prea repede
arde iarba uscată-n grădini.

Ca întotdeauna,
Vara se repetă
peste toate arderile,
uitând că noi
nu avem dreptul
să ne repetăm.

Julian Patca

Stare diurnă

Zilnic treci prin amintirea mea
cu pașii de felină, mățăsoși,
și nu te-oprești de parcă n-aș avea
un ascunziș pe care să-l descoși.

Am fost odată de trufie beat
și pană-n cozoroc mi-am pus mândria,
de n-aș fi fost de ea supravegheat
m-aș fi legat de tine cu frânghia.

În rana-nsingurării un sloi de sare
nu vrea deloc în pace să mă lase,
și ochii mei de șoim la cercetare,
pândesc tăcuți după perdele trase.

Prin geana zilei te mai văd venind
și plin de-nfrigurare mă deștept,
dar nu mă vezi și nu m-auzi cu jind
și nu știi cât de mult te mai aștept.

Unde ești?

Parfum suav adie-n mai salcâmi
Din carnea frunzelor arzând floral,
Iar vara-ncepe să-și arate sânii
Prin ii de borangic duminical.

De-o veșnicie parcă nu mai dorm,
Mă prinde o sfârșeală la amiază,
Prin norii vâluriți de cloroform
În mine nu se desprimăvărează.

Cu câtă-nverșunare te-am iubit,
Crescute-s între noi cumplite ziduri,
De-atâta-ngândurare-s troienit
Iar între noi se-mpreunează riduri.

Trec alte veri, mai trece-o toamnă
Și iernile sunt tot mai reci,
Pe unde ești, mărită Doamnă,
Cu cine, oare, mai petreci?

Cu nori lăptoși se-mpăunează cerul
Împovărat cu dor de-atâta dor,
În vis doar vii să-i întregești misterul
Și-atunci îmi pare totul mai ușor.

Lied

Voi veni la tine într-o bună zi
să te privesc măcar de vizavi

crin plâns în roua dimineții
de necuprins în mrejele tristeții

neputincios să te contemplan
însingurări făcându-mi templu

și să rămân așa în contemplare
greu încercat de-o surdă disperare

că nu mă vezi și-i prea departe
spațiul incert ce ne desparte...

Absența ta de vid imens
în care golul are sens,

cu-nverșunare s-o încui,
iubita mea cum alta nu-i

și în chivotul cu păreri de rău
să pun metafore în locul tău.

Aceleași insomnii

Mă doare încă noaptea ce trecu,
mă doare noaptea ce-o să vină iară,
cu-aceleași insomnii în care tu
și vii, și pleci precum odinioară.

Mă dor și clipele târzii
în nopțile cu dor de ducă,
cu-aceleași insomnii în care vii,
dar și dispari din vis ca o nălucă.

Mă doare încă noaptea dusă,
mă doare noaptea ce-o să vină,
cu-aceleași insomnii răpusă
de nevăzuta ta lumină.

Aurel Domide - Șanțanu

Hai să plecăm

Pe străzi, hai să plecăm în astă seară,
La frământări să dăm doar un răspuns
Și să fugim de-un loc mizer, ascuns,
Înfrigurați de răutățile de-afară.

Hai să ne-mpodobim cu-o aripă de soare
Mai înțelepți chiar, să uităm de ură,
Și sufletelor calde, cu măsură
Să dovedim că mai e loc pentru onoare.

Hai să pășim pe verticala vieții noastre,
Cu zâmbete să ningă peste noi,
Să mirosim a cântec și a ploi
Și să fugim mereu de viclenii nefaste.

Să fim înalți ca legile nescrise,
Cum numai adevărul poate fi
Și să sperăm că va veni o zi
Cu demnitatea doar la porți deschise.

Iar prieteniei să-i croim talent,
Cu ea-ntărind prestigiul omeniei,
Unul prin altul calea armoniei,
Statornic s-o păstrăm și permanent.

Zădărnice

S-a ofilit semnul iubirii tale,
crinii
ce-n loc ascuns, cu suflet
sângerând
ți-ai semănat în tainele țărânei
și i-ai privit cum mor și ei pe rând.

Aștept să plec

Aștept să plec la țară, să respir
Aer curat, e larmă la oraș,
Voi prinde nopți cu stele fără șir
În munți, la stână, jintuit și caș.

Iar la ciobani, la baci, le duc pălincă
La muls voi prinde turma de mioare,
Strungașului să-i cumpăr o tilincă
Să cânte cum o face-n șezătoare,

Iar veștii ce v-am zis i-am dat un rost,
Cununii de-ntâmplări tronând a ireal –
Povestea v-o aștern precum a fost
La stâna unui baci din mândrul meu Ardeal.

Un baci pe cinste, Iosib Ilieș,
Iar stâna lui, ca lacrima curată,
Ne-a dat din jântuit un fedeleș,
Nu-l pot uita pe Iosib niciodată...

Acasă, balmoș dulce ne-am făcut
Și brânză scofălită ca acasă,
Ne-am bucurat de sat, unde-am crescut
Și-acum rămasul dor încă apasă.

Cum trece vremea, parcă-i trunchi de val
Prin amintiri în suflete rămase
Și-n sânul lor, pocal după pocal
De vers, doar la lumină scoase.

Valer Pop

Haiku

nepoții plecați –
bunica privind tot mai des
de-a lungul drumului

*

rochiță șic –
perdeaua făcută
ferfeniță

*

la oglindă –
conforme cu originalul
toate copiile

*

papuci noi –
năzdrăvanul de-a lungul
băltoacelor

*

dor de ducă –
mă salută la geam
o crenguță

*

câțiva bănuți –
gândul la înghețată
a spart pușculița

*

la stomatolog –
bunica reparându-și
zâmbetul

*

vechea cazarmă –
doar plopilor bătrâni
de santinelă

*

frunză-n vânt –
umbra ei târându-se
pe pământ

*

plouă molcom –
bolnavul clipind în ritm
cu perfuzorul

trei frați pătați –
razia poliției
la ora trei

*

prima ninsoare –
trecând agale prin parc
pierde-vară

*

zi de târg –
citind în palmă
analfabeta

*

terapie intensivă –
trecând prin geam
cearcănul lunii

*

echinocțiu –
proiectele mele
încă în cumpănă

*

speranță de viață –
după trăsnet rămași
câțiva lăstari

*

siguranța casei –
în satul cu bătrâni
mătura în ușă

*

gropi în șosea –
zeul asfaltului
din nou bucuros

*

tei înfloriți –
aripile fluturilor
Parfumate

*

modă de iarnă –
fiecare stâlp poartă
căciulă albă

Marea Galbenă –
lanul de floarea-soarelui
înflorit

*

șes fără sfârșit –
spărgând monotonia
copacul

*

plin de datorii –
un lux somnul pe saltea
Relaxa

*

ceaiul fierbinte –
înghețați bocnă măceșii
din deal

*

furtună de zăpadă –
ca prin farmec au dispărut
oile negre

*

zile geroase –
sub mânușile noi
bătăture vechi

*

pescuit de noapte –
poliția a prins
toți peștii

*

furtună de iarnă –
oamenii de zăpadă
circulă pe străzi

Daniel Bratu

Ideala împărțire

La împărțire, azi am stabilit:
Tu ieși covorul roșu, de la tac-tu,
Iar eu, tot praful, scamele și actu'
Că s-a sfârșit cu vremea de-nmulțit.

Îți las vesela, plinul din pahar
Și masca ta cea bună, de chiuveță,
Eu, tot ca boul, de la bicicletă,
Doar coarnele-mi păstrez, suplimentar.

Pianul scorojit de la mansardă
Ți-l las cu tot cu clape, preasupus
Îți spun și-acum, așa cum ți-am mai spus
Că-i tot întreg și are-n plus o coardă.

O să-mi păstrez doar niște partituri
Din operele tale ultra-bufe,
Să-mi cânt și eu ca tine, dintre rufe,
Solfegii de spălat cu strigături.

Din premiile mele literare
Îți las tot ce-a rămas, de la Humor –
Nimic, ce-i drept, dar e înălțător
Să ai un premiu de participare.

Vom împărți buchetele miresii
Ce-ai fost demult, în mii de buchetele,
Când împărțit-am, fix cu ochii-n stele,
Cu alții, numai... primele impresii.

Îți las, în schimb, vreo patruzeci de rate,
la casă, la mașină, la covor,
la oala de sarmale, tranzistor,
la sarea neiodată din bucate.

Lipesc apoi pe frunte semnul care
M-ar desemna ca pur, un fel de Raj
Și-mi iau de astăzi, ca pe un bagaj,
Picioarele din spate la spinare.

P.S.
Dar, uite-acum, când totul s-a sfârșit,
De-am terminat cu-ntreaga împărțea,
Văd, ca prin vis, că-n viața cea reală
Noi n-am avut nimic de împărțit...

Prea parcă (sonet de relaxare)

Parcă bolidul, rabla ruginită
urcă pe mama mă-sii de bordură
și soțul, c-o țigară-n colț de gură
sări pe-asfalt ca peștele pe plită.

Parcă șoșonii, gioarsele-i căzură
pe șlapii ei cu talpa dezlipită
și-apoi parcă-ntru totu-ntr-o clipită
sărind la dânsa-n pat c-o strigătură.

Ea, goală-puşcă. Tocmai ce jucase
o tablă c-un puțoi, c-un don pișoarcă,
pe dezbrăcate, dup'-un șase(?) -șase(?).

El, foc de nervi. Ea, foarte udă (learcă).
Dar treaba, în final, se relaxase.
Ea, șase-șase, el cam parcă-parcă...

Nu plouă (rondel de relaș)

Nu plouă, dar, crede-mă, plouă,
încet, relaxant și de sus,
tu-mi stai ca găina pe ouă
și tot mai nimic n-ai produs.

E ora trecută de două,
pe tine nu știu ce ți-ai pus,
nu plouă, dar, crede-mă, plouă,
încet, relaxant și de sus!

Aruncă-ți bluzița cea nouă,
așa cum demult ți-am tot spus –
ești udă, oricum, pe-amândouă...
nu-ș ce-s, o să cat în Larousse –

nu plouă, dar, crede-mă, plouă...

Sanda Nicucie

din condei...

Te vreau întins în lanul plin de brumă,
Cuprins pe veci de patimile mele,
De nu pe-ntreg, măcar prin toate cele
Să-ți recompun o operă postumă.

Să te încondeiez pe bucățele,
Să ai voință cât un cal în spumă.
Doar să zâmbești ca de o bună glumă
Când te cuprind în mreje ca-n atele.

Și-apoi, de nu va fi să-ți fie bine
Și nu vei ști nici unde și ce vrei
Nici dacă pleci și nici ce te reține

Și nici sfârșeala asta nu știi ce-i
Și totuși ai să fugi din rău de mine...
Am să te-ntorc legat doar din... condei.

Să poți

Iubire,
de căldură se divide
speranța-ntregii lumi peste izlaz –

cu focuri vii.
iar, cerul se aprinde
și n-am nici stingător.
cât mi-e necaz!

Iau aspirine acuzând frisoane
când două firi în noi
se contrazic.
și îngerii se-mpușcă-n băragane
când mă privești
din unghiul inamic.

Dar la hotarul dintre două zodii
cu palide iluzii
și în grund,
ți-am tot pictat catarg pentru corăbii.
dezbracă-te și singur
azi mă tund,

și-mi pun și bigudiuri,
ca la noapte
când jugulara firii ți-o mănânc
tu acuzând penal,
dovezi
și fapte
să poți să te înclini
și mai adânc.

Sărută-mi visul

Mă străbate clipa dintr-un gând
în altul
liniștea mă-ndeamnă către veșnicii
îmi cresc aripi
astăzi
să brăzdez înaltul
măine de mă cauți
nu mă vei găsi

Cerul se despică aducând furtuna
merii își agață
crengile de vânt
îmi cresc aripi
astăzi
pentru totdeauna
să mă-ntorc spre stele
renăscând pământ

Va ploua o vară doar să stingă focul
florile vor naște floare
după floare
îmi cresc aripi astăzi
hai
iubește-mi jocul
și sărută-mi visul gata de plecare

Noapte după noapte
va fi lună plină
vor urla în mine și în tine câini
îmi cresc aripi...
dacă
cerul se înclină
voi pleca spre ziuă –
prinde-mă de mâini

Vasile Vajoga

Policromie (triadă-n revers)

Când se îmbracă toamna în culori
Și pe simeze-i agățată zarea,
Simțind, cumva, că-i cere depărtarea,
Văslesc pe boltă ultimii cocori.

Urmându-și, după legea lor, chemarea
Spre sud, lăstunii-n fracuri pleacă-n zori;
Beți, fluturi ca petale de cicori
Își cată-n zboruri în zigzag, cărarea.

Măceșii-aprind lumini la subsuori,
Pe lângă plopii tunși, albiți ca sarea;
Sub sălcii, lenevindu-și lunecarea
Și gârla ațipește, uneori...

Și gârla ațipește, uneori,
Sub sălcii lenevindu-și lunecarea;
Pe lângă plopii tunși, albiți ca sarea,
Măceșii-aprind lumini la subsuori.

Își cată-n zboruri în zigzag cărarea,
Beți, fluturi ca petale de cicori;
Spre sud, lăstunii-n fracuri pleacă-n zori,
Urmându-și, după legea lor, chemarea.

Văslesc pe boltă ultimii cocori,
Simțind, cumva, că-i cere depărtarea,
Și pe simeze-i agățată zarea,
Când toamna se îmbracă în culori.

Eu vin...

Eu vin din țara norilor de fluturi
Cu-aripă de leru-i ler și de văzduh,
Când dimineața răsturnată-n ciuturi
Își prinde roua-n bărbile de stuh.

Eu vin din țara mieilor de lapte
Cu zarea sprijinită-n vârf de plop
Și unde-n miriști, sub amurguri coapte,
Stă liniștea-nserării strânsă-n snopi.

Eu vin din toamna iederilor roșii
Cu-aprinse ruguri împletite-n gard,
Când printre dealuri amuțesc cocoșii
Tot scuturându-și zalele de fard.

Eu vin din lunca nopților, nebună,
Cu sălcii de tăciune și blestem
Și unde caii se rotesc sub lună
Cu chingi și cu zăbale de poem.

Eu vin de pe tărâmul de niciunde,
În care gârle curg, nepământești,
Ca-n apa vie să se scalde-n unde
Toți Feți-Frumoșii ultimei povești!

Undeva, cândva... (semne pe-un răboj)

Am coborât din miezul unei toamne
În mahalaua-n care m-am născut;
Atâtea îmi păreau știute, Doamne,
Dar n-am găsit pe nimeni cunoscut.

Pe vechile maidane-acum sunt case
Și, strânse-n pumn, par străzile că-s mici,
Iar din ogrăzi, ocheade dușmănoase
Aruncă înspre mine venetici.

Din parcul uriaș, să-l treci cu calul,
A mai rămas un crâng de câțiva pași:
Trei plop betegi, o salcie și malul
Lipsit, în primăveri, de toporași...

Spre răsărit e Bistrița uscată,
Purtându-și amintirile-ntr-un fir
Și, mărginit de linia ferată,
Ce mare-i astăzi micul cimitir!

Grigore Cotul

Poem scufundat

Spre cerul ultim din lucarnă,
Orbiți de bani și de amor,
Privim clepsidra cum ne toarnă
Nisip în ochi și plumb în zbor.

Ne scufundăm, din cale-afară,
În ape prea învolburate
Și-i frig de-ngheață biata vară
În hăul de singurătate,

Iar timpul nostru stă în loc
Și peștii toți s-au dus să moară,
Oceanul parcă-și bate joc,
Ne duce-n jos, ne tot coboară...

Se duc puținele rezerve
De oxigen, dar vom lansa
Cutia noastră de conserve
Spre fundul lumii... vom dansa

Un ultim vals, un blues, că prea
Depart-e îngerii, să-i chem...
Cum submarinul nostru vrea
O soartă crudă, zic: „Să bem!”

Norocul prostului

„Prost să fii, noroc să ai” –
Cât ai fi de chibzuit,
Are sensuri, negreșit,
Câte nici nu te gândeai.

Chiar de mintea-ți umblă, stai,
Că e mult mai potrivit
Prost să fii, noroc să ai,
Cât ai fi de chibzuit.

De noroc, te ține scai,
Nu-ți fă griji, de pari tâmpit,
Proștii... toți au reușit,
Deci, te-alătură-n alai...

Prost să fii, noroc să ai!

Portret de
Florin Gabriel Călin

Confratelui meu băutor

Te-am întâlnit, dar nu mai știu pe unde,
Că n-am fixat o oră de-ntâlnire...
Știam că ești ambițios din fire,
Mi-ai zis că-nghiți o bere-n cinci secunde

Și simți, apoi, cum pașnic te pătrunde
Un fel de lene-n cuget și-n simțire,
Precum o simt și eu – o amorțire,
Venind de nicăieri sau de oriunde...

Visai și tu să mă-ntâlnești pe mine,
Și să privim la tipa care ține
Pe brațele-i anemice o tavă

Cu halbele de bere comandate,
Ce le vom bea și vom intra, cu slavă,
În starea pură, de ebrietate!

La poarta... nouă

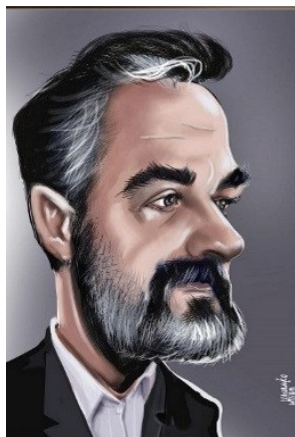
Se duce să voteze-alegătorul,
Și-i ies în cale mutre: una, două...
Capsate pe o poartă: poarta nouă
Prin care se zărește viitorul.

La secție, cu mâinile-amândouă
În aer, strigă: „Reprezintă poporul!”
E turmentat, a ridicat sonorul
De parcă l-a lovit ceva... în ouă

Și, derutat, se duce spre cabine,
Că el e pro sau contra, nu se-abține.
Pe fața lui s-a-ntipărit mândria

De cetățean, cu mâinile se ține
De-un paravan și, ștampilând hârtia,
Îngaimă: „Hâc! Trăiască Pri... Măria?!”

Portret de
Marian Avramescu

Grigore Cotul

Epigrame

ADEVĂRATA PEDEAPSĂ

Eu de când îs înșurat
Cu a inimii aleasă,
Clima nu m-a afectat
Cât climatul de acasă.

ÎN TOT RĂUL E ȘI-UN BINE

Deși ploua neconținut,
Natura nu m-a pedepsit,
Că soacră-mea, din bătătură,
S-a dus cu prima viitură.

SCHIMBARE

Aveam o dulce lenevie,
Stăteam, cu orele, în pat,
Dar simt că-s plin de energie
De când m-am electrocutat.

LA SPECTACOL

De când pe scenă a urcat
O bine-cunoscută divă,
Nevasta mea s-a încărcat
De energie negativă.

REPROȘ

La noi în zonă bate-un vânt,
De culcă pomii la pământ,
Iar soața mea îmi face scene
Că n-am montat eoliene.

POST LA ȚARĂ

Tot țăranul ține post,
Nu-și sacrifică șeptelul,
Doar primarul, om cu rost,
Tace și belește mielul.

COMPENSAȚIE

Deși suntem mai multe guri
Și n-avem varză în butoi,
De ce să punem murături,
Cât vine soacră-mea la noi?

ASIGURAREA

UNUI NOU MANDAT

E-o inimă atât de mare
Distinsul politician,
Că, zău, l-aș pune la păstrare
Cu foi de dafin și cu hrean.

VECINA MEA

Alege pentru murături
Legume-n toiul dimineții,
Dar dintre multele culturi,
O fascinează castraveții.

REGRETE TARDIVE

Soția tocmai a născut,
Dar eu sunt foarte abătut,
Că de-aș fi fost cu ochii-n patru,
Copilul nu era mulatru.

GHINION

Vecinul meu cu ochii-n patru,
M-a prins venind cu soața lui
Spre casă, noaptea, de la teatru...
De-atuncea, stângul mi-e căprui.

PREVENȚIE

De nevastă mi-e cam frică
Și, să nu mă-mbăt prea tare,
Umblu cu ocaua mică,
Doar să-mi torn în aia mare.

EROI ÎN BECI

Uniți, cu amicii, pe rupte,
Începem cu toții războiul,
Învîngem în câteva lupte...
La urmă, câștigă butoiul.

UNUI CONFRATE

E talentat și erudit –
O-ntreagă enciclopedie,
Și foarte mulți l-am fi citit,
Dar... încă așteptăm să scrie.

DE VALENTINE'S DAY

E simplu să-i găsești cadou,
Că știi de mult ce și-a dorit,
Da-i greu că trebuie, din nou,
Să te prefaci îndrăgostit.

ROLUL ȘCOLII

ÎN SOCIETATE

La început de an școlar,
Părinții scapă de-o angoasă,
Copiii lor, de-acum e clar,
Pân' la amiază nu-s acasă.

ÎNTOARCEREA

FIULUI RISIPITOR

Promit că vin acasă;
De sărbători mă-ntorc
Să stau cu voi la masă...
S-aveți și voi un porc.

ADAM ȘI EVA

Dumnezeu le-a oferit,
Cum se spune în Geneză,
În Eden, un fruct oprit...
Și i-a pus în antiteză.

INVIDIE JUSTIFICATĂ

Ținute faine, strai sărbătorec,
Cadouri multe, nici n-aveți idee...
Cum naiba aș putea să nu-mi doresc,
Măcar o zi din an să fiu femeie?

SIMILITUDINE

Ajung la Cluj și, când parchez,
Constat că deplasarea
Spre vechea urbe (estimez!),
Mă costă cât parcare!

BĂTRÂNII DIN OCCIDENT

Deși au dus o viață de sportivi
În bunăstarea țărilor din vest,
Ei nu mai sunt atât de longevivi,
Că-i îngrijesc femeile din est.

MELANCOLIE

Coboară toamna pe pământ
Cu nobila ei slujbă,
Pe frunzele ce cad de vânt,
Copacii cad... de drujbă.

TABIET

Avem momente-n viață fiecare,
Când, încercați de-același gând stingher,
Spre seară, înainte de culcare,
Mai dăm o raită pe la frigider...

LA MITING

În timp ce râd și se distrează,
Ascunși în văgăuni stăpânii,
O luptă se prefigurează:
Se bat românii cu românii!

**PE VREMURI
(Originea pedepsei
cu suspendare)**

Pe capul celor ce furau
Puneau o recompensă mare
Și celor prinși le-asigurau,
Într-un copac, o suspendare.

PE ULTIMA SUTĂ

Cu preotul la căpătâi,
Păcatele-și mărturisea:
Părinte, recunosc întâi
Că am băut și... aș mai bea!

SĂRUTUL

Că-i pe buze sau obraz,
Un sărut e-un gest frumos,
Însă mulți găsesc răgaz
Să-l aplice doar... în dos.

MANIERE RUTIERE

Când cu mașina ieși hai-hui,
Să îți câștigi rapid respect,
În scurtă vreme te impui
Doar dacă știi să-njuri corect.

**LA MULȚI ANI,
GRIGORE, VASILE ȘI IOAN!**

Prieteni dragi, sărbătoresc
Și vă invit la un pahar,
Iar cei ce nu mă întâlnesc,
Mă pot găsi în calendar.

NOSTALGIE

Din rama unui vechi tablou
Am scos un ultim dictator,
Să pun portretul cel mai nou
Cu proaspătul conducător.

O POSIBILĂ DEFINIȚIE

Remanierea nu e, oare
(Întreb și eu, cam indignat),
Ca musca pusă pe o floare,
Plecătă proaspăt din rahat?

PERVERSITATE POLITICĂ

S-a transmis din gură-n gură
Un proiect ușor perfid:
Vor să facă o centură
Ce va trece prin partid.

**3 IANUARIE –
ZIUA SOMNULUI**

Chiar de somnul e firesc
Și-i al lenei blând ecou,
Eu la șapte mă trezesc,
Doar de drag s-adorm din nou.

2 AUGUST – ZIUA BERII

Iubită și stimată bere,
Ți-o zic din suflet și susțin:
Te beau întruna, cu plăcere,
Când nu se mai găsește vin!

9 AUGUST – ZIUA PISICII

I-am dat pisicii adăpost
Și hrană, însă nu-mi convine
S-o duc o viață-ntreagă prost,
Iar ea în toate nouă bine.

TRUCURI DIN CĂSNICIE

Când îți destăinuie iubirea
Prin vorbe dulci și declarații,
Evită să te pierzi cu firea...
Ea vrea acces la informații!

DILEMĂ

DE ZIUA BĂRBATULUI
Cum nu știam exact când pică,
De-o lună, eu am tot serbat...
Deci, pot să spun, la o adică:
A tot picat!

DASCĂLI

SUB MINISTRUL X
Împinși de-alese simțăminte
Și oblojiți cu sfatul său,
Vom facem pasul înainte
De pe o margine de hău.

DIALOG LA ȚARĂ

– Ce mai faci vecină,
că te văd cam rar?
– Ce să fac? Rutină...
Am un Webinar!

**LA MASA DE BIROU
DE-ACASĂ**

Să predau online îmi place,
Și spre cameră-s expus,
Îmbrăcat la patru ace...
Numai de la brâu în sus.

CONFESIUNE

Când sunt în prag de răbufnire,
Atât de tare mă stresez
Și, tocmai când să-mi ies din fire,
Nu mai am nervi să mă 'nervez!

RIMELE DESTINULUI

Abia de la căsătorie
Se pare că trăiesc o dramă:
Iubirea lor, din poezie,
S-a transformat în epigramă.

FOLCLORISTUL

Pe la familii din popor
Umbla, ades, din casă-n casă,
Dar culegea mai mult folclor,
Când soții le erau la coasă.

MĂRTURISIRE

Acuma sunt milionar –
Și nu e vorba de hazard:
Nevasta mea e cămătar
De când aveam un miliard!

PRECAUȚIE

S-o protejez atât cât pot,
Atunci când intru-n casa ei,
Mă las cu mască peste bot,
Iar ea se lasă în... cercei.

DUPĂ FURTUNĂ

Trezit surprins de-a mării vrajă,
Nimic nu-mi pare-a fi la fel:
Hotelul nu mai e pe plajă,
Că toată plaja e-n hotel.

NUNTĂ TRADIȚIONALĂ

În față-i mirele-ntre cai,
Urmă de frageda mândruță,
Iar soacra mare, în alai,
E-a cincea roată la căruță.

PĂCATUL ORIGINAR

Mă tot întreb ce vină am
Ca muritor, pe-acest pământ,
De nu era un prost Adam,
Puteam să fiu, acum, un sfânt!

DUPĂ ANI ȘI ANI

Din toate câte i-am promis,
Cerând-o în căsătorie,
Îmi reproșează c-am omis
Să-i spun când ies din garanție.

PERSPECTIVĂ

În casă totu-i nou și bun,
Cu lucruri vechi e plin garajul,
Au foarte multe în comun...
E clar că va dura partajul.

TESTAMENT

Cuprins de boli și de durere,
Ca tată, socru și bunic,
Împart averea cu plăcere,
Că n-am agonisit nimic.

GREUL ABIA ÎNCEPE

Iubita mea, e iarăși Dragobete,
Iar Martie e luna de scadență,
Și cum te știu, nu vei avea regrete,
Atunci când voi intra în insolvență!

SFAT PENTRU PAȘTE

Deși pe masă sunt de toate,
Vă dau povața mea umilă:
Să nu mâncați pe săturate,
De-aveți un deficit de bilă!

TÂNĂRA ARIVISTĂ

I-a pus un scutec nou, de fițe,
Și merg la mall să spargă bani,
Că împlinește trei lunițe
Pe lângă cei optzeci de ani.

Aspirațiile criticului

Olimpiu NUȘFELEAN

Critica literară este și ea un comentariu despre trecut. Adică despre creații literare... înfăptuite. Este, în același timp, un comentariu adiacent, mai mult sau mai puțin implicat în devenirea operei, dar obligatoriu implicat. Critica literară se „hrănește” cu opere literare și nu se poate dispensa de ele, chiar dacă trece la unele comentarii mai puțin... riguroase, cum este eseul, așa cum scriitorul (prozatorul) nu se poate desprinde de „realitate”, chiar dacă exercițiul său artistic evoluează în registru poetic, fantastic, imaginație pură, joc gratuit. Dar nu toate creațiile literare înfăptuite sînt și „împlinite”, expresie a unei „organicități” bine rostite. Constatînd aceasta, critica literară se vede obligată să opereze o disociere metodologică precisă: creațiile literare împlinite vor fi *comentate*, prin aproximarea semnificațiilor mesajului, iar cele doar înfăptuite, dar neîmplinite, vor fi „criticate”. Prin operația de comentare vor fi emise judecăți de valoare pozitive, iar prin cea de... „criticare” vor fi emise judecăți de valoare strict negative. Disocierea pare simplistă, dar ea exprimă o realitate ce fructifică resurse evidente.

Este dezolant, pentru critic, să se pronunțe mereu asupra unor opuri care, cu cît se adună mai multe, cu atît mai „greu” îl trag în anonimat. Și într-o asemenea situație, cum poate criticul *să participe la creație*? Mai ales că nu toată ziua apar capodopere... Atunci criticul, după cum observă comentatorii ai fenomenului critic, critica, mai ales cea „modernă”, de ultimă oră în special, optează pentru comentariul critic-eseistic, în care judecățile de valoare nu sînt piloni principali pe care este obligat să se sprijine textul interpretativ. Cum numărul cărților, capodopere sau nu, sporește mereu, ritmul aparițiilor editoriale fiind ridicat, *lectura criticului* nu poate asista toate producțiile. Într-un asemenea caz, se folosește metoda *sondajului* aproape aleatoriu și, după preferințe, uneori pe apucate, comentariul critic devine un *comentariu pe sărite*, nu adiacent continuu, gata oricînd să cadă în incongruență.

A „critica” un obiect, chiar în sensul propriu al termenului, presupune a „cunoaște” obiectul respectiv, prin pătrunderea lui, cît și a reuși să obții o anumită detașare față de acesta, într-un exercițiu paradoxal. Sînt lucruri despre care s-a filozofat destul de mult și de eficient. Critica tradițională a beneficiat de această detașare; critica modernă ambiționează să privească „din interior” și să ajungă de acolo spre „exterior”, încercînd să reproducă opera, s-o recreeze pentru cititor, în propriul (lui) spirit (v., între altele, și Jovan Hristic. *Formele literaturii moderne*). Dar cum procedează criticul literar? Comentează toată producția de beletristică, chiar și cea neconcluden-

tă, ca să dubleze în spațiul receptiv cantitatea înfăptuirilor literare neîmplinite? Sau se ocupă doar de capodopere? Dar abordarea unei capodopere („necunoscută”... totuși în momentul abordării!...) este un act temerar, și, pentru producerea lui, comentatorul trebuie să dea dovadă de... calități creatoare similare autorului capodoperei, de „inventivitate”, făcînd un salt în gol fără parașută de salvare. Îl salvează calitatea operei, dacă aceasta există. Din lipsă de... capodopere, poate chiar și de o anume... temeritate, unii critici n-au de ales decît în a se exersa asupra unor creații „minore”, pe care le încearcă prin selecții „personale” (și de multe ori „opinia personală” nu e cea mai... riguroasă), apoi mai operează și prin „neluarea în seamă”, prin evitarea „sistematică”, toate făcînd iarăși ca lectura criticului, în sine, să nu mai fie un act continuu. Și în cazul acesta, *foiletonul critic* suferă – el, care pare a fi cea mai eficientă „faptă” a criticului –, deoarece nu mai însoțește permanent drumul creațiilor.

Deoarece e greu să urmărească atent și neconștient drumul scrierilor literare și este amenințat mereu de masa aproape obscură a aparițiilor editoriale neîmplinite, criticul literar, a cărui soartă este hotărîită totuși de această *realitate... incompletă*, caută și anumite căi de evaziune. Apelează, de exemplu, la eseu, specie literară ce se fixează între cărți și realitate, capabil să umple unele „goluri” prin simbol și metaforă. Dar, în cazul acesta, ce se întîmplă cu relația operă- public, cu necesitatea unei lucidități de gheață în acest cîmp relațional? Căci eseul nu este doar... critică literară. Se mai propune și critica de direcție, ca o încercare de comportament independent al criticului, de a o lua înaintea operei, de a acționa în spații „goale”, unde să aibă critica primul cuvînt, ca o demonstrare categorică a tuturor disponibilităților ei. Dar opera... împlinită, capodopera (trebuie să acceptăm existența ei, înainte de toate...) beneficiază de o dinamică proprie, atît în stabilirea coordonatelor interioare, cît și a relațiilor cu „exteriorul”. Și dacă, deci, o critică de direcție nu poate provoca neapărat ivirea de capodopere, ea poate însă să mențină un anumit *climat propice* devenirii literaturii. Poate cu mai mare succes să acționeze asupra aceluia fluviu de opere ce nu ating capodopera, să-l dirijeze într-o „direcție” sau alta, să-i „amenajeze” o anumită albie. Dar un asemenea demers merită oare multă strădanie?... Oricum, faptul trebuie discutat urmărindu-se raporturi cu socialul, cu esteticul ș.a.

Aspirînd la... sau beneficiind de un *statut de creator* (critica literară fiind și ea „creație” literară), criticul literar dorește firește să-și închege și el o *operă*. Introduce oare el în această *operă* doar comentarii

ale capodoperelor, sau și secvențe, luări de adâncime din acel fluviu incongruent, chiar recenzii produse într-o neostenită „alergare” cotidiană? O „operă” trebuie să fie „serioasă”, să aibă „dimensiuni interioare”, „de-adâncime-lungime”, „dimensiuni” pe care foiletonul permanent, recenzia, le cam neglijează, dacă nu chiar le distruge. Poate de aceea avem atât de puțini critici-foiletoniști cu o activitate continuă și constantă. Dar oare aceste luări de puls zilnice, săptămânale sau lunare câștigă ele sau nu dreptul de a fi comentariu-adiacent-implicat-implicit al literaturii? Orice critic, asemeni oricărui scriitor, înainte de a fi un „producător” de literatură, este un slujitor al literaturii. Și de aceea trebuie să găsească mijloacele necesare specialistului, care este (!...), cu ajutorul cărora să slujească literatura.

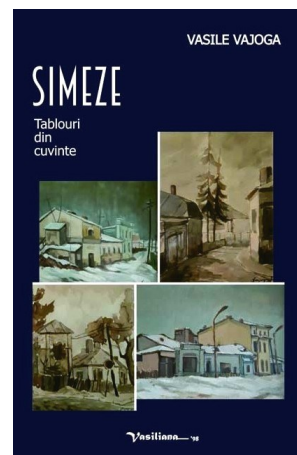
Mai mult însă – unii critici literari, ca să aibă dreptul de a privi „din interior” o operă literară, se recunosc drept poeți, prozatori sau dramaturgi... ratați!... Se numesc așa mai mult în glumă, am zice... În cazul că au ratat un roman, își spun că au avut șansa să cunoască mecanismul pe care n-au reușit să-l pună în funcțiune, și ca atare se pricep și la mecanismele celorlalte poeme, romane sau piese de teatru, pe care le „percep” îndată și pot să se pronunțe imediat asupra defecțiunilor ce le îngreunează zborul. Dar dacă unul dintre respectivii critici a ratat romanul său, el nu ratează oare, chiar sub ochii noștri neîncredători, și critica pe care o practică, aplicată pe „artefactul” concret? Îi întrebăm mai mult retoric, desigur, în glumă iarăși... Totuși îi întrebăm. Cum pot ei să ne demonstreze că frumosul lor comentariu nu este un lucru ratat? Dacă ai merge pe aserțiunea afirmată la începutul acestui paragraf, ca să fii un adevărat maestru al mecanicii beletristicii, ar trebui să „ratezi” toate capodoperele literaturii, să ratezi *Iliada*, *Don Quijote*, *Război și pace*, *Posedații*, *Mortua est!*, *Ion*, *Plumb*, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* etc., etc. Dar, pentru a fi un bun critic, nu ești obligat să ratezi toate acestea și altele asemenea; trebuie doar să le citești, și, bineînțeles, să formulezi o opinie pertinentă... Pentru că principalul instrument de lucru al criticului literar rămâne totuși *lectura*. Lectura aplicată, profesionistă, „informată”. Criticul literar citește cărțile așa cum scriitorul (poet, prozator, dramaturg) citește realitatea.

De pe urma unor avataruri întâmplare în câmpul relațional operă literară-critică, literatură-critic, literatură-critic-public, cel mai mult suferă *lectura critică*. Fie că nu are timp „fizic” pentru a *împlini* așa ceva, fie că nu crede necesar, fie că nu merită să fie luate în considerare anumite creații, animat de diverse ambiții sau programe de lucru, criticul nu mai realizează o lectură continuă, se dezvăță chiar de a citi la zi, citește pe sărite, pe fragment. (Evident că nu este vorba de toți criticii; și apoi încercarea noastră nu vrea să surprindă decât un anumit „simptom”, simțit chiar de critici.) Nu poți să pornești din interiorul unei creații, ca să o descifrezi, dacă te oprești doar la o parte din ea, la o anume „suprafață” a ei, pîndit de tot felul de prejudecăți. Așa cum, în școală, nu poți să te limitezi la studierea unor fragmente dintr-o operă literară, pe care să le parcurgi în treacăt, fără legătura firească cu întregul operei. Nu poți să emiți chiar și judecăți de valoare, dacă în fluxul titlurilor/ aspectelor există spații albe pentru tine. Nu poți să re-creezi o... creație, chiar și-ntr-un scurt excurs critic, dacă ai citit doar câteva pagini. În asemenea cazuri, re-creezi sau „distruge” doar paginile citite. Această acțiune critică este inutilă, dacă nu chiar nocivă, ea ducând la sporiirea incongruenței receptării și la deruta cititorului. În asemenea situații implicați, suferă mai ales scriitorii tineri, pentru care prima carte poate fi punctul de pornire al unei „priviri din interior”.

Prima și principala unealtă de lucru a criticului literar rămâne deci *lectura*. *Cititul*. Acceptînd acest fapt, se poate pune încă o întrebare, la care nu ne vom grăbi să-i dăm un răspuns: oare criticul literar, care ambiționează să fie cel puțin autentic, pune în citirea și re-crearea literaturii tot atîta trudă și sacrificiu cît pune scriitorul autentic în citirea și re-crearea realității?

Din volumul de eseuri *Viața prin delegare*,
Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2024

Cărți primite la redacție

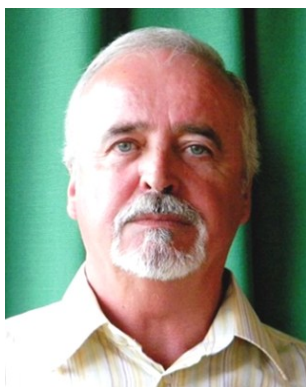
Vasile Vajoga, *Simeze. Tablouri din cuvinte*, Editura Vasiliana '98, Iași, 2026

Eugen-Paul Popa, *Trei șoapte de iubire*, Editura PIM, Iași, 2026

Anica Andrei-Fraschini, *Buzunarul unui șpilhozen*, Editura Printhauss, Iași, 2026

Iulie – sub arșiță

Iacob NAROȘ

Note cvasi imparțiale, mai puțin adaptate la cotidian, cu o ușoară tentă autoironică, deseori impersonală, uneori chiar reflexivă, că doar suntem în plină vară. Se zice că vara, bărbații sunt copleșiți de caniculă, așa că apar mult mai mohorâți ca de obicei, pe când femeile par și mai pasionate de viață... Toro-peala căldurii toride îmi dă o senzație bizară, de suspendare a timpului și chiar a spațiului; îmi rămâne doar să mă zbat între lecturi și zile, între un articol finalizat și un altul în faza de incipit. Întâlniri de sezon în familie, seri de neuitat, înainte de plecare: mama își urmărește fiul pe care nu-l va mai vedea până la anul, fiul își studiază fiica de care se va despărți o vreme, fiica își reîntipărește figura tatălui de care îi va fi dor și de care ar avea atâta nevoie... Iar eu îi scanez pe fiecare discret, pe rând, cu drag, cu nostalgie... Meditezi și-ți zici, în asemenea zile de vară, că viața e făcută din despărțiri și revederi, plecări și sosiri; nu mai suntem o generație statică, tot mai puțini suntem cei care rămânem la poartă, făcând cu mâna... Din nou revin la zile fără nicio mișcare și ajung la concluzia că existența mi-e prea monotona, mă bălăcesc zi de zi într-o inutilitate nu prea nobilă cum ar trebui să fie... Sporadic ies la piscină, rămân cu impresia că ar trebui să notez, vorba lui Alex Ștefănescu, cu ce rămân în gând până la urmă: „Nu mi-au plăcut îndeajuns femeile văzute spontan din cele trei ștranduri prin care am trecut, doar trei mi-au atras atenția: Una crudă, prin al cărei costumăș de baie i se întrezăreau buzele feciorelnice, prea clasice spre a te rușina de ele, dar fremătând și ele prea dornice de

orice... A doua, cu niște ochi mari, ce priveau înafara arealului, brunetă foc, pârguită îndeajuns, te împingea înspre visări păcătoase... A treia, sportivă, sculpturală, cu priviri misterioase, intangibile pentru cei din juru-i; celelalte răscoapte, sărate și nesărate, parc-ar fi la niște cursuri de reciclare jandarmerească anuală... Pe caniculă, ai nevoie de liniște interioară, până și în bazin trebuie să te concentrezi ca să urmărești tot ce mișcă în jur, perechi normale, banale, interesante sau ciudate, dacă ești de capul tău poți urmări cu privirea mascată de ochelari și șapca din dotare, asemenea unui aligator de apă sărată cu ochii fixați pe pradă... Pentru aprofundare îți trebuie un oarecare grad de independență și rezistență, să te plimbi, să explorezi locuri mai noi, mai ascunse... Noroc că apa este opacă, nimeni nu știe ce se petrece la interior, tentația e mare, disimularea lasă de dorit, când vreunul se uită pe sus și celălalt se propțește de perete în vreun colț cu umbră sau se ține de bară cu disperarea celui care nu știe să înoate, precis se petrece ceva... Dar în apa sărată, totul se micșorează cu rapiditate... Evadări spirituale pe timp de vară sunt tot mai puține, ca atare, trec prin tot felul de împotmoliri, renunțări și tot atâtea reveniri... Rămân la convingerea că, foarte adesea, deși se zice că cei tari (cele tari) sunt mai puțin fericiți (te) în viață decât cei slabi (e) și umili (e), de cele mai multe ori, excepția bate regula...

Din ciclul „De câteva ori pe lună” –
Un fel de jurnal pe sărite

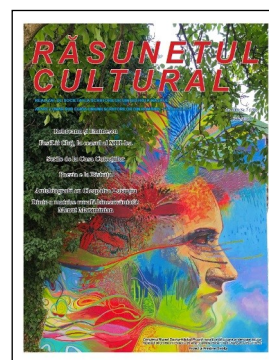
Reviste primite la redacție

Revista UZP nr. 42/2026

Viața Românească nr. 5, 6, 7-8/2026

Răsunetul cultural nr. 7, 8/2026

Scrisul, durerea și bucuria mea

Melania CUC

„Taina Scrisului” nu este doar o licență literară, scrisul implică un spațiu nevăzut, neștiut, uneori surprinzător chiar și pentru autor, nu o dată scrie și apoi nu își mai recunoaște textul. Semn divin? Poate, oricum este ceva care ține de Credință, indiferent cum îi spunem Creatorului: Dumnezeu, energie, mamă-supremă...

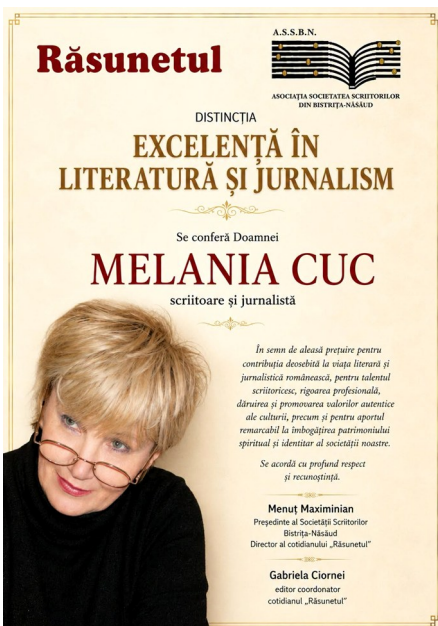
Nu tu, scriitor, ești cel care conduce firul narațiunii care coordonează filigranul poemului, nici cel care vine cu filosofia personală... Nu, nici pe departe, eu, scriitor, sunt doar un soi de vehicul, vector care ajută la întruparea, reîntruparea și diversificarea într-o temă a Cuvântului. Sunt complicată? Nu cred.

Există oameni care scriu fără să fie scriitori. Ei scriu dintr-o conștiință civică poate, ambiție omenească, vor să lase în urma lor amprente ale mântuirii prin scris, prin creație, cel mai mult vor să dea un semnal că există. Ei iubesc literatura, dar nu sunt Scriitori. Ei sunt scribii unei idei preluate cu sau fără voie, o temă generală pe care o transformă în temă personală, sau invers. În restul timpului, sunt oameni cu griji pentru ziua de mâine, pentru sănătatea trupului, pentru cum să-și sporească economiile din bancă.

Scriitorul născut nu făcut este o curgere de energie continuă, el scrie și când nu scrie, adică își trăiește viața, din leagăn până la mormânt, întru mărturisire. Ai putea zice că jurnalistul este un scriitor mărturisitor al timpului său. Așa și este, doar că jurnalistul trebuie să dețină un pic din harul creației, să poată dezvolta subiectul, să răspundă la: Cine? Ce? Unde? Când? Cum? De ce? și să fie credibil.

Am zis aici, ceva despre jurnalistul-scriitor, nu am făcut-o ca într-un studiu, am relevat starea prin care eu am dobândit puterea de a prelua din „teren” obiectivul, ideea, care mai apoi s-a prelucrat literar, și-a definit propriul său drum.

Ca jurnalist (am debutat la 16 ani în cotidianul *Făclia* din Cluj), ca om de presă am avut privilegiul să văd și din alt unghi, detașată, fațetele reale ale vieții, nu să merg doar literar, cu romantism sau tragism poetic. Am fost obligată să văd, să trăiesc ceea ce scriu, să fiu credibilă,

să nu deviez de la subiect. De aceea multe dintre scrierile mele lirice pornesc din cotidian, apoi intervine alchimia, metafora și se intră în acel spațiu care este greu de explicat chiar de marii critici literari.

Jurnalismul m-a și disciplinat liric. M-a coborât din sideral pe pământ.

Eu am fost poet, prozator și dramaturg încă de pe când nici nu învățasem alfabetul. Compuneam poezii, dialogam cu personajele create de mine de pe la vreo patru ani. Eram într-un sat din Transilvania, pe atunci fiind singurul copil la părinți, am crescut ca o plantă din flora spontană. Nimeni nu mă lua în seamă. Mama, deși era țărăncă cu șapte clase, citea enorm. Avea doi frați mai mari, unul profesor, și altul avocat, ea suferea pentru că nu făcuse școală la oraș. Am crescut printre cărți de toate felurile, cărți găsite în biblioteca scolii, la cămi-

nul cultural, la unchi mei intelectuali, ba chiar și la dispensar, unde aveau rafturi cu broșuri și tratate de educație sanitară. Am învățat alfabetul singură pe la vreo cinci, șase ani, pe sărite. Când am ajuns la școală citeam deja povești scurte și mă plictiseam grozav în sala de clasă. Așa am început să scriu pe hârtie. Ce scriam? Ce vedeam pe ferastră, despre păsările din ramurile copacului de alături, despre cerul albastru. Acasă, în loc să îmi fac temele la aritmetică, scriam despre pisici și, mai târziu, scriam versuri de Ziua Mamei, de 1 Mai. Colegilor le scriam compunerile, primeam la schimb câte un măr sau cine mai știe ce ciob de jucărie.

Nu realizez că dețin un har, eram convinsă că toată lumea gândea și scria ca mine. Nu înțelegeam de ce rudele mele, profesori fiind, mă certau că îmi pierd timpul cu „poezii” și nu învăț „tabla înmulțirii”. Erau vremuri fără pâine pe masă, ei nu dădeau doi bani pe Poezie.

Mult mai târziu, după ce tata a trecut de pe pământ în cer, am găsit scrisorile lui trimise de pe front, de la Cotul Donului. Toate erau scrise în versuri.

Ar trebui să cred și să spun că am moștenit de la el talentul, l-am dus la un alt nivel de percepție, de exprimare? Nu este doar asta, eu nu sunt produsul unui singur individ, chiar dacă este din primul rând al rudelor de sânge, eu sunt rezultatul unui șir foarte lung de oameni, al unor generații care au fost înainte de mine. Am moștenit o informație, un cod de percepere și exprimare diferit de alții, oameni care performează în muzică, dans, sport, știință etc.

Cred, nu trebuie să demonstrez, eu cred și Credința mea mută munții, pentru că este un pic mai mare decât bobul biblic de mei. Cred că energia, amprenta genetică extinsă pe neam, formează un individ talentat. Harului divin îi zic „ta-

lent”, pentru că nu găsesc un cuvânt mai simplu de înțeles pentru publicul larg. Toți venim în viață cu un DAR, depinde de când și cum îl descoperim.

A fi talentat într-un domeniu oarecare înseamnă să muncești pe brânci și să nu simți oboseală în ceea ce faci, să te relaxezi scriind, în cazul unui scriitor. Eu nu cred în scriitorii care se chinuie să scoată un text, bun sau rău, care se căznesc pe cuvinte doar pentru că și-au propus să-și vadă numele pe o copertă de carte. Scriitorul trăiește în om. Ambele laturi merg în tandem. Poți fi scriitor, să creezi o lume imaginară, interesantă, chiar dacă nu o pui în pagina de carte. Au fost scriitori celebri care, în pușcărie fiind, și-au scris cărțile în memorie. Scriitorul creează continuu, este un explorator și nu poate altminteri. El trăiește ceea ce scrie. Se aruncă în foc de mână cu personajul creat de el, arde, simte la propriu dogoarea. Sunt vieți paralele, testează, experimentează cu unelte care, uneori, pot fi interzise prin legile ordinii umane. Bunăoară, în romanele mele, am scene la care nu am fost martoră nici pe departe în viață. Nu le-am văzut nici în filme. Le-am scris dintr-un plan superior conștiinței mele actuale, mi-au fost sugerate, ciudat pentru unii, în timp ce lucram la cartea respectivă. Un scriitor autentic vizualizează, miroase, pipăie „materia primă” din care creează o lume.

Sigur, mai toți scriitorii aveau sensibilitățile noastre, adesea, exacerbate, deținem antene extrem de fine. Mulți scriitori buni clachează ca indivizi în societatea mercantilă, tocmai pentru că nu reușesc la timp să delimiteze cele două tărâmură, imaginarul și realul.

Mulți susțin că artiștii de geniu și scriitorii buni sunt boemi prin definiție. Istoria Artei ne demonstrează că nu este chiar așa. Ceea ce îi face pe creatori să se simtă liberi nu este drogul clasic, păgubaș, cum ar fi alcoolul, heroina... Creatorul deține în esență acel hormon care stimulează creierul să conceapă lumi, oameni, situații, extaze, crize de conștiință etc.

Plătim prețul pentru toate aceste revelații, îndrăznești, uneori nepermise.

Cum eu nu am urmat un liceu teoretic, ci o școală medie tehnică de specialitate, a trebuit să citesc de două ori mai mult decât alții, la vremea adolescenței mă mutasem cu totul în biblioteca internatului. Lecturile mele nu erau dirijate, o fi fost bine sau rău, nu pot spune, dar astfel am avut acces la lecturi care se credea că nu sunt pentru vârsta mea de atunci. Am descoperit filosofia lumii antice mai înainte de-a mi-o explica un profesor. Am descoperit marii poeți ai lumii fără să mi se atragă atenția că sunt rarișimi, genii, și astfel nu am avut defel trac, i-am citit simplu, m-am bucurat și am rezonat cu ei ca și cum aș fi citit poeziile scrise de țaranii mei din Archiud. Sigur, nu percepeam mesajul foarte clar, nu eram coaptă intelectual, dar mă fascinau ca o incantație venită dintr-un altar pe care îl intuam dincolo de nori, acolo știam că este Dumnezeu și sfinții lui.

Cochetam deja cu jurnalismul, pentru că în familia mea extinsă erau și profesori care deveniseră corespondenți la diferite ziare naționale. Așa că am început să fac știri, dar mai ales să scriu reportaje. Trimiteam și mi se publicau, ceea ce contraria conducerea școlii mele de atunci. După primele succese de presă a trebuit să renunț pentru o vreme. Nu aveam astâmpăr, așa am compus texte pentru un montaj literar-artistic amplu, care a avut un succes neașteptat. Atunci am realizat că eu aveam ceva ce colegii mei nu aveau. Aveam dorința de-a inventa povești, de-a-i face pe oameni să se bucure.

Scriam o poezie oarecum hibridă, nu aveam un stil propriu și nici nu îmi doream că merg pe treptele unor poeți celebri. Canoanele literare nu erau pentru mine.

Mama îmi zicea mereu: „Dacă tot scrii, de ce nu scrii ca Eminescu, ca Alecsandri, Coșbuc?”

Habar nu avea mama ce era în mintea mea pe atunci. De fapt nici chiar eu nu eram axată pe un plan literar clar. Scrisul era bucuria și durerea mea.

Începuse să mă intereseze și cinematografia ca artă, dar cum eram într-un burg provincial, trebuia să mă mulțumesc cu abonamentul la revista *Cinema*, la un *CINE-*

MACLUB, pe care îl pusesem pe roate în cadrul școlii mele.

Abia târziu, când am ajuns în București, la începutul deceniului 70, am realizat că sunt un scriitor singuratic. Nu aveam cu cine să vorbesc despre taina scrisului, cu cine să mă compar, pentru că în lumea căreia îi aparțineam prin tradiție, matematica era regina, literatura era cenușăreasa. Trebuia să fiu pregătită să intru în câmpul muncii. Nu eram pregătită. Visam cai verzi pe pereți.

La București fiind, am lucrat o perioadă pe post de tehnician într-un mare laborator ce aparținea de Ministerul Agriculturii, cum nu prea aveam de lucru, scriam zilnic, scriam și în timpul ședințelor. Le mai citeam colegilor. Unii ascultau, alții aveau alte griji decât poezia.

Într-o zi, un coleg, care cunoștea un redactor la Radio România, mi-a cerut un grupaj de poeme. Eu împărțeam poeziile ca un nabab, nu-mi prea păsa de ele nici unde ajung. Îmi făcea bine când le scriam, atât.

Așa am debutat în 1972, la Radio România, cu un grupaj de poeme recitate de o mare actriță, Lucia Mureșan. Scriitorul Ion Petrușcă îmi făcuse și prezentarea, elogioasă. Acum, cred că a fost prea generos cu mine, la vremea aceea nu știam încă ce doream de la scris, de la viață. Oricum, emisiunea a fost cu impact. Pentru un timp, s-a vorbit despre mine ca despre un fenomen literar rar. Cum nu am frecventat cercurile literare la modă, nu am interacționat cu oamenii din lumea literară, nu am insistat, am fost uitată repede.

„Pe cerul liric al patriei mele a apărut o stea în umbra căreia se vor stinge multe stele căzătoare”. Așa își încheia prezentarea redactorul de la Radio. Nu a fost chiar așa.

Singură fără colegi de generație care să scrie, fără cunoștințe în lumea literară, eu, care eram timidă și încă provincială, nu îndrăzneam să bat la ușa redacțiilor, a editurilor. Făceam ceea ce știam, trimiteam la posta redacției. Așa am debutat în *Luceafărul*, revista care un pic mai târziu m-a consacrat prin grupajele masive de poeme și reportajele literare pe care mi le-a publicat. (...)

Eu am crescut și m-am format ca om imediat după Război, am

fost educată de o familie care văzuse Iadul, ai mei se fereau de „siguranță” de „activiști” etc. La noi în casă nu se vorbea nici măcar despre vârul mamei, episcopul greco-catolic Ioan Suci, care dispăruse pur și simplu. De fapt, murise în închisoarea de la Sighet, și noi habar nu aveam. Cred că toate acestea m-au făcut ca, în subconștient, să mă autocenzurez.

Perioada mea ce mai prolifică în scris a fost cea în care am părăsit Bucureștiul, după o „cavalcadă” de jurnalism făcută în cea mai teribilă perioadă, cu mineriade, conflicte etnice, conflagrația armată din Cecenia etc.

Revenind la Bistrița, oraș patriarhal aproape, și locuind verile la Archiud, am acumulat suficientă energie fizică pentru a trece de la poezie la romanul de întindere.

Critica este împărțită, unii zic că merg mai bine în poezie, alții mă clasează printre prozatori. Adevărul este că mă simt perfect în echilibru cu mine în ambele genuri de literatură, sau mai bine zis, în toate cărțile pe care le scriu; eseuri, critică literară, proză biografică, literatură pentru copii și chiar monografii. (...)

Cine citește cărțile mele?

Asta este o problemă care nu mi mai aparține. Bucuria mea este clipa creației, și mai mult încă, fericit este momentul în care se încheagă ideile, intervine acel declic cu sursă neștiută, atunci știu, simt că manuscrisul a prins suflet, are viață.

Ce îmi doresc? Sănătate! Atât. Restul gândurilor se vor împlini singure.

Un gând pentru toți colegii mei creatori de pe Planetă. Noi suntem norocoșii, câștigătorii lozului-mare. Să ne bucurăm de privilegiul dat de divinitate, să nu risipim fără rost talentul primit, harul. Împreună, dacă dorim, putem schimba întinericul în lumină, fie și metaforic.

Cum să desenezi frica

Alexandru JURCAN

Noua carte a Narinei Abgarian e la fel de răvășitoare ca *Din cer au căzut trei mere sau Simon*. Toate cărțile sale devin deodată evenimente, bestselleruri, pe bună dreptate. Aici în *Viața e mai dreaptă decât moartea* (Humanitas Fiction, 2024) avem treizeci și una de povestiri savant înlănțuite. Se întrepătrund, dezvoltând parcă un roman insolit despre locuitorii orașelului Berd, aflat la granița dintre Armenia și Azerbaidjan. Liantul e limpede: același loc, aceiași oameni, de la o povestire la alta. Am senzația unui cronotop, a conexiunii dintre relațiile temporale și spațiale. Excelentă traducerea Luanei Schidu, cu savuroase cuvinte locale și expresii potrivite. În toate aceste povești întrepătrunse domină senzația de atemporal. Războiul pândește la fiecare pas, el poate să nu se termine niciodată, târându-se și „otrăvind totul în cale cu răsuflarea lui fetidă”. Ceea ce surprinde mereu e încrâncenarea cu care oamenii își continuă viața. După catastrofă, apare lumina. Ca niște furnici al căror mușuroi a fost devastat, oamenii reapar în grădini,

în curți, în livezi. Trebuie să „ții curat peticul de lume care ți-a fost încredințat”, în ciuda durerilor și pierderilor. Un fel de „cultive ton jardin” (Voltaire). Narine Abgarian e convinsă că a scrie despre război „e ca și cum ai distruge în tine speranța, ca și cum ai privi moartea în față, străduindu-te să nu-ți ferești ochii”.

În această viziune mozaicală, totul renaște spre poematice, dar planează adesea și o privire cinematografică. Când va fi pace în lume? Pasărea Păcii „sălășluiește sus, în cer, și nu vine pe pământ, fiindcă nu poate să coboare decât acolo unde nu e război..., iar pe pământ e război peste tot”. Cu toate acestea, viața are rost „dacă ai pentru cine să trăiești”. Atunci ei mătură curtea, adună fructe, fac prăjituri, coc pâine, țin covoare. Griji cotidiene în ritmul anotimpurilor. De parcă ar alunga moartea și războiul. Plus creșterea empatiei, ajutându-i pe cei ajunși în impas. Ca să se refacă „îmbrățișările rupte”, dincolo de egoism și orgolii.

Personaje diverse, tipologie complexă: Binoianț Grigor, Zanzan, Metaksia, Mainanț Țatur, Pogosanț Vasak, Atanes, Muradanț Andro... Destine, povești, dialoguri naturale, sfătoșenii diverse. După atâtea înmormântări, obuze, cadavre, bărbați plecați în războaie, femei-Penelope, care așteaptă trudind, cu puteri incredibile. Pentru că „răsuflarea femeii e mai adâncă și mai înceată; bărbații nu respiră, ci doar se joacă – și cu viața se poartă fără grijă: n-o trăiesc, ci o ard”.

Ilustrațiile din carte aparțin Sonei Abgarian, sora autoarei. Căreia i se dedică povestirea *Ceturile*. Ce face Sona? Desenează femei rănite, copii speriați, bărbați neputincioși. Desenează frica pentru a scăpa de ea. Ca să urmeze efectul terapeutic al iertării. Pentru că viața e mereu dreaptă.

Din jurul satului

Valer POP

Niciun glas și niciun condei nu ar fi în stare să redea în vorbă sau în scris acel farmec dumnezeiesc ce exaltă natura întreagă într-o dulce zi de primăvară.

Mai întâi un murmur nesfârșit de viață, o muzică neînțeleasă ce tot mai în taină se aude, nu pricepi de unde vine, unde se ascunde; e o chemare, un cîrîpît dezmiardător pe care abia îl prinzi și ai dori să nu-l pierzi, să-ți mîngâie auzul mereu, așa, în caldă lumină de soare, privind neconținut și rămânând ținut cu ochii în zările albastre.

Cu câtă frumusețe, cu câtă splendoare a împodobit Dumnezeu acest sat din care n-am înaintea mea decât un singur colț, un colțisor de rai!

Dealurile care îl înconjoară ca un brâu vechi, dar solid și scump prin amin-tiri, strălucesc în po-doaba lor neasemuit de gingașă, de un verde cu fel de fel de nuanțe, făcând să se desfășoare tot mai mult sub lumina soarelui, acea mătase diafană, care răsare și se colorează ca în povești, numai la atingerea nevăzutelor mâini ale naturii.

Valea Cornii, un adevărat meteorolog al satului, mai ales pentru oamenii mai vârstnici, care spun că, dacă dimineața este ceață în Valea Cornii, atunci în acea zi va ploua, iar primăvara nu este indicat a semăna porumbul și a planta cartofii înainte de a înfrunzi fagii, pentru că este mare riscul de a fi îngheț și astfel culturile vor fi compromise.

În partea de est stă falnic Vârful Boului. Numele de Vârful Boului se pare că vine de la faptul că acolo s-ar fi împușcat un zimbru foarte mare, care i-a uimit pe toți. De acolo vine în sat prima rază de soare din zi. Acolo înfloresc fânețele printre care coboară Plaiul Moldovei care făcea legătura dintre noi, ardelenii, și moldovenii. Pe acest plai a coborât, în anul 1773, împăratul Iosif al II-lea de Habsburg, mergând pe jos. El a fost primul și, poate, ultimul împărat care a călcat în satul nostru, pe atunci un mic, dar însemnat cătun de graniță.

Muntele Beneș, cu deschiderea lui largă, apără satul de vremurile grele care se abat din când în când din partea de nord, domolindu-le. Are și o frumoasă legendă pe care revista noastră a publicat-o în nr.2/2021.

Biserica, școala și Centrul Cultural din centrul satului sunt ca niște pietre prețioase încastrate în acest brâu. Acestea ne ajută prin educația care o primim de la ele să devenim mai buni, mai performanți, mai omenoși.

Pe Șant este Dispensarul, acolo unde apelăm când vrem să ne reparăm sănătatea ajunsă subredă, de multe ori din neglijență.

Cât e de frumos dealul acoperit cu tînăra lui plantație și cât de fermecător e drumul ce șerpuiește din centrul satului până la pensiunea din Blazna. Acolo putem urca pentru a căuta buna dispoziție pierdută în noianul problemelor care ne apasă zi de zi.

Închizând bi-nișor ochii, ți se pare că vezi cum va străluci mâine Vârful Ineului, încă acoperit cu zăpada care a rezistat vânturilor și

ploilor calde aduse de sfârșitul primăverii.

Oh, și cât de aurită pare toamna, cărarea ce trece pe lângă pădure, luminată de răsăritul soarelui. Ne bucurăm de multe ori de zile cu un cer atât de senin, atât de albastru, fără niciun norișor, care parcă vrea să păstreze pânza aurie, care acoperă ca o năframă multicoloră, nesfârșită, pădurile de foioase, până după venirea brumele groase. Toată această frumusețe a naturii este ca un cadou pentru ochii noștri.

În Valea Someșului, privind de undeva de sus, se zăresc sute de căsuțe care de care mai colorate și mai curate, ce se pierd primăvara, ca într-un vis printre pomii înfloriți. Prin văzduh e o adevărată ninsoare, fluturii se întrec în zbor cu petalele albe, care, la cea mai mică adiere, se desprind din coroanele pomilor și, într-un vârtej armonios, se alungă și se sărută cu musculițele strălucitoare care taie aerul cu zumzetul și cu aripioarele lor diafane.

Pe nesimțite, te prinde, te ține încătușat tot acest farmec al primăverii, care îți desfășoară noi și splendide tablouri, îmbiind totul la viață, la iertare, la clipe de o fericire necunoscută.

În aceste momente de redeșteptare, de supremă evlavie, armonia sufletelor se unește cu aceea a naturii în primăvară, a clopotelor care vestesc a doua Înviere, și împreună cântă cel mai frumos, cel mai sublim adevăr, „Iubirea”.

Comuna Șant Foto: Lucian Claudiu Grapini

Noi și AI

Ana-Floarea HANCIUC

În ultimele decenii, dezvoltarea tehnologiei a schimbat profund mediul în care trăim, învățăm și lucrăm. Una dintre cele mai importante inovații este inteligența artificială (AI), un domeniu care permite calculatoarelor să îndeplinească sarcini ce necesitau odinioară inteligența umană. Astăzi AI este prezentă în telefoanele mobile, în motoarele de căutare, în aplicațiile de traducere, în medicină, în industrie și chiar în educație.

Inteligența artificială a devenit o parte tot mai importantă a vieții noastre. O folosim pentru a căuta informații, pentru a învăța, pentru a comunica și pentru a rezolva probleme mai rapid. Deși tehnologia evoluează într-un ritm impresionant, omul rămâne cel care îi stabilește scopul și modul în care este folosită, acesta fixându-și obiectivele și fiind cel care ia deciziile importante.

Inteligența artificială ne oferă numeroase avantaje, fiind un partener al omului în multe domenii. Ea poate analiza cantități mari de informații, poate automatiza activități sau poate oferi soluții într-un timp foarte scurt. În viața de zi cu zi, inteligența artificială este prezentă mai mult decât ne putem imagina. Un asistent virtual ne poate recomanda filme sau muzică, utilizăm navigația GPS când suntem în trafic, traducem instantaneu un text într-o altă limbă sau căutăm rezolvări pentru temele primite la școală. Aceste instrumente economisesc timp și fac multe activități mai simple și mai accesibile.

Totuși, inteligența artificială nu poate înlocui complet omul. Ea nu are conștiință, emoții, valori morale sau capacitatea de a înțelege în profunzime experiențele umane. Creativitatea, empatia, imaginația, responsabilitatea sunt calități ce aparțin exclusiv oamenilor și care rămân indispensabile. AI poate genera idei și poate oferi sprijin în procesul de luare a deciziilor, însă alegerea finală și asumarea trebuie să rămână în mâinile oamenilor.

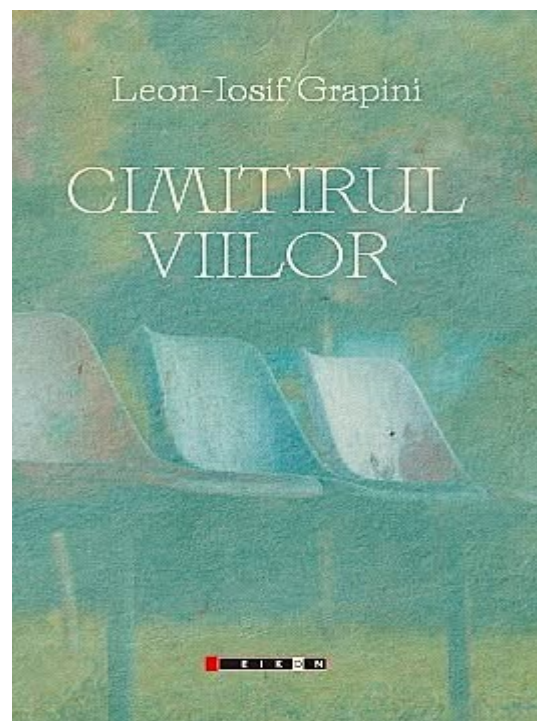
Relația dintre oameni și AI trebuie să fie bazată pe colaborare. Oamenii aduc experiența, judecata și înțelegerea contextului, iar AI contribuie cu rapiditate și eficiență. Folosită responsabil, această tehnologie poate îmbunătăți calitatea vieții și poate deschide noi oportunități pentru viitor.

În concluzie, viitorul nu este despre oameni împotriva inteligenței, ci despre oameni și AI lucrând împreună pentru a construi o lume mai bună, mai sigură și inovatoare.

În tradiția ardelenescă

Constantin CUBLEȘAN

Între atâtea experimente epice și poetice de azi, apariția unui prozator de vocație tradițională pare o adevărată surpriză de nesupunere modernității. Ceea ce este, fără îndoială, o impresie falsă din capul locului atâta vreme cât Leon-Iosif Grapini, căci despre el vorbim, deslușește în schițele, povestirile și nuvelele sale, reunite în volumul *Cimitirul viilor*, o lume a satului contemporan cu bucuriile și tristețile lui, cu oameni de azi, portretizați cu un discret umor nostalgic, dar și cu o fru-

moasă coloratură de epocă a comportamentului lor autentic. În plus lumea satului de azi nu se dezice de cea de ieri, prozatorul se încântă de frumusețile naturii în mijlocul căreia acesta se împlinește, iar peisagistul nu se dezmințe: „Pământurile acestea sunt binecuvântate de Dumnezeu, nu e necesar să le privești de undeva de sus ca să constați acest adevăr, e suficient să le străbați cu pasul în lung și-n lat, au de toate, piscuri înalte și semețe, dealuri domoale, văi lungi și adânci, pâraie repezi vărsate într-un râu care serpuiește de la răsărit spre apus, lăsând de o parte și de alta terase și lunci întinse, păduri de conifere și de foioase cât cuprinde, fânețe și miriști cu nemiluita, toate acestea pline de felurite viețuitoare mari și mici, fără viață la ce bun atâtea frumuseți și bogății. Epitetele folosite la descriere, deși mult uzitate, nu ne aparțin nici nouă, nici celor care au recurs la ele când a fost nevoie, ele sunt ale Creatorului acestei lumi, găsite anume pentru a-și preamări creația, când spunem lu-

me, facem referire numai la acest ținut, fără îndoială, or fi și altele asemănătoare, dar nu-și au loc în această poveste. (...)” (*Mesagerul*).

Atmosfera este, dacă vrei, aceea din universul agârbicean, dar într-un alt decor decât cel din *Luminița* sau din *Fefelega*. Biografiile sunt altele marcate de lumea în prefacere a țărânimii. Împiegatul, șeful de gară din *Ultimul tren*, bunăoară, nu mai e nici el cel din *Proștii* lui Liviu Rebreanu. El este martorul dramatic al tocmai disoluției lumii vechi, lume care se schimbă sub imperiul noului, se destramă odată cu propria sa viață, devenind pensionarul căilor ferate, în gara existenței sale din tinerețe, în care nu mai vin marfarele încărcate cu minereu, totul translându-se de-acum pe transportul modern rutier, nici cele trei curse locale de pasageri nu au supraviețuit, nemaexistând călători suficienți, pentru că tinerii au luat calea străinătăților, iar vârstnicii nu-și mai părăsesc bățutura. Iată, Leon-Iosif Grapini surprinde într-o povestire, nu prea întinsă, o întreagă istorie reală de sociologie actuală.

S-a născut într-o comună cu vechi atestări documentare, Șanț, de sub poalele Ineului, căreia îi și aduce un omagiu prin monografia *Cartea despre Șanț* (2022), în universul căreia află întâmplări și destine pe care le idealizează în scrierile sale, romane (*Capătul lumii*, 2004; *Memorialul Cetății*, 2010; *Viața, de la capăt*, 2018) sau povestiri (*Cetatea cu nebuni*, 2000; *Capăt de linie*, 2012; *Locul desfătărilor. Povestiri cu tâlc*, 2021), un sat transilvan în care tradiția devine suport pentru noul destin ce i se hărăzește în epoca actuală. Pentru prozator lumea acestuia este un puternic fond epic de inspirație: „Mă întorc în satul meu prin toate cuvintele și cărțile scrise – se mărturisea cândva. Un loc care mă inspiră și dă forță și culoare creațiilor mele. Aici am cunoscut oameni care au devenit personaje literare în opera mea, cum tot aici s-au petrecut întâmplări și evenimente memorabile, transfigurate în povestirile și în romanele semnate de mine. Satul meu este unul de poveste”.

A plecat la studii militare (după buna istorie a satelor născudene din regimentul imperial de graniță), urmând Liceul Militar „Mihai Viteazul”, Alba Iulia, 1976-1980; Școala Militară de Ofițeri Activi „Nicolae Bălcescu”, arma infanterie, Sibiu, 1980-1983; Facultatea de Geografie a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1997-2001, niciodată însă neabandonându-și vocația scriitoricească, fapt ce face ca din 1995 să se încadreze în rândul ofițerilor implicați în educația tinerelor generații de militari (1995-1997), apoi îmbrățișează gazetăria devenind redactor la ziarul militar „Scutul patriei”, 1997-2000; secretar de redacție la aceeași publicație, 2000-2005; redactor-șef al ziarului „Orizont militar”, 2005-2008; până în prezent când, la pensionare, cu gradul de colonel, revine în satul natal însă mult mai elocvent, își împlinește aici vocația de scriitor și de animator spiritual, făcând din Șanț o adevărată me-

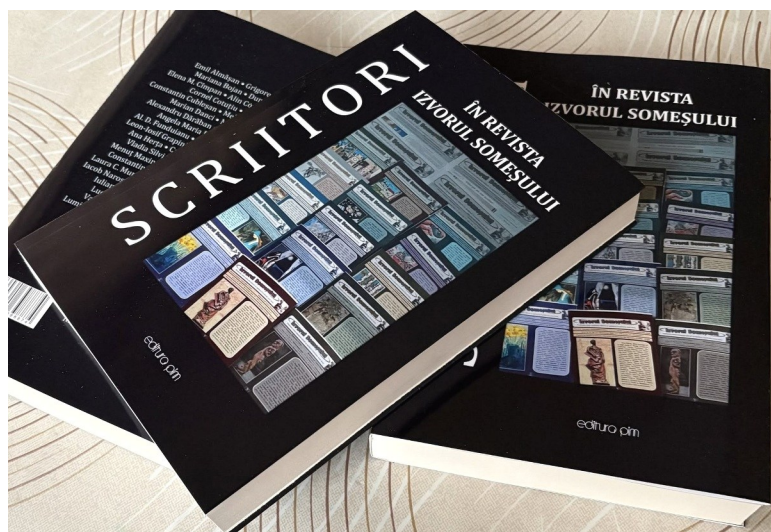
ropolă culturală rurală prin editarea unei reviste „Izvorul Someșului”, în jurul căreia coagulează și dezvoltă un semnificativ grup de scriitori de toate vârstele și formațiunile intelectuale, ceea ce mi se pare a fi un demers unic, cel puțin în Transilvania.

În povestirile sale sunt tratate toate temele și motivele esențiale pentru proza ardelenescă, evident plasând însă totul pe un orizont de alte trăiri emoționale. Așa, bunăoară, coordonata fantastică nu lipsește. Numai că nimic nu mai e straniu, ca în povestirile lui Agârbiceanu, cele din lumea băieșilor, Leon-Iosif Grapini fiind structural un sentimental, aduce totul într-o predispoziție lirică. Ieșind să facă plajă pe malul râului, eroul povestirii *Mobilul* este un intelectual care duce cu sine o carte spre lectură. Singurătatea însă are nevoie de un partener. Așa apare o frumoasă fecioară, venită parcă din apele râului, precum ielele (rușii zic: Rusalcă), sau poate din propria imaginație, din visare, fără a exclude însă o prezență reală. Din această întâlnire emoțiile eroului și comportamentul său se amplifică, se complică, prozatorul având știința construcțiilor ambiguității.

Este și un fin ironist, ducând descripția faptelor până la grotesc. Aici se întâlnește cu Pavel Dan, cel din *Înmormântarea lui Urcan bătrânul*, Leon-Iosif Grapini, la rândul său, dezvoltând un cinism duos, în povestirea *La priveghi*, pe marginea obiceiurilor de înmormântare ale locului. Așa face și în *Mirele erou*, relatând ritualul serbării Rusaliilor. Că este un observator satiric discret al spectacolului întâmplărilor satului modernizat o atestă chiar titlurile povestirilor: *Crima din ciubăr*, *Niciodată n-a fost să nu fie cumva*, *Planul ascuns* etc. „Autorul participă afectiv alături de personajele sale, pătrunde în lumea lor interioară, intră în dialog cu cititorul, chemându-l, direct sau indirect, să trăiască într-o lume imaginară. Umorul, ironia discretă, buna dispoziție a naratorului, aflat și în postura de personaj, sunt prezente în țesătura povestirii. Limbajul personajelor este specific graiului de pe Someș, plin de înțelepciune, frumusețe și expresivitate” (Mircea Daroși, în „Luceafărul”, mai 2021).

Volumul de povestiri și nuvele *Cimitirul viilor* adaugă o pagină nouă de împlinire epică modernă a lui Leon-Iosif Grapini care își demonstrează încă o dată originalitatea și locul privilegiat în galeria prozatorilor ardeleni de marcă, de la Ioan Slavici la Ion Agârbiceanu, de la Pavel Dan la Ion Vlasiu, de la Ioan Groșan la Cornel Nistea etc. Pe bună dreptate putând fi considerat prozatorul satului someșan între tradiție și modernitate. Scrisul domniei sale, din aceste povestiri, și nu numai, este pe cât de liric pe atât de intens dramatic. Eleganța frazei îl caracterizează de asemenea încă de la primele povestiri, construcțiile epice bine susținute ideatic atestă intelectualitatea nobilă cu care își abordează subiectele ce devin de tot interesul pentru cititorul de orice condiție socială.

Scriitori în revista *Izvorul Someșului*

*Antologie gândită
de Leon-Iosif Grapini
și alcătuită împreună
cu Grigore Cotul*

***O revistă diamantină
și o carte-oglină
prin care pătrunde
doar lumina***

Dumitru CERNA

La începutul acestei veri năzuroase, ca lumea pentru care ea se așterne pe pământ, apariția volumului „Scriitori în revista Izvorul Someșului” (Editura PIM, Iași, 2026, 362 p.) a fost receptată drept un eveniment literar și a avut darul de a emoționa lumea literară și de a prefigura lansarea unui proiect profund, acela al înființării Grupului Literar „Izvorul Someșului”, după model interbelic. Șaizeci și șase de scriitori, cu predilecție transilvăneni, compun antologia gândită de Leon-Iosif Grapini – care semnează și un *Argument* – și alcătuită împreună cu Grigore Cotul. Scriitorii prezenți în antologie nu sunt selectați după criterii meschine, așa cum se mai obișnuiește pe ici, pe colo, prin locurile esențiale, ci în ordine alfabetică, ei fiind cei ce au consimțit la a colabora, pe termen lung sau nu, cu revista „Izvorul Someșului”, care anul acesta a împlinit vârsta de cinci ani și cu care prilej a fost întocmit și volumul despre care vorbim. Așadar, este o arătare împreună a scriitorilor care publică poezie și proză, dar și cei ce au colaborat cu artă plastică, ilustrând numerele revistei, celelalte componente prezente în revistă, fiind rezervate altor antologii.

Leon-Iosif Grapini și Lucian Claudiu Grapini, ei înșiși scriitori de prim raft ai literaturii române contemporane, împreună cu Grigore Cotul și cu echipa lor redacțională, au reușit performanța aducerii în

jurul revistei a unui grup reprezentativ de scriitori români de azi, pe care-i cultivă număr de număr, spre marea lor cinste. Aceștia sunt și cei antologați în volumul despre care vorbim.

Salonul de poezie este reprezentat de poeți consacrați ori la debutul lor, așezați în ordine alfabetică, eu încercând doar a reține câteva nume, din motive de spațiu, adăugând pentru fiecare un vers, rezultând un soi de radiografie olfactivă, căci sentimentală, a poeziei contemporane, oglindită în revista „Izvorul Someșului”. De la Ioan-Pavel Azap, cel ascuns uneori privirilor poeziei și datat plăcerilor comentariului cinematografic elevat, la Elena M. Câmpănu, mirată și interogativă, de la Grigore Cotul, nostalgic și meditativ, la Mariana Bojan, poeta și pictorița fantasticonului fabulos; de la Mircea Daroși, cel așezat cu predilecție în pastel, la Iulia Anamaria Ghițiu, poeta străduțelor ticsite de amintiri, care-o inspire, la Romulus Moldovan, poet și al prezicerilor crepusculare; de la Cosmin-Darius Misir, și poezia sa, precum adolescența, între două pustii, la Ana Herța, a cărei clepsidră măsoară nu timpul, ci intensitatea dramatică a poeziei; de la Andrei Moldovan și poezia sa de îmbălbăntărire a izmei, la Cosmin Perța, poetul răzgândirilor; de la Liviu Ioan Mureșan, cel care, precaut, își ia mâna de pe înșeri, la Ioan Pinte, poetul de mari disponibilități ale mângâierii, toți împreună cu poezia lor, desigur, alcătuiesc un tablou fascinant de variațiuni lirice, măsurabil doar în muzica linării.

Iată și câteva exemple, de adânci respirații, din lăuntru lemnului de agar, și până la aburul de ambra gri, prielnică pentru sfințit preajma, asemeni nardului prețios: Emil Almășan, „Prin cuvântul acesta trăiesc”; Ioan-Pavel Azap, „N-am să mai scriu poemul acesta, n-are rost”; Mariana Bojan, „Am uitat toate cuvintele de dragoste”; Dumitru Cerna, „cuvintele mele se preling/ precum lacrima sevei tale”; Luca Cipolla, „Sunt sufletul pe care l-ai visat mereu”;

Elena M. Cîmpan, „Numai femei au rămas în satul acesta”; Grigore Cotul, „S-au dus ai mei, așa se duc părinții”; Mircea Daroși, „Potecile îmi însoțesc condeiul”; Aurel Domide-Șanțanu, „Doar miriștea mai respira”; Angela Maria Drăgoi, „Gândul luneca pe șalul viselor din scrinul vechi”; Maria Filipoiu, „dacă aș avea o notă care să-mi înalțe sufletul”; Al. D. Funduianu, „mi-ai dăruit eșarfa roșie”; Iulia Anamaria Ghidui, „Aida a vrut să trimită o scrisoare în munți”; Ana Herța, „Voi merge la târg și-mi voi cumpăra un tată”; Cristina Horotan, „Nu te iubești destul? Ce ironie!”; Yves Hoza, „Doamne, mai lasă-mă să colind plângând”; Ramona Ilade, „Dar fără tine, totuși, sunt frumoasă”; Vladia Silvia Iugan, „în depărtare se aude o voce”; Gabriela Marin, „mă-mbie dorul lui de necuprins”; Menuț Maximilian, „Îngerul mă ia de mână”; Cosmin-Darius Misir, „întind frecvent mâna”; Andrei Moldovan, „crește izma-n preajma blândului păcat”; Constantin Moldovan, „Mi-au amorțit gândurile”; Romulus Moldovan, „Uneori câte o zeitate prevestește”; Daniel Moșoiu, „Sunt în Clujul ăsta o groază de poeți”; Laura C. Munteanu, „Înflorească-mi sâniile/ crizanteme de ceară!”; Liviu Ioan Mureșan, „Dumnezeu decide absolvirea îngerilor”; Cosmin Perța, „Câteodată îmi vine să mă întorc pentru totdeauna la voi”; Lucian Perța, „De multă vreme aud trosnind poeme” (parodie după Horia Bădescu); Ioan Pinte, „și trec peste toate și curg peste toate cu totul cu totul”; Valer Pop, „mărul uscat înflorește/ din nou”; Ovidiu Purdea-Someș, „Nu mi-a fost milă nici de merii care plângeau” (mare curaj să spui așa ceva în țara parfumului de ionatan!).

Proza este reprezentată, ca și în cazul poeziei, de prozatori consacrați, la debut ori de scriitori care abordează ambele genuri literare și sunt prezenți în volum în amândouă ipostazele. Pentru aceștia, cei prezenți la secția de poezie, nu se vor mai regăsi, în selecția mea, la cea de proză. Aici, selecția numelor va fi și mai drastică, din aceleași motive ca la poezie, doar că proza nu poate fi rezumată foarte ușor, așa că mă voi mulțumi la a-i aminti pe câțiva dintre aceștia.

De la Grigore Avram, căutând liniștea codrului, la Adela Cotul, cu misterioasele sale abații, și Grigore Cotul, cel ce l-a creat pe Morbidu și i-a dat la îndemână târnațul tatălui; de la Cornel Cotuțiu, sfîlnicul, la Icu Crăciun, neobositul scriitor și gazetar cultural și care ne ademenește cu un *Octombrie* cu stele stinghere; de la Alin Cordoș, cel ce ajunge cu proza sa până la capătul lumii, la Constantin Cubleşan, scriitorul deplin al Transilvaniei noastre mărețe; de la Florentina Loredana Dalian, însoțită de tonul său ironic vesel, la Melania Cuc, scriitoarea și pictorița de mari disponibilități cromatice și sentimentale; de la Marian Danci, surprinzând cu delicatețe situații omenești, cu suple alunecări în fantastic, la Alexandru Dărăban, a cărui proză, în parte, izvorăște tot de la poalele înzeite ale Munților Rodnei; de la Dan

Filipoi, cu o proză aducând cu aceea semeață a lui Dan Pavel, la Petru-Ioan Gârda, cel ce redevine alambicul, dar și la Leon-Iosif Grapini, scriitorul căutat și găsit de proză, sub toate formele ei, recompu-nând-l la superlativ; de la Dragoș Hârjoabă, prozatorul cu umorul la purtător, la Lucian Claudiu Grapini, cel ce s-a înscris, încă de la debutul său în proză, în a-l însoți pe Cinghiz Aitmatov, promițându-ne o proză mai mare decât veacul; de la Radu-Ilarion Munteanu, scriind din oniric, la Iacob Naroș, sensibil la farmecul și amploarea trăirilor onirice; de la Dan Norea, prozatorul sufletiștilor, la Olimpiu Nușfelean, un prozator din stirpea nobiliară a marilor prozatori biștriteni, cu un plus de ironie luminoasă la rever și cu fața spre Câmpia Transilvaniei, cea vegheată de Pavel Dan; de la Veronica Oșorheian, atentă la verile dogorătoare și la grai, la Liviu Păiuș, cel inspirat și de legende; de la Damaschin Pop-Buia și destinele tulburătoare ale personajelor prozei sale, la Irina Petraș, care aude sunete stranie, noaptea, pe străzile Clujului, așa cum a auzit freamătul brocarturilor în feminitatea limbii române, precum și în foșnetul tulburat al Morții; de la Luminița Rusu, îndrăgostită de vară, la Laura Poantă, cu al său autoportret în oglindă; de la Mihai Sălcuțan, cu ale sale luminoase încurcături oficiale, la Radu Țuculescu, prozatorul cu mari disponibilități de adaptare a cuvintelor la sacralitatea muzicii, precum și Cornel Udrea, tragicul umorist, autor al unor chestionare onirice. Iată, o întreagă pleiadă de prozatori contemporani, care lasă urmă luminoasă în literatura română contemporană, sporind-o.

Cartea este ilustrată regal de către Login Berende, Mariana Bojan, Camelia Bota, Delia Chira, Melania Cuc, Florina Cușmir, Reghina-Leontina Horga, Eugen Moritz, Irina Petraș, Laura Poantă, Gelu Sabo, Ilarion Voinea, fiecare cu mai multe reproduceri, spre lauda lor, adăugând un farmec viu cărții, despre care se vorbește cu admirație în mediile culturale.

Volum editat de Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”, cu coperta realizată de Grigore Cotul și tehnoredactarea asigurată de Grigore Cotul și Leon-Iosif Grapini, „Scriitori în revista Izvorul Someșului” se înscrie în tradiția Almanahului literar de pe vremuri, care era considerat un eveniment demn de a încheia un an calendaristic literar, așa cum prezenta apariție nu încheie, ci celebrează, prin creația unor autori valoroși, cinci ani de apariție neîntreruptă a revistei „Izvorul Someșului”, singura publicație care ni se arată cu rouă montaniardă și diamantină pe frunte.

P.S. Când închei de scris acest text, oamenii și Dumnezeu urmăresc, plini de emoție și admirație, dar și cu multă nădejde dansul pescărușilor deasupra Someșului, semn că misterioasa vară ne rezervă încă multe și frumoase surprize, care să ne bucure sufletul.

Cartea care adună vocile unei comunități culturale

Angela SIMIONCA

În viața culturală a unei comunități, există momente care depășesc simpla rutină administrativă a circulației cărților și devin adevărate evenimente spirituale. Un asemenea moment îl reprezintă și sosirea, la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, în cadrul redacției *e-Bibliotheca septentrionalis*, a volumului-antologie *Scriitori în revista „Izvorul Someșului”*, recent ieșit de sub tipar și oferit prin bunăvoința și generozitatea domnului Leon-Iosif Grapini, scriitor, animator cultural și colaborator apropiat al instituției noastre.

Despre revista „Izvorul Someșului” și despre colectivul redacțional – director-fondator Grigore Cotul, redactor-șef Leon-Iosif Grapini, alături de redactorii Adela Cotul, Alexandru Dărăban, Dănilă Filipoi, Maria Forogău, Lucian-Claudiu Grapini, Ana-Floarea Hanciuc și Valer Pop – s-a scris în repetate rânduri în presa culturală regională și națională. Publicația este editată de Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”, cu sprijinul financiar al Consiliului Local al comunei Șanț din județul Bistrița-Năsăud și în *Parteneriat media* cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. Revista apare trimestrial, color, în format A4, depășind constant 120 de pagini și reunind rubrici dedicate literaturii, artei plastice, folclorului și tradițiilor, patrimoniului local, paginii elevului și recuperării unor pagini din presa vremii.

Apariția numărului 20 a marcat, totodată, împlinirea a cinci ani de existență neîntreruptă a revistei (la 1 iunie), moment aniversar care i-a determinat pe Leon-Iosif Grapini și Grigore Cotul să inițieze editarea unei ample antologii dedicate colaboratorilor din zona beletristică – epică și lirică. După cum precizează Leon-Iosif Grapini în „Argumentul” volumului, celelalte secțiuni ale revistei urmează să fie valorificate editorial în viitoare culegeri tematice. Tipărită în 2026 la prestigioasa editură PIM din Iași, antologia *Scriitori în revista „Izvorul Someșului”* impresionează prin amploarea și varietatea vocilor literare reunite între copertele sale.

Numărul celor incluși este cu adevărat impresionant: 66 de scriitori, cărora li s-au selectat texte reprezentative, chiar dacă mulți dintre ei au publicat constant în aproape fiecare număr al revistei. Chiar și în aceste condiții de selecție riguroasă, volumul însumează 362 de pagini. Majoritatea autorilor sunt membri ai unor importante organizații culturale și profesionale, precum Uniunea Scriitorilor din România, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Uni-

nea Epigramiștilor din România, Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud și Liga Scriitorilor Români.

Volumul beneficiază și de o remarcabilă componentă artistică, fiind ilustrat cu lucrări semnate de artiști plastici ale căror creații au fost incluse de-a lungul timpului în paginile revistei: Login Berende, Mariana Bojan, Camelia Bota, Delia Chira, Melania Cuc, Florina Cușmir, Reghina-Leontina Horga, Eugen Moritz, Irina Petraș, Laura Poantă, Gelu Sabo și Ilarion Voinea.

Gestul dlui Leon-Iosif Grapini nu are doar valoarea unei donații editoriale, ci și semnificația unei autentice punți culturale între autori, cititori și instituțiile dedicate păstrării memoriei spirituale. Într-o epocă în care cartea este adesea eclipsată de viteza informației digitale și de superficialitatea comunicării cotidiene, asemenea inițiative reafirmă rolul esențial al culturii scrise și al solidarității intelectuale.

Antologia propune cititorului un adevărat itinerar spiritual, traversând poezia, proza, reflecția culturală, evocarea memorialistică și meditația asupra timpului și condiției umane. Este o carte care vorbește despre oameni, despre memorie, despre identitate și despre permanența valorilor culturale într-o lume aflată într-o continuă schimbare.

Una dintre marile calități ale acestei antologii este diversitatea autorilor reuniți într-un proiect comun. Fiecare contribuie cu propria sensibilitate artistică și cu propriul univers interior, iar împreună reușesc să construiască imaginea unei literaturi contemporane vii, autentice și profund ancorate în realitatea spirituală a prezentului.

Antologia reunește un impresionant număr de autori: Emil Almășan, Grigore Avram, Ioan-Pavel Azap, Mariana Bojan, Dumitru Cerna, Luca Cipolla, Elena M. Cîmpan, Alin Cordoș, Adela Cotul, Grigore Cotul, Cornel Cotuțiu, Icu Crăciun, Ion Cristofor, Constantin Cubleşan, Melania Cuc, Florentina Loredana Dalian, Marian Danci, Mircea Daroși, Viorel Dădulescu, Alexandru Dărăban, Aurel Domide-Șanțanu, Hayden Dorf, Angela Maria Drăgoi, Dan Filipoi, Maria Filipoiu, Al. D. Funduianu, Petru-Ioan Gârda, Iulia-Anamaria Ghidui, Leon-Iosif Grapini, Lucian-Claudiu Grapini, Dragoș Hârjoabă, Ana Herța, Cristina Horotan, Yves Hoza, Ramona Ilade, Vladia Silvia Iugan, Alexandru Jurcan, Gabriela Marin, Menuț Maximilian, Cosmin-Darius Misir, Andrei Moldovan, Constantin Moldovan, Romulus Moldovan, Daniel Moșoiu, Laura C. Munteanu, Radu-Ilarion Munteanu, Liviu Ioan Mureșan, Iacob Naroș, Dan Norea, Olimpiu Nușfelean, Veronica Oșorheian, Iulian Patca, Liviu Păiuș, Ovidiu Pecican, Cosmin Perța, Lucian Perța, Irina Petraș, Ioan Pinte, Laura Poantă, Valer Pop, Damaschin Pop-Buia, Ovidiu Purdea-Someș, Luminița Rusu, Mihai Sălcuțan, Radu Țuculescu și Cornel Udrea, configurând un tablou amplu și reprezentativ al literaturii române contemporane.

Cartea este nu doar o simplă antologie literară, ci și imaginea unei comunități culturale autentice,

unite prin respectul pentru literatură și prin credința că actul scrisului rămâne o formă esențială de păstrare a demnității spirituale.

Pentru Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, includerea acestei antologii în fondul documentar reprezintă o îmbogățire importantă a patrimoniului cultural contemporan. Prin donația făcută de domnul Leon-Iosif Grapini, această misiune de conservare și valorizare a culturii scrise capătă o semnificație și mai profundă.

Antologia Scriitori în revista „Izvorul Someșului” merită cu prisosință să fie descoperită, citită și păstrată în memoria afectivă a iubitorilor de literatură contemporană. Ea oferă nu doar texte valoroase, ci și imaginea unei comunități culturale autentice, unite prin credința că literatura poate încă lumina conștiințe și apropia oameni.

O antologie aniversară

Icu CRĂCIUN

Despre revista „Izvorul Someșului” și harnicul ei colectiv redacțional (director-fondator: Grigore Cotul, redactor-șef: Leon-Iosif Grapini și redactorii: Adela Cotul, Alexandru Dărăban, Dănilă Filipoi, Maria Forogău, Lucian Claudiu Grapini, Ana-Floarea Hanciuc, Valer Pop) am scris de mai multe ori. Cititorul trebuie să știe că publicația aceasta este editată de Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului” cu sprijinul financiar al Consiliului local al comunei Șanț din județul Bistrița-Năsăud, în *Parteneriat media* cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, are apariție trimestrială, format A4, color, peste 120 de pagini, structurată pe următoarele componente: Literatură (proză, poezie, eseu, jurnal, cronică, istorie literară și reportaj), Artă plastică, Folclor și tradiții, Istorie și patrimoniu local, Pagina elevului și Din presa vremii.

Iată că, odată cu numărul 20, acest periodic a împlinit cinci ani de apariție neîntreruptă. Cu acest prilej, Leon-Iosif Grapini și Grigore Cotul s-au gândit să editeze o antologie aniversară cu autori colaboratori din secțiunea beletristică (epică și lirică), urmând ca „secțiunile celelalte să fie cuprinse în alte culegeri editate cu diferite ocazii”, după cum precizează scriitorul Leon-Iosif Grapini în „Argumentul” acestui volum intitulat „Scriitori în revista *Izvorul Someșului*”, tipărit în 2026 de prestigioasa editură PIM din Iași. Numărul celor cuprinși este impresionant. Celor 66 de scriitori li s-au selectat texte reprezentative, fiindcă sunt unii care au publicat aproape în fiecare număr, dar și așa s-a ajuns la 362 de pagini. Majoritatea o formează membrii Uniunii Scri-

torilor din România, ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, ai Uniunii Epigramiștilor din România, ai Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud și ai Ligii Scriitorilor Români. Mai trebuie spus că volumul este ilustrat cu lucrări ale artiștilor plastici ale căror creații au fost incluse în revistă: Login Berende, Mariana Bojan, Camelia Bota, Delia Chira, Melania Cuc, Florina Cușmir, Reghina-Leontina Horga, Eugen Moritz, Irina Petraș, Laura Poantă, Gelu Sabo și Ilarion Voinea.

Amintim câteva nume (în ordine alfabetică) cu titlul creației cuprinse în această carte: Grigore Avram („În liniștea codrului” – proză scurtă), Ioan-Pavel Azap („Casa Vilma” – proză scurtă, și 4 poezii din volumul „Mică idilă feroviară”), Mariana Bojan („Sărbătoarea melcilor”, „Rugă”, „Confesiunea măgarului bolnav”, „Inventatorul”, „Ajută-mă, noaptea!”, „Înconjurată de nimeni” – poezii), Dumitru Cerna („Asinul”, „Sfășierea”, „Unduirea”, „Întemeiere” – poezii din volumul „Nemaiajungerea. Poeme netocmite”), Elena M. Câmpan („Satul cu femei”, „Ce am văzut astăzi în ochii lui”, „Autocarul de Botoșani”, „Dadaism” – poeme inedite), Alin Cordoș („Joi, 26 ianuarie 1989 – Recruții” și „Paznicul farului de la capătul lumii”, fragmente din romanul „Păpușa de porțelan”), Adela Cotul („Eternitate” – proză scurtă din volumul „Secretul”), Grigore Cotul („Urgența”, „Trenulețul”, „Acceleratorul de ioni” – proză scurtă, poemele inedite „S-au dus ai mei” și parodia „La All Inclusive”, după poezia „Odaia bunicului” de Ion Pillat), Ion Cristofor („Stelele, surorile”, „Ca un bumerang”, „Psalm tăcut”, „Cu mâna goală”, „Primii fulgi” – poezii inedite), Constantin Cubleşan („La terasa *Liliacul*” – proză scurtă), Melania Cuc („Isus care nu a ajuns niciodată pe cruce” – proză scurtă), Marian Danci („Mâna prin ușă” – proză scurtă), Mircea Daroși („Poezia”, „Nostalgie”, „Dezamăgire”, „Mai tânjesc după iubire”, „Linii”, „Neliniste” – poezii inedite), Viorel Dădulescu („Nimic nu mai este așa cum a fost” – proză scurtă), Alexandru Dărăban („Furtună de zăpadă”, „Numai încetuc’, să nu te lovești”, „Spiritele necurate”, „Faptă diversionistă” și „Un tandem de neatins” – proză scurtă, inedită), Hayden Dorf („DMZ” – fragment din romanul „Scriitori din Regatul pustnic”), Dan Filipoi („Supărări și griji înainte de înmormântare”, „Recrutul cu clop de vânător” – proză scurtă), Petru-Ioan Gârda („Alambicul” – proză scurtă), Leon-Iosif Grapini („Pe laiță” – proză scurtă, inedită), Lucian Claudiu Grapini („Amurg” – proză scurtă), Dragoș Hârjoabă („Regele” – proză scurtă), Ana Herța („Mamă”, „La târg”, „Bunica”, „De vorbă cu un bunic”, „Victoria”, „Luna lui cireșar” – poeme inedite), Yves Hoza („Origami cu inimioare de lăstuni”, „Peisajul din cămăruță sau ce-i trebuie fericirii”, „Regele Sar-ma-la”, „Dar nu se mai poate” – poeme

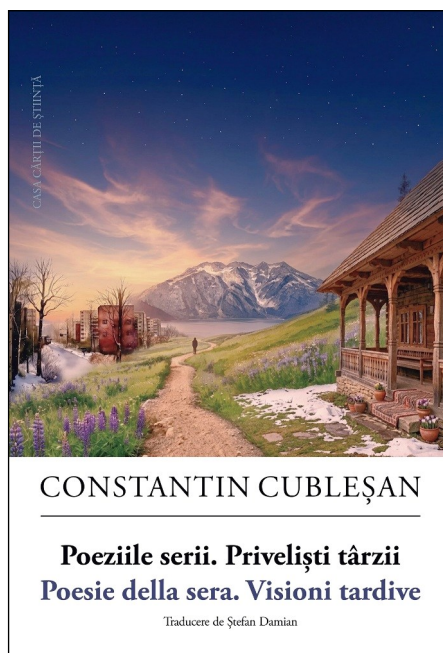
inedite), Alexandru Jurcan („Azilul chimionului”, „De pe balcon”, „Sarcina toxică” – proză scurtă inedită), Menuț Maximilian („Păsări și îngeri aleargă în zbor”, „De când stă la noi”, „La răscrucea de gânduri”, „Îngerul bea ceai”, „Puhoie de mai peste satul credinței”, „În valea cu fluturi îngeri” – poezii inedite), Andrei Moldovan („exodul poezilor”, „îmn”, „neant”, „elegie marină” – poezii din volumul „Cântec spre seară”), Constantin Moldovan („Poveste”, „Cioburi de metaforă”, „Sonet pentru mama”, „Sonet de 8 Martie”, „Primăvara sentimentelor” – poezii inedite), Romulus Moldovan („Poem ce nu trebuia scris”, „La Rusu de Sus”, „Un strigoi cuminte”, „Însingurare”, „Intuiție” – poeme inedite), Daniel Moșoiu („Trestia” – proză scurtă, și „Statistică” – poezie din volumul „Poeme din mers”), Laura C. Munteanu („Lupi albi – zilele mele”, „Crizanteme de ceară”, „Mirosul umbrei”, „Zborul pe loc”, „Sfidare” – poeme inedite), Radu-Ilarion Munteanu („Doar un joc pe calculator” – proză scurtă) Liviu Ioan Mureșan („povești”, „visul”, „iluzie”, „astăzi” – poeme inedite), Iacob Naroș („Zăpezi întârziate” – proză scurtă, inedită), Olimpiu Nușfelean („Iamă cu tine”, „Omul din lună”, „Cercul”, „Pâinea de dimineață”, „În ploaie, spunând poezii” – proză scurtă din volumul „Ultima zi a Peștișorului de aur”), Veronica Oșorheian („Cățelul pământului” – proză scurtă), Liviu Păiuș („Legenda muntelui Beneș”), Ovidiu Pecican („În pustă, pe dreapta” – proză scurtă, inedită), Cosmin Perța („Alors on dance”, „Papaoutai” – poeme inedite), Lucian Perța („Vânare de dosare”, „Încep s-aud trosnind împărăția”, „Minune-i și respirația”, „Haos lichid”, „Haos” – parodii după poezii: Nicolae Labiș, Horia Bădescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu), Irina Petraș („Rătăcirii/Călătorii” (proză din volumul „Viața mea de noapte. Fragmente onirice”), Ioan Pinteă („psalm”, „eu sunt apa”, „viața pe miriapod”, „sfântul grigorie dialogul”, „gâtul care se înalță din trupul meu”, „vis”, „vine cu vântul te lovește peste limbă” – poeme inedite), Laura Poantă („Oglinda triplă” – proză scurtă), Valer Pop („Din spital” – proză scurtă, și „Poetul”, „Spectacol de toamnă”, „Noapte de vară”, „Haiku” – poeme inedite), Damaschin Pop-Buia („Valentin” – fragment din romanul „Onișor”), Luminița Rusu („Ion” – proză scurtă, inedită), Radu Țuculescu („Concert pentru vioară și orchestră” – proză scurtă), Cornel Udrea („Genealogie”, „Phone story”, „Chestionarul” – proză scurtă, inedită) etc.

Constantin Cubleşan.

Poezele înserării noastre

Dumitru CERNA

Am primit târziu, prin amabilitatea domnului Mircea Trifu, directorul general al Editurii Casa Cărții de Știință, la rugămintea autorului, volumul bilingv, român-italian, „Poeziile serii. Priveliști târzii”/„Poesie della sera. Visioni tardive”, semnat de Constantin Cubleşan și tradus de Ștefan Damian, o versiune fericită, căci luminoasă,

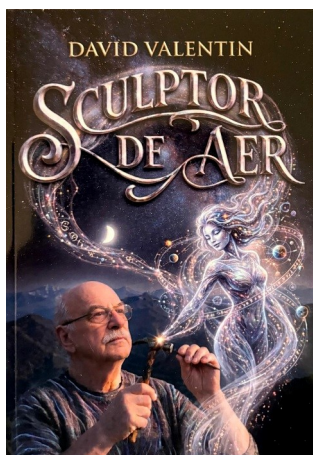

poeziile lui Constantin Cubleşan, curgând grațios în limba cunoscutului italianist clujean. Un volum frumos și elegant, de citit și de așezat între cărțile tale dragi. Cartea este prefăcută de Diana Câmpian, cu un text condensat, în care califică poezia cunoscutului scriitor transilvan drept una meditativă, marcată de o simplitate, pe care autoarea o evidențiază, în defavoarea „supra-aglomerărilor metaforice”, cu care, în parte, pot fi de acord, dar numai în câteva cazuri fericite ale poeziei ardelenese.

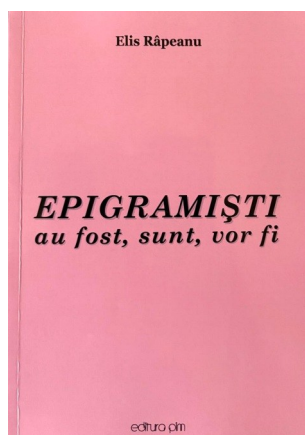
Poezia lui Constantin Cubleşan pare a fi atinsă de simplitate – nicidecum de aceea americană, oarecum sulfuroasă și fără pic de înfiorare luminoasă –, precum și în cazul poeziei lui Victor Felea. E-adevărat, poezia lor îți lasă impresia că poate fi scrisă de către oricine, oricând, dar, apucându-te să scrii acest fel de poezie, constăți că este foarte greu s-o împlinești. De aceea, eu m-aș feri să folosesc termenul de simplitate, cel puțin în cazul celor doi poeți clujeni, doar părelnic, însă, căci experimentul demonstrează contrariul.

Poeziile din prezentul, proaspătul volum sunt infuzate aforistic, cel puțin un aforism fiind în fiecare poem,

Cărți primite la redacție

David Valentin,
Sculptor de aer,
Editura PIM, Iași, 2026

Elis Răpeanu, *Epigramiști
au fost, sunt, vor fi*,
Editura PIM, Iași, 2026

Daniel Bratu, *Șapca lui Bălci*,
Editura Detectiv Literar,
București, 2025

dacă nu poemul în întregimea lui fiind învăluit aforistic. Prin acesta, un fir nevăzut al înțelepciunii conduce poemul pe drumul său aforistic, pentru a nu rătăci: „/.../ drumul nu te duce nicăieri/ chiar dacă e neted/ ca firul vieții/ ce ți-e înscris în palmă...” sau „Tropăim prea mult și facem/ prea mult zgomot/ pe Pământ/ încât se cutremură Cerul/ iar apa fluviilor ce curg pe acolo/ își iese din matcă și se revarsă/ pe Pământ/ provocând uriașe inundații.// E semnul că de-acum trebuie/ să ne construim Arca” ori „Planeta e plină de fântâni/ în adâncul cărora se adună/ lacrimile Pământului/ pe care le bem însetați”.

Citindu-i poezia, ajungi la concluzia luminoasă că poetul Constantin Cubleşan este unul senzual, mineral, acaparator, deși seniorial melancolic, dar de o melancolie răcoros-vegetală, fructuoasă, nicidecum veștedă, posacă, contaminant toropitoare și toridă. Poezia sa conține, ca în cazul poeziei lui Lucian Blaga, carate de tristețe metafizică, fâșii de nostalgice evocări, dar care au un farmec aparte, care le face suportabile, chiar îndrăgite de cititor.

Prin poezia sa nu adie pic de ambrozie, nu ești atins de niciun fel de alergii emoționale, Constantin Cubleşan este un poet solar și optimist, fragilitatea naturii fiind întremătoare, prin aerul curat de copac înflorit și de răcori revigorante. Poveștile sale lirice au de fiecare dată un happy-end.

Este detectabil în poezia sa un soi de expresionism figurativ, care, mânuit de Constantin Cubleşan, emoționează și sensibilizează, încarcă lectorul cu un întreg noian de trăiri, brodate în firul de borangic al nostalgiei, ca în acest poem, „Pietricelele”, de un dramatism mișcător: „Când eram mic mă jucam/ cu pietricelele culese din drum,/ le aruncam în sus/ și le prindeam în palmă,/ uneori îmi scăpau/ atunci reluam jocul de la început/ și tot așa în fiecare zi/ până ce am crescut mare/ atât de mare încât/ nu m-a mai încăput drumul/ și/ nu mai aveam/ de unde să culeg pietricele”.

Sensibilitatea naturală a limbajului imprimă poeziei sale un soi de muzică preclasică a curgerii, a linării, dar și a neliniștirii, fără spasmele însoțitoare, un soi de neliniștire a împăcării, cu nuanțe interrogative nerostite, purtate în suflet o Viață, nelămuririle sale asupra originilor oniricului constituind parcă un maidan al neînțeleșurilor esențiale, dramatice, prin care poezia respiră: „Locul acela de unde vin visele noaptea/ nu l-am putut afla niciodată/ deși uneori pândeam prin întuneric/ încordându-mi auzul și vederea,/ deși mă culcam înadins devreme/ și mă trezeam târziu/ visele mă părăseau/ înainte ca eu să le pot da de urmă/ așa că regretul de a nu putea trăi aievea/ în vis/ nu m-a părăsit niciodată”.

Ieșirea triumfătoare prin poezie din zona cenușie a cotidianului, cu toate cataclismele ce se abat asupra lumii: „Altădată/ parcă nu erau atâtea incendii”, se realizează printr-un ton așezat, ardelenesc și părelnic resemnat, un soi de mângâiere protectoare, lăsând duhului dreptul interogativ la nedumerire: „Se spune că se topesc ghețarii la poli,/ se spune că înaintea deșertului,/ se spune că oceanele se vor înălța/ și vor inunda pământul,/ se spune că inteligența artificială/ va domina omenirea,/ se spune că nu va mai exista hrană/ pentru toate miliardele de oameni/ și câte și mai câte nu se spun”, o inventariere a existenței noastre sub semnul tragicului, spusă nu cu împăcare, ci cu un soi de înțelegere apostolică, asupra a „toate pastele astea/ despre care se vorbește întruna”, „din această lume în care/ e mai bine să stai în casă/ cu ferestrele închise”.

Așadar, desăvârșită, „precum înțelepții antici”, infuzată cu diafane irizări ale ironiei, cu o căutătură a blândeții și cu o undă de împăcare destinală, luminoasă și molcomă, aforistică, lăuntric interogativă, legănător melancolică și sublimă, poezia lui Constantin Cubleşan, cea care poartă „neliniștea/ cu care întâmpini necunoscutul/ ce vine și dă sens clipei”, atinge apogeul ei valoric în acest proaspăt și nostalgic volum, al cărui foșnet răscolitor și dramatic pătrunde în ființa cititorului, făcându-l martor și părtaș la spovedanie. Poezia lui Constantin Cubleşan, de o seninătate liturgică, este sora lui geamănă. Scriitorul, prin opera sa literară, a împlinit, iată, între altele, și sfatul tatălui, la plecarea sa pe front: „să nu uit să cresc mare”.

Rebreanu și Eminescu

Icu CRĂCIUN

Ambiția lui Rebreanu de a se integra în spiritualitatea românească datează din 1908, când demisionase din armata austro-ungară. În comentariile lui N. Gheran din *Caiete* de Liviu Rebreanu (1974), capitolul *Studii de limbă și stil* (pp. 485-497) aflăm că primele imbolduri de a cunoaște profund viața literară a neamului românesc i le-a oferit revista *Viața românească* și îndeosebi criticele lui Garabet Ibrăileanu. În această perioadă, va întreprinde studii sistematice de vocabular, soldate cu alcătuirea unor glosare din Creangă, cu extrase

din Șt. O. Iosif, Alecsandri, Sadoveanu, I. Pop-Reteganul, C. Sandu-Aldea, A. Ciura, O. Goga, I. Ciocârlan, I. Agârbiceanu, V. Eftimiu, Al. Cazanban, P. Dulfu. Problemele de teorie și critică literară sunt recepțate din scrierile lui Taine, Foguet și Brunetiere, fără, însă, a-și pierde contactul cu literatura universală: Aristofan, Platon, Aristotel, Juvenal, Dante, Kant, Hoffmann, Goethe, Schopenhauer, Nietzsche, Shakespeare, Swift, Byron, Shelley, Poe, Dickens, Rimbaud, Gide, Turgheniev, Tolstoi, Ibsen etc. Conspetele tânărului Rebreanu rețin pe: Eminescu, Caragiale, Vlahuță, Coșbuc, Brătescu-Voinești, Bassarabescu, Sandu-Aldea, Ioan Adam, Elena Farago, Gârleanu, Sadoveanu, Pop-Reteganul.

După ce autorul lui *Ion* devine un nume de referință, acesta este curtat de mulți gazetari pentru interviuri în periodicele vremii, în care numele lui Eminescu este pomenit de fiecare dată când i se ivește ocazia. N. Gheran a tipărit aceste interviuri fie în *Anexele* de la cele două volume de *Jurnal*, fie în volumele 17 și 18 de ediție critică. Astfel, în *Facla literară* (an. I, nr. 3, din 15 februarie 1923, p. 55) este publicat *Răspunsul dlui Liviu Rebreanu* dat într-o anchetă întreprinsă în rândurile intelectualității române. Întrebările sunau astfel: „Cum vă explicați că operele literare și artistice românești nu corespund sufletului și inteligenței poporului nostru, că sunt mult mai prejos și decât simțul artistic al maselor și decât vremurile în care trăim?” 2. „Ce-ar fi de făcut în mod practic ca să remediem această stare de lucruri și ca să însuflim mișcarea literară?” Precizăm că, până la Liviu Rebreanu, mai răspuseră la invitația revistei: Dr. N. Lupu și Istrate Micescu, I. Minulescu, Claudia Millian, A. de Hertz, Gala Galaction, Dem. Teodorescu, N. Davidescu, Camil Petrescu și Sever

Dan. Răspunsul lui Rebreanu se încheie astfel: „Deși nu putem forța interesul străinilor pentru literatura și arta românească, avem posibilități să-l deșeptăm. Marfa cea mai bună putrezește în magazine dacă nu e scoasă la iveală. O propagandă mai convingătoare ca prin artă nu se poate închipui. Dar aici ar trebui să interviev statul, și statul nostru mai curând va întreține la Paris treizeci de domnișoare, decât să subvenționeze o traducere din Eminescu, în nemțește sau englezește...”. Precizăm că articolul-program al revistei *Mișcarea literară* (an. I, nr.

1, din 15 noiembrie 1928) începe astfel: „Basmul stupid despre *seceta literară* mai găsește și azi colporatori. Critici provinciali, profesori anchilozati, poetaștri deveniți reporteri grațiuți, gazetari atotștiutori, în sfârșit, toți bătrânii neputincioși, a căror sete intelectuală se astâmpără suficient din vagi foiletoane de amintiri școlare, ridică din umeri cu dispreț când e vorba de viața literară română contim-

Liviu Rebreanu și Mihai Eminescu

porană și oftează după Eminescu, precum contimporanii lui Eminescu suspinau după Bolintineanu. [...] Scepticii vor ridica din umeri cu superioritate: „*Dar calitatea?*...” Acum o jumătate de veac aveam, adevărat, cărți puține, dar bune; într-un an a ieșit Eminescu, în alt an Creangă, Caragiale, Luchian. Tot astfel scepticii de mâine vor căuta să deprecieze pe artiștii de mâine, aruncând în calea avântului lor numele unora dintre cei de azi...” De asemenea, într-un interviu apărut în *Viața literară* (an. I, nr. 1, din 20 februarie 1926, pp. 1-2), semnat de I. Valerian, la secțiunea „Păreri despre literatura altora”, Rebreanu răspunde, printre altele: „În privința poeziei, nu văd încă limpezire. De la Eminescu, plutim într-un fel de nebuloasă în care se învâlmășesc toate curentele străine. E și natural. Poezia e mult mai grea decât proza”.

În publicația *Rampa* (an. XIII, nr. 3232, din 29 octombrie 1928, pp. 3-4) citim interviul „Cu dl Liviu Rebreanu despre el și despre alții”, semnat de Tudor Mușatescu. Aici, Rebreanu povestește despre întâlnirea cu criticul Mihail Dragomirescu și participarea sa la cenaclul revistei *Convorbiri critice*, unde va cunoaște o parte din elita bucureșteană, printre care: Stamatiad, Minulescu și Davidescu, considerați „revoluționarii cenaclului”, cei care combăteau vechile tipare (canoane), printre cei contestați de aceștia, cel mai aprip

era Eminescu, dar când M. Dragomirescu a propus o lectură din Eminescu, ei s-au *predat*, ceea ce l-a determinat pe Rebreanu să afirme: „Nu-mi aduc aminte ce anume bucați s-au citit. Știu însă că revoluția a căzut, căpeteniile ei recunoscând eroarea lor și valoarea poetului”. Despre calitatea de ziarist și cronicar dramatic la *Rampa*, vorbind despre „suferințele oricărei vieți de scriitor, Rebreanu afirma: „Nu-mi fac niciun fel de onoare sau de rușine din a spune că am îndurat mult în viața mea de scriitor”, dar tinerii de azi „își închipuie că, dacă au scris o poezioară sau o nuvelă, trebuie numădecat răsplătiți cu bani și glorie. Nu sunt puțini cei cari vin și spun: Așa ați făcut și cu Eminescu. Ați lăsat să-l sugrume mizeria”. În publicația *Îndreptar* (an. I, nr. 5, din 17-23 mai 1937, p. 1) avea să nuanțeze răspunsul: „Ce ar însemna să încurajezi pe un scriitor mediu care produce mult, dar fără mare valoare, și să neglijezi talente mari, cari închid într-o singură operă o viață întreagă. Eminescu n-a publicat decât o singură carte, pe când alți scriitori de pe vremea lui au tipărit zeci de volume”. În schimb, „au rămas, zice Rebreanu în *Curentul – magazin literar* (seria a II-a, an. II, nr. 78, din 29 septembrie 1940, p.12), cincisprezece mii de pagini manuscrise, pentru a exclama: „Ce muncă formidabilă reprezintă aceasta când se știe că opera literară a poetului, a cărui activitate s-a încheiat de fapt la treizeci și trei de ani, nu cuprinde mai mult de aproximativ cinci sute de pagini!... Și să nu uităm că, pentru a-și câștiga o amarnică pâine, a trebuit să mai scrie cel puțin atâtea mii de pagini de ziaristică!”

Într-un alt interviu, apărut în *Vremea* (an. VIII, nr. 416, din 1 decembrie 1935, p. 5 și 11), semnat de Camil Baltazar, întrebat dacă scrie greu, Rebreanu răspunde: „Da. Foarte greu”, subliniind faptul că „toți scriitorii de largă respirație, contrar zvonurilor, au scris greu. Tolstoi, de pildă, scria foarte greu. Amintește-ți că nenorocita de soție a lui Tolstoi a transcris de patru ori *Anna Karenina*. Am văzut apoi manuscrisele lui Heine. Pentru două strofe gingașe și străvezii care păreau ușor de făcut, poetul scrisese și transcrisese și refăcuse zeci de variante. Dar Eminescu, câte variante are pentru o singură strofă?! Nu-i dau drumul unui manuscris așa cum l-am redactat prima dată”. În finalul interviului, referindu-se la literatura contemporană, zice: „Și calitativ și ca valoare, literatura noastră de azi e superioară celei de ieri. Pe vremea lui Eminescu existau cinci poeți, azi avem sute de scriitori cari militează efectiv. Compară dumneata o carte de azi, ca substanță cerebrală, cu una de ieri. Cred că în special proza atinge o grandoare unică. Poezia pare că nu-i ține pasul, deși avem poeți mari și reprezentativi cum literatura românească n-a avut niciodată laolaltă”.

În *România literară* (an. I, nr. 6, din 7 mai 1939, p. 29), la întrebarea „Ce credeți despre ridicarea în București a monumentului de proporții grandioase închinat poetului Mihail Eminescu?”, Rebreanu nu se sfiște să răspundă: „Epoca noastră trăiește sub semnul lui Mihai Eminescu. El domină întreaga noastră viață culturală și națională./ Ridicarea unui monument de proporții, în București, nu e numai un gest de recunoaștere și de pietate față de memoria lui, ci unul de justificare și reparație a propriilor noastre greșeli de până acum. De aceea acest monument trebuie realizat cu deosebite

griji, ca să merităm tot ce mai avem dreptul să mai rămânim: iertare, de dincolo, a poetului...[...] Vrem un Eminescu tânăr și înfruntând – pentru neamul nostru – veacurile, un Eminescu ca un zeu tânăr. [...] Nu trebuie să se uite că un monument de proporții grandioase, *nu se poate improviza*”.

Rebreanu a avut un adevărat cult pentru Eminescu. În discursul *Laudă țaranului român*, rostit în 29 mai 1940, cu ocazia acordării titlului de academician n-a uitat să-l amintească: „Până la Eminescu totuși limba literară românească a mai avut destule șovăiri. Numai geniul eminescian a știut să integreze organic comoara limbii țaranului în limba uzuală a tuturor. Prin Eminescu, țaranul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitatea de eternă înnoire, cu un dinamism etern, dinamismul eternului duh neaș românesc. Colaborarea dintre românul cel mai modest și poetul cel mai mare a fixat linia generală a originalității literare românești”.

Într-un alt interviu, apărut în *Tineretea* (seria II, an. VII, nr. 2, din 1 aprilie 1941, p. 3), vorbind despre contribuția artistică a Ardealului conchide: „Duhul acesta specific ardelenesc a avut o reală înrăurire asupra literaturii românești, așa cum literatura germană a influențat personalitatea artistică a lui Mihai Eminescu”, pentru ca, un an mai târziu, să-și nuanțeze opinia într-o conferință ținută în Germania, ca, de altfel, și-n alte țări despre spiritualitatea românească. „Până la Eminescu, limba românească a oscilat încă adesea. Abia geniul marelui poet a putut să schimbe și să întregască bijuteria limbii țărănești în *limbă comună*. O mișcare literară de la începutul acestui veac, care a găsit răsunet mare la scriitori, a putut să formuleze teorema că adevărata poezie românească trebuie să izvorască neapărat din realitatea românească, vreau să spun, direct sau indirect din țărănime, care nu este egalată în neamul nostru de nimic în originalitate. Nu este aici vorba – cum s-a susținut printr-o interpretare greșită – de a *diminua* literatura la ceva țărănesc. Valoarea durabilă a unei opere nu se deduce dintr-un subiect țărănesc sau orășenesc, ci numai din alcătuirea sa artistică; aceasta însă nu exclude totuși predominarea unui duh specific, care conferă valoarea și valabilitatea unei opere”. (Conferința a fost publicată în traducere din germană în *Tribuna*, an. II, nr. 379, din 20 iulie 1942, p. 2, și într-o formă prescurtată în *Revista Fundațiilor Regale*, an. IX, nr. 10, din 1 octombrie 1942, pp. 216-217). Din păcate, Rebreanu rămâne pesimist în privința cunoașterii literaturii noastre în străinătate. Într-un interviu, apărut în *Vremea* (an. XIV, nr. 679, din 25 decembrie 1942, p. 11), semnat de Vasile Netea spunea cu obidă: „În Germania și Italia literatura noastră este aproape necunoscută. Eminescu, datorită traducerilor mediocre prin care a fost cunoscut, e considerat abia ca o valoare de a patra mână”.

Peste zeci de ani, Nicolae Gheran, editorul operei rebreniene, într-o scrisoare către profesorul Sever Ursu avea să-l compare pe Liviu Rebreanu cu Eminescu, fiindcă „ce înseamnă unul în poezia românească, reprezintă celălalt în proza națională”, ba, mai mult, „Peste hotare, ecoul este în favoarea născădeanului”. (vezi Icu Crăciun, *Scrieri*, Ed. PIM, Iași, 2026, p. 249).

Revista „Izvorul Someșului” nr. 20/iunie 2026 – Un număr aniversar care confirmă maturitatea unui proiect cultural

Angela SIMIONCA

Există reviste care apar și dispar fără să lase urme și există reviste care, prin consecvență, seriozitate și respect față de cultura scrisă, își construiesc treptat o identitate. *Izvorul Someșului* face parte, fără îndoială, din această a doua categorie. Numărul 20, apărut în iunie 2026, marchează cinci ani de existență neîntreruptă și reprezintă nu doar o bornă cronologică, ci dovada maturității unui proiect editorial care a depășit de mult granițele locului în care s-a născut. Recent intrată în colecțiile Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, prin generoasa donație a redactorului-șef Leon-Iosif Grapini, revista constituie o valoroasă contribuție la patrimoniul documentar al instituției și oferă cititorilor o imagine amplă asupra unei comunități literare aflate într-o continuă afirmare.

Numărul aniversar impresionează încă de la prima vedere prin eleganța grafică, prin calitatea tiparului și diversitatea colaboratorilor. Cele o sută cincizeci de pagini reunesc proză, poezie, eseu, critică literară, memorialistică, istorie locală, evocări, cronici de carte și reproduceri artistice, într-o construcție editorială coerentă, care demonstrează experiența și discernământul colectivului redacțional.

Tonul este dat de editorialul semnat de Grigore Cotul, un text care privește retrospectiv parcursul revistei și evocă, cu sinceritate și echilibru, eforturile depuse în cei cinci ani de existență. Nu este un discurs festivist, ci unul care vorbește despre responsabilitate, perseverență și solidaritate culturală. El este completat inspirat de *Argumentul* redactorului-șef Leon-Iosif Grapini, care explică sensul acestui număr aniversar și reafirmă crezul revistei: acela de a aduna în jurul ei oameni ai cuvântului, ai cercetării și ai artei, într-un dialog permanent între generații și spații culturale.

Una dintre marile calități ale revistei este deschiderea către literatura contemporană. Secțiunea de proză reunește autori cu formule narative diferite, de la realismul psihologic și evocarea autobiografică până la fantastic și parabola modernă.

Textele propun personaje memorabile, situații încărcate de semnificații și o atentă observație asupra lumii contemporane, demonstrând că proza românească își păstrează vitalitatea și capacitatea de a surprinde complexitatea existenței. Nu este vorba despre simple exerciții stilistice, ci despre creații în care experiența de viață și rafinamentul artistic se completează armonios.

La fel de consistentă este secțiunea dedicată poeziei. Grupajele lirice reunesc voci aparținând unor generații și sensibilități diferite, dar unite prin respectul față de expresia artistică autentică. Unele poeme cultivă meditația filozofică, altele recurg la

simbol, la confesiune sau la evocarea satului și a copilăriei, însă toate demonstrează că poezia rămâne una dintre cele mai fertile forme de expresie ale spiritului. Este remarcabil echilibrul dintre numele consacrate și autorii aflați în plină afirmare, ceea ce conferă revistei dinamism și deschidere.

O contribuție importantă la valoarea acestui număr aniversar o aduc eseurile, studiile și textele de critică literară. Ele depășesc nivelul simplei informări și invită cititorul la reflecție asupra fenomenului cultural contemporan, asupra cărții, a memoriei și a identității. Prezența unor personalități recunoscute ale vieții literare românești conferă revistei prestigiu și demonstrează că *Izvorul Someșului* este astăzi un spațiu al dialogului intelectual autentic.

În egală măsură, secțiunile dedicate istoriei locale, patrimoniului și evocărilor completează profilul revistei. Aceste pagini demonstrează că

literatura și cercetarea istorică nu se exclud, ci se completează reciproc. Recuperarea memoriei unor oameni, locuri și evenimente reprezintă un act de cultură în sine și transformă revista într-un document important pentru cei interesați de identitatea și evoluția comunităților din nordul țării.

Merită remarcată și prezența cronicilor și recenziilor de carte, care întrețin dialogul critic și confirmă interesul revistei pentru actualitatea editorială. Aceste texte nu se limitează la simple prezentări, ci încearcă să situeze volumele comentate în contextul literaturii contemporane, contribuind astfel la formarea gustului estetic al cititorilor.

Un rol deloc neglijabil îl are componenta artistică. Reproduserile de pictură și grafică atent aleasă nu au doar un rol decorativ, ci completează mesajul cultural al revistei și îi conferă o ținută editorială elegantă. Imaginea și textul dialoghează firesc, sporind atractivitatea întregului volum.

Poate cea mai importantă impresie pe care o lasă acest număr aniversar este aceea a unei autentice comunități culturale. În paginile revistei se întâlnesc scriitori consacrați, critici literari, istorici, cercetători, profesori, artiști plastici și autori aflați la început de drum. Diversitatea nu produce fragmentare, ci dimpotrivă, construiește imaginea unei reviste deschise, capabile să valorifice pluralitatea vocilor fără a-și pierde identitatea.

Acest lucru se datorează, în mare măsură, muncii depuse de Leon-Iosif Grapini și de întregul colectiv redacțional. Coordonarea unei reviste culturale presupune mult mai mult decât selectarea textelor. Înseamnă dialog permanent cu autorii, responsabilitate editorială, atenție la calitatea limbii, la prezentarea grafică și, mai ales, capacitatea de a menține viu interesul unei comunități de creatori. *Izvorul Someșului* demonstrează că această misiune poate fi îndeplinită cu profesionalism și pasiune.

La cinci ani de la apariția primului număr, revista și-a câștigat un loc bine meritat în peisajul publicațiilor culturale românești. Nu prin spectaculozitate, ci prin continuitate, prin seriozitatea selecției și prin respectul constant față de cititor și față de autor. Numărul aniversar nu reprezintă doar un bilanț al activității de până acum, ci și o promisiune pentru viitor, aceea că acest proiect cultural își va continua drumul cu aceeași consecvență și aceeași încredere în puterea cuvântului scris.

În încheiere, se cuvine să adresăm sincere felicitări întregului colectiv redacțional pentru realizarea acestui remarcabil număr aniversar și, în mod deosebit, domnului Leon-Iosif Grapini, redactorul-șef al revistei, pentru neobosita sa activitate în slujba culturii și pentru gestul generos de a dăruii Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” acest volum de referință. Prin astfel de inițiative, patrimoniul documentar al bibliotecii se îmbogățește, iar punțile dintre comunitățile culturale din Maramureș și Bistrița-Năsăud devin tot mai solide. *Izvorul Someșului* dovedește că izvoarele adevărate nu seacă: ele continuă să alimenteze, cu aceeași limpezime, memoria, literatura și spiritul unei comunități care și-a făcut din cultură o vocație.

Solul fertil al culturii someșene

Laura C. MUNTEANU

Pe solul fertil al scenei culturale someșene, a izvorât, cu cinci ani în urmă, din mințile și sufletele unor intelectuali harnici și dedicați, o idee de care se bucură acum comunitățile culturale – nu doar ale minunatei zone someșene și ale județului nostru –, ci și cele vecine. La baza oricărei realizări mărețe, există ideea.

De această dată, ideea s-a concretizat prin apariția unei reviste de cultură primitoare, foarte generoasă cu cei pentru care arta, în orice formă a ei, a devenit un mod de a trăi.

Astfel, între paginile revistei *Izvorul Someșului*, datorită generozității redacției, au loc deopotrivă literatura și pictura, folclorul și tradiția, pe lângă menționarea evenimentelor culturale importante. În fiecare număr, creatorii de frumos sunt răsfățați cu promovarea creației domniilor lor. Munca la o revistă nu este deloc ușoară. Însă dăruirea celor care o îngrijesc este mai puternică decât oboseala. Iar asta se observă ușor prin detaliile grafice, aranjarea în pagină, numărul paginilor – care nu este unul mic –, selecția materialelor etc. Cu siguranță, fără pasiunea pentru cultură a fondatorilor ei, Grigore Cotul și Leon-Iosif Grapini, această minunată revistă nu ar fi existat. Și ca și cum nu erau deja destul de generoși cu noi, domniile lor au considerat că merităm și o încununare a prezenței noastre în fiecare număr, prin editarea antologiei *Scriitori în revista „Izvorul Someșului”*, făcându-ne astfel părtași la bucuria împlinirii a cinci ani de existență a revistei în spațiul nostru editorial. Un volum antologic foarte consistent, foarte bine structurat, frumos îngrijit, cu aceeași dăruire, ca și fiecare număr al revistei!

Felicitări redacției și autorilor materialelor! Viață lungă și tot mai mulți cititori, *Izvorul Someșului*!

Teatrul lui Ioan Nenițescu

Icu CRĂCIUN

Cunoscut mai mult ca autor al poeziilor *Pui de lei* și *Voința neamului*, adevărate imnuri patriotice, Ioan Nenițescu (1854-1901) a fost contemporan cu Alecsandri, Maiorescu, Eminescu, Slavici, Negruzzi etc. S-a născut în 11 aprilie 1854 la Galați și a decedat în 23 februarie 1901 la Buzău, în urma unui anevrism al aortei, la vârsta de 47 de ani. Studiile primare și gimnaziale le-a urmat la Galați, iar cele liceale și bacalaureatul la Iași; a fost audient al Facultății de Litere a Universității din Iași (1875), după care a urmat școala de ofițeri. Student fiind, a cerut să meargă pe front, luptând în Războiul pentru Independență din 1877-1878. A fost rănit la asaltul Plevnei și, mai apoi, decorat cu *Steaua României* și *Virtutea militară*. În 1878 s-a înscris la Facultatea de Filozofie și Arte din Berlin. Doctoratul în filozofie și pedagogie și l-a luat la Leipzig, în 1887, cu teza *Die Affectenlehre Spinoza's*. În Germania, și-a format o cultură umanistă solidă. A participat la multe ședințe ale *Junimii*, lucru consemnat și de Maiorescu în *Jurnalul* său. În 1884, s-a stabilit la București, unde a întemeiat revista *Țara nouă*. A fost profesor la Școala Normală de Instituitori, apoi, revizor școlar, deputat de Covurlui, secretar al Camerei legiuitoare, prefect al județului Tulcea, membru corespondent al Academiei Române, membru activ al Societății Literare *Junimea*, dar și membru al Partidului Național Liberal; în calitate de secretar al Camerei legiuitoare, a susținut acordarea unei pensii viagere (la propunerea lui Iacob Negruzzi) lui Eminescu. De asemenea, a fost redactor la *Albina* și a colaborat la *Lupta* (condusă de George Panu), *Revista nouă* (B. P. Hașdeu), *Amicul copiilor*, *Convorbiri literare*, *Românul literar*, *Șezătoarea*, *Ziarul presei* etc. A fost căsătorit cu Elena Vasile Ștefan, din Brașov, având împreună trei copii: Mircea, Ștefan și Irina.

Poeziile sale sunt străbătute de un vibrant patriotism. S-a inspirat din Războiul pentru Independență și din viața câtorva personalități legendare ale românilor: Decebal, Traian, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul etc.

A debutat cu volumul de poezii *Flori de primăvară*, în anul 1880, ediția a II-a, în 1889. Alte volume: *Șoimii de la Războieni*, poeme în 9 cânturi (1882), *Țara noastră*, revistă științifică, politică, economică și literară, 4 volume, *Die Affectenlehre Spinoza's*, teza pentru doctoratul în filosofie, în limba germană, *Pui de lei* (1891), poezii eroice și naționale, *Tatăl Nostru, în câteva istorioare pe înțelesul tuturor* (1894), *De la Românii din Turcia Europeană*, studiu

etnic și statistic asupra Armânilor cu aproape una sută de gravuri și cu o hartă etnografică (1895); acesta din urmă a fost scris în urma unei călătorii în Peninsula Balcanică din anul 1892, are 608 pagini și a fost distins cu premiul Năsturel-Herescu pe anul 1896 în valoare de 4000 lei. Puțină lume știe că Ioan Nenițescu a scris și teatru. Iată și titlul pieselor sale: *Două femei*, *O singură iubire*, comedie cunoscută și cu titlul de *Un singur amor*, jucată în stagiunea 1897-1898 la Naționalul bucureștean cu Aristizza Romanescu în rolul principal, *Mihai Viteazul* – dramă istorică, Vlad Țepeș – dramă istorică, considerată de Maiorescu „înfrigorator de stupidă”, și *Radu de la Afumați*, singura care a văzut lumina tiparului. Postum, i-a

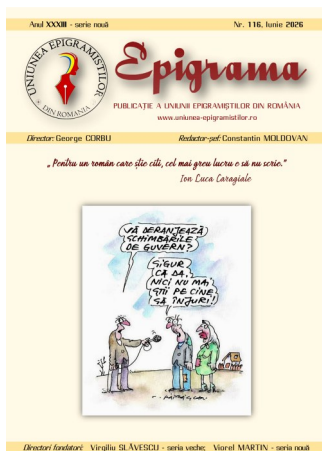
Ioan Nenițescu

apărut volumul *Poezii*, în anul 1911.

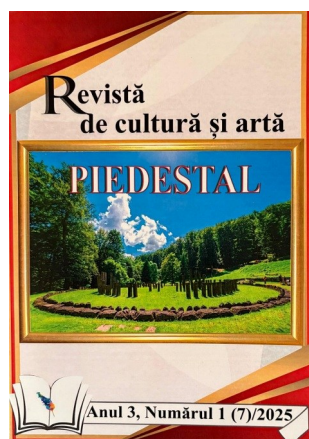
Drama istorică în cinci acte *Radu de la Afumați* a fost tipărită în volum de Institutul de Arte Grafice, în București, în anul 1897. Pentru întâia oară a fost reprezentată în 30 martie 1897 (pe scena Teatrului Național din București), cu actorii: C. I. Nottara, V. Leonescu, G. Carussy, Al. Mateescu, P. Vellescu, I. Petrescu, V. Cernat, N. Soreanu, I. Montoreanu, Aristizza Romanescu etc.

Acțiunea se petrece în Târgoviște (actele I, II, III, IV), iar actul al V-lea în mănăstirea Marea Cetate, între anii 1527-1529. Bun cunoscător al istoriei medievale a statelor românești, Moldova și Țara Românească, Ioan Nenițescu îi aduce în scena I pe doi boieri: vornicul Neagoe și postelnicul Drăgan care dialoghează despre soarta românilor. După moartea lui Neagoe-Vodă, fiul său, Teodosie, urma să ocupe tronul Țării Românești, dar locul său va fi ocupat de

Reviste primite la redacție

Epigrama nr. 116/2026

Piedestal nr. 1 (7)/2025

Scârț nr. 33 (167)/2026

Dragomir Călugărul de la Buzău pentru scurt timp. Pașa l-a turcit în Mehmet Bei, poreclit Basarab, l-a ucis pe Dragomir și „A jăfuit crud nevinovata țară, a luat peste 30 de tunuri de-ale oștirii, dar și pe Teodosie (...) și pe cinstita Doamna Despina”, mama lui. Drăgan și-a adăpostit familia în Moldova, iar Neagoe a luptat împotriva lui Radu Vodă; amândoi au venit să se căiască și să se închine în fața voievodului, să-și „răscumpere păcatele (...) spre a da (...) pilda faptei bune”. În scena a IV-a, din actul I, Radu Vodă ține un discurs patriotic în care glorifică pe aceia care au pierit în războaie; alții, pentru faptele de arme vitejești, sunt înaintați în funcții, de pildă, Pârnu este făcut „Mare Ban al Craiovei”. Vlad va fi împreună cu Tatăl său, Radu, „lucrător la cârmuire”. La rândul său, Neagoe, cel care a ajutat „îndelung păgânismul”, cere iertare și îi jură „credință până la moarte” voievodului. Acesta îi iartă, dar cei doi continuă să aibă un dinte împotriva lui. Motivul: domnitorul a dat dregătorii „numai celor de peste Olt” și i-a umilit în fața celorlalți boieri.

În scena a II-a din actul II, Iefrem călugărul aduce vestea că Ștefănuță Vodă al Moldovei a intrat cu oastea în Țara Românească și „a trecut totu prin sabie și foc”. Postelnicul Drăgan uneltește împotriva lui Radu Vodă, iar Vlad îi ia apărarea acestuia, fiindcă o iubea pe fiică-sa, Ana. Craiul nemțesc Ferdinand vrea să-l ajute pe Radu Vodă împotriva otomanilor cu condiția ca Vlad să se însoare cu o rudă de-a lui. Vlad pleacă cu oastea să-l întâlnească pe Ștefănuță „cu gând de frăție și pace”. Postelnicul Drăgan se destăinuiește voievodului Radu că Ștefănuță a trimis un sol să se unească cu boierii „de dincoace de Olt, ce ar fi umblând să te răstoarne din scaun, ajutați de Ștefănuță și de Mehmet-bei...”. Iefrem îi spune voievodului că fiul său, Vlad, este îndrăgostit de Ana, fiica postelnicului Drăgan.

În actul al III-lea, Vlad și Ana își mărturisesc iubirea, jurându-și credință până la sfârșitul vieții. Tot acum, aflăm că Ștefănuță a murit otrăvit de soția lui „în unire cu niște boieri”, iar locul său este luat de Petru Rareș. Pentru a-i învenina sufletul, în scena a III-a, Neagoe îl vestește pe Drăgan că Vlad se va căsători cu „o rubedenie a craiului Ferdinand”. Când Drăgan află că Vlad se va căsători cu altcineva și nu cu fiica lui, se hotărăște să-l ucidă atât pe Vlad, cât și pe Radu Vodă.

În actul al IV-lea, Radu Vodă se bucură că Petru Rareș este „un dușman al Turcului”. Preda le aduce la cunoștință că boierii, în frunte cu Neagoe, s-au răsculat împotriva voievodului Radu. Mehmet-bei „a întetșit” pe Sultan împotriva lui Radu, acesta vânzând pe bani grei scaunul țării lui Moise Vodă. Iefrem îl sfătuiește pe Radu Vodă să plece, dar acesta refuză zicând că el „va sta la datorie”; îi are alături pe: Pârnu, Preda și Iefrem. Vlad îi mărturisește postelnicului Drăgan iubirea pentru fiica sa, Ana, care se întoarce la ei din drumul său spre mănăstire, și-i îndeamnă pe Radu Vodă și Vlad să plece fiindcă vor fi atacați.

În actul al V-lea, ne aflăm la mănăstirea Cetățuia, împreună cu Radu Vodă, Vlad și Iefrem. „Cetele vânzătorului Neagoe se vor bate pe plată, zice Iefrem, ale lui Pârnu vor lupta însuflețite de dragostea moșiei”. El este convins că izbânda va fi a celui din urmă. Drăgan, împreună cu alți târgovișteni, se vor alătura lui Vlad și Radu Vodă pentru apărarea mănăstirii. Ana și Vlad primesc binecuvântarea părinților, dar, în lupta pentru apărarea sfântului locaș, Vlad este ucis de Neagoe, Drăgan îl omoară pe acesta, iar Ana își pierde mințile. De asemenea, tot acum moare și Radu Vodă, ultimele sale vorbe fiind: „Rămâneți credincioși țării”.

Deși nu are anvergura unei tragedii antice sau a unei drame shakespeariene, *Radu de la Afumați* are tramă și subiect de producție dramatică pilduitoare, doar că finalul este prea abrupt și întâmplările sunt prea aglomerate. Totuși, această piesă a fost apreciată de contemporani, fiind chiar propusă pentru premiere, însă, în final, a fost respinsă, întrucât autorul fusese premiat cu un an înainte pentru *De la românii din Turcia Europeană*.

Despre opera lui Ioan Negoșescu au scris laudativ: G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Teodor Vârcolici etc.

Mihai Eminescu omagiat la Bistrița

Leon-Iosif GRAPINI

În 15 iunie a.c., la sediul cotidianului *Răsunsetul*, a avut loc colocviul „Mihai Eminescu – ilustru gazetar”, coordonat de Elena M. Cîmpan – președinta Filialei „Răsunsetul” a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Au participat membrii Filialei, scriitori, jurnaliști și cadre didactice. Activitatea ilustrului gazetar Mihai Eminescu a fost evocată de Elena M. Cîmpan, Alexandru Vidican – protopop ortodox, prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta și scriitorii Icu Crăciun și Alin Cordoș.

Cu acest prilej au fost lansate antologia *Scriitori în revista „Izvorul Someșului”*, despre care a vorbit redactorul-șef Leon-Iosif Grapini, numărul aniversar (20) al publicației de la Șanț și culegerea de epigrame *Cuiul lui Pepelea – 2025*, prezentate de directorul revistei Grigore Cotul, noutăți editoriale

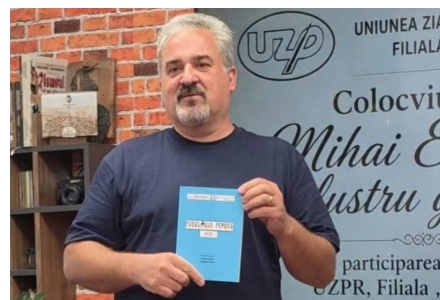
care s-au bucurat de aprecierile participanților la manifestare.

În după-amiaza zilei, la Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu, sub coordonarea scriitorului Ioan Pinteș – directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, s-a desfășurat evenimentul „Eminescu în Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu”, cu un memento *Eminescu*, derulat în sala „Mihai Eminescu – Veronica Miclea”, precum și inaugurarea raftului dedicat scriitorilor contemporani din județul Bistrița-Năsăud, printre multe volume expuse regăsindu-se și cărți ale membrilor colectivului redacțional al revistei *Izvorul Someșului*.

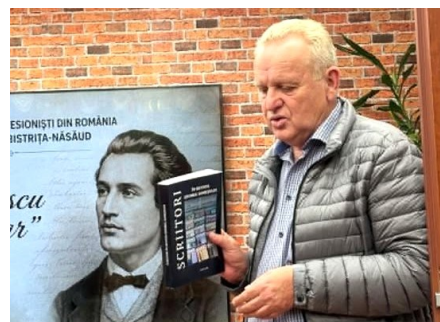
Ziua s-a încheiat cu un scurt popas la statuia lui George Coșbuc din Parcul Municipal Bistrița.

Filiala „Răsunsetul” a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

Grigore Cotul

Leon-Iosif Grapini

Icu Crăciun, Leon-Iosif Grapini, Ioan Pinteș și Grigore Cotul,
la Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu

La statuia lui George Coșbuc

Pagina elevului

Premiul „Micul scriitor”

Începând cu 2019, în fiecare an, în cadrul festivității de încheiere a anului de învățământ la Școala Gimnazială „Enea Grapini” din comuna Șanț, județul Bistrița-Năsăud, scriitorul Leon-Iosif Grapini a acordat două premii, „Micul scriitor” și „Elev de 10 la Română”, constând în diplomă, cărți și bani, unor elevi pasionați de scrisul creativ sau cu rezultate deosebite la Limba și literatura română. În acest an, premiul „Micul scriitor” a fost acordat elevilor Anastasia Victoria Pătrășcan (clasa a VIII-a) și Octavian Florin Boanchiș (clasa a V-a), doi copii de excepție, ale căror creații literare au fost publicate, număr de număr, în revista „Izvorul Someșului”. Găsiți mai jos ultimele creații ale acestor elevi merituosi!

*Anastasia Victoria
Pătrășcan*

Clasa a VIII-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor de Limba și literatura română:
Ana Hanciuc

Povestea Biancăi

Bianca nu își imaginase vreodată că doar două cuvinte vor face ca viața ei să ia o întorsătură atât de neașteptată. Era prima zi de vacanță și avea un plan bine stabilit pentru întreaga vară, însă lucrurile nu au decurs asemenea așteptărilor. Începutul a fost unul promițător; dimineața a început devreme și a fost foarte organizată, însă spre prânz...

Brusc, Bianca a devenit palidă, a început să amețească, iar privirea i s-a încețoșat. Inițial, a crezut că e doar o migrenă trecătoare, însă această stare înconfortabilă s-a prelungit până la finalul zilei, împiedicând-o să-și desfășoare activitățile.

Ca o precizare de ordin personal, Biancăi îi place să dețină mereu controlul, indiferent de situație sau de cât de important este acel lucru, iar această migrenă, însoțită de deficiențele vizuale, i-a creat o frustrare nemărginită.

A doua zi, nimic nu s-a schimbat în starea ei, și părinții au hotărât că trebuie să ceară sfatul unui medic. Bianca era terifiată de doctori; avea această fobie încă din copilărie, când și-a fracturat piciorul și a fost supusă la multă durere în cadrul fizioterapiei.

Cabinetul medical nu era cel mai vesel loc; cromatica era atât de lipsită de viață, încât ai fi zis că e desprinsă dintr-un tablou vechi și decolorat; pereții erau de un alb-cenușiu, iar subțirile raze de soare, care pătrundeau prin sticla prăfuită a geamurilor, se proiectau pe canapelele din sala de așteptare, luminând pielea scorjită; toată încăperea avea un iz sinistru, ce îi întărea teama Biancăi.

După câteva zeci de minute de așteptare, au urmat acele două cuvinte tulburătoare: „Vei orbi”. Aparent, Bianca suferea de o boală genetică, ce se declanșează în perioada adolescenței și produce dispariția definitivă a vederii. Bianca urma să orbească în mai puțin de șase luni. Vestea a fost de-a dreptul șocantă pentru întreaga familie. Însă lucrurile nu puteau să rămână așa. Nu exista opțiunea să se dea bătuți. Au cerut medicului tratament, însă insistențele lor au fost zadarnice. Au continuat, precum orice persoane care promovează tenacitatea, consultându-se cu alți doctori, dar au primit același răspuns.

După cum bine știm cu toții, nu ne putem împotrivi destinului, așa că, deși e sfâșietor să trăiești cu frica permanentă că îți poți pierde vederea în orice moment, familia, dar mai ales Bianca, a fost nevoită să accepte.

Nu pot descrie în cuvinte haosul din mintea Biancăi după descoperirea covârșitoare. Gândurile i

se împleteau într-un fir întunecat, năvălindu-i în suflet și sfărșind ca un nod în gât. Era mai mult decât teamă, era tristețea conștiinței încărcate de incertitudinea viitorului, adică, mai simplist, frustrarea lipsei de control asupra situației. Însă după un lung conflict interior, Bianca a avut un moment de revelație. Și-a dat seama că nu își poate petrece următoarele luni plângându-și de milă și că trebuie să se bucure din plin de timpul rămas. Prin urmare, a decis să conceapă o listă cu activități de al căror regret nu vrea să fie bântuită după ce va orbi.

Pentru început, s-a gândit să-și pună toată încrederea în puterea divină și, atât în semn de recunoștință, cât și pentru liniște sufletească, voia să citească Biblia.

Apoi, ca măsură de siguranță pentru viața de mai târziu, a plănuț să învețe alfabetul Braille, acel sistem de scriere bazat pe ordonarea unor puncte în relief într-o casetă Braille, special creat pentru persoanele nevăzătoare.

Ca ultim obiectiv, și-a dorit să-și dresze căinele, în speranța că o va ajuta să se deplaseze atunci când ochii ei nu vor mai distinge lumina de întuneric.

Următoarele luni au trecut fără ca nimic ieșit din comun să se întâmple. Bianca și-a urmat lista cu seriozitate, încercând, totodată, să își țină sub control perfecționismul. A făcut mari progrese, în doar trei luni, dar știa că nu mai are mult timp. Mai mult decât atât, știa că nu mai are nicio șansă la vindecare.

Întâmplarea face că, exact în ziua în care a terminat de citit Biblia, și-a pierdut vederea complet. A fost ultima oară când a mai văzut chipurile îndurerate și scrierile pline de speranță din privirile părinților ei...

Nu pare a fi o poveste palpitantă; nici nu reflectă îndemnul dictonului latin „Carpe Diem!”, nu e nici un exemplu de credință neîntinată sau o poveste despre destin. E doar povestea Biancăi.

Octavian Florin
Boanchiș

Clasa a V-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șant

Profesor de Limba și literatura română:

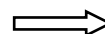
Ana Hanciuc

Dublura din vacanță

Consider că sunt un copil normal, unic, așa cum am fost învățat la ora de dirigiență, un copil cu prieteni, nu puțini, unii dintre ei chiar foarte buni, răbdători și indulgenți cu mine, care, de fiecare dată când mă întâlnesc cu ei, manifestă față de mine un sentiment nedisimulat de bucurie. Energia lor este una molipsitoare, iar felul lor de a se comporta cu mine este unul impecabil, demn de a fi lăudat și împărtășit cu multe alte persoane. După cum spune un înțelept într-o veche carte, care mi-a făcut o mare plăcere să o am în mână și să o citesc pe nerăsuflăte, am știut să îmi aleg prietenii. Știu, știu că în rândurile scrise mai sus pare că sunt mândru și egoist, precum uriașul din poveste, nu neg că nu aș fi, dar sunt destul de ok cu persoanele din jurul meu, adică, nu le jig-nesc, nu le disprețuiesc, nu le vorbesc urât, nu îi invidiez, însă un lucru, totuși, mă scoate din minți. Spuneam la început că sunt unic și că sunt înconjurat de oameni buni. Ceea ce mă face să îi exclud sau să îi înlătur, treptat, din grupul meu de prieteni este faptul că îmi copiază unele acțiuni, modul meu de a fi, felul în care mă comport, chiar și unele gesturi sau vorbe pe care și le însușesc. Nu suport de loc acest gen de

oameni, chiar dacă unii profesori ai mei îmi spun că, atunci când cineva mă copiază sau își însușește lucruri văzute în modul meu de a fi, este un lucru excelent, deoarece apar în ochii acelei persoane ca un exemplu, iar, dacă mă copiază, chiar și unele idei dintr-o compunere, cum s-a și întâmplat, înseamnă că sunt foarte bun. Totuși, nu mă pot împăca cu această idee! Dacă peste tot ni s-a spus că fiecare dintre noi este unic, atunci eu așa vreau să fiu! Nu doresc ca singurul lucru original al meu să fie numai numele!

Ceea ce mă bucură foarte mult pe mine este vacanța. În fiecare an aștept să se termine școala, nu din pricina învățatului, întrucât iubesc să învăț, să aflu lucruri și metode noi, îmi place să mi se dea sfaturi, pentru că nu mă consider un om perfect, ci mai degrabă un perfecționist, care dorește să primească povești noi, să nu aibă de pierdut din pricina neascultării sau să nu aibă foarte multe cunoștințe acumulate din cauză că nu a ținut cont de unele îndrumări sau îndemnuri. Aștept să se termine școala nu pentru vacanța de vară, care, uneori, mi se pare că este nesfârșită, ci datorită timpului liber pe care mi-l petrec cu părinții în alte țări sau în zone ale țării noastre. De fiecare dată, în vacanță, mă împrietenesc cu mulți copii, învăț de la ei fel de fel de jocuri grozave și îmi reîncarc bateriile ca, din toamnă, să încep școala cu forțe proaspete, să trag tare, ca, la premiere, locul meu să fie din nou pe podium. Din vacanță mă întorc acasă cu un fișier plin de fotografii cu familia, cu obiectivele vizitate și cu peisajele admirate, dar și cu un rucsac plin-ochi de cărți scrise de autori locali sau în care se prezintă evenimente sau obiective turistice din acel loc, pe care le citesc în anul școlar următor. Ca turist, cel mai bine mă simt în locuri încărcate de istorie sau cu un peisaj aparte, care îmi îndeamnă privirea să îl admire minute în șir, dar și în locurile unde oamenii îți transmit, cu zâmbetul pe buze, energia lor pozitivă.

Anul acesta, plecăm în vacanță de-abia în luna septembrie, la Marea Neagră, în Bulgaria. Părinții mei au ales să mergem cu două luni mai târziu decât în alți ani, când atmosfera era una plăcută, iar seara era frumos să stai pe-afară. Mama spune că prognoza meteo arată că, în perioada în care noi suntem în Bulgaria, vremea este foarte prielnică pentru vacanță și că ea s-a consultat cu tata când a ales, pentru relaxare, acest interval de timp, deoarece, spun ei, s-au săturat de aglomerație până în gât.

Cu o seară înainte de plecare, m-am așezat pe marginea patului, cu ochii ațintiți asupra geamului în care se oglindea cerul presărat cu firmituri de lumină, unele mai strălucitoare ca altele, și, cu gândul la locurile neștiute din Bulgaria, mi-am spus că voi petrece cea mai frumoasă vacanță.

La răscrucea dintre zile, în miezul nopții, am plecat înspre aeroport, iar, când soarele era de-o palmă pe cer, am ajuns la intrarea în hotel, un mic paradis, în jurul căruia erau tufișuri bine întreținute, arbori fructiferi, palmieri, bananieri, cocotieri, portocali, lămâi, flori din belșug, a căror mireasmă învăluia împrejurimile hotelului, prin copaci cântau păsărele cu glasul lor melodios, apoi urma plaja, cu umbrelute cochete sub care te puteai adăposti de razele violente ale soarelui amiezii, iar de la marginea plajei urmau valurile Mării Negre, spumate și calde, care aduceau scoici și pietricele mărunte și lucioase, spre bucuria copiilor care le adunau. Malul mării părea un adevărat prieten al copiilor, fiindcă valurile de aici erau rare și line, iar pe nisipul ud lăsat de ele copiii construiau adevărate castele în miniatură, pe care le orna cu scoici, le făceau șanțuri și garduri de pietricele, care dăinuiau câteva zile. Văzând acest peisaj de vis, am alergat în hotel, m-am cazat cu părinții și am coborât ca să fac și eu parte din peisajul bucuriei, așa cum l-am numit.

După ce am înaintat puțin spre mare, am văzut o ființă care mi-a dat peste cap toată vacanța. Era un puști la fel ca mine, la fel de înalt, la fel de robust, cu aceleași brațe vânjoase, aceeași privire, aceeași îmbrăcăminte, cu fața, părul și privirea, cruntă, identice mie. Ne-am mai holbat unul la celălalt, și eu, mai îndrăzneț și mai negru de furie, m-am îndreptat spre el. Am ajuns față în față și ne-am privit tăios pentru câteva clipe, apoi, cu un ton înalt, i-am zis:

– Hei, cine ești, de ce arăți la fel ca mine și de ce ai venit să îmi strici vacanța?

– Eu sunt Vlad, tu arăți la fel ca mine și tu îmi strici mie vacanța!

– Inadmisibil așa ceva, și eu mă numesc tot Vlad! În ce zi te-ai născut și câți ani ai?

– Am 12 ani și m-am născut la data de 11 februarie.

– La fel și eu! Cum este posibil așa ceva? După ce ne-am mai interogât reciproc, iar furia amân-

durora s-a potolit, am descoperit că el era identic mie, mai asemănător decât un frate geamăn (dacă l-aș fi avut), doar că locuiam în orașe diferite și aveam părinți diferiți. Până și hobby-urile noastre erau aceleași!

Când am terminat de povestit cu el, am observat că și la mine, ca și la el, ceva se întâmplă. Fețele noastre străluceau și începeam să ne micșorăm din ce în ce mai mult, până am ajuns ambii de mărimea unei midii. Picioarele noastre erau precum două elice, pe care nu le puteam controla oricât ne-am fi bătut capul. Alergam la fel de rapid, și, în scurtă vreme, ne-am oprit la ușa unui castel de nisip, cel în care apa pătrundea cu ușurință, fără să-i producă nicio stricăciune. Acolo, am reușit să preluăm controlul asupra picioarelor noastre, dar numai în interiorul castelului. Ne-am lăsat ghidați de broboanele de apă ce coborau pe niște scări spre subsolul castelului.

Pe un tron din scoici, având sub picioare un rac, stătea nimeni altul decât Pelagios, omul mărilor, cu un ochi râdea, iar cu celălalt plângea. S-a ridicat de pe tron, astfel încât părul lui lung și ud atingea racul și strălucea sub un mic firicel dintr-o rază de soare care pătrundea printr-o fereastră îngustă. Și-a aplecat creștetul și ne-a privit direct în ochi.

– Copii, copii, pe de o parte mă bucur să vă cunosc, iar pe de altă parte, întâlnirea noastră îmi provoacă noduri în gât și dureri în stomac. Șeful meu, marele zeu al apelor, Poseidon, m-a trimis să vă transmit că sunteți singurii rămași, doi frați gemeni, cu părinți și locuințe diferite, este necesar să facem o schimbare, altfel trebuie să vă transform pe voi, nu în pești, așa cum v-ați fi așteptat, ci tot în oameni, dar cu alte caractere. Ei bine, ceea ce trebuie să faceți voi este să rămâneți mereu alături pentru că voi sunteți cei care puteți salva lumea de meteahna egoismului, pe care, înainte să vă cunoașteți, ambii o aveți bine înrădăcinată în sufletele voastre, și, prin împăcare, ați smuls-o și ați învățat că numai împreună vă puteți vindeca.

Atunci, Pelagios a luat în mână sceptorul cu rac deasupra și l-a îndreptat spre noi, cufundându-ne într-un somn profund, timp îndelungat. În timpul în care noi dormeam buștean, el a înjumătățit sufletele proaspăt vindecate de egoism și o jumătate din sufletul meu l-a așezat în coșul pieptului lui Vlad, iar jumătatea din sufletul lui Vlad l-a așezat în coșul pieptului meu, lipind jumătățile cu altruism.

De atunci, am înțeles că nu trebuie să fim egoiști și să îi urâm pe cei care ne urmează în însușiri, deoarece este un lucru bun ca alții să îți calce pe urme, iar tu, la rândul tău, să îi ajuți, întrucât un om nu ia de la alt om lucrurile rele, ci doar cele bune, pe care dorește să le aibă și el, considerându-le necesare caracterului său.

Dragoș Grapini

Clasa a II-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Prof. învă. primar: **Lucreția Candale**

Copilăria, în trecut și în prezent

În ziua de astăzi, aproape toți oamenii de pe pământ au un aparat electronic: telefon mobil, laptop, calculator și tabletă. Aceste aparate sunt folosite și de copii, ca să caute videoclipuri, fotografiile și alte lucruri interesante, ceea ce este foarte bine, pentru că descoperă lucruri noi. Dar, de cele mai multe ori, copiii se uită la filmulețe distractive, care nu te învață nimic bun, și, mai ales, se joacă pe aplicații cu jocuri diferite: înfricoșătoare, de acțiune cu arme și militari și cu mașini de curse, camioane și vehicule obișnuite. În loc să iasă afară, la aer, sau să citească într-o carte interesantă, ei își pierd aproape tot timpul liber cu aceste jocuri și aplicații nefolositoare. Chiar dacă și eu folosesc aceste aparate electronice, într-un timp limitat, dar numai după ce îmi termin temele de școală, îmi găsesc și alte preocupări, cum ar fi mersul pe bicicletă cu prietenii mei sau cu tata la o plimbare, bat mingea, citesc într-o carte, merg, în weekend și în vacanță, cu tata pe munte. Vă spun sincer că am citit câteva cărți.

Dar oare cum au reușit bunicii și părinții noștri să-și petreacă timpul fără a avea aceste aparate electronice? Din ce mi-au spus bunicii, știu că atunci când aveau timp liber citeau într-o carte, ieșeau cu prietenii pe afară, se jucau *De-a v-ați ascunselea*, *De-a prinsă*, *Fazan*, *Telefonul fără fir* etc. și, mai ales, ajutau la treburile în gospodăria părinților: mergeau cu mieii la păscut, făceau fân împreună cu familia, adunau fructe de pădure și alte lucrări. Am citit în cărțile bunicului meu că avea doar două jucării: un tractor galben, cu care se juca în grămada de nisip din curte, și o minge mică, albastră, pe care a primit-o de la tatăl său. Bunica îmi povestea că toată vara era la casa din câmp, unde ajuta la făcutul fânului, când avea vreme culegea flori și le pune într-un borcan, în fereastră, pentru a înfrumuseța încăperea casei vechi, sau făcea din ele coronițe, iar jucărie avea doar o păpușă făcută dintr-un cucuruz de porumb.

Tata avea multe jucării, fel de fel de mașinuțe, animale din plastic etc. Doar că, atunci când era la țară, la bunici, se juca mai mult cu animalele din gospodăria acestora. Tata mi-a spus odată că, mic fiind, a vrut să păzească de uliu găinile și puii, a luat o bâta și a stat de pază în curte. Când a venit uliul, și tata l-a văzut cât de mare era, a scăpat bâta din mână și a fugit în casă pentru a se ascunde de el. Bunicii lui, când au auzit de la tata ce s-a întâmplat, au râs. Într-o zi, când am fost cu familia pe munte, tata mi-a arătat cum să fac o pasăre prădătoare dintr-o ferigă. Mama, după ce își făcea temele, ieșea cu fratele ei pe afară, jucându-se prin ogradă. Îi plăcea să se cațare prin copaci și să culeagă fructe.

Nu se compară copilăria din trecut cu cea de astăzi.

Credeți că este bine să ne pierdem tot timpul cu ochii pe aceste aparate electronice? Oare ce se va întâmpla cu noi în viitor? Dar copilăria cum va fi în viitor? Te las pe tine, cititorule, să răspunzi la aceste întrebări.

Cărți primite
la redacție

Florian Abel, *Răsfățuca*,
Editura MyBestseller,
București, 2025

**Florian Abel, *În căutarea
lui Țepișor*,** Editura
MyBestseller, București, 2022

Mihai Frunză,
Carte de colorat cuvintele,
Editura Proilavia, Brăila, 2026

Veronica Georgiana Hodoroga

Clasa a VII-a

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Profesor de Limba și literatura română: Ana Hanciuc

Îți vei aminti de mine?

– Unde vrei să mergi, Ema?, mă întreabă mama când mă vede încălțându-mă lângă ușă.

– Voiam să mă întâlnesc cu Mia, mi-a scris de dimineață că vrea să-mi dea o veste, spun eu cu glas entuziasmat. În mesajele ei, suna atât de nerăbdătoare să-mi spună ce are de zis, dar refuză să-mi scrie. A zis că e mult prea important să-mi transmită printr-un mesaj, îi explic eu mamei.

Mama mă privește cu un zâmbet trist pe chip. Mă uit și eu la ea, înclinându-mi capul într-o parte și punându-mi mâinile în șolduri, având o postură întrebătoare.

– Ce e? Nu vrei să mă lași să ies afară? Promit să-mi fac curățenie în cameră când vin, spun eu, făcând fața mea de cățel cerșetor.

– Hai, du-te!, zice ea îndreptându-și din nou atenția asupra chiuvetei pline de vase murdare, ce așteaptă să fie curățate. Să vă distrați!, îmi strigă peste umăr, în timp ce ies pe ușă.

– Pa, pa!, strig și eu, în timp ce îmi deschid telefonul să o anunț pe Mia că tocmai am ieșit din casă.

Mia este prietena mea cea mai bună, suntem prietene încă de mici. Acum avem 15 ani. Mereu am fost apropiate, și ne-am propus să rămânem la fel pe veci. Privim împreună cum toate prietenii din jurul nostru se destramă, a noastră însă devine tot mai puternică pe zi ce trece. Nimic nu ne-ar putea despărți acum! Suntem împreună oriunde! Am hotărât să mergem la același liceu, unul cu profil de Științe ale Naturii, fiindcă am obținut notele necesare la Evaluarea Națională pentru a intra la acest liceu, suntem foarte interesate în chimie. Mia mereu spune: „Știi ce-mi place la chimie? Că până și culorile au explicații.” Își dorește să lucreze într-un laborator unde să analizeze pigmenții, vopseaua sau altele, legate cu dragostea ei față de artă. Asta cu siguranță nu întâlnim în fiecare zi!

Îi las un mesaj ca să știe că sunt în apropiere, când o văd îndreptându-se spre mine. Alerg spre ea, și ea face același lucru, și ne luăm în brațe când ne întâlnim.

– Ce mai faci, Ema?, mă întreabă ea. Nu te-am mai văzut în persoană de...

– De vreo patru zile?, zic eu și începem ambele să râdem. Patru zile ni se par o eternitate, deși e amuzant, fiindcă de fapt nu e o perioadă așa de lungă de timp. Ce ai de-mi zis, Mia? Spune-mi, nu mai am răbdare, exclam eu, luând-o de umeri.

Fericirea de pe față i se scurge încet. O privesc întrebător, cuprinzându-mă îngrijorarea. Mă dau vreo doi pași înapoi, să o privesc mai atent. Și ea zâmbeste trist, cu mâinile la spate, fără să mă privească.

– Ce s-a întâmplat, Mia? Spune-mi!

– Nu vrei să... începem să ne plimbăm în timp ce-ți povestesc? Îmi va fi mai ușor, zice ea.

– Sigur, exclam eu, luând-o de braț și apropiindu-ne de malul mării.

Noi trăim în Constanța, aproape de Marea Neagră, și una dintre activitățile noastre zilnice e plimbatul pe plajă. Mulți oameni pe care îi cunoaștem și nu trăiesc în această zonă ne spun cât de norocoși suntem noi, cei ce trăim aici, dar adevărul este că viața lângă plaja mării după o vreme nu mai are farmec. Ne-am obișnuit. Mie îmi place foarte mult la munte, și mereu îmi spune despre cât de mult așteaptă vacanța ei acolo, sau cât de mult și-ar dori să trăiască într-o astfel de zonă. Și mie mi se pare extraordinar să ai ocazia să vezi munții stând în pat! Ce minunată aduce natura! Să nu vă mai spun ce frumos miroase acolo: un miros atât de dulce, e o plăcere să respiri! E ceva ce noi, cei din apropierea mării, nu avem ocazia să simțim zilnic. Suntem plictisiți de mirosul ăsta sărat de-aici..., dar se pare că de fiecare dată iarba e mai verde în grădina vecinului, nu-i așa?

Eu și Mia ne așezăm pe o piatră în apropierea mării, desculțe, cu tălpile în apa nu tocmai caldă. E un reflex să te desculți aici. Nu o mai strez pe Mia să-mi spună nimic. Aștept să vorbească ea. Stăm într-o liniște ciudată, privind în gol spre apă. Ce poate fi așa de rău? M-am gândit la toate lucrurile ce s-ar fi putut întâmpla, și de fiecare dată mi se pare că nu e posibil să se întâmple nimic din ce îmi imaginez.

– Uite ce e, Ema, începe Mia să spună.

Îmi întorc privirea curioasă spre ea. Apoi, exact când era pe punctul să îmi spună, se răzgândește și zice, cu un ton mult mai vesel:

– Ghicește!

– Uf, cum să ghicesc? Poate te supăr mai rău cu alte chestii negative!

– Haide! mă îndeamnă.

Apoi, îi spun ce îmi trece prin minte, de la cel mai puțin rău lucru, tot crescând cu lucruri mai rele, nu foarte, fiindcă nu vreau să-mi fac prietena mai tristă. Însă, la toate variantele mele, aceasta spune: nu.

– Bine, hai că-ți spun, dar să nu te superi prea tare. Eu...

O privesc atent, poate prea atent, așa că își co-boară ochii și îi îndreaptă spre nisipul de toate zilele, aflat sub tălpile noastre goale.

– ...o să mă mut.

Oh. La asta nu m-am gândit.

Prima oară, m-am gândit că nu e chiar așa de rău pentru ea. Îi place mult să călătorească, și o nouă locuință ar putea să îi mai dezvolte partea creativă, având alte peisaje de pictat, nu doar marea și aleea pe care trăiește. Apoi, mi-am dat seama că poate fi o problemă severă, dacă se va muta foarte departe.

– Unde?, întreb încet, aproape șoptit, fără să-mi dau seama că vocea mi-a devenit atât de slabă după aflarea veștii.

– În... nordul țării. În Bistrița-Năsăud, mai exact. O zonă muntoasă, știi și tu...

– Serios?, exclam eu, mai mult pentru mine.

– Tata și-a găsit o nouă slujbă acolo. Știi că el călătorea destul de des înspre Bistrița. Se pare că a găsit o nouă locuință, fiindcă îi era greu să se tot deplaseze pe o distanță atât de mare. Mama, fiind educatoare, s-a angajat la o grădiniță de acolo. Iar eu... sufăr consecințele.

Mia privește spre mare, ca și cum ar memora fiecare val pentru o ultimă dată. Mă înțepă ochii, dar stăvilesc lacrimile ce-ar fi putut cădea. Mia pare să-și țină și ea supărarea la o parte. Nu știu ce să mai zic. Doar îmi imaginez viața mea de acum încolo, fără ea. Cu siguranță ne vom mai vedea o dată sau de două ori pe an, și, la un moment dat, o să uităm una de alta.

Pun o mână pe umărul Miei, în semn de înțelegere, și îi spun:

– Nu te îngrijora pentru mine! O să îți placă acolo, sunt sigură. O să întâlnești alți oameni, o să vezi lucruri noi, va fi frumos. Eu n-o să uit de tine!

Ea se uită la mine cu ochi înlăcrimați, simțindu-se vinovată pentru ceva ce nu e din vina ei.

– Promiți?, mă întreabă, cu glasul stins.

– Promit, Mia!, admit eu, întinzându-i degetul mic, cum făceam în copilărie cu promisiunile.

Ea râde printre suspine, în timp ce îmi întinde degetul ei, și acel sunet trist îmi frânge inima. Încerc să mă gândesc la lucruri mai bune, măcar eu să văd partea pozitivă, să nu încep să plâng și eu, dar ce putea fi la fel de rău ca asta, în privința prieteniei noastre? Partea pozitivă nu există.

Începem să ne plimbăm pe malul mării, cu tălpile goale, și apoi o întreb:

– Când o să mergeți?

– Pe la început de septembrie.

– Oh. Atunci am o idee, exclam eu. Toată vara asta, ce-ar fi să ne retrăim toate amintirile împreună?

Mia își cascadează gura la ideea mea brillantă și adaugă:

– Putem să ne și pozăm! Știi aparatul ăla vechi al mamei, care prindează pozele în momentul în care le faci? Îl putem folosi.

– Ce tare ar fi!, mă bucur eu. S-a mai evaporat și din supărarea ce era așezată între noi. Când să începem?

– Chiar azi! răspunde ea. Hai cu mine, să luăm aparatul!

Și mă trage de mână.

După ce am luat aparatul, ne-am întors la piatra noastră lângă mare și am stat și-am depănat împreună

amintiri petrecute una cu alta. Prima pe care urma să o recreăm, după cum am hotărât, este exact întâlnirea noastră. Ne știam de la școală pe atunci, bineînțeles, dar nu prea vorbeam una cu alta, eram doar niște colege obișnuite. Am devenit cu adevărat prietene într-o zi oarecare, când aveam cam nouă, zece ani, într-o seară, când ne-am întâlnit pe plajă. Eu venisem din pură plictiseală, iar ea voia să vadă marea de aproape, să găsească nuanța perfectă de albastru pentru pictura ei. Am început să vorbim și ne-am dat seama cât de multe lucruri aveam în comun. La final, am decis să ne vedem în același loc și a doua zi, și am tot continuat, până când a devenit un obicei, și noi eram deja prietene foarte bune.

Mia chiar și-a luat acuarelele și o pânză nouă la care lucra, ceea ce făcea activitatea noastră atât de nostalgică... Am făcut poza, pe care urma să o punem în albumul nostru cu amintiri. Sincer, acum începeam să realizez cum putea distanța asta dintre noi să ne afecteze relația. Am văzut nenumărate filme cu această temă, am citit atâtea cărți. Mereu, în final, cele două persoane ajungeau ca nici măcar să nu se mai recunoască. Nu vreau ca asta să se întâmple, dar îmi vine să cred că acesta e inevitabilul.

Dând la o parte gândurile negative, stând pe plajă, eu și Mia am continuat cu feluritele amintiri trăite împreună:

– Ema, mai ții minte când am vrut să ne luăm înghețată, dar nu mai aveau fără lactoză, însă cine tocmai își luase ultima cupă fără lapte și-a dat-o ție?

– Oh da, nu voia să rămân fără nimic, zic eu și râd la intoleranța mea la lactoză.

– Dar tot ai rămas fără nimic, începe ea să chico-tească. Ai scăpat-o pe jos, exact pe alea unde nu era voie cu mâncare!

La amintirea acestui fapt încep să râd până mă doare burta. Îmi aduc aminte cât de speriată eram, și cum a venit femeia ce tocmai terminase de măturat, la noi. De asemenea, îmi amintesc cum eu și Mia am luat măturile și am măturat de unele singure ce tocmai făcusem.

În următoarea secundă, îmi veni în minte o altă activitate năstrușnică, ce s-a întâmplat anul trecut școlar. Le-am tot discutat pe toate, încercând să alegem una pe care să o refacem mâine. Apoi, după ce am decis ce vom face a doua zi, de fapt, restul săptămânii, ne-am despărțit și ne-am îndreptat spre casele noastre. Am avut o conversație seacă cu părinții și fratele meu, spunându-le și lor despre surprinzătoarea veste, apoi am plecat în camera mea, încercând să dorm.

Să vă spun sincer, n-am chiar dormit.

Știi momentele acelea în care abia aștepti să treacă timpul, să ajungi la momentul așteptat din an? Să treacă cât de repede posibil, să ajungem la acea atmosferă caldă de Crăciun lângă foc, sau să vină vara și vacanța de mult așteptată, ori să apară următorul sezon din serial, fie orice altceva. Eu mereu am fost acest tip de persoană. Dacă era vară, mă bucuram de ea în primele săptămâni, apoi mă gândeam la cât de frumos va fi de Crăciun, când ninge și se adună toată familia la un loc,

sau toamna, când plouă aproape mereu, și trăiesc cele mai bune somnuri din viață. Nu știam să trăiesc momentele de care aveam parte. Să trăiesc în prezent. Și acum? Aș încetini ceasurile. Aș vrea ca zilele ce-mi mai rămăseseră cu Mia să fie nesfârșite, sau măcar mai lungi.

Săptămâna trecută am reușit să facem tot ceea ce ne-am propus. Astăzi, am fost și am ajutat exact aceeași doamnă pe care am ajutat-o la măturat anul trecut, după incidentul cu înghețata, de data asta, fără să mai facem vreo boacăna. Am făcut niște fotografii, și toată lumea a ieșit mulțumită. Albumul era deja mai mult de jumătate plin, ceea ce mă stresa. Știam că nu mai era mult până la plecarea prietenei mele dragi. Nici ea nu era încântată, am observat. Își ascundea neliniștea sub un zâmbet, și îmi era greu să mă gândesc cum se simțea ea. Am hotărât ca, în ultima ei zi aici, să îngropăm albumul cât de adânc posibil în nisip, într-o parte a plajei foarte rar vizitate, și să o dezgropăm cândva, peste mai mult timp, când ne vom întâlni din nou. Deja, săptămânile trec zburând, ne aflăm în jumătatea lunii august. La început de septembrie, Mia și familia ei se vor îndrepta spre noua lor locuință și vor lăsa tot ce au trăit aici în urmă.

Eu privesc ecranul telefonului, fiindcă o artistă de muzică pe care o îndrăgeam tocmai intrase live. Live-urile sunt cam plictisitoare. Gazdele pur și simplu stau și citesc comentarii pentru ore bune, și poate spun câteva replici amuzante, pe care mereu le ratezi. Ascultând ce spunea artista, o văd cum face o față foarte surprinsă, și îmi îndrept atenția spre orice s-ar întâmpla. Se pare că, după câte spune ea, o prietenă din copilăria sa îi trimise un comentariu. „Ana! Aproape că nu te-am recunoscut!”

Îmi repet aceste cuvinte în cap pe tot parcursul zilei, pentru că s-ar putea să fie exact același lucru pe care o să-l rostesc și eu odată.

Ies cu Mia afară zilnic, recreând amintiri. Am refăcut un castel de nisip foarte mare, încercând să-l facem să semene cât mai mult cu cel din trecut, am mers cu autobuzul greșit, doar pentru că am făcut-o când eram mici, am stat la bronzat împreună pentru o ultimă dată... E atât de distractiv și de plăcut, încât nu mi pot imagina cum ar fi fără ea. De fiecare dată când începeam să râd, îmi apăreau în minte toate cuvintele spuse de oamenii din jur: relațiile la distanță nu funcționează, o să treceți una pe lângă alta pe stradă și n-o să vă recunoașteți, o să vă faceți alți prieteni și uitați una de alta, și câte altele. Aceste cuvinte mă țineau în lanțuri și nu mă lăsau să ajung la veselie.

Din ce am mai vorbit cu Mia, am aflat că nu vor vinde casa, fiindcă se vor întoarce în vacanțe. Mi-a spus că răspunde la telefon oricând și că o să mă sune des. Câteodată, mi se pare că exagerez. Dar, până la urmă, sunt 11 ore de condus până acolo. Ceea ce nu e puțin. E o distanță foarte mare.

Astăzi, am fost împreună la bufetul cu fructe de mare, să ne amintim de momentul în care am cumpărat două lucruri diferite, și am ajuns să mâncăm fiecare mâncarea celeilalte.

– Nu cred că există bufete cu fructe de mare în zona aia muntoasă, suspină Mia. O să-mi fie dor.

– Nici eu nu știu ce să zic, aprob.

– Mai avem loc doar de două poze în album.

– Oh. Păi, putem să mai punem poze pe lângă, în groapă, sugerez eu, prefăcându-mă că nu mi-am înghițit inima când am auzit.

– Sigur că da, exclamă ea. Hai să mergem acolo!

Când ajungem, privim groapa și aruncăm niște poze înăuntru. Am mai pus niște obiecte de-ale noastre, de asemenea, numerele noastre de telefon. Ultima piesă va fi albumul, care e deja plin de fotografii. Până la urmă, mai e doar o săptămână până la plecarea Miei. Ne îmbrățișăm, luăm la revedere și ne întoarcem fiecare la casa ei.

Astăzi e o zi mare. E duminică, ultima zi a Miei și a familiei ei în Constanța. Ne întâlnim dimineața de vreme și încheiem albumul cu o ultimă poză și un citat din melodia noastră preferată, scris mare, cu sciliciti roz:

ÎȚI VEI AMINȚI DE MINE?

– Albumul arată atât de frumos, e demn de pus într-o ramă la muzeu!, se bucură Mia.

– O să-mi fie greu să mă abțin să nu-l dezgrop, admit eu.

Privind ambele în gol, spre mare, pentru o vreme, Mia spune:

– Ema, vei vedea că o să fie bine. Acum nu e cum era pe vremuri, n-ai să aștepti să-ți trimit un porumbel. Și mama are o prietenă la distanță, și încă se sună una pe alta, și se întâlnesc! Mă rog, nu e chiar o distanță de 11 ore cu mașina, dar e una considerabilă.

– Eu am încredere că va fi bine, Mia!

Ea zâbește, apoi îți aude telefonul sunând. E mama ei. Cu siguranță, e timpul să pornească. Plecăm împreună spre casa ei, privind în urmă groapa, acum acoperită cu nisip, și lopata împlântată lângă ea.

Familia mea și ceilalți vecini s-au adunat acolo, de asemenea, câțiva din foștii elevi ai mamei Miei. Ne luăm cu toții la revedere, iar eu, cu ochii umezi, sper ca această replică, la revedere, să-și țină sensul.

După plecarea ei, am încercat să fiu răbdătoare, să aștept un semn de la ea, când ajunge. Am mai vorbit cât timp era pe drum, și îmi spunea cât de plictisită e, sau cât de frumoasă e priveliștea la munții din Brașov. Însă, după 11 ore de la plecare, încep să-mi verific telefonul mai des. Într-un final, după ce mi-am controlat telefonul poate și a zecea oară, văd un mesaj de la ea:

Am ajuns. E frig.

Chicotesc la citirea acestuia și continui să vorbesc cu ea despre cum arată împrejurimile și toate cele. Poate că nu va fi așa de rău cum credeam.

Iată-mă, în primul an de liceu. Am intrat la un liceu foarte bun, din Constanța, la Științe ale Naturii, exact cum mi-am dorit. Am auzit că și Mia, prietena mea, ce s-a mutat nu de mult, a intrat la unul din Bistrița, cu același profil. Deja am făcut cunoștință cu câteva dintre colegile mele, și ne înțelegem.

În pauză, o sun pe Mia.

– Hei!, spune ea, veselă. Cum e pe-acolo?

– Salutări!, îi răspund eu. E bine, deși e atât de cald! Profesorii sunt foarte drăguți, la fel și colegii mei!

– Ce bine! Aici e vânt deja. E considerabil mai frig decât cum eram eu obișnuită. Să vezi ce palizi sunt toți! Așa de albicioși...

– Trebuia să te aștepti, râd eu. N-au atâta soare să-i bronzeze cum avem noi aici.

– Așa e... nici nu mă gândesc cum va fi la iarnă. O să mor de frig. Cică chiar ninge aici, pe tot parcursul iernii. Și să vezi ce peisaje frumoase... am deja vreo cinci tablouri terminate de când am venit, de o săptămână!

– Ce tare! Uf, s-a sunat... vorbim mai târziu!

– Bine, pa, Ema!

Și eu pornesc spre următoarea oră.

2 ani mai târziu

Tocmai ce m-am trezit, într-o zi urâtă de început de februarie. Privesc pe geamul camerei mele, cu vedere spre marea acum sloi de rece, pe care mulți oameni nu o cunosc. Nu mă gândesc la nimic. Pur și simplu, privesc pe geam.

Când hotărâsc să cobor la parter, o aud pe mama vorbind la telefon:

– Serios? Parcă spuneau că o să o păstreze. Au venit aici vara trecută. Da... da...

Nu eram atentă la ce vorbea mama, dar când am auzit că spunea „au venit aici vara trecută”, mi-a trecut prin cap cine-ar putea fi: Mia, prietena mea din copilărie, care s-a mutat acum doi ani, și familia sa.

Mama a închis telefonul, și îmi spune exact ce credeam. Familia prietenei mele a ales să vândă casa, ceea ce e foarte îngrijorător. Ar putea însemna că nu vor mai veni înapoi.

Am mai vorbit cu Mia, dar nu mi-a spus nimic despre asta. Mă șochează mult vestea. De asemenea, nu mai vorbim în fiecare zi. Ne-am trimis cadouri prin poștă de Crăciun, bibeloul de la ea stând liniștit la mine pe noptieră, cu o poză a ei atașată acolo. Eu i-am trimis un borcănaș cu apa din mare și niște nisip înghețat de frigul iernii, cu o etichetă cu Moș Crăciun. Nu ninge aici, decât foarte rar, dar tot e frig.

Și, chiar dacă nu mai ținem legătura zilnic, nu am uitat una de alta! Cel puțin, nu eu...

Peste 15 ani

Luăm micul dejun cu fiul și cu soțul meu. Nu de mult ne-am mutat într-o casă nouă, aproape de plaja ce o străbăteam zilnic când eram copilă. Din păcate, nu mai rămâne una disponibilă pentru oricine, fiindcă de câteva zile se lucrează la o plajă privată aici.

– Eu plec, trebuie să ajung mai repede azi, le amintesc celor doi cât mă încalț. Andrei, grăbește-te! O să ajungi târziu la școală, din nou!

– Mă grăbesc!, spune fiul meu, agitat. Tati, așteaptă-mă! Vin cu tine!

– Pa!, le strig eu peste umăr.

Trebuie să ajung la laborator numaidecât. Am devenit chimistă, exact ce îmi doream pe tot parcursul liceului. Măine se va ține o mare întâlnire cu chimiști

din toate județele țării, și e nevoie de pregătire în laborator, așa că trebuie să ajung puțin mai repede.

Ajungând la muncă, exact când mă apucam de treabă, primesc un telefon cu un număr pe care nu-l cunosc.

– Bună ziua!, spun eu.

– Bună ziua! Suntem de la plaja privată în lucrare, Faleza Nord. Am găsit acest număr de telefon, lângă un altul, și alte obiecte ascunse în nisip. Credem că vă aparțin.

– O să vin să le recuperez cât mai curând. Mulțumesc de telefon!

– O zi frumoasă să aveți, la revedere.

Am stat confuză o vreme. Ce putea fi? Nu pot să-mi amintesc așa ceva. Probabil, ceva de când eram mai mică.

Atunci, amintirea mă lovește. Îmi amintesc că am acoperit cu nisip niște lucruri, menite să fie ascunse o vreme îndelungată... Cu o prietenă de-a mea, pe care abia mi-o amintesc. N-a mai trecut pe aici de ani de zile.

Plec repede din laborator, cu scuza că a intervenit ceva grav. Chiar nu cred că, la 32 de ani câți îi am, îmi pasă de așa ceva. De fapt, nici nu-mi dau seama de ce anume îmi pasă. Dar o parte din mine strigă că e nevoie să ajung acolo. Și eu mereu ascult de acea parte.

Când am ajuns pe plaja unde era șantier, unul dintre muncitori vine și îmi înmânează o cutie plină de nisip și altele, peste care a trecut timpul. Elasticul care o ține închisă e deșirat, aproape rupt. În momentul în care o deschid, din ea cad o multitudine de lucruri: o poză, o brățară, o scoică, niște bilețele, și apoi văd coperta roz bombon a albumului nostru, acum umed. Pe aceasta era scris mare, cu sclipici aproape luat de nisip:

ÎȚI VEI AMINTI DE MINE?

Ridic poza ce căzuse pe jos, o poză cu mine și cu... Mia. Prietena mea de care îmi era așa frică să n-o pierd. Stau și privesc poza, una cu noi, cu spatele, făcând o inimioară cu mâinile, cu un peisaj minunat pe fundal, pe exact aceeași plajă care e în șantier în momentul actual. Încep să zâmbesc trist când privesc fotografia, dar un alt val de amintiri mă lovește când încep să răsfoiesc albumul. E plin de poze cu noi două în diferite ipostaze, cu sclipici luat de timp, versuri din melodiile noastre preferate, citate inventate de noi, stickere cu pisici, toate lucrurile ce ne descriau pe vremea aia. Continui să dau paginile, până ajung la final, unde găsesc două scrisori, pe hârtie colorată, și îmi aduc aminte exact ce sunt. Am scris fiecare o scrisoare una pentru alta, fără să știm ce am scris, pe care să le citim când ne vom întâlni din nou. Sunt umede de la toate cele prin care au trecut, de atâta timp, dar încă se înțelege textul scris cu litere mari: „NU DESCHIDE, DECÂT DACĂ NE-AM ÎNTÂLNIT DIN NOU.”. Știu că eu, cea de la 15 ani, aș fi dezamăgită de mine, cea de acum, dacă aș citi scrisoarea, dar... s-ar putea să nu o pot citi niciodată conform regulii. Deci, cu mâinile tremurânde, deschid foaia care era scrisă de prietena mea pentru mine:

Draga mea Ema,

Dacă citești asta, înseamnă că nu ne-am pierdut chiar de tot, și că ți-ai amintit unde am pus albumul. Încerc să fiu cât mai puternică și să te încurajez în

legătură cu prietenia noastră care urmează să o ia pe altă cale, chiar dacă, în adâncul meu, mi-e frică. Sunt curioasă, chiar ne-am reîntâlnit? Sau citești asta fără mine, din pura ta nerăbdare? Chiar cred că ai face asta.

Când citesc această propoziție, încep să râd în sinea mea.

Vreau să mai întreb despre tine, la momentul în care citești. Ți-ai atins scopurile în viață? Sunt convinsă că ai ajuns o chimistă de top, dacă nu cumva ți-ai schimbat părerea despre ce vrei să faci pe viitor. Poate că profesia ne va ajuta să ne mai întâlnim o dată... Apropo, au rămas la fel împrejurimile? Sper că plaja noastră, chiar aici, unde am îngropat albumul, a rămas la fel. Cât despre tine, sper că ești bine, și trăiești o viață minunată. Câți ani au trecut? Cinci? Zece? Douăzeci? Sau ai început să citești odată ce am plecat?

Dacă găsești numărul meu de telefon, sună-mă. Chiar dacă au trecut douăzeci de ani. O să răspund.

Mia

Simt cum mi se umezesc ochii. Scrisoarea asta e atât de emoționantă, cireașa de pe tort față de album.

Mai privesc ce mai e prin cutie și văd cele două bilețele cu numerele noastre de telefon. „Dacă găsești numărul meu de telefon, sună-mă!”, îmi spunea Mia în scrisoare. Ce naivă aș fi să cred că, după 17 ani, tot Mia s-ar ascunde sub acel număr de telefon. Sau chiar dacă așa ar fi, nu cred că ar răspunde. Dar, totuși, de dragul a tot ce am trăit împreună până atunci, îmi iau telefonul și formez numărul de pe bilețel. Iau o gură mare de aer, înainte să sun. Și sun o dată, de două ori, de cinci ori, așteptând să aud: Numărul format nu mai e valabil. Dar, în schimb...

– Alo?

Înghit în sec când aud acel sunet din telefonul meu. Se poate să fie ea?

– Bună... îmi pare rău dacă deranjez. Mă numesc Ema.

Mia nu îmi răspunde. E liniște între noi pentru câteva secunde.

– Ema...?

– Da, Ema sunt, zâmbesc eu, la gândul că poate chiar își amintește. Mă mai cunoști?

E o liniște apăsătoare, până când o aud pe Mia cum își trage nasul prin telefon. E exact ce obișnuia să facă în trecut când o cuprindeau emoțiile.

– Normal că te mai cunosc. Mia! spune ea, cu emoție. Cum ai reușit să dai de mine?

– Mai ții minte albumul nostru?

Apoi, îi explic toată întâmplarea cu muncitorul care m-a sunat pe neașteptate. Din nou, Mia ia o pauză înainte să spună ceva.

– Nu pot să cred..., chiar l-au găsit. Mai sunt fotografii?

– Da.

– Și scrisorile?

– Am citit-o pe cea de la tine.

– Eram sigură!

Iau o pauză ca să râd în sinea mea.

– Apropo, acum sunt pe drum, ajung imediat la Constanța, pentru o întâlnire națională a chimiștilor din toată România.

Râd când aud asta.

– Tu... ai ajuns chimistă?

– Da. Ce mi-am dorit mereu.

– Și eu.

– Incredibil!, exclamă Mia. Se pare că am rămas la fel de asemănătoare, chiar dacă prietenia ne-a luat-o pe alte căi.

– Ții minte ce ai scris în scrisoare?

– Ce?

– „Poate că profesia ne va ajuta să ne mai întâlnim o dată.”

Mia ia o pauză, ca să apuce să fixeze ce tocmai i-am zis.

– Și se pare că am avut dreptate, râde ea. Mai am vreo oră de condus, să știi. Abia aștept să te văd!

– Și eu aștept la fel de mult, spun, cu emoție. Ne vedem curând.

Poate că, dacă muncitorul nu m-ar fi sunat în dimineața aceea, Mia ar fi trecut pe lângă mine peste doar câteva ore. Două femei oarecare, mergând în direcții opuse, fără să știe că, odinioară, îngropaseră împreună o parte din copilăria lor sub același nisip.

Mă întorc la laborator, cu inima mai ușoară decât mi-a fost în ultimii 17 ani și cu un zâmbet ușor pe față. Pentru o oră, până ajungea Mia, încep să-mi văd de lucru, deși, numai la ce se întâmplase adineauri mă pot gândi.

După o vreme, unul dintre colegii mei vine și îi cere unei colege să întâmpine o doamnă care acum au ajuns. Îmi sare inima din piept când aud, știind că ar putea fi Mia.

– Nu pot să merg chiar acum, nu vezi ce fac?, spune Diana, colega mea, cu capul în sertarul cu eprubete.

– Nu-i nicio problemă, sar în ajutor. O să merg eu. S-ar putea să fie una dintre prietenile mele, le explic.

– Bine, atunci.

Mă grăbesc spre ușa laboratorului, și aștept. Aștept, zici că de o veșnicie, deși doar un minut sau două au trecut. Apoi, o văd. O văd pe prietena mea din copilărie, pe care îmi era așa frică să o pierd. Dar, uite că, acum, stau în fața ei, și ea, în fața mea. Ne privim, analizându-ne schimbările. Acum, nu mai are zece ani. Nici cincisprezece. E mai palidă, poartă ochelari, părul nu mai e de aceeași culoare. O văd, și, pentru o clipă, am aceeași teamă din copilărie: „Dacă nu o mai recunosc?”. Îi privesc fața, mai schimbată după atâta timp, apoi Mia zâmbeste, și atunci știu. Nu pentru că arată la fel, ci pentru că anumite lucruri nu se schimbă niciodată. Îi zâmbesc și eu și o îmbrățișez.

– Ți-ai amintit de mine, râde Mia.

– Ai același zâmbet. Știam că ești tu înainte să spui ceva.

Până la urmă, răspunsul la întrebarea pe care ne-am pus-o cu șaptesprezece ani în urmă fusese acolo tot timpul. Da. Ne-am amintit una de alta.

CAMELIA MORITZ:

Arta are puterea de a suspenda timpul

Camelia Elisabeta Moritz (Master în Pictură – Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca; inginer chimist – Universitatea Babeș-Bolyai, studii postuniversitare în Psihologie) aparține acelei categorii de artiști pentru care pictura nu reprezintă un punct de plecare, ci punctul de convergență al unui lung parcurs al cunoașterii.

Formarea sa în domeniul științelor exacte chimie, ecologie și managementul mediului i-au cultivat rigoarea observației și interesul pentru mecanismele care guvernează lumea materială. Studiile aprofundate în psihologie au deschis o altă direcție de cercetare, orientată către complexitatea universului interior și a proceselor care modelează experiența umană.

Aceste domenii, aparent diferite, și-au găsit expresia în pictură.

Absolventă a programului de Master în Pictură al Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca (promoția 2015), artista dezvoltă un demers plastic în care experiența științifică, reflecția asupra naturii umane și sensibilitatea vizuală se întâlnesc într-un limbaj personal.

În cadrul practicii artistice a Cameliei Elisabeta Moritz, conceptul de urmă se constituie ca operator semiotic fundamental, un semn vizual care conservă memoria gestului, a temporalității și a luminii. Suprafețele picturale funcționează ca spații de înscriere și stratificare, în care culoarea, textura și materia acționează ca elemente de codificare vizuală, generând o rețea de semne ce arhivează procesul creator și activează un câmp interpretativ pentru privitor. Pentru artistă, pictura se manifestă ca un sistem de relaționare, ce investighează raporturile dintre vizibil și invizibil, dintre materialitate și lumină, dintre memorie și devenire. Fiecare lucrare se cristalizează ca rezultat al unei cercetări continue, în care gestul pictural devine act enunțiativ, producător de sens și instrument reflexiv orientat spre analiză, conferind picturii o dimensiune reflexivă și o sensibilitate aparte față de structurile invizibile ale realității. Lucrările sale au fost prezentate în expoziții personale și colective și se regăsesc în colecții private din România și din străinătate.

Urma ca memorie a luminii

Există un moment tăcut, anterior oricărei imagini, în care pictura începe să existe. Nu este clipa în care pensula atinge pânza, ci aceea în care experiența se transformă în memorie, memoria în emoție, iar emoția caută o formă prin care să devină vizibilă.

De-a lungul parcursului meu artistic am înțeles că fiecare lucrare păstrează urmele unei deveniri. Pictura reprezintă pentru mine o deschidere spre explorarea unui spațiu interior în care timpul, lumina și memoria se suprapun, un teritoriu care mă eliberează de reproducerea lumii vizibile. Culoarea devine limbaj, iar materia capătă puterea de a păstra ceea ce altfel ar fi condamnat uitării.

Conceptul de urmă traversează întreaga mea cercetare artistică. Îl regăsesc în gestul pictural, în textura culorii, în transparențele succesive ale straturilor de pigment și în memoria fiecărei intervenții asupra suprafeței picturale. O lucrare începe cu o primă atingere, aproape imperceptibilă. La final, acea urmă nu mai poate fi identificată, însă continuă să existe, ascunsă în profunzimea imaginii, asemenea experiențelor care modelează existența fiecăruia dintre noi.

Pictuez pentru a înțelege relația dintre vizibil și invizibil, dintre prezență și absență, dintre efemer și durată. Fiecare pânză devine un spațiu al

căutării, în care gestul pictural înregistrează nu doar o imagine, ci și memoria procesului creator. Straturile succesive de culoare păstrează urmele timpului și transformă suprafața picturală într-un teritoriu al devenirii.

Lumina ocupă un loc esențial în acest demers. Ea nu este doar fenomenul care face posibilă percepția culorii, ci principiul care ordonează spațiul și conferă sens imaginii. Prin lumină, culoarea respiră, iar materia își dezvăluie profunzimea. În acest dialog dintre lumină și culoare se naște expresia plastică pe care o caut în fiecare lucrare.

Pentru mine, culoarea funcționează ca un principiu plastic esențial, purtând emoție, ritm și energie interioară. Asemenea muzicii, generează rezonanță și deschide accesul către o experiență profund personală. Îmi doresc să construiesc un spațiu al întâlnirii, în care privitorul își activează propria memorie, propriile întrebări și propriile răspunsuri.

Cred că pictura nu oferă certitudini. Ea formulează întrebări. Întrebări despre identitate, des-

pre timp, despre fragilitatea existenței și despre ceea ce rămâne după trecerea noastră prin lume. Ce este, în fond, o urmă?

Este memoria unui gest.

Este semnul unei prezențe.

Este dovada că timpul poate deveni vizibil.

Fiecare lucrare reprezintă o sedimentare de experiențe, emoții și căutări, care păstrează memoria unui dialog dintre mine și materia picturală, dintre intenție și întâmplare, dintre control și libertate. În acest proces, pictura încetează să mai fie doar imagine și devine spațiul unei reflecții. Cred că arta are puterea de a suspenda timpul. Ea conservă ceea ce este efemer și transformă clipa într-o experiență durabilă. Urma pe care artistul o lasă în materie nu aparține doar gestului său; ea continuă să existe prin fiecare privire care o redescoperă și prin fiecare dialog pe care îl deschide, pentru a transforma memoria în lumină, a face vizibil ceea ce, de cele mai multe ori, rămâne nevăzut, pentru a da formă urmei.

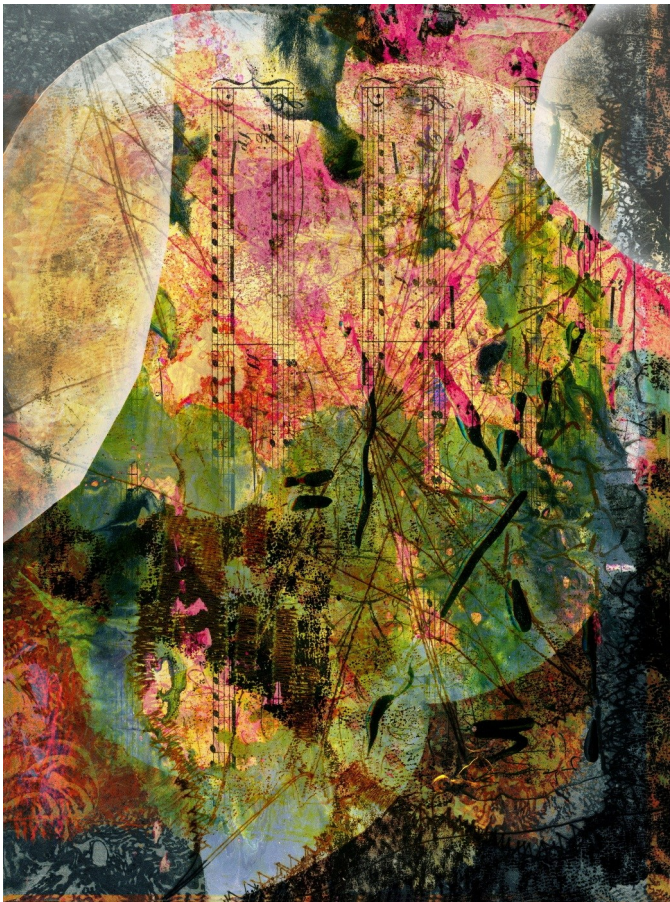
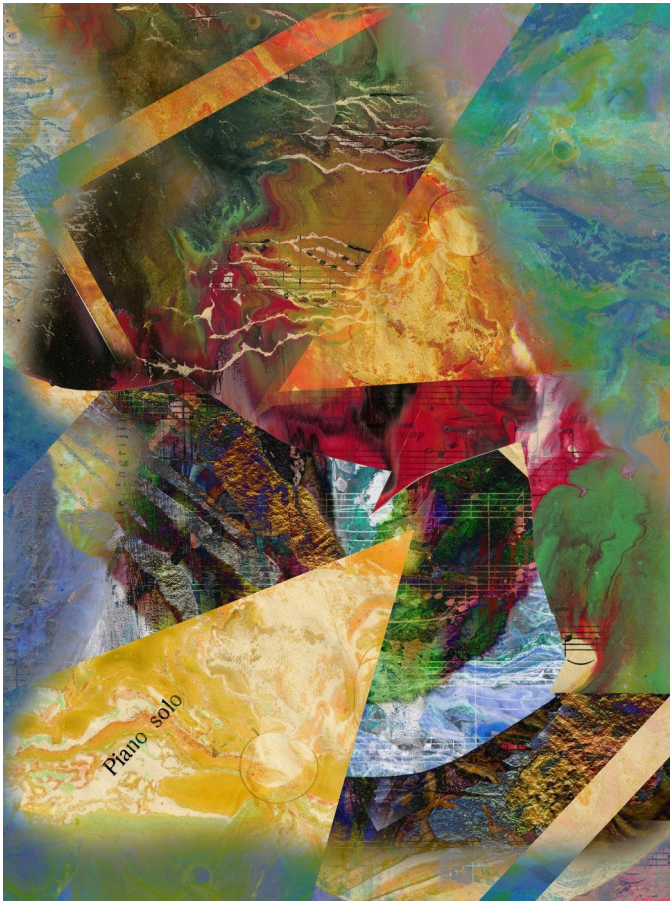
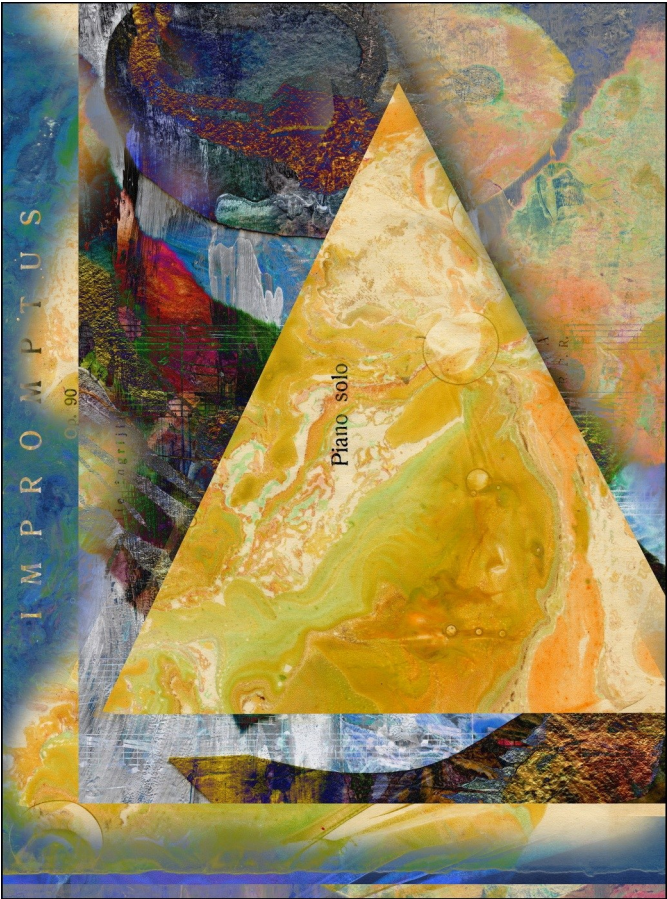

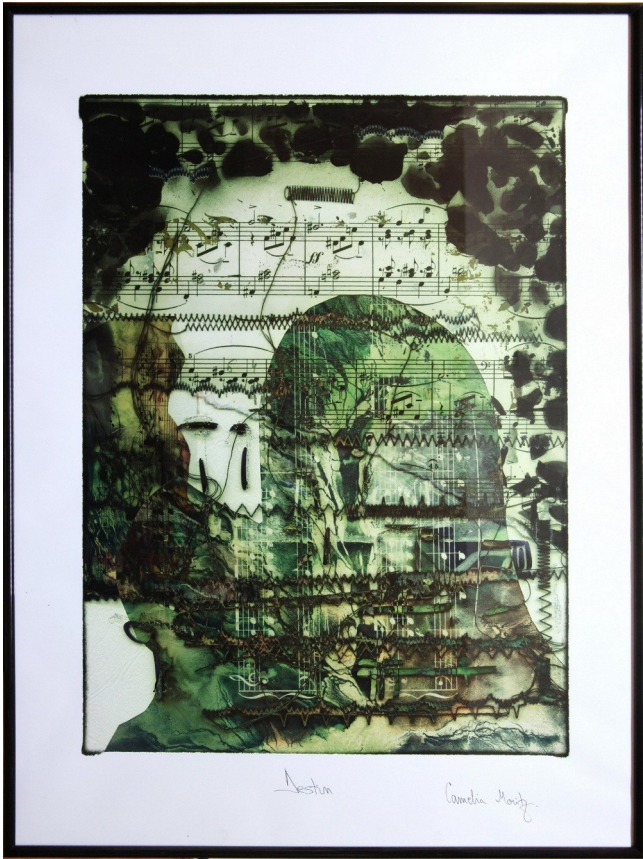

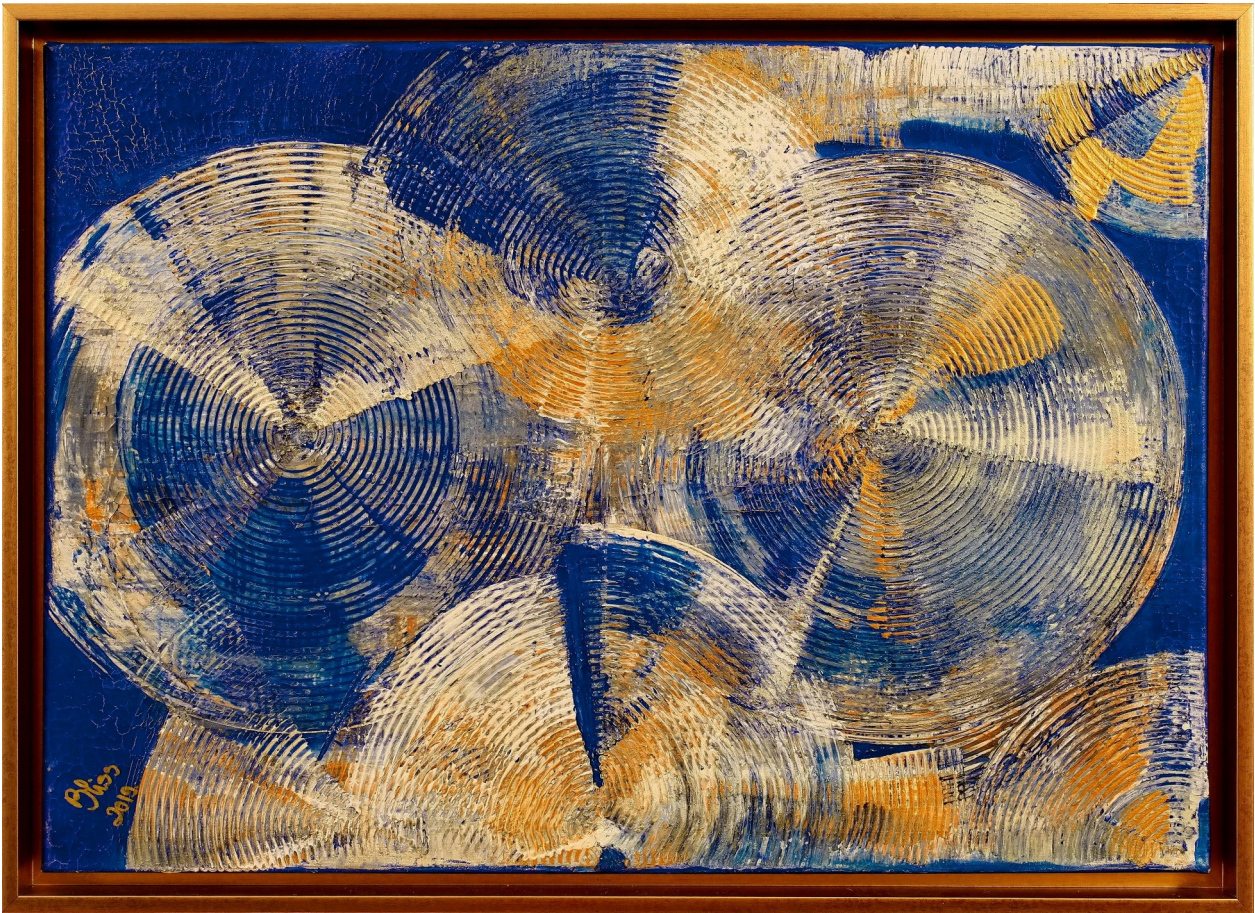

Laura Poantă

Tablouri dintr-o expoziție. Sau din două

Dacă literatura lucrează cu metafora și ritmul frazei, expoziția din cadrul *FestLit* din acest an (*Salonul Scriitorilor*, 2026) a demonstrat că aceleași sensibilități își pot găsi expresia și în imagine. Fără a urmări o unitate de stil, artiștii au construit împreună un spațiu al dialogului, în care fotografia, pictura, acuarela, tehnica mixtă și caligrafia au devenit forme complementare ale aceleiași nevoi de creație. Expoziția din acest an din cadrul *FestLit* a fost gândită pe ideea dialogului dintre limbaje artistice, nu dintre artiști. Astfel am avut fotografie (Iulia Anamaria Ghidiu și Rodica Marian); pictură figurativă și simbolică (Mariana Bojan); fotografie conceptuală (Ligia Tudurachi); acuarelă urbană (Gheorghe Săsărman); pictură în ulei (Laura Poantă, Irina Petraș, Ion Cristofor); caligrafie japoneză (Rodica Frențiu); tehnică mixtă/textilă (Flavius Lucăcel) și desen/grafică (Elena Ilash și Iulia-Daria Iacob). Practic, expoziția nu a urmărit neapărat o unitate stilistică, ci a încercat să demonstreze că literatura și arta vizuală comunică prin foarte multe mijloace.

În cadrul *FestLit*, expoziția colectivă organizată la Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor este deja o

tradiție. *Salonul* a fost inaugurat în 2008. Fotografia, pictura, acuarela, colajul textil, tehnicile mixte sau caligrafia s-au întâlnit de-a lungul anilor în diferite spații expoziționale, de la Muzeul de Artă la Galeriile *Steaua* sau *Scriptorium*. De fiecare dată, expunând într-un spațiu comun, fiecare autor și-a păstrat propria voce vizuală, fără a pierde din vedere dialogul cu literatura și cu sensibilitatea contemporană. Natura apare când contemplativă, când simbolică; spațiul urban este recuperat prin memorie și atmosferă; abstractul coexistă cu reprezentarea figurativă, iar gestul caligrafic al stampelor japoneze amintește că imaginea poate deveni, la rândul ei, o formă de scriere. La Iulia Anamaria Ghidiu (poetă, critic literar, jurnalistă) fotografiile sunt foarte luminoase; nu documentează natura, ci îi caută atmosfera. Buburuza, lavanda, păpădia în *contre-jour* sunt imagini ale fragilității. Rodica Marian (poetă, eseistă, critic literar) documentează locurile vizitate prin tonuri de sepia și brunuri calde. Mariana Bojan (poetă, prozatoare, absolventă a Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” Cluj) expune o lucrare cu influențe decorative și simbolice, o compoziție aproape muzicală, bazată pe

ritmul curbilor și pe armonia cromatică. Ligia Tudurachi (critic literar, cercetător științific) are o serie de fotografii conceptuale în care silueta, astronautul, statuia – obiectele suspendate – creează o narațiune deschisă, în care fotografia devine pre-

text pentru imaginație. Acuarelele urbane ale lui Gheorghe Săsărman, scriitor și arhitect, sunt plăcute privirii, având ceva din ilustratele de călătorie. Lucrate în anii studenției, ele nu urmăresc precizia arhitecturală, ci memoria afectivă a orașului. Rodica Frențiu (eseistă, traducătoare, expertă în caligrafie japoneză) este o prezență specială în expoziție, iar caligrafia introduce ideea că imaginea poate fi și scriere, iar scrierea poate deveni imagine – într-un acord perfect cu lucrările din jur ale Iuliei Iacob (poetă, muziciană) și ale Elenei Ilash (poetă, artistă – sculptură, grafică). Flavius Lucăcel (poet, dramaturg) își expune deja bine cunoscutele texturi textile și suprafețe fragmentate ce adaugă o dimensiune materială foarte interesantă, cu trimitere clară la cultura populară. Lucrările lui au trecut deja hotarele țării. Laura Poantă (medic, graficiană, traducătoare), cunoscută mai ales pentru grafica sa, probează calități remarcabile și în transpunerea în ulei a unor stări. Irina Petraș (critic literar, eseistă, traducătoare) exersează pe aceleași teme tușe neo-expresioniste, elogiind virtuțile cuțitului de paletă. Ion Cristofor (poet, critic literar, traducător) propune flori viu colorate care adună toată lumina verii în compoziții simple, dar bine echilibrate, expresive.

Tot de curând, și anume în luna mai a acestui an, a avut loc și expoziția elevilor de la Liceul de Arte Vizuale din Cluj-Napoca, deschisă cu prilejul Zilei Latinității, dar și în preajma Zilelor Blaga și Zilelor Clujului. Expoziția elevilor din clasa a XII-a (coordonator profesor Adela Gocan) nu este doar o prezentare de lucrări, ci și o imagine a unui prag. Între exercițiul școlar și afirmarea unei identități artistice personale există un teritoriu al căutării, iar această căutare este, poate, cea mai autentică valoare a expoziției. Diversitatea soluțiilor plastice vorbește despre individualități în formare, despre curajul experimentului și despre dorința de a

transforma tehnica în expresie. Așa cum Blaga vede cultura ca pe o permanentă deschidere către mister și creație, lucrările tinerilor artiști ilustrează nu răspunsuri definitive, ci întrebări vizuale, explorări și posibilități. Titlul acestei expoziții – *Corola de Minuni* – este foarte sugestiv, nu doar datorită trimiterii evidente la Blaga, ci și faptului că a adunat laolaltă picturi frumoase și expresive. Fără a acoperi toate lucrările din expoziție, iată câteva considerații: portretul de profil în roșu și tonuri de ocru al Sofiei Raica este aproape expresionist; nu urmărește asemănarea fotografică, ci tensiunea cromatică; personajul în interior și ceașca sa roșie (Sechei Tudor) are deja un limbaj cinematografic. Nu este doar un portret, ci o scenă; fabrica industrială a Krisztinei Moldovan este surprinzător de matură, are o construcție foarte solidă și un impact vizual puternic. Cei doi tineri care discută pe scaune (Andra Naș) au ceva foarte contemporan, teatral; gesturile lor spun mai mult decât fețele. Iar grupul de nuduri este tratat aproape ca o compoziție de ritm și culoare, nu ca studiu academic. Fiereasca unitate de limbaj, specifică unui atelier de pictură, nu anulează încercările fiecărui elev de a-și găsi propria voce plastică. Dincolo de exercițiile comune de portret, natură statică sau compoziție, se pot observa direcții diferite: interesul pentru expresivitatea culorii, pentru figura umană, pentru

spațiul urban sau pentru imaginația simbolică. În pofida diversității exercițiilor academice, figura umană domină expoziția absolvenților. Privirea, gestul, tăcerea sau simpla prezență devin puncte de interes mai importante decât fidelitatea descriptivă. Chiar și atunci când aleg peisajul ori arhitectura industrială, tinerii pictori par preocupați de relația omului cu spațiul pe care îl locuiește.

Salonul de la *FestLit* vorbește despre dialogul unor artiști deja formați, fiecare cu propriul univers și cu propria tehnică. Expoziția elevilor vorbește despre un moment de trecere spre maturitate artistică. Ambele au susținut vizual o serie de activități destinate lui Lucian Blaga, latinității limbii române, iar mai apoi *FestLit*, alături de lansări de carte și interferențe cultural-culinare.

Flavius Lucăcel

Iulia-Daria Iacob

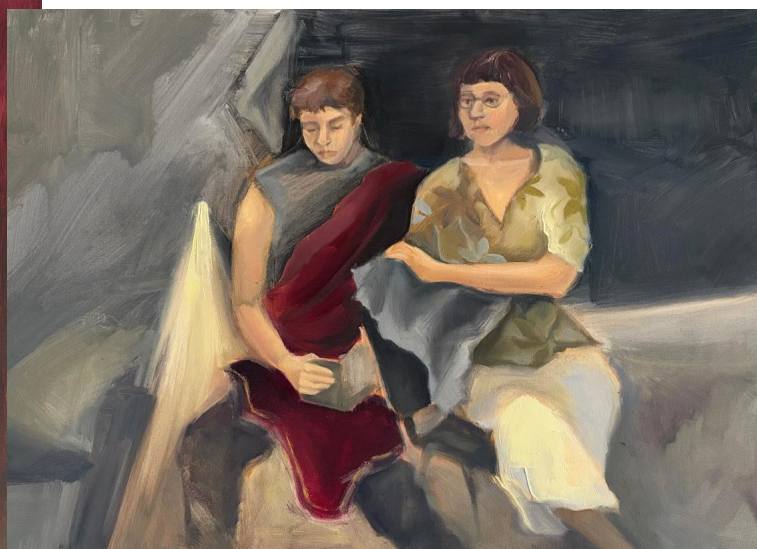
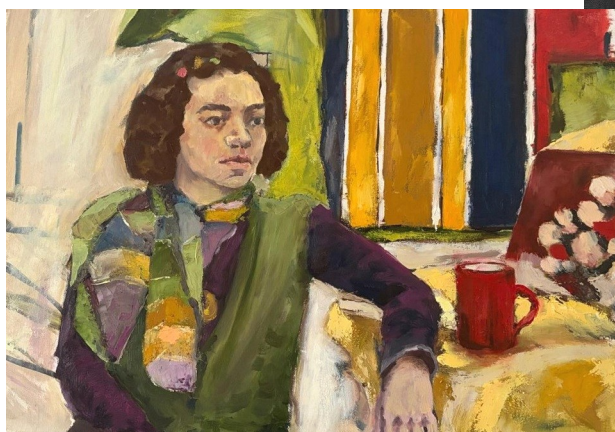
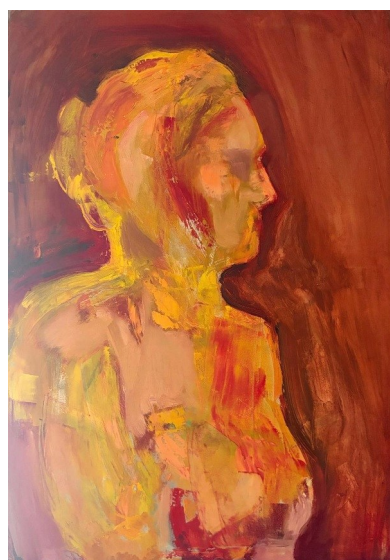

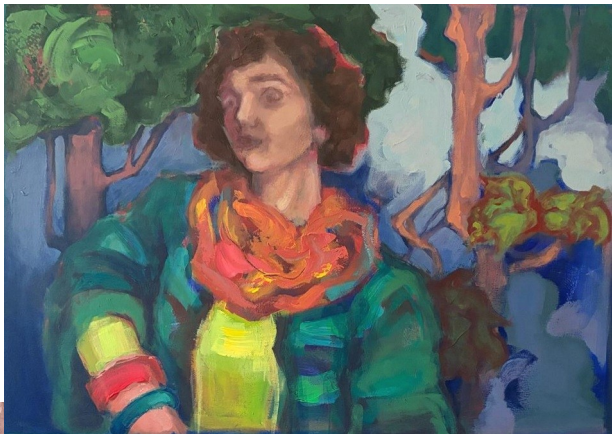
Rodica Marian

Elena Ilash

Religie

Silviu Petrică
*Grapini***Iubirea**

Că Dumnezeu este iubire,
O știm cu toții, negreșit,
Căci numai când iubești, te lași pe tine,
Și te gândești mai mult la cel iubit.

Căci numai când iubești, atunci îți pasă,
Și te gândești la cel de lângă tine,
Și chiar de-i greu, inima nu te lasă,
Te zbați și-ncerci să-i fie cât mai bine.

Așa făcut-a Dumnezeu odată,
Când din pământ l-a zămislit pe om,
Iubindu-l, s-a gândit la el... și-ndată
Văzut-a că e singur, ca un pom.

Și-atunci a zis Domnul că nu e bine,
Să-l lase singur, pe Pământ, pe-Adam,
Și i-a făcut pe Eva, cum știm bine,
Să se-nmulțească și să fie-un mare neam.

Iar cât păcat cei doi nu au făcut,
Și Domnul s-a-ngrijit cu drag de ei,
Cât au rămas așa ca la-nceput...
Erau frumoși și veșnic tinerei.

Dar, după ce păcatul au gustat,
Domnul Prea Bun, străpuns de supărare,
Cu grele încercări i-a blestemat,
Dându-le moartea-n schimb, la neascultare.

Așa este și-n vremurile noastre,
Când vezi copii că se căsătoresc...
Pe unii îi unesc averi și case,
Pe alții îi unește-un crez ceresc.

Pe unii îi unește doar păcatul,
Pe care-nfierbântați l-au săvârșit,
Împinși în jug și-ademeniți de necuratul
Către desfrâu și un trupesc iubit.

Și dacă stai să vezi, în anii ce urmează,
Destinul lor, ce le-a fost hărăzit,
Vei observa că mulți dintre aceștia,
Nu s-au iubit, ci doar s-au amăgit.

Mulți dintre-acei, ce-atuncea, altădată,
Jurând iubire și câte-n cer și-n stele,
Pornesc pe drumul greu al căsnicieii,
Cu mari petreceri și alte, toate cele...

Cu trâmbițe multe și cu mare-alai,
Cu băuturi ce spumegă-n pahare,
De nu-ți ajung nici patru ochi să ai,
Ca să cuprinzi atâta desfătare.

Și trece-un timp, cu bune și cu rele,
Și-apoi poți observa, tot cu uimire,
Cum stau posomorâți, pe bănci de Tribunale
Cerșind cu-atâta milă, despărțire.

Pe cei uniți de dragoste curată,
Supuși fiind voii Celui de Sus,
Care păzesc Cuvântul și Scriptura,
Îi vezi feriți pe veci de neajuns.

Dumnezeu le dăruiește de toate,
Făcând așa, cum Însuși El a spus,
C-acelora ce vin la El, cu dragoste,
Le-ndrumă pașii înspre ceruri, sus.

Și-asupra celor dragi ai lor coboară,
Îmbelșugate binecuvântări,
Pe pruncii lor, cu drag, îi înconjoară,
Și-au bine mult... și multe desfătări.

Iar bătrânețile le sunt senine,
Având nepoții împrejurul lor,
Și-ai lor copii îi caută, și-i bine,
Fiindu-le de mare ajutor.

Povestiri adevărate

Dan Filipoi**Nunta din ciubăr**

Mi-a povestit bunica Eleonora o întâmplare din copilăria ei, la care a participat alături de bunica sa, anume, la un cătat¹ cu ciubărul, în casa unor vecini înstăriți. Bunica nu era deloc superstițioasă și nici nu credea în farmece, făcături, ghicit și alte lucruri de acest fel.

Acelor vecini li s-au furat torturile de cânepă înșirate pe rudă, în târnaț, lucru destul de grav în acea vreme, întrucât îmbrăcămintea se făcea din cânepă. Ca să afle făptașii, s-au gândit să „facă cu ciubărul”, cum este numit la noi acest ritual.

Cum bunica ei era văduvă, credincioasă și evlavioasă, păgubiții au chemat-o pentru a le ține fetelor lumânarea. Întrucât era prea mică de vârstă să-i recunoască pe eventualii făptași, în cazul în care aceștia ar fi fost din altă parte a satului, bunica nu s-a numărat printre fetele care se uitau în ciubăr, dar, din curiozitate, s-a dus cu „mama tână”, cum îi zicea ea bunicii sale.

S-au rugat fetele cât s-au rugat, dar de văzut în ciubăr nu au văzut nimic. Erau obosite, plictisite, poate și încălzite de la cearșaful și fața de masă cu care erau acoperite. Deodată, una mai isteasă, Florica, rupe tăcerea: „Ni, mă, nunta, hiii, uite-o pe lelea Antonia (nume fictiv) mireasă. Ni, mă, colăcarii, ni druștile cum vin. Amu intră în casă. Amu-i pun la lelea Antonia cununa pe cap. Vai, cum varsă lacrimi beata de ea”. „Așa vedeți și voi?”, întreabă gazdele, plăcut surprinse, pe celelalte fete. „Așa...”, răspund ele. Antonia era în al nouălea cer de fericire, părinții, la fel. „Cine-i mirele?”, întreabă, plină de speranță, Antonia. „Badea Niculai” (fictiv), zice Florica, deoarece știa ce-și dorea Antonia, iar acum avea ocazia să o facă fericită și să scape de stat în genunchi lângă ciubăr. Au început, pe urmă, și celelalte, căci și ele îl cunoșteau pe Niculai: „Ni, mă, cum iese mirele de pe Cârțibav, ni colăcarii pe cai. Amu se întâlnesc mirii în gura Cârțibavului”. Și tot așa continuau ele cu nunta în sus și cu nunta în jos. „Ni pe Chicoco, ceterașul, cum zice în ceteră. Amu se cunună mirii în biserică. Vai, ce joc fain s-a încins în drum.” De menționat că în timpul cununiei religioase, fetele și feciorii jucau în drum, în fața sfântului lăcaș. Fetele continuă să descrie mai departe nunta, fiecare cum și-o imagina, spre încântarea păgubiților, care au uitat de tortu-

rile de cânepă, și spre bucuria fetei lor nemăritate, fericită că și-a găsit și ea norocul, mai ales că i s-a confirmat acum și în ciubăr.

Am întrebat-o pe bunica: „De ce s-au bucurat așa de tare, era mai bătrână, mai urâtă?” Mi-a răspuns: „Nu era nici prea bătrână, nici prea urâtă, era mai nătângă, dudoasă² și mai leneșă decât altele, și se gândeau părinții că or mărita-o mai greu. Dar acum nu mai aveau motive de îndoială că nu se va putea căsători. E drept, cel văzut în ciubăr nu avea statutul lor social, dar aveau ei de unde să-i dea zestre fetei”. „Și torturile de cânepă?”, mi-am arătat eu curiozitatea. „La atâta bucurie și veselie câtă li s-a arătat, cine s-a mai gândit la torturi și la furtişaguri?”

La sfârșitul ritualului, mulțumiți de cele văzute și auzite, păgubiții au împărțit din belșug fetelor mere, pere, nuci, plăcinte, și toată lumea era împăcată. Antonia, într-adevăr, s-a măritat cu Niculai. Poate acel fecior o fi auzit că a fost văzut în ciubăr și așa și-o fi făcut curaj s-o ceară în căsătorie pe Antonia, fata din neamul acela mare.

Mi-am pus întrebarea: „Cum de au prevăzut fetele viitorul în ciubăr, știut fiind faptul că și atunci, și acum ghicitul în ciubăr se făcea și se face doar pentru a descoperi lucrurile petrecute deja, nicidecum pe cele viitoare”. Dar dacă toate au fost spre bine, nici această întrebare nu-și mai are rostul.

Dacă eram de față, ziceam și eu: „Meargă nunta sănătoasă!”

Note:¹ Ghicit² Îndărătnică**Pastorul oilor**

În vechime, se credea că atunci când stânelor le merge rău, încât abia reușesc stăpânii să-și achite datoria față de sâmbrași, iar ciobanii sunt vrednici, mai vine și Pastorul noaptea și-i ajută.

L-am auzit pe badea Octavian Pătrășcan, multă vreme făt¹ la biserică, om harnic, credincios, evlavios și cu mult bun-simț și respect față de semenii, povestind o întâmplare trăită de el în vremea copilăriei, când împreună cu bunicul lui se aflau cu oile în Brișovanca.

Au muls oile de cu seară, au strecurat laptele, bătrânul a adăugat cheagul și a pus laptele la încheat. Octavian și cu alt cioban mai tânăr au plecat cu oile în porneală², să mai „ciuciure” oarece iarbă, că tare săracă și păcătoasă a fost vara.

„Ne gândeam că nu vom reuși să scăpăm cu datoria plătită sâmbrașilor. Și vai rău era atunci când nu scăpai. Lumea era necăjită, flămândă, trebuiau toți mulțumiți, dar cu ce? Am umblat bine în primăvară, dar, la începutul verii, a dat o secetă mare de tot. Oile erau aproape sterpe. Le mulgeam, dar hasnă³ mai deloc. În acea seară, când ne-am întors din porneală, am băgat oile în săci⁴ și ne-am pregătit să ne așezăm iepurește la somn, când numai ce auzim niște zgomote. Parcă cineva ar deschide săciul, oile prind a behăi, eu mă sperii și dau să mă încalt, cu gândul de a le întoarce îndărăt. «Numai le lasă», zice moșul de pe prici. «Cum să le las? Dacă se duc în noaptea asta de capul lor, mâine găsim numai pocloage». «Tu ești tânăr, Octavien, lasă cum zic eu, o să vezi tu că va fi bine. Numai de-ar mai veni o noapte sau două». Și se pornesc oile însoțite de câini și, încet-încet, dispar în noapte. O vreme se mai auzeau clopotele lor, apoi s-au pierdut în depărtare și ele, și dăngănitul clopotelor. «Ce să mai vorbim, sunt dispărute toate». «Măi, băiete, mă vezi pe mine nebun sau mincinos? No, atunci, dă-le pace». Și pace le-am dat. Spre dimineață, s-au întors sătule și cu ugerile pline de lapte. Am muls ca niciodată, de-am umplut toate budăcile⁵. Cum au fost hrănite bine peste noapte, au dat lapte și la amiază, iar seara, la fel. Am făcut atunci brânză cât pentru o săptămână. Și uite așa am reușit să scăpăm în vara aceea cu toți sâmbrașii plătiți.”

Pastorul duce noaptea oile la pășune. În acest caz, se zice pastorul, nu păstorul.

Note:

¹ Paracliser

² Pășutul de după mulsul de seară, în preajma stânci

³ Folos

⁴ Staul

⁵ Putină

Liviu Păiuș

Povești cu zâne

Despre cele tari, care umblă pe munte

Spun bătrânii că pe munții Rodnei se află zâne, la care păcurarii le zic „cele tari”. Mulți dintre păcurarii care au fost pe munte le-au văzut pe aceste zâne și spun fapte miraculoase despre ele. Zic că poartă veșminte ca domnișoarele și, când e zi frumoasă, joacă pe cele poieni, dar parcă nu pe pământ, ci în aer. Sunt de regulă cam trei laoltă și, dacă aude pe ceva păcurar zicând din fluier, se apropie de el și vreau să-l ducă cu dânsle. De multe ori îi strigă pe păcurari pe nume și-i cheamă cu dânsle la care, dacă numai un cuvânt le-ar răspunde, ar înnebuni. Se zice că un păcurar doinind de jale, lângă mândrele lui oițe, a fost auzit de aceste ființe sperietoare. Ademenite de cântecul lui, s-au apropiat de dânsul. Păcurarul a scăpat fluierul din mână și a adormit. Seara era la mutare, jumătate nebun. Toată noaptea se scula și, apropiindu-se de foc, vorbea cu ele. Ceilalți din colibă nu vedeau pe nimeni și în zadar îi spuneau că i se arată vedenii, care nu sunt adevărate. A stat încă vreo câteva săptămâni la munte și, după ce baciul și păcurarii au văzut că într-adevăr e nebun, l-au trimis acasă. Cu multe s-a chinuit biata mamă-sa, dar toate au fost zădarnice. A umblat pe la toți popii câți i-a cunoscut ca să-i facă slujbă, să-i cetească, să-l scape de cele tari, dar băiatul ei tot nebun a rămas. La două săptămâni după ce a fost dus în casa de nebuni, a murit sărind din al treilea rând jos, după „cele tari” care îl chemau cu dânsle. Cu mulți păcurari se întâmplă de acestea pe la munte. Locul de odihnă a celor tari e „Izvorul Zmeului”.

Din: Emil Precup, „Păstoritul în Munții Rodnei”, p. 52-53

Schimbare de zâne

Eram băiat mic în leagăn. Și asta-i adevărat. Tata era dus la lucru și mama s-o dusă să spele niște cămeși și pe mine m-o lăsat în leagăn. Când s-o dusă ea, ca babele din bătrâni, știi, o pusă mătura și cleștele pe leagăn ca să nu se apropie nimeni. Și tot s-o apropiat.

Când o venit mama nu m-o găsit pe mine în leagăn, o găsit alt băiat mai slab, albastru la față. S-o dusă la moașa și zice :

– Mamă, o zisă mama către moașa, mi-o înșchimbare zânele băiatul meu. Îl iau și-l zvâr pe grădină.

Băiatul se cânta și țiuia. Amu era noapte. De câte ori se cânta băiatu’ de atâtea ori bătea un câine în coastă.

Moașa a zis:

– Îi schimbat băiatu' de zâne, de cele tari. Trebuie să-i descântăm cu drețe.

O venit moașa și-o descântat. După ce-o descântat, o descântat ziua și-o scădat băiatu', câți erau în casă i-or potolit un somn, toți s-or prăvălit în toate părțile.

Când s-or trezit ei toți, am fost eu în leagăn, roș, bufteș și mai gras. Pe acela l-o dus.

În urmă eu am crescut, m-am dezvoltat. Și-n tinerețe m-o cercat. Cum m-o cercat?

Stam așa și numai vedeam că mi se-ngroașă mâinile, cresc mari. Și cred că până amu m-o cercat. Și amu la bătrânețe m-o mai cercat câteodată.

Din: Ion Lucian, „Povești din Țara Năsăudului”, p. 126-127

Poncea lui Roman

Era un fecior pe care-l chema Roman. De la el a rămas „Poncea lui Roman”, un loc pe Valea Vinului.

El avea o drăguță pe Valea Vinului. Mergând la drăguța lui, într-una din seri, când mergea pe drum, fluiera și cânta, a ajuns în locul respectiv, s-o întâlnit cu o fată frumoasă, foarte asemănătoare cu drăguța lui. Atunci el a intrat în vorbă cu ea și a mers până lângă casa unde era drăguța lui. Când au ajuns în dreptul casei, ea a spus către el:

– Bagă-te tu în casă, că eu mai rămân puțin și vin imediat.

Drăguța lui adevărată era în casă și torcea. Când a intrat de și-a văzut drăguța la caier, în acel moment s-a speriat, s-a schimbat la față și a zis către drăguță:

– Pe unde ai intrat tu în casă?

Ea i-a spus:

– Tu glumești sau vorbești înadins?

El i-a spus că nu râde.

Atunci ea i-a spus:

– Tu îi fi venit cu Fata Pădurii.

El n-a mai zis nimic. El a dormit la ea până dimineața, când a plecat acasă, „La Căși”, pe valea Brădătelului.

În seara următoare, tot în acel loc, iar a sosit fata necunoscută, asemănătoare cu drăguța lui și spunându-i:

– Vai, măi, Romane, că de-aseară te aștept și tu nu mai sosești.

El, dacă i-a spus drăguța că e Fata Pădurii, n-a mai vrut să vorbească cu ea.

Ea s-a dus și a intrat după el în casă. După o bucată de timp, s-a speriat văzând că nu se mai lasă de el. Era nevăzută, numai lui se arăta.

Drăguța lui adevărată i-a spus:

– Ce ești supărat?

El i-a spus că nu e.

Asta s-a întâmplat câteva seri la rând. În fiecare seară, când venea de-acasă, pe ea o găsea în locu' unde a găsit-o prima dată. Și de atunci încolo, în nenumărate rânduri, s-a ținut încontinuu de viața lui.

El crezând că s-a scăpa de ea, s-a căsătorit cu drăguța lui adevărată. Și după căsătorie, Fata Pădurii nu s-a mai lăsat de el. Venea și-l juca, femeia lui nu vedea cu cine joacă. Ea îl juca pe el până amețea și-l obosea. Nu pleca până când cântau cocoșii prima dată.

El a avut copii. Și nici atunci nu s-a mai lăsat de el. A mers la doctori și nu i-au găsit niciun fel de boală. A crezut că s-a scăpa de ea. A venit din spital și s-a ținut tot de el.

Părinții l-au dus la mănăstire. La mănăstire călugării i-au spus că nu va mai scăpa niciodată de ea și nu se lasă până ce nu-l omoară definitiv. Călugării i-au spus că, dacă-l aduceau la început, îl scăpau.

Și din asta i s-a tras moartea.

L-a omorât, și spuneau bătrânii că l-a izbit de fața hornului și acolo l-a găsit nevasta mort când s-a întors de la lucrul câmpului.

Se zice că era cel mai fain fecior din sat și cânta și fluiera foarte frumos. Asta s-a întâmplat acum o sută de ani, când erau numai păduri de molid.

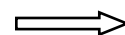
Și spuneau bătrânii către copii să nu mai suiere, să nu mai cânte de jale, să nu mai iuiască în timpul nopții și nici singuri la oi nu era voie să zică din fluier, să cânte, să iuiască să nu-i prindă Fata Pădurii.

Din: Ion Lucian, „Povești din Țara Năsăudului”, p. 95-96

Note:

¹ ponce/ pons/ piatră ponce, rocă vulcanică cenușie sau albă, ușoară, foarte poroasă, formată prin întărirea bruscă a lavei; spumă de mare; bucată dintr-o asemenea rocă, întrebuințată ca abraziv, ca izolator termic, la înlăturarea pielii îngroșate etc.; pumice/ Din fr. (pierre) ponce (Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, „Dicționarul universal al limbii române”, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2006. p. 1072)

² Valea Vinului – Parte din hotarul comunei Parva

Părăul Zânelor

Acolo spunea că o fost un cioban. Cică avea o drăguță pe undeva și se gândea foarte mult la ea. Într-o bună zi era cu turma la pășune, cu un strungaș. Într-un moment dat strungașul s-o trezit fără cioban.

Strungașul s-o dus cu oile la stână. Baciul a întrebat:

– Unde-i Mihăilă?

– Nu știu unde o rămas. Mi-o spus să mă duc în fruntea oilor că el vine pe urmă.

Așa că n-a mai apărut în ziua aceea la stână. Ceilalți care au fost la stână, a doua zi, s-o dus să-l caute și găsit-o cu capul sub o cioată și cu pălăria pe cioată, deasupra lui, viu, ochiul drept era scos afară și umărul drept era înturnat înapoi. Așa o murit când l-o transportat. O fost vorba că l-o luat zânele.

De atunci părăul se cheamă „Părăul Zânelor”.

Inf. Pop Gavrilă, 69 ani, Șanț, 11 martie 1980

Din: Lucian Ion, „Povești din Țara Năsăudului”, p. 67

Flori de colți

Pe muntele Corongiș își aveau sălașul zânele. Ademeneau călătorii prin cântecul lor, și apoi ei își găseau moartea căutându-le. Alteori, zânele transformau pe cei ce aveau nenorocul de a le vedea în stânci, păsări, șerpi sau arbori, ca să nu poată spune nimănui despre existența lor.

Zânele trăiau izolate, ferite de privirea oricărui muritor de rând, ele fiind nemuritoare. Se spune că una dintre ele, poate cea mai frumoasă și cea mai bună, s-ar fi îndrăgostit de un cioban care-și păștea turma de oi la poalele muntelui. I s-a arătat ciobanului în vis de mai multe ori și apoi a venit la el. Dorea să se mărite cu el și să devină o muritoare de rând.

Într-o zi, mama zânelor a aflat taina frumoasei zâne și a jurat că se va răzbuna pe ea. Celelalte zâne surori, văzând-o cât era de fericită, au apărut-o. Atunci, mîniindu-se și mai tare, mama le-a preschimbato pe toate în flori care nu se veștejesc niciodată și cresc numai pe vârfuri de stânci înalte, la care oamenii ajung cu greu sau poate niciodată. Aceste flori se numesc „flori de stâncă” sau „flori de colți”.

După ce și-a transformat fetele, mama răzbunătoare s-a preschimbato în vultur, care și astăzi veghează asupra stâncilor.

Palatul zânelor, astăzi, ca o galerie în stâncă, poartă numele de Peștera Zânelor.

Din: Lucian Ion, „Povești din Țara Năsăudului”, p. 79

Legenda Stânca Dracului

Demult, demult, când regiunea Rodnei era locuită de păgâni, trăia un principe care voia să creștineze poporul. Neavând bani ca să construiască biserici, s-a dus să caute aur. Cu însoțitorii săi, a cercetat toate dealurile, dar nu a găsit decât plumb.

Odată, plimbându-se la poalele Ineului, zări un castel strălucitor, iar pe coridorul castelului o femeie fermecătoare torcând. Când ea văzu pe Principe, fusul îi căzu în prăpastie. Principele imediat i-a ridicat fusul căzut. Îndată observă că firul e de aur.

– Ce fericită ești tu, zise Principele. Ai aur din belșug, pe când eu caut zadarnic.

– Dacă vrei să fii bogat, îi spuse femeia, te voi face bogat, dar cu condiția ca niciodată să nu întrebi cine am fost eu. Apoi dispăru, arătând Principelui stânca din față.

Principele cu servitorii lui au început să sape și au găsit atâta aur, încât abia l-au putut duce acasă. În fiecare zi, Principele mergea la femeia fermecătoare și cu bucurie îi povestea despre bisericile pe care le zidește, dar nu știa numele femeii, ceea ce îl supăra. S-a decis să se intereseze de numele și de familia femeii. O însoțitoare a femeii îi povesti că are de-a face cu Zâna Dealurilor, Izora. Principele s-a întristat. Știa că nu se va putea căsători cu ea. Dracii, ca dușmani ireductibili ai mirosului de tămâie și ai glasului de clopot, s-au decis să împiedice cu orice preț zidirea bisericilor. Știind că principele scoate bogății imense din mine, într-o noapte, au închis drumul cu stânci. A doua zi, principele, văzând că drumul e închis, a crezut că a fost închis de zână, din răzbunare, pentru că a îndrăznit să se intereseze cine e.

Amărât a plecat în lume. Zâna credea că principele a părăsit-o. S-a hotărât să-și distrugă palatul strălucitor. Dar, înainte de a pleca, a anatemitizat minele ca ele să nu mai producă aur.

Blestemul zânei s-a împlinit. Azi nu se mai găsește aur. La 1892 se exploatau anual 800-1000 hectograme de plumb.

Din: O. Nemeș, „Baia și regiunea Văii Vinului” în „Erdely”, revistă turistică balneologică și etnografică, februarie 1892, p. 57-63. Text tradus de un anonim cu titlul „Ceva despre Valea Vinului” în ASBN,

Fond: Virgil Șotropa, dosar nr. 2, fila 1

Veronica Oșorheian

Cu gândul la trecut

„Toată lumea-mi zice doamnă”

Părinții i-au dat Iftiniei loc de casă în fundul grădinii cu pruni *Bistrița*, nuci, *Prune de aur* – căroră le ziceam „poame albe” –, vișini altoiți de tata și un păr de vârsta străbunilor, în care nu s-a urcat nimeni dintre cei știuți. Avea fructe galbene și mărunte care picau la coacere și erau uscate în cuptor, alături de niște mere despicate în patru. Din acestea și din prune uscate separat era făcut compotul consumat mai ales în vreme de post.

Pentru noua casă, locul trebuia eliberat de pomi. Părul cel bătrân și prunii au fost buni de foc, iar trunchiul nukului mai falnic a fost păstrat pentru scânduri trainice de mobilier, după ce a fost curmat pe două locuri. Atunci s-a întâmplat necazul. Dumitru mânuia bine drujba, iar copiii erau vrăjiți de îndemânarea părintelui lor. Cei mai mărișori au adunat niște crengi și le-au făcut grămadă, spre pârâul care curgea de la fântâna lui Calistraș. Dăniluș avea doi ani și încurca lumea, împiedicându-se de ce găsea în preajmă. Când Dumitru a curmat ultima parte a trunchiului, și-a dat seama că Dăniluș e în pericol. Strigătul lui Dumitru s-a rostogolit odată cu trunchiul de nuc peste copil. Îngrozită de întâmplare, Iftinia și-a lăsat copilul de la sân în brațele fetei mai mari și a alergat la copilul accidentat. Dăniluș învinețise de durere. Cu copilul în brațe, Dumitru a fugit la dispensar. Iftinia a pus câteva lucruri în traistă și i-a spus mamei noastre să aibă grijă de ceilalți copii. A fugit și ea la dispensar, cu cel mic în brațe. Micuțul avea vreo 3-4 luni.

La Bistrița au ajuns cu Salvarea. Iftinia a găsit bunăvoință la o asistentă și m-a sunat. Mi-a povestit necazul. Copilul avea fracturată o mână și un picior. Putea fi mai rău.

Eram îngrijorată pentru ei și doream să aflu mai multe despre starea copilului accidentat. Cel de la sân suga și dormea. Mi-am amintit că, în urmă cu ceva vreme, am apelat telefonic la medicul legist Dreghici, om al locului care m-a adoptat, dumnealui fiind și văr cu socrul unui nepot al soțului meu. Atunci am găsit înțelegere la doctorul pe care nu-l cunoșteam personal, dar care mi-a dat o informație importantă pentru liniștea mamei noastre. I-am explicat doctorului despre ce este vorba, mi-a promis că se informează și mi-a cerut să-l sun a doua zi.

A doua zi, am vorbit și cu Iftinia. Era îngrijorată. Mai aștepta ceva analize, dar mi-a mai făcut o precizare: „Soră dragă, m-a căutat un domn și mi-a zis că va fi bine copilul. Nu știu cine-i, dar de când a trecut

pe la noi, toată lumea-mi zice doamnă. Înainte, toată lumea-mi zicea lele.”

„Cred că-s în bună regulă!”

Din vorba tatei, n-am ieșit niciunul. Bănuiesc că nici ei, cei șapte frați, n-au ieșit din vorba bunicului Traian.

Bunicul avea vorbă de tunet care străpungea livada cu pomii încărcăți de omăt și casa zidită din trainică piatră, când venea cu sania încărcată cu fân și o striga pe bunica Paraschiva să-i deschidă larg porțile – mai întâi cea de la livadă, apoi cea de la șură.

Așa-i plăcea bunicului, chiar și atunci când bunica avea prunc la sân.

„Parcă intră împăratul” – se destăinuia bunica fratelui mai apropiat, ajuns popă în Timișoara.

Popa o mângâia cu vorbe înțelepte, cunoscând bine firea aprigă a oamenilor de la munte, încercați de multe neajunsuri ale vremurilor petrecute.

Înfofolită în sumanul îmbrăcat în grabă și în năframa din finet călduros, bunica își întreba bărbatul, cu vorbă blândă: Umblat-ai bine, Trăiene? Pe *Prelucă* a fost mai greu, dar drumu-i bătătorit și alunecos – răspundea vag bunicul.

Caii și sania erau la adăpost, iar a doua zi nutrețul era clădit în podul șurii.

Așa a trăit și tata. Învățămintele căpătate de la părinți i-au fost de folos, dar nu i-au fost străine nici apucăturile bunicului.

Rămas văduv prea devreme, tata a mai trăit 13 ani.

O problemă de sănătate necesita o intervenție chirurgicală. L-am sfătuit să vină în Alba Iulia. Fratele Dănilă cunoștea mai mulți doctori, întrucât și doctorii au nevoie de instalator.

Pe vremea aceea, în Alba Iulia, erau trei doctori chirurghi buni: Kadar, Igna și Togan.

La vizita de dimineață, doctorul i se adresează tatei: Cu dumneata ce-i?

Tata, nedumerit de întrebare, i-a răspuns: Domnule doctor, dacă-s în pat, cred că-s în bună regulă!

Doctorul insistă: La care doctor ești?

Încrezător, tata răspunde: La doctorul Tokaci!

Nu are spitalul doctor cu numele ăsta, spune doctorul.

Atunci, Tocană! – stăruie tata.

Bine, omule! Ești în bună regulă! – încheiase discuția doctorul Togan.

Păsările din arealul comunei Șanț Mărăcinarii și muscarii

Lucian Claudiu GRAPINI

Mărăcinarul mare (*Saxicola rubetra*) este răspândit în cea mai mare parte din Europa, cu excepția Islandei și a sudului extrem, în partea asiatică a Rusiei până aproape de granița cu Mongolia, în Caucaz, estul Turciei, nordul Iranului și al Kazahstanului. Fiind o pasăre migratoare, își petrece iarna în Africa Subsahariană. Efectivele europene reprezintă circa 80% din total, acestea fiind alcătuite din 5,5 până la 10 milioane de perechi cuibăritoare. În România cuibăresc între 250.000 și 500.000 de perechi. Preferă zone-

Mărăcinar mare, femelă

le mai joase, întinse și ierboase, cu tufișuri, mărăcini (de unde și denumirea comună a speciei), buruieni și copaci rari, uneori în apropierea cursurilor de apă sau a lizierelor, dar și zonele agricole sau terenurile necultivate. Este o specie destul de rară pe teritoriul comunei Șanț, fiind întâlnit în timpul sezonului de cuibărire doar la altitudini joase, pe terenurile deschise și cele cultivate din apropierea satului. Spre sfârșitul verii și începutul toamnei, la fel ca multe alte păsări călătoare, de altfel, poate fi observat în habitate complet atipice, cum sunt crestele montane înalte sau jnepenișurile, însă aceste observații nu au valoare în ce privește distribuția acestei specii, deoarece exem-

plarele respective se află în migrație. Femela construiește cuibul de una singură și îl amplasează pe sol, în tufișuri sau în arbori de mici dimensiuni. Este foarte asemănător ca dimensiuni și format corporal cu un măcăleandru sau cu un codroș. Adulții sunt cărămizii pe piept, albicioși pe abdomen, cafenii cu puncte maronii închise sau negricioase pe spate și pe creștet și au obraji negricioși, cu sprâncene deschise la culoare și bine delimitate. Coada este albă la bază și neagră la vârf, dar aceste caracteristici sunt greu de văzut atunci când pasărea este așezată. Masculii sunt mai contrastanți, având sprânceana albă, foarte vizibilă, și niște pete albe la baza aripilor. Juvenili sunt asemănători femelelor, având un penaj mai șters și cu striuri pe piept care îi dau un aspect solzos. Mărăcinarul mare este preponderent insectivor, însă consumă ocazional și semințe sau fructe mici. Cel mai frecvent poate fi văzut cocoțat pe diverse puncte de observație cum ar fi gardurile, girezile sau vârfurile câpițelor de fân, de unde își caută prada sau de unde masculii își lansează trilarile.

Mărăcinar mare, mascul

Mărăcinarul negru (*Saxicola rubicola*) face parte dintr-un grup de câteva specii distincte, însă foarte strâns înrudite între ele, care, în trecut, se credea că formează o singură superspecie, *Saxicola torquatus*, cu o distribuție teritorială uriașă, ocupând cea mai parte a Europei, a Asiei și a Africii. Studiile genetice din ultimii douăzeci de ani au permis clasificarea acestor păsări în specii diferite în ciuda asemănărilor exterioare izbitoare dintre ele. Astfel, mărăcinarul negru, de pe teritoriul european, este prezent pe o mare suprafață a continentului, cu excepția nordului (Scandinavia, Finlanda, Țările Baltice). Este o pasăre sedentară, în zona mediteraneeană, în sudul și vestul Franței și în porțiuni din Marea Britanie, și migratoare, în rest. Își petrece iarna în nordul și în unele părți din sudul Europei. Populația europeană este formată din 2 până la 4,5 milioane de perechi cuibăritoare, iar cea din România din 350.000 până la 700.000. Este

regăsit în aproximativ aceleași habitate ca și ruda sa apropiată, mărăcinarul mare, dar preferă zonele cu mai multe tufișuri și copaci decât acesta. La Șanț este rar, fiind limitat la nivelul pajiștilor mai uscate și joase din apropierea vetrei satului. Cuibul este construit pe sol, în iarba înaltă, sau în arbuști. Mărăcinarul negru este doar cu o idee mai mic decât cel mare, dar acest lucru este imposibil de apreciat dacă cele două păsări nu sunt una lângă alta. Adulții sunt maronii și cu pete negre pe spate și cărămizii sau ușor roșcați pe piept și pe abdomen. Ambele sexe au capul închis la culoare, fără nicio urmă de sprânceană, caracteristici foarte pregnante la masculi. Aceștia au capul complet negru și două dungi albe de o parte și de alta a gâtului, care formează un semi-guler foarte contrastant. Juvenilii se aseamănă mult cu cei de mărăcinar mare, dar au striuri mai numeroase și mai evidente și le lipsește sprânceana. Este predominant insectivor, deși își completează dieta și cu semințe sau fructe mici.

Mărăcinar negru, juvenil

Muscarul sur (*Muscicapa striata*) este o pasăre migratoare cu răspândire largă, fiind regăsit în aproape toată Europa, cu excepția Islandei, în nordul și estul Turciei, Caucaz, Kazahstan, Iran, Pakistan, centrul și sudul Siberiei, Mongolia, chiar și în nordul Indiei și vestul Chinei. Toți indivizii își petrec iarna în Africa Subsahariană. Efectivele cuibăritoare de pe continentul european sunt între 14 și 22 de milioane de perechi, iar cele din România, între 225.000 și 450.000. Habitatele preferate sunt pădurile de foioase intercalate cu pajiști sau fânețe, parcurile, grădinile, inclusiv cele din interiorul localităților, malurile apelor. Se găsește pe o mare parte a teritoriului țării noastre, dar în densități relativ scăzute comparativ cu alte specii de talie mică. Pe teritoriul comunei Șanț, poate fi întâlnit din interiorul satului până la peste 1.000 de metri altitudine. Își poziționează cuibul într-o gaură dintr-un zid sau perete, într-o groapă de pământ bine ascunsă, în scorburile sau la ramificațiile crengilor. Conform unor studii, mus-

Muscar sur

carul sur a evoluat pentru a recunoaște destul de ușor ouăle de cuc depuse în cuibul său, devenind, astfel, mult mai rar victimă comparativ cu alte specii parazitare de către acesta. Este similar ca dimensiuni cu mărăcinarul mare, dar are un format corporal mai alungit și o coadă vizibil mai lungă. Este gri cu o tentă cafenie pe spate și pe cap, gri-deschis sau albicios pe piept și pe abdomen și cu striuri mai mult sau mai puțin evidente pe piept și pe creștet, acest ultim aspect variind în funcție de individ. Juvenilii sunt aproape identici cu adulții, dar au striurile mai bine conturate, fiind prezente, totodată, și pe spate. Este un vânător de insecte foarte priceput și agil, lansându-se asupra prăzii de pe punctul de observație și revenind în același loc pentru a se hrăni. În timpul migrațiilor, își completează hrana și cu semințe sau fructe.

Muscarul gulerat (*Ficedula albicollis*) este o specie migratoare ce își petrece vara în centrul, sud-estul (inclusiv Italia) și estul Europei, fără a ajunge până la Munții Urali. Iernează în sudul Africii. În Europa cuibăresc între 1.400.000 și 2.400.000 de perechi, iar în România, între 500.000 și 1.500.000. Populațiile din România și Ucraina reprezintă împreună peste jumătate din totalul efectivelor. Muscarul gulerat este întâlnit în pădurile de foioase sau de amestec, dar, nefiind foarte pretențios, se mulțumește și cu habitatele ușor antropizate precum grădinile, parcurile sau livezile. În țara noastră este o specie mai frecvent regăsită în zonele de deal, însă apare și în zonele împădurite de câmpie. La Șanț, poate fi observat cu precădere în grădinile cu mulți copaci, în pădurile de fag, frasin sau mesteacăn și cele de amestec cu conifere până pe la 1.000 de metri altitudine sau ușor mai sus. Cuibărește în scorburile din copacii maturi, la o distanță de circa doi metri față de sol. Este mai mic decât muscarul sur, cu un aspect îndesat, dolofan. Femelele și juvenilii sunt cafenii sau maronii pe spate și albicioși pe fața ventrală. Penele aripilor sunt în general negricioase, dar au și porțiuni albe ce se văd chiar și în repaus. Masculii sunt negri pe cap, pe spate, pe o mare parte a aripilor și pe coadă și albi pe piept și pe abdomen. De asemenea, au o pată albă ce variază ca dimensiuni pe spate, la baza cozii, o pată albă pe frunte și un guler alb complet, de la gura până la ceafă. Totodată, petele albe de pe aripi sunt mai mari și mult mai evidente față de cele ale femelelor. Se hrănește cu insecte, păianjeni, viermi și, uneori, cu diverse fructe mici.

Bibliografie:

1. Lars Svensson, *Ghid pentru identificarea păsărilor din Europa și zona mediteraneană*. Versiunea în limba română – Societatea Ornitologică Română
2. David Alderton, *Enciclopedie completă ilustrată: Păsările lumii*. Versiunea în limba română – Editura Aquila '93
3. Societatea Ornitologică Română, BirdLife International și Asociația Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”, *Atlas al speciilor de interes comunitar din România*
4. Wikipedia.org

Campania monografică de la Șanț, 1935

Părerea satului despre Onisiu Sângeorzan

48 ani, 6 cl. și 3 de rep.

căsătorit cu Octavia Domide

Inf. Părintele Pamfil Grapini

E om de treabă, creștin bun, proprietar bun, a fost și în război și a căpătat multe distincții, a fost primar la Comună și a fost bun ca primar. Când a fost defalcarea, n'a fost vinovat nici unul din comună; s'a făcut adunare în Năsăud și a venit Dl. Ministru Negură și le-a spus că pădurile sunt ale lor și la 15 Sept. să nu mai lase să taie pădurea oamenii de la C.A.P.S. S'au dus toți, Onisiu a fost contra „pro forma” ca să vadă aștilalți, dar și el s'a dus în frunte cu steagul, a mers toată lumea și le'a zis oamenilor să nu mai taie.

Onisiu e om așezat, e om modest, cu tact. Are copii harnici pe care i-a crescut bine.

Biografia lui Onisiu Sângeorzan

Născut la Anul 1888, la 18 Marte, în comuna Șanț, jud. Năsăud, din părinți țărani, de Religie gr. cat., tata meu l'a chemat Alexa Sângeorzan, iar pe mama Dochea Domide.

Îmi aduc aminte de când eram copil mic și cum mă ținea mama mea în brațele ei, iar după ce am ajuns la etatea de 3-4 ani mă jucam cu alți copii pe stradă și în curtea noastră părintească, iar când am ajuns la o etate de 6 ani m'a înscris tata meu la școală în comună, pre acelea vremuri era ca învă. Domnul Mihai Cotul. și așa am învățat în școala din comună despre acelea timpuri 6 ani, adecă am depus 6 cl. normale și 3 cl. de sărbători, adecă încă 3 ani, total sau făcut 9 ani, iar între timp până am ajuns la Armată, la școală am învățat bine și am umblat regulat, am învățat lucruri bune și folositoare, am învățat a ceti și scrie și a da omenie părinților mei și mai marilor mei, iar în parcursul școalei, 2 zile în săptămână, Marțea și Vinerea, de la orele 11-12 a.c. o oră ținea lecție despre Religie preotul Pamfilu Grapini, unde am învățat rugăciunile și cum au făcut Rău lumea asta!

Iar între timp, după ce am terminat școala și până am ajuns la etatea de 20 ani ce am fost luat la Armata Austro-Ungară, am învățat la Economie, ca să pot umbla cu vitele etc., iar când a venit timpul să merg înlontrul la Armată am plâns, fiindcă în Armată pre acelea timpuri nu să vorbea în limba noastră Românească cum să vorbește astăzi în Țara Noastră, pentru că comanda vorbea numai în limba nemțească și ungurească, am fost ca recrut la Regt. de Inf. nr. 63/10, campare în orașul Bistrița, unde am făcut serviciul militar activ 3 ani și 2 luni, iar 2 luni am învățat ca recrut, iar după 2 luni de instrucție am fost ales în școala militară, unde se făceau gradați, și după 2 luni de școală am ieșit fruntași, iar toamna, în luna Septembrie, am plecat în manevre unde m'a făcut Dl. Căpitan Vachsman corporal, iar după ce am făcut armata la un timp de 11/2 m'au înaintat la gradul de Sargent, fiind dus la Raport înaintea Dlui Colonel.

Iar după ce am făcut serviciul militar 3 ani, am fost oprit de Dl. Căpitan ca să mai stau încă 2 luni pentru a învăța Recruți, căci mi s'or computa 2 concentrări și așa am mai rămas, adecă 3 ani și 2 luni am făcut Armata fără să fi avută nici o pedeapsă. Adecă din anul 1909, până în 1913 la 1 Ianuarie, am făcut Armata ca activ la Regt. de Inf. No 63/10 comp. în Bistrița.

Iar în anul 1913 am fost eliberat și am venit acasă, unde în Anul 1914 în 1 August a venit mobilizarea. Chiar eram în câmp cu tata meu și încă 2 frați, făceam fân, iar acolo am primit avizul și am țipat cosăle în nește arbori și tata meu fiind om bătrân a prins a plânge, și am venit imediat acasă unde totă lumea plângea, iar Dl. preot Pamfilu Grapini ne'a anunțat că toți aceia ce plecăm la Războiu să venim la Biserica să ne spovedim și să ne cuminecăm, și apoi în ceialaltă zi am plecat la Regt. meu în Bistrița unde m'am prezentat la timp, m'au îmbrăcat în haine sure, ne'au dat arme nouă și muniție și ne'au jurat în Ograda Regimentului Dl. Colonel ca să ascultăm de mai marii noștri de Ofițeri și de Generali, iar într'o noapte ne'au dus la gară cu muzica militară și ne'am suit pre tren și nu ne'am mai oprit până în Galiția.

În orașul Halici acolo am dat de inamic, de Ruși, unde am avut cel dintâi atac cu baionetă și am dat afară Ruși fiindcă eram Regt. 63 numai de Români Ardeleni, iar a doua zi în foc am fost vulnerat prin mâna Stângă de un dărab de fier din șrapnel care a făcut explozie asupra mea și așa rănit m'am legat și am mărș mai departe în atac, unde conduceam un Pluton de feciori, și am respins Ruși din tranșăele lor făcând totodată și 6 prinsonieri Ruși unde i'am datu'i la Dl. Major Comd. Batalionesc și i'am răportat căci totodată sunt și vulnerat, dar nu mă duc îndărăpt la Spital, ci rămân mai departe în front. Unde m'au

înaintat în gradul de Plutoner și m'au decorat cu medalia de argint cl. II-a. După aceea am fost vulnerat de un șrapnel din tun în piciorul stâng, unde am fost adus în Spitalul din Târgu Mureș și apoi m'am dus iară cu Marșe comp. în Polonia Rusească, iar din Polonia Rusească de la orașul Liblin și Varșovia, apoi mai târziu am ajuns iară în Galiția unde am avut mari lupte cu Ruși, fiind decorat cu medalia de argint cl. I-a și cl. a II-a și dublu apoi medalia de argint corona nemțească decorat de Împăratul Wilhelm luptând laolaltă cu trupele germane, și m'a înaintat la gradul de Plut. major Ministerul de Războiu, fiind de mai multe ori și comd. de companie din lipsa de ofițeri, iar timpul revoluției m'au apucat în Rusia în armată pentru susținerea de ordine, unde m'au (apucat) găsit revoluția la Kiev și în Caucaz Ucraina, iar în Anul 1918 în Octombrie îmi aduc aminte am primit ordinul armata Austro-Ungară să se retragă înapoi, m'am împărțit la Regt. de Infanterie No. 103 și fiind trimis de comd. companiei într'o gară cu jumătate companie pentru susținerea ordinii, atuncia șeful de gară fiind din Filandeia îmi arată un Jurnal Rusăsc, unde îmi spune în Ungaria e Revoluție, dar ținem în mine și nu spune fraierilor mă temem să nu fugă și Rușii să nu să răscole pre noi și să ne omore.

Iar după câteva zile vine porunca să ne reîntorcem în Țară, și așa am venit peste Bucovina acasă, unde sosind am fost rugat de un grup de fruntași Domni și țărani să iau comanda în samă să fiu comandant de gardă și să țin ordin în comună.

Și așa am stat mai mult timp în hainele mele ce le aveam particulară militară fiind comd. la 100 feciori gardiști veniți de pre front, până s'au liniștit revoluția, păstrând ordinea și disciplina până au venit și au luat în samă Armata noastră Română și Maiestatea Sa Regele Carol al II-a.

Iar după ce s'a liniștit Revoluția am rămas civil acasă, unde am fost ales de casier comunal unde un an am făcut acel serviciu, dar nu mi'au plăcut, m'am căsătorit cu nevasta mea ce o am, Octavia Domide, din anul 1900/16 august și având 4 copii cari de fapt îmi trăesc, și anume cel mai mare îl cheamă Ioan Sângeorzan născut din anul 1921/10 Mai, apoi Silviu Sângeorzan născut la anul 1931/11 Octombrie, iar din anul 1929 până în 1933 la 2 November am fost primar comunal, unde apoi mi'am dat demisia făcând serviciu în timpurile celea mai grele și în criza cea mai mare și nemaiputând satisface greutățile ce mă apăsa și criza ce marca pre mine și popor mi'am dat demisia pre mai multe rânduri și a 3 oră mi'au primit demisia unde dând toate agentele comunei în bună stare am eșit cu cînste și acuma trăesc liber fără de nici o grijă și răspundere și mă ocup mai departe cu Economia de vite.

Șanț la 8 August 1935

Onisiu Sângeorzan

Manolescu Jeana

Text preluat din: Paula Popoiu, *Șanț după 80 de ani de la prima campanie monografică*, vol. II, Editura Universitaria, Craiova, 2012, p. 86-87

Șanț 1935 – 1936

*Imagini realizate în timpul campaniilor sociologice și monografice
de la Șanț din anii 1935 și 1936; Fotograf: Iosif Berman*

Notă: Fotografiiile fac parte din patrimoniul Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”

Sursa: Paula Popoiu, *ȘANȚ după 80 de ani de la prima campanie monografică*, vol. 1 și 2, Editura Universitaria, 2011 și 2012

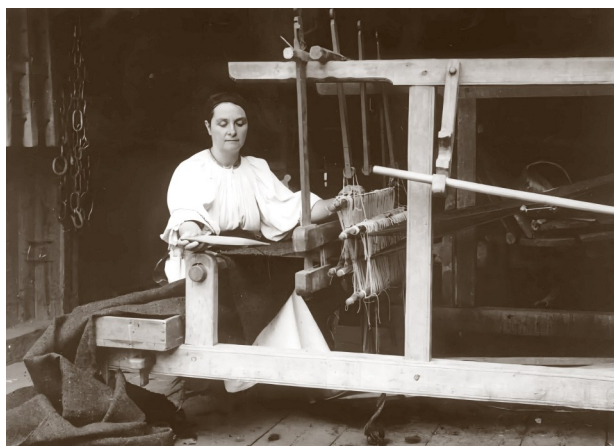
Casă

Familie pe prispă

Dulgherit

Femeie țesând

Potcovitul boilor

Copii la joacă

Bărbați în curtea bisericii

Alai de nuntă

Femeie melițând

Familie la fotografiat

Grup de zece bărbați

Prelucrarea cânepii

Grup de tineri

Un bărbat și trei femei lângă biserică

Grup de șase tinere

Trei femei

Grup de șănțeni

Oameni, obiceiuri, cutume din Țara Codrului (II)

Ștefan Aurel DRĂGAN

Claca

Claca¹ este o muncă colectivă benevolă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții și care adesea este însoțită ori urmată de o mică petrecere unde se spun glume, povestiri etc.

Claca are loc la construirea casei, începând cu aducerea (tăierea și transportul) lemnurilor furate din pădure², transportul pietrei din Bolditău³, apoi săparea șanțurilor pentru fundație, ridicarea scheletului de lemn alcătuit din tălpi, șeși⁴, grinzi (inclusiv meșter-grindă⁵), cununi⁶. Apoi se întocmește heizașul⁷ din corni și lețuri. La terminare, se fixează pe vârful scheletului struțul⁸ format dintr-o ramură de brad⁹, câteva panglici colorate și o creangă de vâsc¹⁰. Șeful meșterilor strigă de trei ori „Ura” și închină cu iaga de pălincă ce trece apoi din mână în mână la toți participanții.

Claca la secerat: bărbații, cu coase cu țepi din spin, tăiau tulpinile pe perete, iar în urma lor femeile le luau cu secera în șorț și le așezau pe legători. Spre seară, bărbații terminau tăiatul și se apucau de legatul snopilor – cu legători făcute de dimineață, când încă nu s-a dus roua – și de așezarea acestora în cruci¹¹. Urma transportul snopilor la arie și așezatul în stog (care era obligatoriu să aibă la bază butoiul cu apă, ca măsură împotriva incendiului) și treieratul grâului cu batoza¹² (transferul snopilor din stog pe masa batozei unde tăietoarea și alimentatorul – itartăul –, introduceau pe gura mașinării spicele, după batozare, boabele ajungeau la jacoș¹³ și tulpinile, la pleavă sau la paie). Lucrările se efectuau cu o clacă mai mică, cu neamuri sau cu vecini.

*Mă luai, luai,
Joi de dimineață
cu rotie crață,
cu secera-n brâu
la holda de grâu.
M-apucai, 'pucai,
mânunte să tai,
mânunte nu tai
c-on jund'i m-apucai,
jund'i fără durere,
moarte fără vrere,
și aflai, aflai
o floare de rai.
Fugi că'ne de-aci,
c-a vini maica
și m-a întreba:*

*Gătat-ai holda.
Ba nu am gătat,
c-on jund'i mo-apucat...
Mama s-o luat
cu nouă ulcele
după lecurele.
Hai maică ș-om mere!
Apile îs late
stelele-s departe,
da' știi io ce mn-i leacu:
popa și diacu
și luân săracu.*

Alte clăci se mai făceau la:
- săpatul mălaiului¹⁴, dar și la desfăcatul cucuruzilor;

- la cosit,
- la suretiu¹⁵,
- la tăiatul porcului¹⁶,
- la confecționarea cărămizilor, când au început să fie construite casele din voioage¹⁷ și apoi din cărămidă¹⁸,
- la nănași (când finii erau săraci și primeau în arendă o holdă), la popă și la notar (acesta avea locuință la primărie). *Am fost ieri în clacă la nănașu și ne-o ominit la gustare cu lapte acru și tisăliță.*
- la grof și la boier, ca pedeapsă pentru producerea unei pagube pe proprietatea acestora, cum ar fi furtul de lemne din pădure, pășunatul animalelor pe teritoriul lor, furtul castanelor sau poamelor din livezi¹⁹.

Clăcașii începeau munca, de obicei, când se vedea de ziuă, apoi, la amiază, se servea masa de prânz²⁰ (la secerători, plugari și cosași pe câmp, așezați la o umbră de copac sau la umbra crucii de grâu sau a căpiței de fân) care era adusă de găzdoaie²¹ în

coșarcă acoperită cu ștergură, iar seara, când se lăsau umbrele, se servea cina în curtea celui ce i-a chemat.

La 25 aprilie 1864, Mihail Kogălniceanu, om de stat remarcabil, depune în Camera Deputaților „Proiectul de Lege Rurală, care prevedea desființarea clăcii și împroprietărirea țăranilor.”

Aprovizionarea cu marfă la bold²²

Cooperația constituie o forma specifică de organizare a activității umane care s-a manifestat și se manifestă încă în lume, în sfera producției industriale și agricole, a creditului și consumului, a serviciilor și a altor sectoare.

În anul 1852, în Ardeal, se înființează prima cooperativă din România.

Prima lege specializată privind organizarea cooperației apare la 28 martie 1903.

Până prin anii șaptezeci, aprovizionarea cu marfă a magazinelor satești (a boldurilor) se făcea pe rândul satului de către membrii cooperatori (de consum – n.m.) cu căruțele de la un punct comun mai multor sate, întrucât drumurile erau impracticabile și nu existau mijloace de transport mecanizat. Astfel, satul Bârsău de Jos, fiind în raionul Cehu Silvaniei²³, se aproviziona săptămânal de la Fărcașa²⁴.

Ne întâlnim aici cu o formă de asociere.

Nerespectarea acestei îndatoriri ducea la excluderea din cooperativă și refuzul de a fi servit, cel sancționat fiind obligat să practice mituirea gestionarului sau aprovizionarea de la oraș, ceea ce însemna cheltuieli de drum și pierderea timpului.

Contribuția în bani și muncă a fost introdusă în timpul comunismului. Fiecare persoană majoră era obligată să efectueze anual șase zile de muncă pentru anumite nevoi locale: bucle (pietriș adus de la Someș sau din Bolditau) pentru drumuri, construirea de obiective sociale etc. și să achite o sumă de bani. Se făcea un simulacru de adunare populară unde se votau aceste obligații, deși erau deja stabilite.

Pentru perioada rece, **focul în sobe** (de fontă n.n.) la școală era asigurat de elevi, pe clase, care aduceau, programați pe zile, lemne de acasă.

Și la biserica penticostală, la întruniri, se asigura focul cu lemne de către credincioși, pe rând.

Bătutul palmei

Trocul face parte din schimburile numite de compensație, schimb de servicii egale. Noul dicționar universal al limbii române ne oferă următoarea definiție: „Trocul este o formă primitivă a schimbului de mărfuri, în care un produs se schimbă direct pe alt produs (fără mijlocirea banilor)”.

Precontractul sau „contractul provizoriu” ori antecontractul reprezintă o promisiune că se va încheia, în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, un act juridic prin care fie vindem sau cumpărăm un lucru, fie donăm sau acceptăm să primim ceva ș.a.m.d. Acesta este un fel de a ne lua cât mai în seri-

os angajamentul că vom face un contract, că ne-am înțeles să semnăm cu cineva anume, că ne-am stabilit un anumit preț sau că vindem fix o anumită cantitate de lucruri, de un anumit fel, daune-despăgubiri și obligația la încheierea contractului.

Alchezatul²⁵/ Arvonul

Este un cuvânt de origine neogrecescă și înseamnă un avans și o promisiune într-un târg. Se folosește ca o garanție pentru cumpărător. Vânzătorul îi dă marfa cumpărătorului care îi dă un arvon, dacă până pe data viitoare – la termen – nu-i place marfa, o înapoiază și primește arvonul. Dacă îi place, se achită toată plata și urmează aldămașul – cei doi se cinstesc cu băutură și îi invită și pe martori.

Bătutul palmei și ruperea mâinii pentru fâgăduială, târg: în timp ce cei doi participanți la o fâgăduială, în urma unui târg, a unei convenții, își strâng mâinile, bat palma, un altul, martorul, le rupe legătura, le desparte palmele. Astfel se consfințește siguranța ținerii înțelegerii.

După ce cumpărătorul și vânzătorul s-au înțeles asupra prețului lucrului sau animalului care face obiectul tranzacției, se bate palma și se bea aldămașul²⁶, împreună cu doi-trei martori, ca să pecetluiască afacerea. În unele cazuri se achită un arvon²⁷.

Gheorghe a mers la târg, la Ulmeni²⁸, cu carul, ca să vândă un porc. De altfel, animalul a fost alchezat mai demult cu unul din Mânău²⁹. După terminarea tranzacției a urmat aldămașul, care s-a prelungit până după miezul nopții. Cu greu, prietenii l-au urcat pe Gheorghe în coșul carului, și caii, cunoscând drumul, au pornit spre casă. În zori, căruța s-a oprit în fața unei gospodării. Târgarul nostru s-a sculat buimăcit din fundul carului și a văzut un om trebuind prin curte. „Bade, da’ în ce sat îs io amu?” „În satu’ mâne-ta cui te-o făcut. Coboară din car și bagă caii în grajd, techergheu ce ești.”, i-a răspuns taică-său.

Târgul la logodnă, credințarea, este un contract de promisiune premarital, prenupțial. Aici se fac promisiuni de nuntă și se stabilește zestrea fiecărei familii. Se întâmplă, uneori, să se spargă logodna, târgul. Înainte de nuntă se duc **hainele miresei** (zestrea, perinele), ca semn de respectare a contractului prenupțial, cu carele, cu chemătorii.

Făgădău – (Reg.) Han, ospătarie, cârciumă – Din magh. fogadó.

Local unde se consumă băutură, în special, dar unde se achiziționează și alte produse, cu promisiunea de a achita în viitor prețul celor consumate sau achiziționate. Mai nou este metoda caietului unde boldașul³⁰ modifică cifrele (din 1 face 10, din 2, 3 și 6 face 8, iar din 4, 5 și 7 face 9).

*Cine mână boii bine
be-n crâșmă și-i mai rămâne,
cine mână boii rău
trece p-ângă făgădău
și zăce că d’inu-i rău.*

În sat era un meșter-tâmplar, aștalăș, un om solid, care avea clienți îndeajuns și, astfel, și veni-

turi. Pe lângă bani beneficia și de clăci de la cei lipșiți de surse financiare, numai că la un moment a rămas dator la crâșma/făgădăul lui Ruhăla³¹. A mers într-o seară – potrivit obișnuinței – la crâșmă și de la ușă a cerut de băut, dar evreul i-a spus că are o datorie serioasă și ar trebui să o achite. Aștalășul a rămas câteva clipe descumpănit, apoi, fără o vorbă, s-a întors și s-a îndreptat spre atelierul lui care era situat peste o vale, pe o costișă. Era primăvară și pământul pe uliță era cleios și alunecos. S-a îndreptat spre șopronul atelierului, unde avea un car proaspăt legat, și s-a pornit să-l tragă după el. Soția și soacra pândeau de pe prisă jubilând, întrucât, prevăzând ce se va întâmpla, au împiedicat cu lanț carul. Meșterul nici nu a sesizat acest lucru și a tras carul până în fața crâșmei. „Noa, măi, jidane, amu îmi dai un deț de șliboviță?”

Rămășagul – construit mai ales cu verbele „a pune”, „a face”, „a ține” – este o convenție între persoane care susțin lucruri contrare și prin care cel ce va avea dreptate va primi o răsplată (în bani sau în obiecte) stabilită în momentul încheierii convenției; prinsoare, pariu.

Ca modalitate de demonstrare formală a nașterii acordului de voințe, în Transilvania a fost practicat atât *aldămașul*, cât și obiceiul *datului mâinii drepte*.

Note:

¹ Formă caracteristică a rentei feudale, constând din munca gratuită pe care țaranul, fără pământ, era obligat să o presteze în folosul stăpânului de moșie. Reforma agrară din 1864 a fost o măsură luată de guvernul Mihail Kogălniceanu, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin care țăranii clăcași erau eliberați de obligațiile față de boieri și erau împroprietăriți cu pământ. *Claca este desființată pentru de-a pururea, și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile stăpânirii voastre*. Expr. *lucru de clacă* – lucru făcut fără tragere de inimă, de mântuială, prost. 2. Muncă colectivă benevolă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții și care adesea este însoțită ori urmată de o mică petrecere, de glume, povestiri etc.

² *Vezi gornicii*.

³ Bolditau 1. *Îmboldi, îndemna*. Sinonime: a împunge cu boldul, a ghionti, împinge. Aici cu sensul de a pune la muncă. Desprinderea lespezilor de granit era o muncă grea, dar și urcușul pe stâncă. 2. Platformă de ajutor pentru carieră.

⁴ șes, șeși, (șeh, șoș) (reg.) Stâlpi verticali așezați la colțurile construcției sau pentru înădăirea cununilor, încas-trăți la partea inferioară în talpă, iar, în partea superioară, în ultima cunună. „*Arăză-mă, mândră, șeșu/ Până te-a juca chizeșu*”. D. Pop, 1978: 194 – din magh. *sas(fa)*. Aici cu sensul că la danțul la șură fetele ne jucate stăteau reze-mate de șeșu șurii.

⁵ Meșter-grindă – grindă principală, pe care se sprijină grinzile transversale, la casele țărănești.

⁶ Cunună – element constitutiv al șarpantei unui acoperiș și anume fiecare dintre bârnela așezate orizontal deasupra pereților casei în lungul acoperișului, pentru a susține câpriorii.

⁷ Heizaș – scheletul acoperișului.

⁸ Struț – buchet de flori

⁹ Brad – copac veșnic verde care este în mentalul colectiv o formă a copacului vieții. Bradul simbolizează viața veșnică, tinerețea și curajul și este pentru români un arbore sacru, dar și leac într-o mulțime de boli.

¹⁰ Vâsc – numit de celți „creanga de aur”, este simbolul curățeniei spirituale, semn bun al dragostei, apărător al casei și familiei, galii îl numesc „cel care vindecă totul” (ullecleadh, allach), este simbol de nemurire și vigoare (Plinius).

¹¹ Crucea de grâu, seacă sau ovăz avea șaptesprezece snopi, câte patru așezați în cruce, cu spicele îmbinate, și unul – popa – deasupra, pe mijloc.

¹² *Vezi uiumul*.

¹³ Jacoș – maghiarism regional – persoană care cântărește sacii cu grâul treierat la batoză.

¹⁴ Mălai – porumb.

¹⁵ Suretiu – (reg.) Strânsul strugurilor; se organizează, în general, la mijlocul lunii octombrie. La *sureti* participă, alături de membrii familiei, și cei care au executat lucrări în vie. Mai sunt invitați prieteni de familie. Aceștia sunt serviți cu horincă, pancove și alte mici gustări. Din maghiarul *szüret* – „culesul strugurilor”.

¹⁶ *Vezi pag. 22*.

¹⁷ Voioagă – cărămidă nearsă, confecționată din lut și pleavă.

¹⁸ În vechiul oraș Ierihon, cărămidarii încrustau cărămidile cu degetul mare.

¹⁹ *Vezi furtul lemnelor*.

²⁰ Prânz – gustare.

²¹ Găzdoaie – stăpâna gospodăriei.

²² Bold (regional), din magh. – dugheană, magazin, prăvălie.

²³ Cehu Silvaniei, oraș în județul Sălaj, până în anul 1968 reședință de raion.

²⁴ Fărcașa – Valea Lupilor, sat în județul Maramureș, în fostul raion Cehu Silvaniei, din magh. *farkas* – lup.

²⁵ Alcăzi, (reg.; inv.) – a se tocmi; a face înțelegere cu cineva, înaintea încheierii unei afaceri sau tranzacții; negociere, tocmeală, antecontract. Troc – schimb în natură, fără mijlocirea banilor, constituind forma cea mai veche și mai simplă a comerțului.

²⁶ Aldămăș – cinstire cu băutura oferită după încheierea unei tranzacții (în târg, după bătutul palmei). Din: mag. *áldomás* – „cinstire”, de la *áldani* – „a binecuvînta”; în ruteană *odomaș* – „dar, cadou”.

²⁷ Arvon – acout, avans, plată anticipată. Din neogrecesul *arravónas* – „arvună” și „promisiune de căsătorie”. Arvuni, arvoni – da un avans dintr-o plată.

²⁸ Ulmeni – mai demult *Șilimeghiu*, (în maghiară *Sülelmed*, în germană *Ulmendorf*), sat, reședință de comună și apoi oraș în județul Maramureș.

²⁹ Mânău – (în maghiară Monó) este un sat ce aparține orașului Ulmeni din județul Maramureș.

³⁰ Boldăș – negustor, vânzător. Din *bold* – „magazin sătesc” + suf. -aș.

³¹ Ruhăla – prenumele soției evreului, Rahela.

(Va urma)

Din volumul *Mătura-n ușă. Oameni, obiceiuri, cutume din Țara Codrului* în curs de apariție

Leon Domide, maior cezaro-regesc în regimentul de infanterie nr. 5

A consemnat Alexandru DĂRĂBAN

Cine nu știe că fostele granițe militare române ocupă în istoria militară a monarhiei noastre una dintre cele mai frumoase pagini?

Cine nu știe că adevărata noastră pleiadă de ofițeri viteji o ocupă dintre Români cu deosebire cei născuți în fostele granițe militare? Timp de o sută de ani, cât au susținut granițele militare, mângâierea și bucuria Românului era cariera militară. Sub arme era deosebită posibilitatea de a se putea distinge Românul și, cu deosebire, Românul grănițer. Grănițerii români născuți în sunetul armelor, crescuți sub spiritul militar, întrupat înrânșii sentimentul de alipire și iubire către Tron și patrie, atât gregarul, cât și ofițerul, și-au ținut de glorie a se lupta în toate timpurile și în toate împrejurările pentru decorul patriei și pentru bunul renume al Românilor.

Nu este aici locul ca să enumerăm faptele de glorie și eroismul grănițerilor români, nici ca să ne ocupăm cu bravura regimentelor române în timpurile mai noi, căci știm cu toții laudele la adresa regimentelor noastre aduse de nenumărate ori prin atâtea și atâtea ordine de zi care sunt pentru noi ca tot atâtea mărgăritare care împodobesc fruntea ostașilor români și care, asemenea unei aureole sfinte, cuprinde corpul nostru național.

Aducem la acest loc o știre pe cât de tristă, pe atât de neașteptată!

Unul dintre tinerii, dar bravii ofițeri români din armata cezaro-regească, nu mai este. Maiorul Leon Domide, un adevărat oștean de la care nașterea română putea aștepta foarte multe față cu rangul și tinerețea sa, în 13 iulie st. n. a. c. a trecut la cele veșnice.

Leon Domide – fiul bătrânului căpitan emerit Pantelimon Domide, a acelui căpitan brav care, pe timpul revoluției de la 1848, a condus prin pasul de la Rodna armatele rusești pentru a suprima revoluția și, astfel, a ușura soarta fraților săi români – prin moartea sa a lăsat un gol simțit în șirul ofițerilor români din armata austriacă.

Pentru ca cititorii noștri să nu cugete că lăudăm fără cunoștință de cauză trecutul unui ofițer, lăsam ca să urmeze o mică schiță biografică a acestui brav maior, stimat de colegii săi, iubit de superiorii săi și neuitat din partea familiei și a rudeniilor sale.

Decedatul maior Leon Domide s-a născut în fosta graniță militară din al II-lea regiment românesc de la Năsăud, în comuna Rodna-Veche (Șanț n. n.), la

11 martie 1839 din părinții Pantelimon Domide, căpitan cezaro-regesc emerit, și soția Elisaveta, răposată la 13 aprilie a. c.

La anul 1845, adică în al șaptelea al etății sale, a început a cerceta școlile din granița militară: Feldru, Telciu și Năsăud, apoi din Cluj, Turda, Murăș-Oșorheiu, Turda, Șimleu și, în fine, din Cluj.

La anul 1853 (octombrie) a fost primit în Academia Militară, unde s-a distins prin purtare și studiu, ceea ce se vede de acolo că, la anul 1858, a avansat la rangul de sublocotenent împărțit fiind la regimentul de infanterie numărul 50, iar, la anul 1859, ca ofițer tânăr a participat la războiul contra Italiei.

La anul 1866 a avansat la rangul de locotenent, denumit fiind totodată și profesor la Institutul de Cadeti din Heimbürg. Aici a avut ocaziune tânărul profesor a se distinge între colegii săi cu mult mai înaintați în etate prin cunoștințele sale militare-strategice.

Drept aceea, la solicitarea din partea Majestății Sale preabunului nostru Monarh, a fost dispus la corpul de mapare pentru părțile Ungariei.

Și începând de la anii 1871-1878 a mapat părțile Ardealului și toate punctele strategice din Ungaria până la Capo d'Istria.

Încă în timpul mapării la anul 1874 (1 mai) a înaintat la rangul de căpitan, transferat fiind după finirea mapării de la regimentul de infanterie nr. 50 la regimentul 51.

La anul 1880 (1 ianuarie) a fost trimis cu un batalion din regimentul de infanterie nr. 51 în Bosnia, unde, nefiind pe deplin stabilită ordinea din cauza deselor atacuri bosniace, a participat la mai multe atacuri, deosebindu-se peste tot locul prin bravură și abnegațiune. Mulți dintre cititorii noștri își vor aduce aminte despre eroismul batalionului din care făcea parte căpitanul Domide când, în iarna anului 1881-1882, presa germană și maghiară încărcă de laude pe căpitanul Domide și compania comandată de el.

La Kriblina, în Bosnia, s-a distins în un atac contra insurgenților, așa încât chiar și aceia care, poate, invidiau eroismul căpitanului au fost siliți a recunoaște meritele lui: „*Hier zeichnete er sich in einem Treffen mit Insurgenten aus und erhielt dafür die Allerhochste Anerkennung*”!

Fără de niciun comentariu.

Unii seamănă, alții seceră.

Poate că chestiuni și considerațiuni naționale, poate alte considerațiuni, au împiedecat pe cel pregă-

tit în toată regula și forma de la avansarea de maior, cu toate că după eroismul arătat aștepta, precum și era îndreptățit la aceasta.

După ședere de doi ani și jumătate în Bosnia, batalionul din care făcea parte și căpitanul Domide, a fost transferat la Cluj, căci, așa se vede, căpitanul avea acum o altă menire. Căci în iulie 1883 a fost denumit în comisiunea de regulare a graniței dintre România și monarhia noastră.

Nu ca pe un ofițer fără cunoștințe, nici ca pe un om netalentat l-a fost ales și cu această ocaziune, ci din contră, ca pe unul de care erau siguri la locurile mai înalte despre capacitatea și frumoasele sale talente militare-strategice.

După finirea regulării granițelor dintre România și monarhia noastră, în octombrie 1883 a fost din nou transpus la regimentul său cu reședința în Cluj.

După toate aceste servicii ce a prestat patriei, la anul 1884 (1 noiembrie) a avansat la rangul de maior, transferat fiind la regimentul de infanterie nr. 5 în Mișcolț. Abia câteva luni a putut să guste puțină liniște și recreație după atâtea ștrapații și, din nou, în septembrie 1885 a fost trimis în Bosnia în garnizoană, parte la Ulok-Obreja și Nevesine și parte la Mostar.

Doi ani de zile a petrecut din nou în Bosnia, când, la anul 1887 (20 octombrie), a fost din nou transpus la regimentul său în Mișcolț.

Cu rechemarea lui în Ungaria, s-a curmat însă și terenul său de activitate. Desele și aproape necurmatele ștrapații – după cum ne-am putut convinge din cele până aici descrise – i-au contras un morb greu de stomac (racul) și pe lângă toată cura luată, parte în Viena, parte la Carlsbad și la deosebite scalde, și pe lângă toate consultările deosebiților medici, morbul a luat din ce în ce dimensiuni mai mari, așa încât singur s-a convins că ajutorul omenesc nu-i poate nimic folosi.

Astfel, greu morbos, pe la mijlocul lui iunie a. c. s-a retras la casa părintească în Rodna-Veche, pentru a vedea încă o dată pe bătrânul și iubitul său tată. A probat îndată după sosire curarisirea prin apa de la St. Georgiu, însă fără folos. De aici s-a dus la Bistrița pentru a mai consulta medicii de acolo – dar toate în zadar!

În fine, după grele suferințe, în 13 iulie st. n. a. c. și-a dat blândul său suflet în mâinile Creatorului – făcându-i-se din partea miliției onorurile militare. Fiindcă expresia lui dorință a fost ca să se transporte trupul său la locul natal pentru a fi așezat spre odihnă veșnică lângă adormita sa mamă, decedată la 13 aprilie a. c., astfel în 14 iulie a. c., după săvârșirea serviciului funebral și a onorurilor militare, a fost transportat de la Bistrița la Rodna-Veche.

Astfel s-a finit o viață plină de activitate și plină de iubire față cu neamul romanesc. Căci adesea se exprima dânsul despre oștenii săi: „Trebuie să-i admiri! Facem strapații câte două-trei zile, feciorii mei

însă, nu să doarmă noaptea – ca alții de alt neam – ei joacă și cântă după fluierul unui prieten de al lor. Dacă le spui să se odihnească, fiindcă dimineața avem să plecăm, îți răspund: Suntem gata de drum, încă până nu va veni porunca!”

Și era și iubit bravul maior de ostașii săi, căci era ostaș din tălpi până în creștet. Era ostaș după cum și trebuie să fie acela care se dedică acestei cariere.

Lăsăm acum să urmeze anunțul funebru, ca o tristă știre ce o împărtășim camarazilor și cunoscuților decedatului maior:

Subscrișii cu inima mâhnită aducem la cunoștința tuturor amicilor și cunoscuților moartea prea de timpurie a mult iubitului nostru fiu, respectiv frate, cumnat și unchi,

Leon Domide,

Maior c. r. în regimentul de infanterie nr. 6, posesor

al Medaliei de Război și a Crucii de Serviciu, care vineri, în 13 iulie st. n., în urma unui morb greu intern, în al 49-lea an al laborioasei sale vieți, și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului.

Osemintele pământești se vor conduce sâmbătă, în 14 iulie, la ora 5 p. m. din locul de jale, spitalul c. r. militar, până la biserica greco-catolică din loc, de unde, după cultul funebral, se vor transporta spre înmormântare la locul natal Rodna-Veche.

Bistrița, în 13 iulie 1888.

Fie-i țărâna ușoară!

Iosif Mihăilaș ca cumnat, Wilhelmina Domide, căsătorită Mihăilaș, ca soră, Pantelimon Domide, căpitan c. r. în pensie, ca tată, drd. Medicină Victor Mihăilaș, Constantin Mihăilaș, student gimnaziu, și Ioan Macavei, preot greco-catolic în Năsăud, ca nepoți, Emilia Mihăilaș și Paulina Mihăilaș, căsătorită Macavei, ca nepoate.

Iar cu acestea finind, nu putem decât să punem tipul decedatului înaintea fiecărui oștean român, ca pe un model de virtute militară și demn de imitat.

Ioan Macavei

N. R.

Asociindu-ne și noi durerii familiei acestui soldat model, trimitem pe această cale sincerele noastre condoleanțe familiei lui și, în special, veteranului tată, căpitan c. r. emerit Pantelimon Domide, rugându-l, ca puținele noastre cuvinte de mângâiere să întărească puterile, păstrându-și încă mulți ani curajul tinereților spre fala ținutului năsăudean și a întregii români.

Notă:

¹ „Aici s-a remarcat într-o confruntare cu insurgenții și a primit pentru aceasta cea mai înaltă recunoaștere”.

Sursa: *Tribuna*, Sibiu, Anul V, 1888, nr. 177, p. 706.

Din război

A consemnat Valer POP

În ziarul *Unirea poporului*, Anul III, 16 Ianuarie 1921, Nr. 3, care apărea la Blaj, am descoperit o glumă în versuri, prin care tinerii de pe front invitau fetele să facă schimb cu ei.

Autorul acestor versuri nu este precizat.

Prezentăm în continuare poezia cu titlul „Rândul fetelor”.

Rândul fetelor

Frunză verde bob de linte,
Fetelor să țineți minte,
Că de-acuma înainte,
Dacă n'om învinge noi,
Atunci vă cheamă pe voi,
Și vă dă de-a noastre haine,
Să vedem ce faceți voi
Dacă mergeți la război!
Dar la care-o fi bătrână
Nu-i dăm noi pușca în mână,
Că-n Galiția de mere
De frică acolo pieri!
O ținem pe aici pe acasă
Să ne spele, să ne coasă.
Să nu credeți că e glumă
Sau că vă spun o minciună,
Că eu așa am citit
Că multe-au și ruculit¹.
Și-apoi eu vreau să vă spun
Că pe voi vă ia la tun,
Spune-i și la Ludovica
Nu cred că ea ști ce-i frica,
Și să-mi scrii tu Salomie
Dacă vreau toate să vie,
Că și eu am fost pușcat
Prin cinci locuri și am scăpat,
Și apoi dacă vă răniți
Iar aici la noi veniți;
Noi vă grijim, vă legăm,
Mâncare bună vă dăm,
Până când vă vindecăm.
Scrieți de veniți spre seară
Ca să v-așteptăm la gară,
Că nu știți unde stăm noi
Care-am mai fost la război.
Așa dară vă gătați,
Pe gânduri mult nu stați,

Și iarăși: pe cum v'am spus
Luați gândul de la fus,
Băgați-vă bine în straiță
Aduceți ac. Aduceți ață.
Dintâi capeți haine rele
Trebe să tot coși la ele.
Aduceți și câte-un țol,
Că la noi e patul gol.
Altceva tot căpătați
Și gloanțe ca să pușcați.
Și dacă veniți mai iute
Nu vă bagă-ntre răgute,
Și care n'are drăguț
Învăță iute dacă ascuți.
Nu vă gândiți, Ludovică,
Nu vă bate, n'aveți frică,
Acum n'are ce vă face,
Nu e ca'n vreme de pace,
Numai să știți bine pușca
De la Galiția

Și să știți fugi 'napoi
Când vin Rușii cătră voi.
Căci cam așa-i la război.
Nu știu când o fi cotare²
Dar să-mi scrieți că pe care
V'o luat la asentare,
Și care veți fi luate
Să nu vă faceți păcate
Și să dezertați pe sate,
Că apoi pe cari vă prinde
Nu vă întreabă că de unde,
Făr' vă pușcă la minut,
Altceva nimic mai mult.
...Însă de-ți pleca și voi
Atunci va fi vai de noi!

Note:

¹ ruculit – încorporat

² a cota – a stabili cursul acțiunilor

Tineri din comuna Șanț, anii 1920

Comuna Șanț în periodicul „Săptămâna” din anul 1928

Icu CRĂCIUN

**Prundu Bârgăului – Năsăud – Cociu –
Ilva Mare (Luncă) – Leșu – Măgura –
Rebrișoara (Gersa) – Ilva Mică –
Rodna – Șanț**

Pe prima pagină din periodicul „Săptămâna” (an. I, nr. 9, din 26 mai 1928), „gazetă economică-culturală a orașelor Bistrița și Năsăud”, ce apărea la Bistrița, citim editorialul (nesemnat) intitulat „Ziua eroilor”. Unul dintre cele mai interesante și mai documentate articole este „Legiunea română din Siberia”, cu continuări în cinci numere, ce poate fi considerat un adevărat scenariu pentru un film realist, care evocă peripețiile prin care au trecut mai mulți militari români în îndepărtata Siberie, precum și întoarcerea câtorva supraviețuitori în patrie.

Învățătorul N. Someșan scrie că „Dl. învățător Nicolae Moldovan de la școala primară din Prundu-Bârgăului a lucrat harta județului Năsăud în relief din carton și gips”. Aceasta „a fost bine primită chiar de cercurile înalte”. N. Someșan a propus ca Nicolae Moldovan „să primească o mică răsplată pentru munca depusă și un imbold la lucru pentru harnicul învățător”.

Din rubrica „Știri din Năsăud” aflăm că pentru acest oraș „Memorabila zi de 10 Maiu [...] a fost zi de sărbătoare națională”. După Sf. Liturghie, elevii tuturor școlilor năsăudene au defilat „în sunetul marșurilor executate de fanfara pompierilor”. În sala de gimnastică a liceului a avut loc un program, la care a luat cuvântul primarul orașului, D. Nacu. Prof. Pecurariu „a salutat, în numele despărțământului Năsăud al ASTREI și al tuturor școlilor, pe dl inspector general al învățământului de la București, Marinescu”, arătând, printre altele, că „ziua de 10 Maiu e simbolul unității naționale”. Au urmat cântece și recitări ale elevilor de la toate școlile năsăudene.

O altă știre se referă la faptul că Școala normală de băieți din Năsăud „a fost în 13 Maiu în propagandă culturală în comuna Cociu. Au vorbit sătenilor directorul școlii, Manoliu, și prof. Filimon. „Elevii școlii au cântat, recitat și dansat jocuri naționale. În numele sătenilor, a mulțumit parohul I. Sonea”.

Din acest număr mai aflăm că pe Valea Ilvelor și Leșului s-a sărbătorit „Ziua păsărilor și pomilor”. Inițiativa a aparținut „inginerului Bonea de la ocolul silvic Ilva” și școlilor primare de pe cele două văi. Sărbătoarea s-a ținut „în comuna Ilva-Mare Luncă în 13 Maiu la locul numit *Bolovan*”. Pe lângă elevi și

părinți, au luat parte și revizorul școlar I. Pavel, din Bistrița, și subrevizorul P. Rogneanu, din Năsăud. S-au sădit pomi, după care a vorbit ing. Bonea despre însemnătatea acestei zile. Învățătorul Leon Leonte din Leșu a vorbit despre „păsări și ocrotirea lor”, iar revizorul I. Pavel despre „bogățiile naționale și îndeosebi despre păduri”. Primarul din Ilva Mare „a îndemnat poporul la protejarea pădurilor”. Directorul școlii primare, O. Sas, „a mulțumit oaspeților pentru buna reușită a serbării. Elevii școlilor, între vorbiri, au cântat și recitat”. S-a remarcat școala din Măgura cu „Poemul Unirii”.

O altă știre se referă la faptul că (sic!) „Cercul cultural XIII, Năsăud, și-a ținut întrunirea din urmă în comuna Rebrișoara, pe Gersa, în 20 Maiu”. Au luat parte învățătorii aparținători cercului. „Pe lângă cântări și recitări ale elevilor a vorbit înv. F. Kautnic despre tângirea simțământului religios, iar înv. Leontin Maior din Năsăud despre datoriile soților de căsătorie”.

„Cercul cultural XIV și-a ținut adunarea în comuna Ilva Mică la școala de lângă fabrică. A luat parte, pe lângă învățătorii aparținători cercului, și subrevizorul P. Rogneanu din Năsăud. Au vorbit dir. școlii din Sângeorz-Băi, I. Sohorca, „despre însemnătatea școlii în educația poporului și fazele prin care a trecut școala română din Ardeal”, iar înv. V. Budescu din Ilva Mică „despre autoritatea mamei în familie”. [...] „Elevii școlii au cântat, recitat și au predat o piesă teatrală în 4 acte despre beție”. De asemenea, elevii „au delectat pe cei de față și cu câteva jocuri naționale”.

Mai aflăm că „În seara zilei de 21 Maiu, în Năsăud, a fost un festival de operă dat de soliștii Indrieș, Chirvai și Dudu de la Opera română din Cluj”. Știrea se încheie astfel: „E regretabil că de atari festivaluri, rare pentru Năsăud, publicul românesc nu se interesează”.

La rubrica „Publicație de licitație”, „Judecătoria rurală Rodna, prin portărelul Szenkovics, anunță că în 25 Maiu 1928, ora 14, la fața locului vor vinde prin licitațiune publică juridică în favoarea recl. Edelheid Mares și Cotul Nistor, repr. prin adv. Dr. Mihail Koves pentru încasarea creanței de 13 200 lei: 1 vacă galbenă, 1 tărniță, 1 credenț cu 3 pupitre, 1 ladă mare pt. bucate, 1 porc alb de 1 an, 2 osii pentru car, în valoare de lei 6700, în caz de nevoie și sub prețul de estimare”. Celălalt anunț este în favoarea recl. Cărdan Alexandru repr. prin același avocat pentru încasarea creanței de 596 lei, care va avea loc în comuna Șanț, unde se vor vinde prin licitație publică

judiciară: 2 cai, 1 roșu și 1 negru în valoare de lei 6000, în caz de nevoie și sub prețul de estimare”.

Alte rubrici interesante: „Politica internă”, „Politica externă”, „Știri diverse”, „Rubrica plugarului”, „Cooperatiste”.

**Grigore Pletosu – Ilva Mare –
Năsăud – Bistrița – Ragla –
Budacu de Sus – Șoimuș – Ardan –
Șieuț – Ruștior – Sebiș – Gledin –
Monor – Șieu – Sântioana –
Mărișelu – Bistrița Bârgăului –
Rodna – Șanț**

În „Săptămâna” (an. I, nr. 13, din 23 iunie 1928) citim articolul „Sărbătorirea lui Grigore Pletosu”. Pe aceeași pagină, prof. Nicolae Stancu dă câteva sfaturi despre ce trebuie să facă elevii în vacanță în textul „Copiii în vacanță”.

Din rubrica „Știri din Bistrița”, aflăm că protopopul Grigore Pletosu „s’a născut în Iunie 1848 în Chintelnic [...] din părinți plugari. A fost printre cei dintâi elevi cari s-au înscris la liceul din Năsăud, deschis în toamna anului 1863. După terminarea liceului, a făcut teologia la Sibiu, apoi literele și filosofia la Lipsca și Budapesta”. În 1878, „a devenit profesor la liceul românesc din Năsăud, până în 1909, când, trecând la pensie, a fost ales protopresbiter al tractului Bistriței [...]. A scris manuale de școală și numeroși articoli de literatură și filozofie, colaborând la mai multe ziare și reviste. E membru și președinte al mai multor societăți și instituții culturale”.

Din acest număr aflăm că „În noaptea de 13-14 Iunie, răi făcători, rămași necunoscuți, s’au introdus prin spargerea ușei în Consumul comunal din Ilva-Mare, de unde au furat mărfuri în valoare de lei 11000. Cazul se cercetează de postul de jandarmi”.

La rubrica „Știri din Năsăud”, citim despre faptul că „școala de băieți din Năsăud a fost în ținutul numit *după Târg*”. La Bistrița, elevii au fost primiți de „întreg corpul didactic, în frunte cu directorul liceului „Al. Odobescu”, Emil Domide”. Din Bistrița, s-au deplasat în comuna Ragla. Aici, au luat cuvântul în fața sătenilor „prof. catehet I. Boțiu și preotul local”. În comuna Budacu de Sus, „elevii au dat o piesă teatrală”. În această localitate, „au vorbit prof. I. Filimon și preotul local T. Macrea”. La Șoimuș, după Liturghie, elevii au dat o producție teatrală „lângă teatrul ridicat cu atâta idealism de fostul paroh I. Baciuc”. A vorbit prof. T. Șimon și preotul local V. Baciuc”. La fel s-au desfășurat lucrurile și în comuna Ardan, unde „a vorbit poporenii prof. I. Filimon și preotul local”. „Au luat parte la producție preotul și popor din comuna vecină, Lunca”. Seara, elevii s-au produs cu o piesă teatrală în comuna Șieuț. Aici, au vorbit „preotul, învățătorul local și prof. I. Boțiu”. În

4 Iunie, dimineața, au ajuns la Ruștior. „În biserică a vorbit preotul local, iar din partea școlii normale din Năsăud, prof. I. Filimon”. La amiază, au ajuns în comuna Sebiș. Aici, „au cuvântat: învățătorul, preotul local și directorul școlii normale, Manoliu”. „Producțiile elevilor și piesa teatrală s-au produs lângă biserică”. În comuna Gledin, a vorbit prof. I. Filimon, iar în comuna Monor a vorbit localnicilor prof. I. Boțiu. A treia zi, au plecat la Șieu, unde au participat și preoții din Bârla și Dipșa; aici, „producțiile elevilor, împreună cu piesa teatrală s’au ținut lângă școala primară. A vorbit prof. I. Filimon”. „În comuna Sânt-Ioana, pe lângă producțiile elevilor, a vorbit sătenilor prof. T. Șimon”. Seara, în comuna Mărișelu, „a avut loc același spectacol și au luat cuvântul protopopul Ion Pop și prof. I. Boțiu”.

La rubrica „Știri diverse” citim că „în ziua de 13 Iunie locuitorul Andrei Gordon, zis a Moroencii, în etate de 70 ani, din comuna Bistrița-Bârgăului, s’a sinucis prin spânzurare în șura locuitorului Miron Surcilă. Cauzele sinuciderii nu se cunosc”.

Acest număr publică un nou episod din serialul „Legiunea română din Siberia”.

La rubrica „Colțul vesel” citim 14 glume foarte savuroase.

Judecătoria rurală Rodna, prin portărelul Szenkovics, „anunță licitațiune publică judiciară în favoarea recl. Băncii Centrale pentru industrie și comerț, repr. prin adv. Dr. Ioan Lazăr, pentru încasarea creanței de 225000 Lei, în 2. Iunie 1928, ora 16, la fața locului în Șanț, unde se vor vinde: 4 bouți, 3 gođini și 1 scroafă, 1 căruță mare de povară, 1 trăsură pe arcure, 3 metri cubi și jumătate scânduri de frasin, 3 sânni potcovite, 4 vaci roșii, 65 miei, 2 cai, 100 oi, în valoare de lei 82950, în caz de nevoie și sub prețul de estimare”.

Sunt nelipsite rubricile: „Politica externă”, „Politica internă”, „Igienice”, „Cooperativiste”, „Rubrica plugarului”.

**Valea Bârgăului – Bistrița – Iad
și Rusu Bârgăului – Prundu Bârgăului
– Tiha Bârgăului – Telciu – Lechința –
Romuli – Lunca Ilvei – Șanț**

Periodicul „Săptămâna” (an. I, nr. 17, din 21 iulie 1928) se deschide cu două texte semnate de prof. Ștefan Lupu („Primenire sufletească”) și prof. Ion Tomuța („Regele Ferdinand I”) și un altul, foarte interesant, continuat și în pagina următoare, intitulat „Rasputin în România”, semnat de inv. dir. Aurel Groze.

Serialul „Istoria și monografia comunelor din Valea Bârgăului” de Il. Bosga se continuă și în acest număr.

Din rubrica „Știri din Bistrița” aflăm rezultatele examenului de bacalaureat al elevilor de la liceul

de stat „Al. Odobescu” din Bistrița; din 21 candidați „au reușit 10 inși și anume: Bejan Traian, Șendrea Pavel, Spânu Gheorghe, Albu Emil, Budaker Herta, Zickeli Erika, Fruhm Ilse; dintre elevii vechi, absolvenți ai anului școlar trecut sunt: Deac Victor, Gherman Nicolae, Vidican Alexandru”.

În acest număr aflăm că „În ziua de 12 Iulie, pe șoseaua între com. *Iad* și *Rusul-Bârgăului*, automobilul Nr. 144 din Bistrița, condus de Locot. Rusu Alexandru de la Bat. 8 V. M., s'a prăbușit în șanț. Doi dintre pasageri s'au ales cu leziuni grave, iar unuia i s'a fracturat un picior. Victimele au fost internate la spitalul din Bistrița”.

Mai aflăm că „Tinerimea intelectuală română de pe Valea Bârgăului anunță că Duminică 22 Iulie va avea petrecerea de vară în saloanele Hotelului comunal din *Prundul-Bârgăului*. Începutul la 8 ore seara. Taxa de intrare benevolă, venitul curat este destinat ajutorării sanatoriului *Colibița*. Onoratul public e rugat să participe în număr cât mai numeros”.

Altă știre se referă la faptul că „în 12 iulie a izbucnit un foc în pădurea comunei *Tiha-Bârgăului*, în locul numit *Dealul Zămbrului*. Flăcările au atins o suprafață de 7 jughere. Au ars o mulțime de lemne lucrate, bușteni și lemn pentru construcție, proprietatea sătenilor din *Tiha-Bârgăului*”.

În comuna Telciu, „răufăcătorii au dat foc la grajdul locuitorului V. Moise, care a ars complet”.

Un alt incendiu a izbucnit la grajdul lui Poschner Ioan din *Lechința*, care s'a întins și asupra casei, arzând numai acoperișul acesteia. Focul a luat naștere de la coșul casei”.

„În comuna Romuli a ars complet abatorul măcelarului Davidu Marcu, cauzându-i pagube de peste 25.000 Lei”.

În continuare, citim un nou episod din serialul „Legiunea română din Siberia”.

Iată și două „Publicații de licitații”:

„În ziua de 23 Septembrie 1928, orele 15, se va desfășura în antrepriză prin licitație publică cu oferte închise edificarea Școlii primare Ilva-Mare-Luncă, lucrare care, conform devizului, se urcă la suma de lei 1.700.000. Vadiu 10%”.

Judecătoria rurală Rodna, prin portărelul Szenkovics, anunță licitație publică în favoarea recl. Alois Sommer și Anton Borony, repr. prin adv. Dr. Mihail Koves pentru încasarea creanței de 15.000 lei și acc. pe ziua de 25 Iulie 1928, ora 8, la fața locului în *Șanț*, unde se vor vinde: 1 vacă, 1 car pentru boi, 2 boi roșii de 4 ani, în valoare de lei 20.000. În caz de nevoie și sub prețul de estimare”.

Nu lipsesc rubricile: „Politica internă”, „Politica externă”, „Economico-financiară”.

Milogul Valer POP

Eram student la Cluj-Napoca în perioada anilor 1967-1971. Îmi aduc aminte de un om bățut de soartă, un milog. Era mereu nebărbierit și după fața lui nu puteai să-i apreciezi vârsta. Arăta ca un obiect uzat și aruncat undeva într-un colț, la gunoi.

De 2 ani de zile îl știam nemișcat în același colț de stradă. Era un loc pe unde treceau studenții în complexul studentesc spre cămine, sau treceau grăbiți de la cămine spre facultăți, spre sălile de cursuri. N-ar fi putut spune nimeni când venea și când pleca milogul, ori dacă stă acolo tot timpul. Niciodată locul acela nu era gol, era ocupat de el. Uneori, cum sta cu ochii închiși, nici nu-ți dădeai seama dacă trăiește. Treceai pe lângă el aproape fără să-l observi, cum treci pe lângă lucrurile ce fac decorul unei străzi. El însuși părea că a renunțat să mai întindă mâna spre trecători.

Așa, înfășurat în zdrențele fără culoare, stând pe o cutie de carton turtită, îl uda ploaia și-l uscau vânturile ca pe o dărâmătură de moloz uitată. Era ca ruina unui bordei de om sărac în care nu mai pălpăia nicio lumină. Unii trecători mai în vârstă îi mai lăsau câte o monedă de 25 de bani sau o bancnotă de un leu. Unii oameni grăbiți nici nu se uitau pe unde pășesc, cu gândul la problemele urgente ce le aveau de rezolvat, și aproape că se urcau pe el. Copiii îl ocoleau cu frica lucrului urât și întorceau capul de dezgust. Era ca o rană a pământului.

Într-o zi, trecând cu încă doi colegi pe acolo, l-am văzut mișcându-se neliniștit. Milogul care nu cerea nimic părea că are o intenție. Și ne-am oprit curioși. În dreptul lui luceau la soare petalele de smalț ale unei flori albe. Cine știe cine o pierduse în trecere? Și el o privea pe furiș spionând cu luare-aminte pe trecătorii grăbiți. Se temea parcă să nu fie surprins. Crezând că nu-l vede nimeni, s-a urnit cu greutate, a întins o mână informă și crăpată ca o bucată de argilă nefolositoare și, neobservat, a izbutit s-o fure și s-o ascundă în sân.

Pe fața lui parcă pentru prima dată s-a desenat un zâmbet de mulțumire.

Istorii mai puțin știute

Valer POP

Inundația de bere

Berea, băutura populară, consumată în cele mai variate contexte, de la baruri sau restaurante de lux până la mediul confortabil din fața televizorului, în propria locuință, este un preparat cu o istorie extrem de bogată.

Berea este o invenție de acum 6.000 de ani care aparține de fapt vechilor mesopotamieni, care au inventat primele paie pentru băut. Aceste obiecte erau făcute, de obicei, din lemn și, uneori, din aur. Paiele lungi au fost folosite pentru a bea o formă timpurie de bere. Oamenii consumau berea din același recipient, iar fiecare dintre ei foloseau câte un pai impresionant de lung.

Motivul pentru care berea este numită în prezent „băutura aliment” își are originile în anul 1634, când călugării Minim ai mănăstirii Neudeck ob der Au, din München, au inventat o bere atât de groasă, încât au numit-o „pâine lichidă”. În timpul Postului Mare, în perioada celor 46 de zile de post, călugării au consumat doar acest tip de bere și apă. În acele timpuri, se credea că berea va curăța trupul și sufletul.

Deși pentru pasionații acestei băuturi alcoolice, o inundație cu bere pare o situație ideală, istoric vorbind acest fapt a produs o tragedie în urmă cu peste 200 de ani, când o faimoasă fabrică de bere a explodat.

Din cartea *Origini. Cum a modelat Pământul istoria omenirii*, scrisă de Lewis Darthel, profesor specializat în popularizarea științei, am aflat cum a fost lovită Londra de o mare nenorocire.

În cei aproape 2000 de ani de existență, Londra, capitala Marii Britanii, a suferit incendii, epidemii, inundații și bombardamente. Niciuna dintre aceste nenorociri nu a fost așa de bizară ca întâmplarea din 17 octombrie 1814, când s-a produs un dezastru în urma unei inundații de bere. Cred că acest dezastru, prin felul și proporțiile lui, este unic în istoria lumii.

Dezastrul s-a produs de la o fabrică de bere numită „Potcoava”, situată într-un cartier londonez. Fabrica dispunea de instalații moderne pentru timpul respectiv.

În incinta fabricii se aflau 18000 de rezervoare (butoaie) din lemn, unde fermenta berea. Un astfel de rezervor era înalt de 6,70 metri și avea o ca-

pacitate impresionantă. O mare parte dintre rezervoare erau pline cu bere în proces de fermentație.

În timpul fermentației berii, asupra pereților rezervoarelor se exercita o presiune foarte mare și, cum erau construite din lemn, era mare riscul de a exploda. Acest risc nu a fost luat în calcul, pentru că butoaiele erau strânse în inele puternice de fier.

În ziua dezastrului, sub presiunea berii, un inel de la un butoi s-a rupt, și lichidul a țâșnit cu o forță atât de mare, încât a distrus și celelalte rezervoare. Astfel, peste 1,5 milioane de litri de bere (570 de tone) au inundat străzile cartierului. Martorii au povestit că valurile de bere aveau o înălțime de 4-5 metri.

Inundația s-a produs într-o zonă foarte populată. Săracii orașului locuiau în subsoluri. Berea a inundat locuințele, cauzând surparea celor mai puțin rezistente.

Dezastrul s-a produs după-amiază. Cei mai mulți bărbați din zonă erau plecați la muncă, și de aceea morții și răniții au fost femei și copii. Au fost 8 morți și zeci de răniți.

În zilele ce au urmat dezastrului, circula vorba că unii oameni sufereau de intoxicații cu alcool, pentru că au băut bere adunată de pe străzi. Iubitorii de bere foarte bucuroși au ieșit în stradă înarmați cu oale, tigăi, cupe și alte vase pentru a salva cât mai multă bere. Cei care nu a avut vase la îndemână și-au folosit mâinile goale sau pur și simplu au băut bere de pe drum, din rigole. Numărul foarte mare de oameni care încercau să adune cât mai multă bere gratuită au împiedicat eforturile de salvare a celor prinși de valuri. După ce situația s-a mai calmat, a fost raportată a 9-a victimă – un bărbat care a murit intoxicat cu alcool, după ce băuse prea multă bere. Pagubele au fost foarte mari. Cronicile timpului descriu că zona dezastrului a mirosit a bere mai multe luni.

Patronii fabricii de bere au fost considerați responsabili pentru incident și trimiși în judecată, dar nu au fost pedepsiți. Potopul fabricii de bere, în opinia judecătorului, nu a fost altceva decât un „Act al lui Dumnezeu”. Ba mai mult, fabrica a fost despăgubită pentru a nu intra în faliment (Ce s-ar întâmpla cu lumea asta dacă nu ar mai fi bere?). Familiile decedaților și persoanele rămase fără adăpost nu au primit niciun fel de despăgubiri.

După 108 ani, în 1922, fabrica cu pricina a fost demolată.

Guma de mestecat

Când eram copil observam că anumite persoane mestecau ceva în gură. Mă gândeam oare ce mănâncă de nu mai termină. Întrebând despre ce este vorba mi s-a spus că mestecă *mesteacăna*. Ce era/este mesteacăna?

În dicționare nu se găsește acest cuvânt.

Mesteacăna este o varietate de rășină de molid ce se găsește pe anumiți molizi, sub forma unor globuri de culoare gălbuie. Nu oricine o recunoștea din rășina comună a molidului. Cine recolta mesteacăna, o curăța de impurități și începea să o mestece. Cea de calitate era bună la gust, pe când rășina obișnuită avea un gust respingător, amar. Erau oameni care recoltau mesteacăna mai multă, ca să aibă de rezervă sau să dea și la alții. Uneori, încercând să cauți mesteacăna, nu găseai chiar dacă o căutai pe o suprafață mare. Pentru mestecat o dată, cea mai potrivită era cantitatea de mărimea unei bomboane. La început mesteacăna era mai moale și, tot mestecând-o, se întărea din ce în ce mai mult, după care era aruncată. Din culoarea gălbuie, inițială, în timpul mestecatului căpăta culoare roz, iar spre final, o culoare mai apropiată de roșu. Cel mai mult era folosită de ciobani și de persoanele care munceau la pădure. Scopul mestecării ei era de a păstra dinții curați și de a da respirației o anumită prospețime. Se mai mesteca și cleiul produs de pruni și cireși, dar acest clei se dizolva în timpul mestecatului și chiar era înghițit.

Când eram la liceu a apărut în comerț guma de mestecat. Aceasta era cu mult mai gustoasă, mai aromată și rezista timp mai îndelungat. Se zicea că este adusă din America.

Guma de mestecat era cunoscută de oameni în urmă cu mii de ani, în forma sa naturală, frecvent folosită fiind cea din rășina de copac, din frunze, cereale, diverse tipuri de iarbă grasă și chiar ceara de albine. Grecii antici mestecau mastic (substanța aromatică rășinoasă), iar mayașii preferau seva coagulată a copacului care purta numele de Sapodilla, în timp ce indienii nord-americani mestecau seva întărită a molidului.

Prima gumă de mestecat, realizată în scopul comercializării, a fost fabricată în anul 1848, de către John Bacon Curtis, un comerciant din Maine (Noua Anglie, în nord-estul SUA), aceasta purtând numele de *State of Maine Pure Spruce Gum* (Gumă pură de molid de stat din Maine). Curtis împreună cu tatăl și cu fratele său au descoperit că, din rășina molidului, putea rezulta un material lipicios și cu o textură suficient de gumată, pentru a fi mestecată. Pentru a-i da și gust, aceștia adaugă diferite arome și parafină, guma dobândind consistența unui cauciuc moale.

Primul patent pentru guma de mestecat este obținut în anul 1869, de către americanul Amos Tyler, care însă nu reușește să și producă guma, pentru a putea fi comercializată. Cel care o și comercializează este dentistul din Ohio, William Finley Semple, începând cu decembrie 1869, produsul lui având în compoziție, majoritar, cărbune și cretă.

Tot în anul 1869, un general mexican se refugiază în New York, aducând cu el 250 kg de sevă uscată, dintr-un arbore exotic, pe care o vinde ca substitut al cauciucului natural și îi sugerează cumpărătorului ideea de a fabrica, din aceasta, gumă de mestecat. A fost primul pas în inventarea primei gume de mestecat din lume, asemănătoare cu cea de astăzi, numită atunci *Adams New York Chewing Gum*.

În anii 1870, compania „Adams și fiii” este cea care începe comercializarea gumei ce purta numele de „Sour Orange” – „Portocala acră”, consumată ca desert. Singura problemă a acestei gume era că nu-și păstra aroma în timp. Această problemă s-a rezolvat în anul 1880, de către William White, care combina zahăr, sirop de porumb și guma, adăugând, pentru gust, și aromă de mentă. A descoperit astfel că aroma de mentă se păstrează pentru o mult mai lungă perioadă decât toate celelalte arome la un loc.

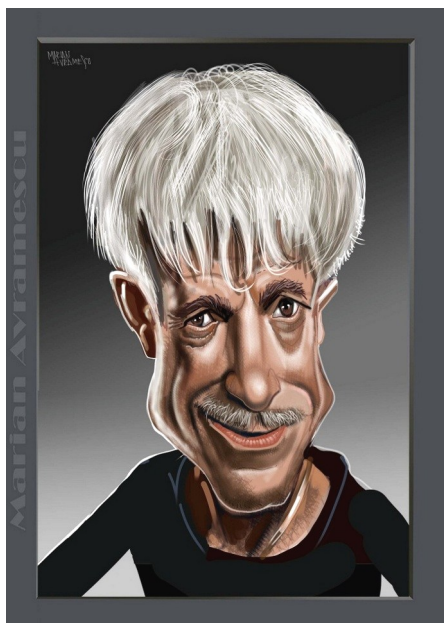
În aceeași perioadă, doctorul Edward Bee-man este cel care adaugă, peste compoziția deja cunoscută, și pudra de pepsina, inventând astfel guma cu rol digestiv, aceasta fiind una dintre cele mai mari descoperiri în ceea ce privește istoria gumei de mestecat, rețeta fiind folosită chiar și în ziua de astăzi.

La începutul secolului al XX-lea, guma era pe drumul său sigur către succes, cu toate aspectele care țineau de producere, împachetare și vânzare, fiind îmbunătățită prin adăugarea diferitelor tipuri de arome, care se păstrau pentru o mai mare perioadă de timp. În anul 1914, s-au adăugat, pe lângă aroma de mentă, și extracte de fructe. Prima fabrică a apărut în Statele Unite ale Americii, apoi, rapid, în Canada, în 1910, Australia, 1915, Marea Britanie, 1927, și Noua Zeelandă, în anul 1939.

Pe măsură ce consumatorii au fost mai atenți la sănătatea lor, a fost introdusă, începând cu anii 1950, guma de mestecat fără zahăr, care conținea amoniac, substanță ce combătea hiperaciditatea de la nivelul cavității bucale (care ducea la apariția cariilor).

Pe măsura trecerii timpului, foarte mulți producători au încercat să obțină diverse arome și forme pentru acest produs. Astăzi există câteva mii de tipuri de gumă de mestecat, cu arome care variază de la vanilie, la aroma de coca-cola, de la cele folosite în scop medical și până la cele care colorează dinții, fiind fabricate din diferite ingrediente, inclusiv pepsina și nicotina.

(Sursa: <https://destepti.ro/>)

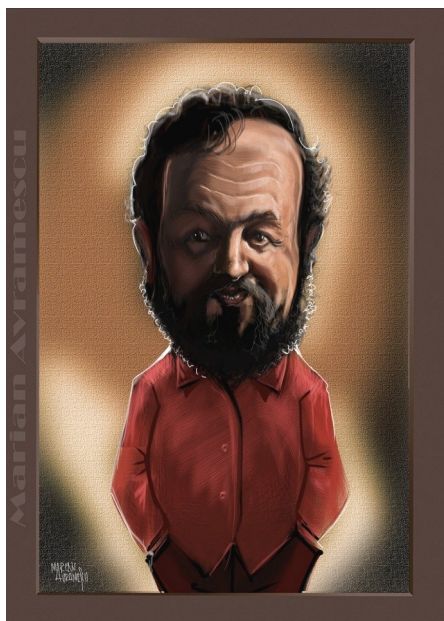
Gheorghe Visu

Carmen Tănase

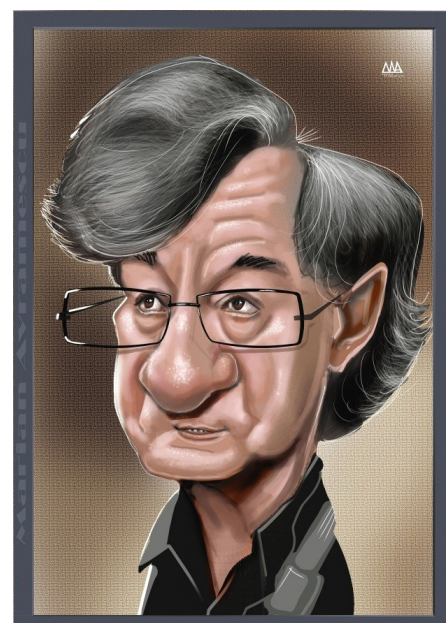
Florin Piersic

Ioan Gyuri-Pascu

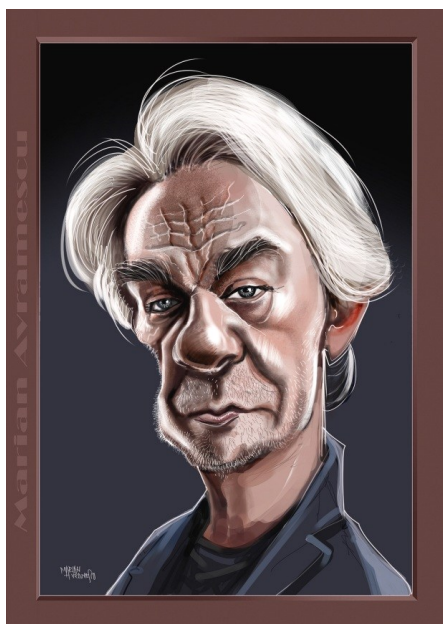

Radu Beligan

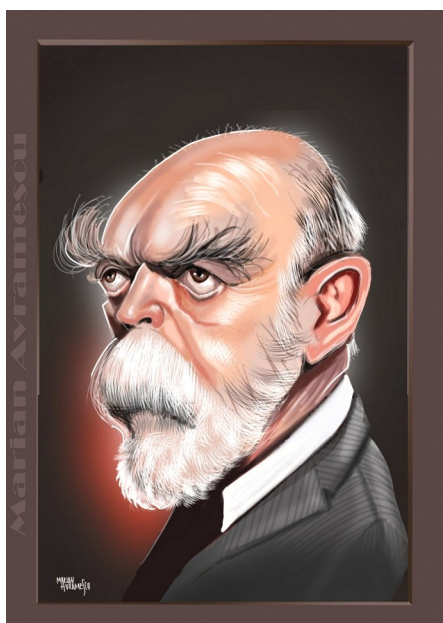

Ion Caramitru

Portretele unor mari actori

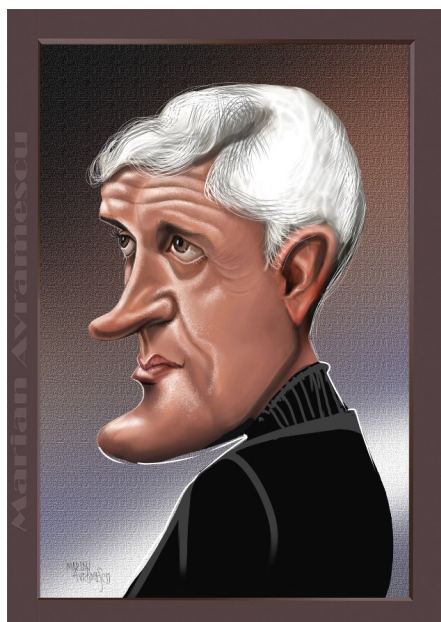
Marcel Iureș

Mircea Albulescu

Marius Manole

Mircea Diaconu

Mitică Popescu

Gheorghe Dinică

EpigRebus (12)

ORIZONTAL:

1) E-o ființă fără pată,
E-o minune-ntruchipată,
Apariție cerească...
Până-ncepe să vorbească! (J.N.)

– Definindu-l la-ntâmplare,
Fără gând să-i tulbur fala,
Este băutura care
Nu suportă... verticala! (J.N.)

2) Ca rod al vieții democratice,
Poetul ăsta – știu ce zic –
E-o ACRITURĂ de amic
Ce face glume NESĂRATE. (J.N.)

3) Unități de măsurare
Pentru apa ploii, care,
Respectând ceresc cuvânt,
Se așterne pe pământ. (J.N.)

– Când o minge, cu viteză,
Iese, din teren, afară,
Cum vorbim engleza-n țară,
Spunem asta, în engleză. (J.N.)

4) De felul său un spărgător,
Deși nu este infractor
Și chiar în cap de e lovit,
Rămâne harnic... la sfârșit! (F.R.)

– Un mediu larg utilizat
De informații călătore;
Atunci când este inspirat
Te predisune la visare. (F.R.)

– Fiind iscoditor din fire
A pus pe toate stăpânire;
Ba grijuliu, ba neglijent...
Un tip în comă permanent! (F.R.)

5) Pot spune despre el că are
O carieră-n proiectare;
La cinema apare des,
Un jucător cu mult succes. (F.R.)

– Privit așa, ca fenomen:
A face muncă de teren;
Sau, într-un mod rațional,
E unul - mare papagal. (F.R.)

6) N Cuvântul m-a lăsat perplex
Și-atunci am apelat la DEX:
E folosit ceva mai rar
Și definește un dosar. (F.R.)

– E un adjectiv uluitor,
Care se aplică la pătrat,
Sau chiar nouă, când strigăm în cor:
Incredibil, dar adevărat! (V.V.)

7) Alai regal, urmând sonor
Instincte animalice,
Instaurând în lumea lor
Opusul legii salice. (V.V.)

– Verbul care-n mod frecvent
Te va pune la curent,
Ca să anuleze toată
Atmosfera încărcată. (V.V.)

8) O trezire din coșmar,
Un consimțământ
Ca să-nghete, temporar,
Iadul pe Pământ. (V.V.)

9) La inimă dorite,
Se poartă cu mânăși,
Adesea-s auzite
De dincolo de uși. (V.V.)

– Un organ făcând minunea,
Ce la pat se cam întinde
Și îi scade tensiunea,
Doar atunci când se destinde. (N.B.)

10) Când ți-e viața la răscruce,
Chiar de este imorală,
Pe la medici ea se duce,
Dacă-i vorba de o boală. (N.B.)

– Jucăușă și frumoasă,
Ca și unele femei,
În scandalul de acasă,
Lătră la bărbatul ei. (N.B.)

VERTICAL:

1) Și la muncă și acasă,
E pe masa ta ajunsă,
Bucățița cea gustoasă,
Care merge bine... unsă. (N.B.)

2) Scris cu patimă și dor,
Ce va fi pe veci peren,
În romanele de-amor,
E problema doar de gen. (N.B.)

– Deși îi știm cu multe vicii,
În fabulă își bat rivalul
Și fac înalte sacrificii,
Să nu își piardă cașcavalul. (N.B.)

3) Știm că-i neelucidată,
Dar avem destule date
Că-i poveste-adevărată
Cel puțin pe jumătate. (G.C.)

– Deși nu-i vorba despre cel
Ales de tot poporul,
Destulă lume, într-un fel,
Și lui îi dă... onorul. (G.C.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

4) Frumusețe răpitoare,
Apa-n cercuri o tresaltă
Și, în plus, e migratoare:
Bălțile... le lasă baltă. (G.C.)

– Cum ghinionul, negreșit,
Ia forme de tot soiul,
Când una i s-a prăpădit,
A și-ncetat războiul. (G.C.)

5) Poate nu l-ai aplicat,
Dar, de-ți ieși un pic din fire,
Ăsta-i modul garantat
De-a împinge spre... ieșire. (G.C.)

– O piesă din harnașament
Cravașă-mpodobind vremelnice,
Sau la un studiu mai atent
Juma de lucru îndoienic! (D.V.)

6) E chiar misterul feminin,
Ce nu se poate explica,
Nici dacă te îmbeți cu vin...
Sau jumătate dintr-o stea! (D.V.)

– Un capac de oală,
Burdușind cămări,
Etnașat cu smoolă
Fără de scăpări! (D.V.)

7) Fruct ce îl consumi în post,
Adorat de cai,
Pentru care omu-a fost
Alungat din Rai! (D.V.)

– Cei ce-o iau pe arătură
Spun, cum școala ne învață,
Că-s, în oarece măsură,
Chestiuni de suprafață. (G.P.I.)

8) Apărut și el pe lume,
Într-un fel sau altul, crește;
Poate-i trist sau bun de glume,
Dar un lucru-i cert: trăiește. (G.P.I.)

– Ca studentu-n sesiune,
Tributar norocului,
Că-i nervos, putem a spune
Și că nu stă locului. (G.P.I.)

9) Este ceea ce s-a spus,
Lucruri stranii sau firești,
Celui care e dispus
Să mai creadă în povești. (G.P.I.)

10) Însemnele de bază,
Utile-n orice caz,
Ce diferențiază
Turismul din Bicăz. (G.P.I.)

– Cam acesta-i adevărul:
De te prinde un golan
Îți cam aranjează părul,
Fără să plătești un ban! (G.P.I.)

Încrucișare:

Ștefan CIOCIANU

Definiții:

Nicolae BUNDURI, Ștefan CIOCIANU, Grigore COTUL, Petru-Ioan GÂRDA, Janet NICĂ, Florin ROTARU, David VALENTIN, Viorel VRÂNCEANU.

Dezlegarea careului EPIGREBUS (11)

din nr. 20 al revistei:

ESCROC, SAD, SPA, PAPIRE, CONATIONAL, ARICI, TIPI, L, COMPAS, C, EMUL, LITRA, ALICE, RAT, ARATATOARE, CAR, SORTIT, TRAVESTITI.

Dezlegarea careului din nr. 20 al revistei

EMINESCIANĂ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	E	P	O	C	A		F	A	T	A
2	V	A	N	I	T	O	A	S	A	
3		P		V	I	R	G	I	N	A
4	P	U	R	I		A		M	A	I
5		C	E	L	E	S	T	E		C
6	M	I	T	I	C		E	T	U	I
7	A		I	Z	O	B	A	R	I	
8	T	I	C	A	L	O	S	I	T	I
9	C	R	U	T	O	N		C	A	T
10	A		L	E	G	A	N	A	T	E

SUDOKU

Sursa: <https://sudokukingdom.com/>

2		8					7	
6					8	2		9
	1		6		2		3	
1				3		4		
	9	2						3
		7	2		5			6
3	4			2				
		6	1				8	
				4		9	6	

			6	7				9
		7		2			8	
9	3						2	
			2		9			5
5	2		7			4		
		4			1		6	2
				1		8		
7					2	5		
		8					4	

Selecție de **Valer POP**

Rebus

REMAKE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

ORIZONTAL: 1) Și-a asigurat serviciul divin.

2) Practic... e în opoziție. 3) Foc iute (pl.). 4) Servește mici la masă – Manual de navigație modernă. 5) Certificat de proprietate (pl.). 6) Zelos... cu tragere de inimă! – Împinge pe calea de acces. 7) Dispozitive de armare – Tras din ațe! 8) Suflat de sub nas – Preot... slujind înaintea totemului! – Ridică miza. 9) Montea-ză o masă. 10) Arată pe la țară – N-au chef să intre-n casă...

VERTICAL: 1) Soluții aflate prin reducere la absurd. 2) A da socoteală – Se umple de blânde. 3) Obișnuit cu lucruri însemnate – Precis în expuneri. 4) Aruncări la coș – Dată... pentru editare! 5) Situați permanent de partea opoziției. 6) Unde-i pui, îmbie la somn – Cocă simplă de la indieni. 7) Se țin bine pe picioare (fem.) – Are dreptul... mai mic (!). 8) Tablou realizat în manieră suprarealistă – Asigură bucata de mămăligă țăranilor. 9) Provoacă o răsturnare de situație. 10) Ascuțit la limbă – Fac toate paralele.

Ștefan CIOCIANU – Cluj-Napoca

Comuna Șanț - Împrejurimi

Fotografii de Lucian Claudiu GRAPINI

Lacul Lala Mare și Valea Lalei, Munții Rodnei

Munții Bârgău

Munții Rodnei

Comuna Șanț, Bistrița-Năsăud

**Vârfurile Stăniștea (1478 m) și Cobășel (1835 m)
din Munții Rodnei**

Vârful Cobășel (1835 m), Munții Rodnei

Publicație socio-culturală trimestrială,
editată de **Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”**,
cu sprijinul Consiliului local Șanț, județul Bistrița-Năsăud

Director fondator: **Grigore COTUL**
Redactor-șef: **Leon-Iosif GRAPINI**
Redactori: **Adela COTUL, Alexandru DĂRĂBAN, Dănilă FILIPOI, Maria FOROGĂU,**
Lucian Claudiu GRAPINI, Ana-Floarea HANCIUC, Valer POP
Machetare și tehnoredactare computerizată: **Adela COTUL și Grigore COTUL**

Adresa redacției: **Loc. Șanț, nr. 27, jud. Bistrița-Năsăud, 427285**
Email: **revista.izvorul.somesului@gmail.com**
Web: **www.acris.ro**

Tipar:
Tipografia PIM, Iași
Tel. 0730 086 676

Redacția respectă grafia autorilor
Responsabilitatea materialelor
publicate aparține în exclusivitate autorilor

Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”

www.acris.ro

ISSN 2784 – 2959, ISSN-L 2784 – 2959

Persoanele care doresc să sprijine financiar
Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”
pot face donații în contul:

ACRIS cont nr. **RO49CECEB00030RON2253387,**
deschis la **CEC Bank,**
CIF: 46144640

Pe coperte, lucrări de Camelia Moritz

ASOCIAȚIA CULTURALĂ REVISTA „IZVORUL SOMEȘULUI”
ISSN 2784 – 2959, ISSN-L 2784 – 2959

